

Edirneli Nazmî Dîvânı'ndan Seçmeler

Edirneli Nazmî Dîvânı'ndan Seçmeler

Dr. Güler DOĞAN AVERBEK

İlk baskı: Nisan, 2017

ISBN **1545528640**

ISBN-13 **978-1545528648**

CreateSpace Publishing Platform tarafından

Amerika Birleşik Devletleri'nde basılmıştır.

Copyright © 2017 Güler Doğan Averbek

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Bilimsel araştırmalar ve tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında,
yazarın yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Detaylı bilgi ve iletişim için gulerdogan@gmail.com

*Edirneli Nazmî
Dîvânı'ndan
Seçmeler*

Dr. Güler Doğan Averbek

2017

Talebesi olmakla iftihâr ettiğim Muhterem Hocam

Prof.Dr. Orhan Bilgin Beyefendi'ye

İçindekiler

Önsöz	ix
Kısaltmalar	xi
Giriş	xiii
Metin Tesbitiyle Alakalı Hususlar	xxxvii
Bibliyografya	xxxix

Metin

Kasâyid	3
Gazeliyyât	25

Önsöz

Dr. Güler Doğan Averbek

Edirneli Nazmî, dîvânı, Türkî-i Basît tarzı ile yazdığı şiirleri ve derlediği Nazire Mecmuası ile tanınmış bir XVI. asır şairidir. Mecmuası ve şiirlerindeki aruz ve sanat hususiyetleri sebebiyle şair biyografilerinde adından söz edilen Edirneli Nazmî'nin dîvânı üzerine kısmî çalışmalar yapılmışsa da dîvân metni 2010 yılına kadar tam anlamıyla tesbit edilmemiş ve yayımlanmamıştır. Bu kısmî çalışmalardan ilkinde, divanda yer alan ve başlığında Türkî-i Basît notu taşıyan şiirlerin büyük bir kısmı 1928 yılında harf inkılâbı öncesi Mehmed Fuad Köprülü tarafından bir değerlendirme ile neşredilmiş, aynı şiirler üzerine daha sonra iki farklı yüksek lisans tezi ve bir yayın hazırlanmış, 1998 yılında ise dîvândaki gazel türü haricindeki şiirler üzerine doktora tezi hazırlanmıştır.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü'nde 920 numarada kayıtlı yazma, Edirneli Nazmî'nin mürettep dîvânının bilinen mükemmel yegâne nüshasıdır. 2010 yılında tamamladığımız doktora tezi ile *Edirneli Nazmî Dîvânı* metni ilk defa bütün olarak tesbit edilmiştir. 2017 senesi içerisinde ise mevzubahis tez *Edirneli Nazmî Dîvânı* adı ile tarafımızca 3 cilt hâlinde neşredilerek ilim dünyasının istifadesine sunulmuştur. Ancak dîvânın oldukça hacimli olması ve şairin farklı motivasyonlarla yazmış olduğu şiirler arasında edebî değer açısından fark olması sebebiyle bu dîvândan hazırlanacak bir seçkinin, şairin edebî şahsiyetine dair kanaat oluşmasına hizmet edeceği ve yapılacak bazı çalışmalarda karşılaşılabilecek zorlukları azaltacağı mülahazasıyla elinizdeki bu çalışma hazırlanmıştır.

Bu seçkide, toplam 8408 şiir ihtiva eden *Edirneli Nazmî Dîvânı*'nın Kasâyid bölümünden 5, Gazeliyyât bölümünden ise 35'i Türkî-i Basît tarzında olmak üzere 658 şiire yer verilmiştir. Bu 658 şiirin dokuzu murabba, ikisi tahmis,

biri muhammestir, geriye kalanlar ise gazeldir. Türkî-i Basît üslûbu ile yazılan şiirler dipnotta belirtilmiştir. Şiirler klasik çeviriyazı usulüyle ve aruz kalıpları belirtilerek verilmiştir. Her şiirin, neşrettiğimiz *Edirneli Nazmî Dîvânî*'ndaki numarası dipnot olarak verilmiştir. Dîvânın Gazeliyyât bölümünde yer alan ve dîvânın bütünü içinde mana kazanan başlıklar, bağlamlarından ayrıldığında büyük ölçüde manasını kaybedeceğinden bu çalışmada ilgili kısımdan alınan şiirlerin başlıklarına yer verilmemiştir. Çalışmanın baş tarafına ise mevzubahis neşrin *Giriş* bölümü ihtisar edilerek dâhil edilmiştir.

Böylesine hacimli bir eseri doktora tezi olarak çalışmam konusunda beni yüreklendiren, tez çalışmalarının her aşamasını titizlikle takip eden, metni tesbit etmede ve metnin tahlilini yapmada, Arapça ve Farsça başlık ve beyitlerde karşılaşılan müşkülleri halletmede yardımlarını esirgemeyen, *Giriş* bölümünün şekillenmesinde çok kıymetli katkıları olan ve tez çalışmaları sonrasında da rehberliğini esirgemeyen Muhterem Hocam Prof. Dr. Orhan Bilgin'e, belli bir süre tez danışmanlığımı yapan ve bana yol gösteren Hocam Prof. Dr. Sebahat Deniz'e ve bu yayın sürecinde karşılaştığım teknik zorlukları aşmamda yardımcı olan eşim Mustafa Averbek'e içten teşekkür ederim.

Üsküdar, 2017

Kısaltmalar

age	adı geçen eser
ay	aynı yer
Bkz.	bakınız
bs.	baskı
c.	cilt
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
G	Gazel
h.	Hicrî
H	Muhammes
İÜ	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar nr. 920
Ktp	Kütüphane(sı)
M	Murabba
öl.	ölüm(ü)
s.	sayfa
Vb.	ve benzeri
vr.	varak

Giriş*

Edirneli Nazmî, dîvânı, Türkî-i Basît tarzı ile yazdığı şiirleri ve derlediği nazire mecmuası ile tanınmış bir XVI. asır şairidir. Edirneli Nazmî'nin, derlediği mecmua ve şiirlerindeki aruz ve sanat hususiyetleri sebebiyle şair biyografilerinde adından söz edildiği tesbit edilmiş ancak hayatı ve edebî yönü hakkında detaylı malûmata rastlanmamıştır.

Tesbit edilebildiği kadarıyla Sehî Beg'in *Heşt Behişt*'inde,¹ Latifî'nin *Tezkiretü's-Su'arâ ve Tabsıratu'n-Nuzamâ*² adlı eserinde, Âşık Çelebi'nin *Meşâ'irü's-Su'arâ* adlı eserinde,³ Beyânî'nin *Tezkiretü's-Su'arâ*'sında,⁴ Âlî'nin *Künhü'l-Ahbâr*'ında,⁵ Kınalızade'nin *Tezkiretü's-Su'arâ*⁶ adlı eserinde, Ahdi'nin *Gülşen-i Su'arâ*⁷ adlı eserinde, Riyâzî'nin *Riyâzü's-Su'arâ*'sında,⁸

* Bu yazı, 2017 yılında CreateSpace Publishing Platform tarafından yayınlanan *Edirneli Nazmî Dîvânı* adlı çalışmamızdan ihtisaren alınmıştır.

1 Günay Kut, *Heşt Bihişt: Sehî Beg Tezkiresi: İnceleme-Tenkildi Metin-Dizin*, (Harvard Üniversitesi Basımevi, 1978), s. 305.

2 Latifi, *Tezkiretü's-Su'ara ve Tabsıra-i Nüzema*, haz. Rıdvan Canım, (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2000), s. 535-536.

3 Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Su'arâ, inceleme, metin*, haz. Filiz Kılıç (İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2010), c. 2, s. 882-884.

4 Beyani, *Tezkiretü's-Su'arâ*, haz. İbrahim Kutluk, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1997), s. 296-297.

5 Âlî, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, haz. Mustafa İsen, (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 1994), s. 279.

6 Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Su'arâ*, haz. İbrahim Kutluk, II, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1981), s. 996-997.

7 Ahdi, *Gülşen-i Su'ara*, haz. Süleyman Solmaz, (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 1996), s. 561-562.

8 Riyâzî, *Riyâzü's-Su'arâ*, Nuruosmaniye Kütüphanesi, nr. 3724, vr. 141a.

Arapça kaleme alınmış *Mecelletü'n-Nisâb*'da,⁹ *Sicill-i Osmânî*'de,¹⁰ *Osmanlı Müellifleri*'nde,¹¹ *Kâmûsü'l-A'lâm*'da,¹² Nail Tuman'ın *Tuhfe-i Nâilî*¹³ adlı eserinde ve nihayet Abdurrahman Hibri'nin *Enîsü'l-Müsâmirin*¹⁴ ve Osman Nuri Peremeci'nin *Edirne Tarihi*¹⁵ isimli eserlerinde Edirneli Nazmî'den bahsedilmektedir.

XVI. asırda Türkî-i Basît adıyla farklı bir tarz denemiş olması, bilinen en hacimli dîvâna sahip olması, oldukça hacimli nazire mecmuası sahibi olması hasebiyle akıllarda kalmış olan Edirneli Nazmî'nin adı, mahlası ve memleketi hususunda herhangi bir ihtilaf mevzubahis değildir. Dîvânının eldeki mükemmel yegâne nüshasında¹⁶ adının Mehmed olduğu bizzat şair tarafından pek çok yerde ifade edilmektedir.¹⁷ Kaynaklarda Nazmî için Mehmed Süreyya tarafından Nazmî-i Nizâmî,¹⁸ Ayvansarayî tarafından ise Mehmed Nizâmeddin¹⁹ yakıştırmaları yapılmıştır ki bu, muhtemelen şairin kendisini Genceli Nizâmî ile özdeşleştirmesi sonucunda ortaya çıkan hatırlama şekilleridir. Dîvânında Nazmî, adının Nizâmeddin veya Nizâmî olduğuna dair herhangi bir atıfta bulunmamıştır. Bu yakıştırma muhtemelen Ahdî Çelebi'nin de tezkiresinde²⁰ "...nazm-ı belâgat-meşhûn ile şâkird-i Nizâmî ... geçinür..." şeklinde ifade ettiği gibi Nazmî'den kaynaklanmaktadır. Şairin mahlası hiç şüphesiz Nazmî'dir ve mahlasının

9 Müstakim-zâde Süleymân Sa'deddin Efendi, *Mecelletü'n-Nisâb fi'n-Niseb ve'l-Kuna ve'l-Elkab*, tıpkıbasım, (Ankara: Kültür Bakanlığı, 2000), vr. 424b.

10 Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî*. IV, (İstanbul: Matbaa-i Amire, 1308), s. 560.

11 Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*. II, (İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1915-1924), s. 250.

12 Şemseddin Sâmî, *Kâmûsü'l-A'lâm*, VI, (İstanbul: Mihran Matbaası, 1316), s. 4589-4590.

13 Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, II, (Ankara: Bizim Büro Yayınları, 2000), s. 1067-1068.

14 Abdurrahman Hibri, *Enîsü'l-Musamirin*, haz. Ratip Kazancıgil, (Edirne: Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları, 1996), s. 148.

15 Osman Nuri Peremeci, *Edirne Tarihi*, (İstanbul: Resimli Ay Matbaası, 1939), s. 195.

16 İÜ T920'de kayıtlı bu eser, mürettep bir divandır. Ne var ki üç farklı yerde sonradan varak kayıpları olmuştur. Bu husus çalışmanın ilerleyen bölümlerinde tartışılacaktır.

17 Dîvânında şairin, adını açıkça zikrettiği yerler şunlardır: Gazel no 164, 1254, 1274, 1275, 1341, 5281, 5989, 6856, Murabba no 191 (Güler Doğan Averbek, *Edirneli Nazmî Dîvânı*, California: CreateSpace Publishing Platform, 2017).

18 Mehmed Süreyya, age, s. 560.

19 Ayvansarayî, *Mecmûa-i Tevârih*, haz. Fahri Ç. Derin ve Vahit Çabuk, (İstanbul: Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1985), s. 402.

20 Ahdî, age, s. 561-562.

kendisine nasıl münasip düştüğünü dîvânında ifade etmektedir.²¹

Nazmî'nin doğum tarihi meçhuldür. Ancak dîvânında “Mesneviyyât” bölümünde Kanunî'ye hitaben kaleme aldığı arz-ı hâlden anlaşıldığı kadarıyla, Yavuz Sultan Selim dönemindeki bazı seferlere iştirak etmiştir.²² Mevzubahis arz-ı hâlden anlaşıldığı kadarıyla Nazmî, Yavuz Sultan Selim'in 1514'te gerçekleştirdiği Çaldıran Seferi'ne ve akabinde 1516'da başlayan Mısır Seferi'ne iştirak etmiştir. Bu durum ve aşağıda ölüm tarihine dair yapılacak değerlendirmeler gözönünde bulundurulduğunda Nazmî'nin en erken XV. asrın son çeyreği içerisinde dünyaya gelmiş olduğunu söylemek mümkündür.

Nazmî, Edirneli'dir ve şairden bahseden kaynaklarda bu hususta bir ihtilafa tesadüf edilmemiştir. Şiirlerinde Edirne ve Rumeli civarını, özellikle güzelleri sebebiyle sıklıkla anıyor olması ve Sırçça mülemma yazacak kadar Balkan dillerinden Sırçaya vâkıf olması da Nazmî'nin Rumeli kökenli olduğuna işaret eden sair unsurlardır.²³ İtikaden Sünnî'dir ve bu durumu şiirlerinde zikretme gereği hissetmiştir.²⁴

Tahsil hayatına dair tafsîlâtı bilgiye ulaşılamayan Nazmî'nin, şiirlerinden ve *Mecma'û'n-Nezâ'ir* adlı eserini Kanunî'ye sunmasından Saray'a yakın olduğunun anlaşılması sebebiyle ve dîvânından edinilen izlenim neticesinde iyi bir eğitimden geçmiş olduğunu söylemek mümkündür. Muhtemelen bu nüsha bugün Topkapı Sarayı'nda muhafaza edilen nüshadır. Aruz ve belâgata olan vukufiyeti de yine şairin iyi bir eğitimden geçtiğini göstermektedir. İlave olarak Nazmî'nin şiirlerinde bahsettiği kitaplardan hareketle de iyi bir tedrisattan geçtiğini söylemek mümkündür. Medreselerde okutulan Arap gramerine dair *Emsile*, *Bina*, *Maksud*, *Merah*, *Kafiye*, *Meşarık*, *Mesabih* gibi mütedavil eserleri anması dolayısıyla, süresi meçhul olmakla birlikte, Nazmî'nin bir süre medrese eğitimi görmüş olduğu söylenebilir. Şair âlim bir soya sahiptir ve bu durumu dîvânında belirtmektedir.²⁵

²¹ Bkz. Gazel no 2969 (Doğan Averbek, age).

²² Bkz. Mesnevi no 9 (Doğan Averbek, age).

²³ Sırçça mülemma için bkz. Müfredât no 396 (Doğan Averbek, age).

²⁴ Bkz. Gazel no 6518 (Doğan Averbek, age).

²⁵ Bkz. Gazel no 5987 (Doğan Averbek, age). Ancak bu bilgi, Nazmî için tezkirelerde dile getirilen kuloğlu olması hususuyla çelişmektedir. Asker olması sebebiyle kuloğlu olduğu düşünülmüş olabilir.

Nazmî'nin dîvânından hareketle Farsçayı iyi bildiği söylenebilir. Dîvândaki bazı gazelerde yer alan Farsça beyitlerin toplam sayısı 50'nin üzerindedir. Bundan başka dîvânında kimi zaman birkaç satır devam eden tüm şiir başlıkları Farsçadır. Ayrıca dîvânda tamamını Farsça söylediği 13 tarih kıtası mevcuttur. Nazmî'nin manzum eserlerinden *Pendnâme-i Attâr* çevirisi ile de şairin Farsça manzum bir eseri Türkçeye nazmen çevirecek kadar Farsçaya vâkıf olduğu anlaşılmaktadır.²⁶ Şair Arapçaya da vâkıftır. Dîvân'ın "Müfredât" bölümünde Arapça söylediği mülemmalar olduğu gibi "Tevârîh" bölümünde tamamını Arapça söylediği tarihler de vardır. Buna ilave olarak şairin bir müfredini Türkçe-Sırpça mülemma şeklinde söylediğini ve dolayısıyla Rumelili olan şairin Slav dillerine en azından aşina olduğunu burada tekrar belirtmekte fayda vardır. Nazmî'nin elyazısıyla vücuda getirildiği daha sonra tartışılacak olan dîvân metninde, imlâ bakımından hataların neredeyse yok denecek kadar az olması, Nazmî'nin dikkati bir tarafa bırakılırsa, aldığı eğitimin kalitesini göstermesi bakımından da önemlidir ve tahsil durumu hakkında bir fikir vermektedir. Padişah'tan ve dönemin ileri gelenlerinden mansıp talebinde bulunurken Nazmî'nin, kendi özelliklerini taşıyan ahabplarının mansıp sahibi olduğunu söylemesi ve kendisinin de bu kabil mansıplara liyakatinin bulunduğunu ifade etmesi yine eğitim durumuna işaret eden bir diğer önemli husustur.²⁷

Âşık Çelebi'nin ifadesine göre kuloğullarındandır.²⁸ Gelibolulu Âlî'nin bildirdiğine göre önceleri yeniçeri iken sonraki dönemde bölüğe çıkıp silahtarlara dâhil olmuştur.²⁹ Ahdi'ye göre sipahi oğlanıdır.³⁰ Latîfî'nin ifade ettiğine göre evvelâ ahkam kâtipliği yapmış sonra bölüğe katılmış, silahtarlar zümresine dâhil olmuştur.³¹ Nitekim asker olan şair, dîvânında "bitip tükenmek bilmeyen" seferlerden ne kadar muzdarip olduğunu çeşitli vesilelerle dile getirmiştir. Eserde yer alan 5452 numaralı gazel Nazmî'nin kendisini gözetken kimse olmaması, sefer sebebiyle sıhhatinin bozulması gibi tümüyle sipahilikten duyduğu ızdırabı dile getirmesi bakımından dikkate

²⁶ Hasibe Mazioğlu, "Edirneli Nazmî'nin Pend-i Attâr Çevirisi," *Türkoloji Dergisi*, VII, (1977): 47-53.

²⁷ Bkz. Mesnevi no 9 (Doğan Averbek, age).

²⁸ Âşık Çelebi, age, s. 882.

²⁹ Âlî, age, s. 279.

³⁰ Ahdi, age, s. 561.

³¹ Latîfî, age, s. 535.

şâyândır. Nazmî, sipahilikten neden nefret ettiğini gerekçeleriyle birlikte dile getiren bir de murabba kaleme almıştır.³² Doğum tarihi bahsinde belirtildiği gibi şiirlerinden Nazmî'nin Yavuz ve Kanunî dönemlerinde pek çok sefere iştirak ettiği anlaşılmaktadır.³³ Âşık Çelebi'nin ifadesine göre uzun süren askerlik tecrübesi neticesinde ayaklarından rahatsızlanmış.³⁴ Tezkirelerden ve divânından elde edilen bilgiler ışığında Nazmî'nin bir kuloğlu olduğu, sipahilik, ahkâm kâtipliği, bölükbaşılık, muhasiplik ve silahtarlık görevlerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Nazmî, hayatının bir bölümünde Pasin Haraçgüzârı olmuştur.³⁵ Bunlara ilâve olarak Nazmî'nin *Pendname-i Attâr Çevirisi*'nde eserin Halep'te kaleme alınmış olduğunu ifade etmesi sebebiyle, eserin bitiş tarihi olan 967/1560'ta 60 yaşının üzerinde olması gereken Nazmî'nin, bir mansıba nâil olduğu ve bu sebeple yaşlılık yıllarında Halep'te bulunmuş olabileceği düşünülebilir. Aynı eserin istinsahını 3 Şevval 968/17 Haziran 1561'de İstanbul'da tamamlayan kişinin de yazı incelemesi sonrası Edirneli Nazmî olduğunun anlaşılması sebebiyle şairin 1561'de İstanbul'da bulunduğunu burada söylemek gerekmektedir.³⁶

Nazmî'nin ölüm tarihi üzerinde ihtilaf mevcuttur. *Nazmî Divânı*'nın istinsah tarihi h. 962/1555'tir ve şair en son h. 962 (29/09/1555)'de Rüstem Paşa'nın tekrar Sadrazam oluşuna tarih düşmüştür. Dolayısıyla divânın istinsahı Ekim 1555 veya sonrasında tamamlanmıştır. Her ne kadar şairin h. 955/1548'de vefat ettiği Riyazî'den³⁷ alıntılanarak farklı kaynaklarda tekraren söyleniyorsa da bu iddia, şairin düşmüş olduğu h. 955/1548-49'dan h. 962/1555 yılına kadar devam eden muhtelif tarihlerle yanlışlanmış olmaktadır. Divânını kendi elyazısıyla h. 962/1555'te tamamlayan Nazmî, divânından beş yıl sonra da 967/1560'ta *Pendname-i Attâr Tercemesi*'ni bitirmiştir.³⁸ Burada gündeme getirilmesi gereken önemli husus *Pendname-i Nazmî*'nin elde bulunan ve 3 Şevval 968/17 Haziran 1561'de İstanbul'da istinsahı tamamlanan nüshasının müstensihinin İÜ T920'de kayıtlı bulunan

³² Bkz. Murabba no 300 (Doğan Averbek, age).

³³ Bkz. Mesnevi no 9 (Doğan Averbek, age).

³⁴ Âşık Çelebi, age, s. 882.

³⁵ Bkz. Mesnevi no 10 (Doğan Averbek, age).

³⁶ Yazı konusu çalışmanın ilerleyen kısmında değerlendirilecektir.

³⁷ Riyâzî, age, vr. 141a.

³⁸ Hasibe Mazioğlu, "Edirneli Nazmî'nin...", s. 47.

Edirneli Nazmî Dîvânı'nı istinsah eden kişiyle aynı kişi olması ve dîvân nüshasını istinsah eden kişinin Edirneli Nazmî olduğunun araştırmacılar tarafından ittifakla dile getirilmesidir ki bu husus da Nazmî'nin 17 Haziran 1561 tarihinden sonra vefat etmiş olması gerektiğini göstermektedir. Ziya Avşar'ın İsmail Yakıt'tan naklen aktardığına göre Nazmî'nin ölüm tarihi h. 970/1563'tür.³⁹ Ancak bu tesbit Köksal tarafından eleştirilmekte ve *Mecmua-i Tevârih*'te Nazmî maddesinde Nazmî'nin vefatına düşülen tarihin h. 955/1548-49 olduğu ifade edilmektedir. Hâlihazırda şairin vefat tarihiyle ilgili olarak yapılabilecek tesbit, şairin h. 968/1561'den sonra vefat etmiş olması gerektiğidir ki bu da Ayvansarayî'nin aktardığı bir başka tarih olan h. 970/1563'ün Avşar'ın da ifade ettiği gibi en makul tarih olduğunu düşündürmektedir.⁴⁰

Ayvansarayî'nin ve Bâdî'nin bildirdiğine göre Nazmî, Edirne'de vefat etmiş⁴¹ ve Menzel'e göre Edirne'de Şeyh Şücâ Türbesi'ne defnedilmiştir.⁴² Kaynaklarda medfun bulunduğu yere dair başka bir bilgiye tesadüf edilmediği hâlde Menzel'in Nazmî'nin kabrinin Edirne'de Şeyh Şücâ Türbesi'nde bulunduğunu söylemesi Menzel'in XX. asrın başında Edirne'de Bektaşilik üzerine yaptığı araştırmalar ve çalışmalar esnasında Şeyh Şücâeddin Külliyesi civarındaki kabristanda Nazmî'nin mezarına veya orada medfun olduğuna dair bir kayda tesadüf etmiş olabileceğini akla getirmektedir.

Zeki bir şahıs olduğu dîvânı incelendiğinde anlaşılabilecek olan Nazmî, Türk edebiyatına katkısı açısından değerlendirildiğinde öncelikle nazire mecmuası ile Türk edebiyatına eşsiz bir hizmette bulunmuş, akabinde ise tertip ettiği dîvânı ile Türk edebiyatına dair kalıplaşmış bazı yargıları değiştirmiş bir şairdir. *İslâm Ansiklopedisi*'nin "Nazmî" maddesinde şairin tarihi bakımından asıl öneminin *Mecma'ü'n-Nezâir* adlı eseri ve sade Türkçe ile

³⁹ Ziya Avşar, "Edirneli Nazmî: Hayatı-Edebî Kişiliği-Eserleri-Türkî-i Basit ve Gazelleri Dışındaki Nazım Şekil ve Türleri," (doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998), s. XXXIV ve İsmail Yakıt, *Türk İslam Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*, (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1992), s. 165.

⁴⁰ Ayvansarayî, age, s. 159.

⁴¹ Ayvansarayî, age, s. 402; Ahmet Bâdî, *Riyâz-ı Belde-i Edirne*, haz. Ratip Kazancıgil, I, (İstanbul: Edirne Valiliği Yayınları, 2000), s. 561.

⁴² T. Menzel, "Nazmi," *The Encyclopedia of Islam*, VII, (Leiden-New-York: E.J. Brill, 1993), s. 1055.

(Türkî-i Basît) kaleme aldığı şiirlerden ileri geldiği belirtilmekte,⁴³ Tansel'in daha önce yayınlanan çalışmasında ise Nazmî'nin divânında yer alan tarih kıtalarının da oldukça mühim olduğu hususuna vurgu yapılmaktadır.⁴⁴ Fakat eserlerine bakıldığında, Nazmî'nin Türk edebiyat tarihi bakımından öneminin Nazire Mecmuası, Türkî-i Basît üslûbu ve yazdığı çok sayıdaki tarih kıtası ile sınırlı olmadığı görülmektedir.

Tezkirelerde Nazmî'den, nazire mecmuası sahibi olması ve bu mecmuada her nazire şiir grubuna kendisi de nazire söylemiş olması, şiirle ilgilenmiş, lafzî sanatlar üzerinde çalışmış bir şair olması sebebiyle sitayişle bahsedilmektedir. Sehî Beg'e göre kabiliyetli ve gönül ehli bir zât,⁴⁵ Latifî'ye göre nazım türlerinde muktedir, nazım erbabı ve aruz bilenlerce takdire şayan bir şairdir.⁴⁶ Kınalızade'ye göre nazire mecmuası sahibi olmasının yanı sıra lafzî sanatlar üzerinde çalışarak söylemiş olduğu şiirlerle de döneminde istihar bulmuş bir şairdir.⁴⁷

Âşık Çelebi'ye göre Nazmî, ömrünü şiir ilmini tetebbu etmekle geçirmiş gayretkeş bir şairdir.⁴⁸ Bursalı Mehmed Tahir Bey ise Nazmî'yi "şiir sanatlarına vâkıf kudretli bir şair" olarak tanımlar.⁴⁹ Tezkire yazarlarından Latifî, Âşık Çelebi ve Gelibolulu Âlî, Nazmî'den bahsederlerken kabiliyetli bir şair olduğu konusunda müttefiktirler. Beyânî'ye göre ise Nazmî'nin nazmı âmiyâne, şiiri ise vasattır.⁵⁰ Hasan Çelebi de Edirneli Nazmî'yi çok başarılı bir şair olarak görmez. Tezkirelerde, Nazmî'ye dair en ciddi eleştirel yaklaşım hiç şüphesiz *Latifî Tezkiresi*'nde yer almaktadır. Latifî'nin ifadelerine göre Nazmî, kendi çağında yazılan veya okunan, tedavülde olan kitaplardan oldukça fazla bir kısmını görmüş, incelemiştir. Latifî, çeşitli nazım türleri söylemede kudretli bir şair olarak değerlendirdiği Nazmî'nin, tezkirede kendisiyle ilgili bölümü kaleme aldığı dönemde çeşitli bahrlerde

⁴³ Mustafa Özkan, "Nazmî," *DİA*, C X, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı, 1994, s. 450.

⁴⁴ Fevziye Abdullah Tansel, "Nazmî," *İslam Ansiklopedisi*, C IX, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı, 1994, s. 145.

⁴⁵ Sehî Beg, age, s. 305.

⁴⁶ Latifî, age, s. 535.

⁴⁷ Kınalızade Hasan Çelebi, age, s. 996.

⁴⁸ Âşık Çelebi, age, s. 883.

⁴⁹ Bursalı Mehmed Tahir Bey, age, s. 250.

⁵⁰ Beyânî, age, s. 296.

yazılmış 3333 şiiri olduğunu ifade etmektedir. Latifî, *Risâle-i Arûz ve Kavâfî*'deki tüm bahrlerde şiir söyleyen Nazmî'nin bunlara iki bahr de ilave ettiğini ifade etmektedir.⁵¹ Latifî'ye göre şiir erbabı kimselerin nazarında ve aruza vâkıf olan kimseler nezdinde Nazmî'nin eserleri doğru ve makbul görülmüştür. Latifî ayrıca Nazmî'nin divânında kullandığı lafzî sanatları kısmen isimlendirmekte ve bunlara divândan örnekler vermektedir.⁵² Şemseddin Samî'ye göre ise Nazmî'nin şiirleri sanatlı olmakla birlikte latîf olarak değerlendirilemeyecek şiirlerdir.⁵³

Bazı tezkirelerin olumlu yönlerdeki görüşleri ve son yıllara kadar divânının metin tesbitinin yapılmamış olmasına rağmen XX. asırda yapılan edebî değerlendirmelerde Edirneli Nazmî'ye hak ettiği değerin verilmediği görülmektedir. Bunun sebebinin temelde, Köprülü'nün 1928'de Nazmî'nin Türkî-i Basît tarzındaki şiirlerini neşrederken yapmış olduğu değerlendirme kaynaklı olması kuvvetle muhtemeldir. Köprülü, bahsi geçen çalışmasında şöyle demektedir:⁵⁴ "...Nazmî'nin şair ve sanatkâr sıfatıyla hiçbir ehemmiyeti olmayacağı tabiidir. Kırk beş-elli bin beyitlik bir divân tertibine, sanâyi-i edebiyenin hepsine misaller göstermeğe kalktığı cihetle en mübtezel mazmunları, en umumi mefhumları, en bayağı nasihatleri, yüzlerce, binlerce defa tekrar etmeye mecbur kalmıştı. Bu itibarla Nazmî'yi o devrin dördüncü, beşinci dereceden şairlerinden addetmek zaruretindeyiz."

Divân tetebbu edildiğinde yukarıdaki ifadelere katılmak kolay olmayacaktır. Nazmî'nin kabiliyetli bir şair olduğu muhakkaktır. Çağdaşları olan Hayalî Bey, Zâtî veya Fuzulî gibi şairler ile aynı seviyede olduğunu söylemek mümkün olmamakla birlikte onu tamamen lüzumsuz şiirler yazmış bir şair olarak addetmek de imkânsızdır. Şiiriyet anlamında değeri haiz olan şiirleri, divânın geneli gözönünde bulundurulduğunda onda bir nisbetinde olsa dahi bu nisbetin yaklaşık 800 şiire karşılık gelebileceği düşünülürse bunun normal hacimdeki bir divâna denk sayılabileceği ve dolayısıyla Nazmî'nin edebî değeri haiz en az bir divan oluşturacak kadar şiir kaleme almış

51 Latifî'ye göre *Risale-i Aruz*'da 16 bahr yer almaktadır ancak yapılan incelemeden risalede ve risaleyi temel alan Nazmî Divânı'nda risale kaynaklı 19 bahrin mevcut olduğu tesbit edilmiştir (bkz. Vahid-i Tebrizî, *Risâle-i Arûz ve Kavâfî*, Manisa İl Halk Kütüphanesi, nr. 5831/2).

52 Latifî, age, s. 535-536.

53 Şemseddin Samî, age, s. 4589.

54 Fuad Köprülü, *Millî Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri ve Divân-i Türkî-i Basît*, XVI. Asır Şairlerinden Edirneli Nazmî'nin Eseri, İstanbul, Devlet Matbaası, 1928, s. 67.

olduğu söylenebilecektir. Dolayısıyla dîvânda sadece şiiriyet bakımından değer taşıyan ve bir dîvân oluşturabilecek kemmiyetteki şiirler ele alınıp değerlendirildiğinde Nazmî'nin edebî karakteri hakkında verilmiş olan yargılar müsbet manada değişime uğrayacaktır. Elinizdeki çalışma, bu mülahaza ile ortaya çıkmıştır ve nitekim bir dîvvân hacminde. Şiirlerinin sanat değeri meselesine ilâve olarak Nazmî'yi bir şair olarak değerli kılan sair hususlar vardır ve bunların dikkatlerden kaçmaması gerekmektedir. Aruz ve lafzî sanatlardaki başarısından başka eserin yazıldığı dönemde pek muteber bir durum olmamakla birlikte Türkçe kelimelerin kullanım keyfiyeti bakımından da bu dîvân oldukça önemlidir. Haddizatında bugüne kadar Nazmî'ye en çok bu alanda itibar edilmiştir. Türkî-i Basît üzerine yapılan çalışmalar bunun isbatıdır.

Netice itibariyle Nazmî'nin dîvânı, bahsi geçen bazı önyargılardan âzâde olarak incelendiğinde yeni nesil çoğu araştırmacının da hakkını teslim ettiği üzere şairin, çok yazmış olmasının handikapını yaşadığı tesbiti yapılacaktır. Aksi takdirde yazdığı her şiiri dîvânına almamış bir Nazmî'nin, bugün Türk edebiyatının adından söz edilen şairleri arasında yer alabileceği düşünülebilirdi. Ne var ki Nazmî'nin yazdığı şiirleri seçici olmadan tertip ettiği dîvâna almış olması sebebiyle, dîvânın şiir estetiği nokta-i nazarından, bütünüyle çok değerli bir eser olduğunu söylemek güçtür.

Dîvânından anlaşıldığı kadarıyla şiir söylemeyi sanat olarak ele almanın yanında meselenin bir de teknik boyutu olduğunu düşünen Nazmî, dîvân edebiyatında –bilindiği kadarıyla- kimsenin uğraşmadığı kadar şiir teknikleriyle alâkadar olmuş, hiçbir şairin o güne kadar denemediği lafzî sanatlara ve kullanmadığı aruz kalıplarını kullanmış, şiir kaleme alırken kelimelerin anlamlarından ziyade lafızlarıyla ustaca oynamıştır. Bu meyanda dîvânı incelendiği vakit şairin, nadir zorlama nazım parçaları hariç oldukça kolay bir söyleyişe sahip olduğunu ve bununla beraber aruzu ustalıklı kullandığını söylemek mümkündür. Daha evvel dîvân edebiyatında tercih edilmemiş aruz kalıplarını kullanmasının yanısıra Nazmî, iki aruz bahri ve 23 aruz kalıbı icat etmiş ve bu bahrlerin ve kalıpların dîvânda geçtiği yerde kendisi tarafından icat edildiklerini not etmeyi ihmal etmemiştir. Bu çalışmada kısaca değinilecek bu hususun müstakil bir çalışma ile ve mufassal bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

Şiirleri dikkatle incelendiğinde Nazmî'nin edebî tercihlerinin hasbelkader

olmadığı, bilakis kendisinin oldukça şuurlu tercihlere sahip bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Manzum bir eserin manidar olması Nazmî'ye göre kâfidir, sade olup olmaması bir sorun teşkil etmemektedir. Köprülü'nün Nazmî üzerine yaptığı değerlendirmede muhtelif yerlerde Nazmî'yi oldukça basit ifadelerle şiir yazmakla itham etmesine rağmen⁵⁵ Nazmî bir gazelinde şiir anlayışına işaret eden şu ifadeyi kullanmaktadır –ancak bu beyitten sade nazmı tercih ettiği çıkarımını yapmak da mümkündür:-

Nazm-ı pür ma'nî gerekdür Nazmî kim pür hâl ola

*Yohsa bî-ma'nî ne lutfî ola nazm-ı sâdenün*⁵⁶

Nazmî'nin şiirlerinden hareketle sanatkâr olarak portresi çizildiğinde ağırbaşlı, oturaklı, realist, dünyanın gerçeklerine vâkıf bir şahsiyet olduğu, bu sebeple dîvânında âşıkâne şiirlerden ziyade hikemî şiirlere yer verdiğini söylemek yerinde bir tesbit olacaktır. Kendine has bir üslûba sahiptir, bu sebeple edebiyat tarihçileri Nazmî'nin kaleminden çıkmış olması muhtemel manzum metinlerin tesbitinde zorlanmayacaklardır.

Aşağıdaki beyitler, Nazmî'nin tüm dîvân boyunca sürekli bir farklılık, yenilik peşinde olmasının sebebini kendi dilinden ifade eder mahiyettedir. Ona göre insanoğlunun farklılaşmak için yapabileceği yegâne şey bir maharet, beceri icadından başka bir şey değildir. Bu hususu,

Hüner îcâd kılmakdur degül gayr

*Vücûd-ı âdeme âlemde revnak*⁵⁷

beytiyle ima eden Nazmî,

Hüner nazm ehline Nazmî odur kim

*Ola fî'l-cümle kâdir ihtirâ*⁵⁸

beytiyle ise apaçık bir şekilde ortaya koymuş, şairin icatlar yapma kudretine sahip olması gerektiği şiarına evvela kendisi uymuş ve dîvânında Türk şiiri için önemli katkılar olan icatlarını gerçekleştirmiştir.

Genceli Nizamî'nin ve aruz risalesi sahibi Molla Câmî'nin Nazmî'nin eserinde ayrı yeri vardır. Mehmed Süreyyâ Bey'in Nazmî için dile getirdiği

⁵⁵ Bkz. Köprülü, age.

⁵⁶ Gazel no 3612 (Doğan Averbek, age).

⁵⁷ Gazel no 3343 (Doğan Averbek, age).

⁵⁸ Gazel no 5537 (Doğan Averbek, age).

Nazmî-i Nizâmî ifadesi⁵⁹ tam da Nazmî'nin arzuladığı bir durumdur, zira mahlasını seçerken Nizâmî'den esinlendiğini düşündüren Nazmî, her fırsatta kendisini Nizâmî ile bir göstermekten geri durmamaktadır. Bu hususta Ahdî Çelebi'nin "...nazm-ı belâgat-meşhûn ile şâkird-i Nizâmî ve işret-gâh-ı fesâhatde bende-i Câmî geçinür..." şeklindeki değerlendirmesine atıfta bulunulmuştur. Dönemin edebiyat muhitinde konuşulanlar bir tarafa divânı incelendiğinde Nazmî'nin en başta Nizâmî'den ve özellikle kendisi de aruz kalıbı icat etmiş olan Câmî'den hâssaten icat meselesinde feyz aldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Şairin mahlası dahi Nizâmî mahlasını çağrıştıran ve aynı kökten türetilmiş bir kelimedir. Nazmî'nin özellikle mesnevi türünde ünlü bir şair olmasına rağmen Nazmî tarafından örnek alınması dikkate değer bir husustur. Divânından anlaşıldığı kadarıyla Türkçeye hayran bir şair olan ve Türkçenin zenginliğini ortaya koymaya çalışan Nazmî'nin, Farsça yazan bir şair olduğu halde Türk olması hasebiyle de Nizâmî'ye ilgi duymuş olabileceği düşünülebilir. Nizâmî'nin devamlı orijinalite peşinde olan bir şair olduğunu ve kimi edebiyat tarihçilerine göre dünya edebiyatları birlikte değerlendirildiğinde en önemli şairlerden biri olarak addedildiğini de gözönünde bulundurmak, Nazmî'nin neden Nizâmî üzerinde bu kadar durduğunu anlamayı kolaylaştıracaktır.

Nazmî'nin bilindiği kadarıyla *Divân*, *Mecma'ü'n-Nezâir* ve *Pendname-i Attâr Tercemesi* isimli üç manzum eseri mevcuttur. Ancak yukarıda bahsi geçen arz-ı hâlde Nazmî şiir sahasındaki kadar iddialı olmamakla birlikte inşâ sahasında da kalem oynattığını mütevazı bir şekilde ifade etmektedir.⁶⁰ Pek çok gazeline ise nazımda olduğu kadar nesirde de maharetli olduğunu dile getirmektedir.⁶¹

Klâsik şiirin tüm imkânlarını bilen ve bu imkânları şiirlerinde zorlayan Nazmî'nin divânından, herşeyi yapma isteğine sahip olduğu anlaşılmakta; bu arzusun da şairin kabiliyetinin bir anlamda parçalanmasına, himmetinin bölünmesine sebep olduğu görülmektedir. Nazmî Türkçeyi iyi kullanmaya çalışan şuurlu bir şairdir. Nazmî'nin İslâmî edebiyatın sadece Arap ve Fars

⁵⁹ Mehmed Süreyya, age, s. 560.

⁶⁰ Bkz. Mesnevi no 9 (Doğan Averbek, age).

⁶¹ Şair bunlardan birinde şöyle demektedir:

İrdün cü nazm u nesr ile Nazmî kemâle lîk

İnşâ vü şi'ire kalmadı râğbet ne fâyide (Gazel no 6031, Doğan Averbek, age)

edebiyatları ile mahdud olmadığını, Türk edebiyatının da pekâlâ İslâmî edebiyat dairesine girebileceğini isbat etme gayreti içerisinde olduğu âşikârdır. Bu meyanda değerlendirildiği vakit şairin Türkî-i Basît tercihinin tamamıyla bilinçli bir yaklaşım olduğu tesbit edilecektir. Dile hâkimiyeti oldukça ileri seviyede olan Nazmî'nin dîvânında sehl-i mümteni tarzındaki beyitlerin sayısı azımsanamayacak kadar fazladır.

Nazmî, dîvânında Türkî-i Basît başlığı taşıyan ve ekseriyeti gazel olan nazım parçalarını Basît Türkçe ile yazdığını bizzat ilan ederek bu şiirlerde Arapça ve Farsça mazmunların yerine Türkçe karşılıklarını kullanmaya gayret etmiş, o dönemde yaşayan ortalama bir şahsın anlayabileceği sadelikte şiirler yazmıştır. Yabancı terkiplerden arındırılmış, Arapça ve Farsça birleşik kelimelerin bulunmadığı bu şiirlerde şair sadece günlük konuşma dilinde mütedavil olan yabancı kökenli kelimeleri kullanmıştır. Neredeyse bir dîvân tutarında olan bu şiirler şekil, kafiye ve bahrlerine göre dîvânın doğal tertibi içerisinde kendilerine yer bulmuştur. Nazmî, Türkî-i Basît tarzında yazdığı şiirlerde de aruz ölçüsünü kullanmıştır. Söyleyiş olarak zaman zaman halk şiiri zevkine yaklaşan bu şiirlerde halkın konuştuğu dilin tercih edilmiş olmasıyla birlikte, bu çalışma öncesinde öngörüldüğü gibi çok sayıda arkaik kelime yer almamaktadır. Şair, bu tarz şiirlerinde metaforları değiştirmekte, Arapça veya Farsça bir mazmunun, işaret edileni aynı kalmak kaydıyla Türkçe karşılığını kullanmaktadır. Şair muhteva olarak klâsik şiire bu tarz şiirlerde yeni bir perspektif kazandırmamakta sadece dili mümkün olduğu kadarıyla Türkçeleştirmektedir. Şairin, bu metinlerde kullandığı Türkçe dışındaki kelimeler ise belirtildiği gibi o dönemde yaşayan ortalama bir şahsın, konuşma dilinde kullanacağı ve rahatlıkla anlayabileceği kelimelerdir. Dîvânda yer alan ve Türkî-i Basît notu taşıyan manzum metinler, daha önceki çalışmalarda muhtelif sayılarda verilmiştir. Ancak eserde başlıkların kimi zaman oldukça uzun olması ve zaman zaman da karışık olması sebebiyle bu çalışmalarda araştırmacıların tam sayıya ulaşması mümkün olmamıştır. Tarafımızca yapılan metin tesbiti neticesinde *Edirneli Nazmî Dîvânı*'nda yer alan Türkî-i Basît üslûbundaki şiirlerin sayısı ve nazım şekilleri şu şekilde teşekkül etmiştir: 1 kaside, 1 tercî-bend, 309 gazel, 10 murabba, 2 muhammes, 1 müstezad, 55 müfred ve 1 mesnevi.⁶²

62 Türkî-i Basît tarzındaki şiirler ayrı bir çalışmada ele alınacaktır.

Köprülü tarafından 1928 yılında *Edirneli Nazmî Dîvânı*'nda yer alan ve Türkî-i Basît başlığı taşıyan şiirler seçilerek yeni bir sıralamaya tâbi tutulmuş ve bir değerlendirmeye birlikte harf inkılâbından evvel neşredilmiştir.⁶³ Ayrıca bu şiirler *Tarama Sözlüğü* için Kilisli Rifat Bilge tarafından taranmış ve bazı beyitler *Tarama Sözlüğü*'ne misal olarak alınmıştır.⁶⁴ Türkî-i Basît üslûbunu, XVI. asırda Aydınî Visalî, Tatavlı Mahremî ve Edirneli Nazmî'nin tercih ettiği bilinmektedir. Bu şairlere ilâve olarak Köksal tarafından tesbit edildiği kadarıyla Nazmî'nin derlemiş olduğu nazire mecmuasında şiirleri bulunan Sabâyî ve Üsküplü Atâ da Türkî-i Basît tarzında şiirler kaleme almışlardır.⁶⁵ Ancak bu tarz şiir söyleme, bilindiği kadarıyla çağın diğer şairleri tarafından tercih edilmemiş ve bu yöneliş akim kalmıştır.⁶⁶ Türkî-i Basît üzerine yaptığı çalışmayı neşrettiği yıllarda etkin bulunan Milli Edebiyat akımının –tahminen- etkisinde kalan Köprülü'nün, XVI. asırda karşılaştığımız Türkî-i Basît'i ve dolayısıyla Edirneli Nazmî'yi XIX. asrın ikinci yarısında oluşmaya başlayan Milli Edebiyat cereyanının habercisi olarak sayması pek mümkün görünmemektedir. Her iki cereyan arasında gerek doğrudan gerekse dolaylı bir âlâka bulunduğunu söylemek zordur.

Yukarıda belirtildiği gibi Türkî-i Basît tarzı ile bir çığır açılmış ancak bu cereyanın devamının gelmesi temin edilememiştir. Nazmî'nin adı, Köprülü'ye kadar, daha ziyade nazire mecmuası ve dîvânında denediği yeniliklerle anılır olmuştur.

Yukarıda ifade edildiği gibi Edirneli Nazmî'nin bilinen ve elde olan üç manzum eserinden *Mecma'ü'n-Nezâir* h. 940/1533-34'te, *Dîvân* h. 962/1555'te ve nihayet *Pendname-i Attâr Tercemesi* h. 10 Şaban 967/6 Mayıs 1560'ta tamamlanmıştır. Bunlardan başka Nazmî'nin mensur iki eserinin daha olduğu söylenmektedir. İlki Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, 5336

⁶³ Köprülü, age.

⁶⁴ XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla *Tarama Sözlüğü*, 8 c., (Ankara: Türk Dil Kurumu, 1963-1977).

⁶⁵ Köksal, 2001, s. 126.

⁶⁶ Ancak kayda değer bir husus Şeyh Gâlib'in XVIII. asırda dîvânında Türkî-i Basît başlığını taşıyan bir şiir yazmış bulunmasıdır. Bu husus Köksal'ın da isabetli bir şekilde dikkate sunduğu gibi, *Nazmî Dîvânı*'nın aradan geçen zaman zarfında Şeyh Gâlib'in dostlarından birinin eline geçmiş olabileceği ve Gâlib'in Nazmî'den esinlenerek bu tarzda şiir yazmayı denediği yönündedir ki bu husus nüsha tavsifinde ele alınacaktır.

numarada kayıtlı *Tevârih-i Antakiyye* isimli bir eserdir. Köksal tarafından bir değerlendirme ile birlikte neşredilen⁶⁷ bu çalışmanın manzum kısımları üzerinde tarafımızca yapılan üslûp değerlendirmesi neticesinde Nazmî mahlası taşıyan şiirlerin Edirneli Nazmî'nin söyleyiş tarzından ve kelime dağarcığından uzak olduğu, yabancı bir eda ile söylendiği kanaatine varılmıştır. Bu eserin Edirneli Nazmî'ye ait olduğunu kuvvetlendirecek sair deliller ortaya çıkmadıkça eseri Edirneli Nazmî külliyyatına dâhil etmek doğru olmayacaktır. İkinci olarak Hikmet İlaydın ve Adnan Erzi tarafından XVI. asra ait bir münşeât mecmuası üzerinde yapılan çalışma neticesinde kaleme alınan makalede⁶⁸ eserin bir bölümünün Edirneli Nazmî'ye ait olabileceği ileri sürülmüş olsa da bu iddia da henüz katiyet kazanmış değildir.

Dîvân

Bugün elde mükemmel yegâne nüshası bulunan dîvâna, Köprülü 1926 senesinde sahaflar çarşısında tesadüf etmiş ve eserin İstanbul Üniversitesi tarafından satın alınmasını salık vermiştir.⁶⁹ Dîvândaki kayda göre bu eser 15895 giriş numarasıyla Darü'l-Fünun Kütüphanesi koleksiyonuna dâhil edilmiştir.⁷⁰ Eser bugün İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 920 numara ile kayıtlıdır. Bu nüsha haricinde dîvânın natamam nüshaları mevcuttur. Bunlardan ilki yine İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde Türkçe Yazmalar bölümünde yer alan 1636 numaralı yazmadır ki 21 satırlı 119 varaktan ibaret olup *rika kırması* yazı stili ile Kalın Venedik kâğıdına yazılmıştır. Diğeri ise Bursa Bölge Yazmalar Kütüphanesi'nde yer alan 675 numaralı yazmadır.

Metin çalışmamıza esas teşkil eden İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T920 nüshasında sahifelerde yazı çift sütun üzerine ve 41 satırdır, marjinlerde de oldukça fazla nazım parçaları mevcuttur. Dîvân mıstarlanmış ancak cetvel çekilmemiştir. Derkenarlar da gerektiğinde yazılmak üzere mıstarlanmış. Eserin ihtiva ettiği beyit sayısı 50 bin civarındadır. Dîvân iki farklı elyazısıyla

⁶⁷ Köksal, 2004.

⁶⁸ Erzi vd., age, s. 221-253.

⁶⁹ Köprülü, age, s. 65.

⁷⁰ Bkz. Nazmî, *Dîvân*, vr. 1a.

kaleme alınmıştır. İki bölümden müteşekkil olarak mütalâa edebileceğimiz eserin birinci bölümü mükemmel bir divân olup 629 varaktır. Burada divân bitmektedir. Arada eksik varak veya varaklar vardır ve farklı bir elyazısıyla 14 varak boyunca Nazmî tarafından h. 945/1538 ile h. 962/1555 tarihleri arasında yaşanan muhtelif vakalara düşürülen tarih kıtaları yer almaktadır. Ancak bu el yazısının türünün değişmesi tarih kıtaları sebebiyle olabileceğinden yazının, divânın 629 varaklık kısmını istinsah eden şahsa ait olması muhtemeldir. En sonda ise divânın h. 962/1555'te tamamlandığını gösteren bir ketebe kaydı mevcuttur. Yazmalar Katalogu'nda *siyakat kırması* olarak nitelendirilen yazı stili, metin tesbiti çalışması sırasında tarafımızca hat uzmanı Uğur Derman'a gösterilmiş ve hiç şüphe götürmeksizin divânın tarihler hariç yazı şeklinin *talik kırması* olduğu Derman tarafından tesbit edilmiştir. Katalogdaki *siyakat kırması* tesbitinin tarih kıtaları için yapıldığı düşünülmektedir.

Çalışma esnasında İÜ T920 nüshasında üç farklı yerde varak eksikliği tesbit edilmiştir. Kayıplardan ikisi muhtemelen eser üniversiteye kazandırılmadan evvel gerçekleşmiştir. Kütüphane kaydı esnasında esere verilen varak numaraları referans alındığında 368. varak ile 629. varak sonrasında eksik sayfalar vardır. Metin tesbiti çalışmasında tartışıldığı gibi tahminimizce toplamda en az 8 ila 12 varakın eksikliğinden söz etmek mümkündür.⁷¹ Ayrıca eser kütüphaneye kazandırıldıktan ve varak numaraları verildikten sonra 90 numaralı varak kaybolmuştur.

Devasa bir eser sayılabilecek bu divân, bugüne kadar klâsik edebiyata dair istatistikî anlamda dile getirilmiş olan yargıları değiştirecek hususiyetlere sahiptir. Nazmî, bu divân metniyle birlikte divân edebiyatının –bilinen- 6967 gazel ile en çok gazel, 524 murabba ile en çok murabba, 62 muhammes ile en çok muhammes yazan şairidir. 1926 yılından beri araştırmacıların tabiri caizse elinin altında bulunan bu eser üzerinde 2010 yılında tamamladığımız çalışmaya kadar metin tesbitine matuf bir çalışma yapılmamış olması da muhtemelen eserin hacminden kaynaklanmaktadır. Buna ilave olarak, daha önce ifade edildiği gibi, Köprülü'nün 1928'de neşrettiği çalışmasında Nazmî'nin şiirlerinin sade Türkçeyi gündeme getirmesi dışında edebî olarak herhangi bir değere sahip olmadığını ısrarla vurgulaması⁷² da divânın

71 Divândaki nazım şekilleri ele alınırken bu husustan ayrıca bahsedilecektir.

72 Köprülü, age, 1928.

gölgede kalmasını neticelendirmiş olabilir.

Divân tertip edilirken Nazmî tarafından şöyle bir yol tercih edilmiştir –ki bu yönüyle de eserin, divân edebiyatında özel bir öneme mazhar olması icap eder-: Divân kasideler bölümüyle başlar. Burada şiirlerin bahrleri ve kalıpları belirtilmemiştir. Bölümün sıralaması ise klâsik edebiyat kasâyid bölümü sıralamasına uygundur. Daha sonra gazeliyyât bölümü gelir. Bu bölüm, eseri diğer tüm mürettep divânlardan ayıran özelliklere sahiptir ve Nazmî'nin tüm maharetini sergilemeye çalıştığı bölümdür. Gazeliyyât bölümü içerisinde ise hâssaten *elif* kafiyesinde Nazmî ustalığını izhar etme gayretini göstermiştir. Gazeliyyât bölümünde gazeller, musammatlar ve müstezadlar yer alır. Bu bölümde kafiye göre tasnif edilen şiirler, kafiye içerisinde de ayrıyeten bahlere göre tertip edilmiştir. Her bahrin başında bahrin adı, teknik olarak ihtiva ettiği bölümler, veznin lâfzen ifadesi yani taktîi ve hemen her şiirde kafiye ve redif hususiyetlerinin lâfzen ifadesi yer almaktadır. Bu özellikler, divânın aruz ve kafiye ilmi bakımından da özel bir yere yerleştirilmesini gerektirmektedir. Her bir bahrin kendi içinde de kalıp sıralamasına dikkat edilmiştir. Aynı bahr ve kalıpta olan şiirler kimi zaman tekrar kafiyelerine göre tasnife tâbi tutulmuş, yine çoğunlukla alfabetik olan bu tasnifte aynı kafiye ve redifle yazılmış şiirler, *nazire* başlığıyla ilgili şiirin altına alınmıştır. Zaman zaman derkenarda yazılan şiirlerin de metinde nerede yer alması gerektiği takdim-tehir notlarıyla, numaralandırılmak suretiyle veya doğrudan işaretlenmek suretiyle gösterilmiştir. Bütün bu notlar ve işaretler başlıklarda olduğu gibi kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

1b'de başlayıp 642âda nihayete eren ve reddadeli olan eserin fizikî tavsifini şu şekilde ifade etmek mümkündür: Edirneli Nazmî tarafından 962/1555⁷³ senesinde istinsahı tamamlanan, 41⁷⁴ satırlı 642⁷⁵ varaktan oluşan divânın

⁷³ Bazı çalışmalarda istinsah tarihi h. 963 olarak verilmektedir ancak şüphe götürmez bir şekilde eserin istinsah tarihi h. 962/1555'tir ve hatta ketebe kaydında, bir önceki tarih kıtasında dile getirilen Rüstem Paşa'nın tekrar sadarete getirildiği tarihte eserin yazımının bitirildiği notu yer almaktadır ki bu tarih h. 962/1555'tir.

⁷⁴ Eserin genel karakteri sayfalarda 41 satırdan oluşması yönündedir, ancak tarih kıtalarında durum sayfaya göre değişmektedir.

⁷⁵ Daha önceki çalışmalarda eserin varak sayısı 643 veya 644 olarak verilmiştir ancak fiziken eserin hâlihazırda sahip olduğu varak sayısı 642'dir. Yukarıda belirtildiği gibi eser kütüphaneye kazandırıldıktan ve üniversite kütüphanesi çalışanları tarafından varak numaraları verildikten sonra 90 ile numaralandırılmış olan varak eserden kopmuştur. Bu sebeple sair çalışmalarda eserin varak sayısı 643 varak olarak görülmektedir. Son varakın a yüzünde yer alan evrak 644 notu ise kimi çalışmalarda eserin 644 varaktan ibaret olarak gösterilmesi yanlışlığına sebebiyet

dış ebadı 357*218 mm, iç ebadı ise muhtelifdir. Şemseli kahverengi meşin cilde sahip, sözbaşları kırmızı olan ve kalın Venedik kâğıdına yazılan dîvânda talik kırması ve siyakat kırması kullanılmıştır.

Eserde marjinlerde yer alan beyit, mısra veya şiir yekûnu, normal yazma alanındaki yekûnun neredeyse onda birine karşılık gelebilecek kadardır. Marjinlerdeki parçaların kimi zaman karışık yazılmış olması sebebiyle daha önce bu dîvân üzerine yapılan çalışmalarda, dîvân bir bütün olarak ortaya konmadan sadece araştırmacı tarafından belirlenen kısımların taranması yolu tercih edildiğinden, istenen metinlerin bir kısmı ya tümünden veya beyit olarak gözden kaçmıştır.

Dîvânın muhtelif sayfalarında aynı kişi tarafından alınmış notlar ve yapılmış manzum alıntılar yer almaktadır. Bunlar varaklarına göre şu şekildedir: 8b'de derkenarda iki beyitlik mesnevi nazım şeklinde bir alıntı; aynı yazıyla 73a'da dokuz beyitlik Esrâr'a ait bir gazel; 247a'da aynı yazıyla Esrâr'a ait bir beyit; 268a'da aynı yazıyla Nazmî'nin *semâ* redifli gazellerinin bulunduğu sayfada *semâ* redifli dokuzar beyitli, ilkinin matla beyti yazılmamış olan Esrâr'a ait iki gazel; 274b'de aynı yazıyla "Hasköyâde Balıkcı Said Ağa'nın oğlu Halil İsmet Efendi" notu; Nazmî'nin *ışk* redifli gazellerinin bulunduğu 291a'da aynı yazı ile altı beyitten müteşekkil makta beyti olmayan *ışk* redifli bir gazel; 297a'da *yok* redifli gazelin yer aldığı sayfada aynı elyazısıyla yazılmış Esrâr'a ait dokuz beyitli ve matla beyti olmayan *yok* redifli bir gazel ile dört beyitten müteşekkil makta beyti olmayan *yok* redifli bir gazel; 318a'da *Bugün hüsnün zamanıdır öpül ömrüm kocul ömrüm* diye başlayan ve *Yazukdur bende Nazmî'ne öpül ömrüm kocul ömrüm* şeklinde sona eren aynı yazıyla yazılmış beş beyitten müteşekkil Nazmî mahlaslı bir şaire ait bir gazel yer almaktadır.⁷⁶ 287b'de aynı yazıyla yedi beyitten müteşekkil bir gazel; 400a'da aynı elyazısıyla ve renkli mürekkep ile "Karındaşımız Esrâr Efendi zindanda mahbus Yusuf Hüsnî nam bir mahbubı görüp inşad ettikleri gazeldir" başlığını taşıyan, altında Ahmed Râcî tarafından yazıya geçirildiği notu düşülmüş olan Esrâr'a ait beş beyitten müteşekkil bir gazel yer almaktadır. Aynı elyazısıyla 1a'da "Tezkire-i Hasan Çelebi böyle yazar" başlığıyla *Hasan Çelebi Tezkiresi*'nde Nazmî'nin anlatıldığı bölüm alıntılanmıştır. Bu notlar

vermiştir.

76 Bu gazel Nazmî'nin dîvânında yer almamaktadır, şairin derlediği nazire mecmuasında da yoktur.

Nazmî'den sonra, Hasan Çelebi'nin, tezkiresini tamamladıktan sonraki dönemde dîvânın Ahmed Râcî isimli bir zâtın eline geçtiğini, bu zâtın da Mevlevî kültürüne yakın bir zât olduğunu göstermektedir. Köksal bu alıntılar ve notlardan hareketle, bir Mevlevihanede veya bir Mevlevî'nin elinde belli bir zaman bulunmuş olan bu nüshanın Şeyh Gâlib tarafından da görüldüğü ve buradaki Türkî-i Basît şiirlerinden etkilenecek Nazmî'den asırlar sonra, Türkî-i Basît ibaresi anılmazken Gâlib'in Türkî-i Basît tarzında bir gazel kaleme alıp bunu dîvânına yerleştirmiş olabileceği tezini ileri sürmektedir⁷⁷ ki bu iddia hakikatten uzak görünmemektedir.

Yukarıda ifade edilen metin ve notların dışında 208b'de altında "Resmühü(?) el-fakîr Behzâd" yazan, postta oturmuş bir derviş/mürşid figürü yer almaktadır ancak; bu figürün baş kısmı sonradan muhtemelen silmek maksadıyla tahrip edilmiştir.

Dîvânın imlâ hususiyetlerine değinilecek olursa müstensih'in mükemmele yakın bir imlâsının olduğu anlaşılmaktadır. Yazı inci gibi gayet açık ve okunaklıdır. İmlâya dair en ince ayrıntılar dahi müstensih tarafından metinde belirtilmiştir. Türkçe kelimelerdeki imâleler, uzun heceye tekabül edecek terkip ekleri, okumada tereddüde düşülebilecek *mim* veya *sin* harfleri, her seferinde müstensih tarafından belirtilmiştir.

Müstensih Farsça dil hususiyetlerine vâkıftır. Yazım esnasında veya sonrasında gerekli gördüğü durumlarda kelimeleri tashih etmiştir. Özellikle dîvânın belli bir bölümünün tekrar okunduğunu ve tashih edildiğini gösteren notlar, dîvânı istinsah eden kişinin yazısıyla aynıdır. Bu sebeple müstensih'in şairin kendisi olduğu fikri ortaya çıkmıştır. Eserin bizzat Edirneli Nazmî tarafından istinsah edilmiş olduğunu düşündüren sair hususlar şunlardır: Müstensih eserde imale ve zihafı kelimenin imlâsını bozma pahasına göstermektedir ki eserin müellifi olmayan bir müstensih'in bu hassasiyeti göstermesi beklenmez. Okuyucunun hemen fark edeceği gibi müstensih olağanüstü derecede dikkatlidir. Bunlara ilave olarak eserin oldukça hacimli olması, bir başkasının yazmasını zorlaştıracak bir etkidir. Başka herhangi birinin böylesine hacimli bir nüshaya sahip olmayı kolay kolay istemeyeceği akla daha yakınken eserin aynı hacimde tekraren istinsah edilme ihtimali zayıftır. Nitekim bilindiği kadarıyla bu dîvânın

müntehab bazı nüshaları olmasına rağmen mükemmel bir başka nüshasına henüz rastlanmamıştır. Ketebe kaydındaki *el-fakîrû'l-hakîr* ibaresi de müstensih'in Edirneli Nazmî olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Tüm bu hususlara ilaveten eserin müellifi olmayan sıradan bir müstensih'in aşırıya kaçan bir titizlikle tüm aruz, sanat ve kafiye hususiyetlerini ifade eden o uzun Farsça şiir başlıklarını yazması akla yakın görünmemektedir.

Bazı gazel veya murabbaların yerlerinin takdim-tehir notları düşülerek – ki bunlar renkli mürekkeple yapılmıştır- tekrar düzenlenmiş olması şairin dîvânı yazarken tekrar tanzim ettiğini düşündürmektedir. Şair-müstensih, yanlış yazdığı bir kelime, beyit ve hatta kimi zaman tümünden bir gazeli üstünü çizmek suretiyle tashih etmiş ve normal yazma ameliyesine devam etmiş, yanlış okumaları bertaraf etmek düşüncesiyle kimi yerlerde kelimenin bazı hecelerini veya kelimenin tamamını harekeleme ihtiyacı hissetmiştir.

Dîvânın Şekil ve Muhteva Hususiyetleri

Daha evvel de belirtildiği gibi hadden fazla şiir yazmış olması sebebiyle Nazmî'nin şiirlerinin edebî değerden yoksun olduğu görüşü hâkimdir. Nazmî'nin dîvânı, şiiriyet nokta-i nazarından ele alındığında, şekle dair bazı hususiyetleri ön plana çıkardığı şiirlerinde ve nasihatlerle dolu hikemî şiirlerinde muhtevada başarı gösterdiğini söylemek zordur. Öte yandan eser lafzî sanatlar bakımından Türk edebiyatı için eşsiz bir hazine olma özelliği taşımaktadır. Şairin, dîvânında çokça denemiş olduğu sanatlı söyleyiş, aruzun nadir kullanılan kalıplarıyla şiir söyleme, bir takım kelime oyunları yapma gibi gayretlerinden ve hikemî üslûbundan vareste olan ve âşıkane tarzda söylediği gazellerinde başarılı olduğu söylenebilir.

Eserinde Vahîd-i Tebrizî'nin *Risâle-i Arûz ve Kavâfi*'sinde yer alan bahrlerin hepsine *elif* kafiyesinde şiirler söylemiş ve kendisi de iki yeni bahr ve 23 aruz kalıbı icat etmiştir.

Nazmî, sadece Türkî-i Basît başlığını taşıyan şiirlerinde değil diğer şiirlerinde de dönemin yaşayan Türkçesini yansıtan bir dil kullanmıştır. Dîvânında lûgatlere girmemiş bazı kelimelerin bulunması, deyim ve atasözlerinin kullanımı açısından da *Nazmî Divânı*'nın Türk edebiyatı için olduğu kadar Türk dili için de değerli bir eser olduğunu söylemek gerekmektedir. Dîvânın

genelinde olduğu gibi kasidelerin dili de sadedir.

Divân altı bölümden oluşmaktadır. Bunlar tertip sırasıyla: Kasâyid, Gazeliyyât, Müfredât, Mukattaât, Mesneviyyât ve Tevârih bölümleridir. Bu bölümlerdeki metinlerin sayısı ise şu şekildedir: Kasâyid bölümünde toplamda 30 şiir; 16 Kaside, 7 Tercî-bend, 7 Terkîb-bend; gazeliyyât bölümünde toplamda 7612 şiir olmak üzere 6967 Gazel, 524 Murabba, 62 Muhammes, 12 Müseddes, 5 Müsebba, 5 Müsemmen, 5 Mütessa, 7 Muaşşer, 23 Müstezad, 2 Tahmis; müfredât bölümünde 422 Müfred; mukattaât bölümünde 51 Kıta; mesneviyyât bölümünde 13 Mesnevi; tevârih bölümünde 280 tarih kıtası olmak üzere dîvânın tamamında 8408 manzum metin bulunmaktadır.

Dîvânda 6967 gazel olmasına rağmen çeşitli kaynaklarda Edirneli Nazmî'nin 7777 gazelinin olduğunun söylenmesi elbette mesnetsiz değildir.⁷⁸ Edirneli Nazmî bizzat dîvânında bir yerde 7000'den fazla gazel, iki yerde 7000'den fazla şiir kaleme aldığını,⁷⁹ iki farklı yerde ise tam olarak 7777 şiir kaleme aldığını belirtmektedir.

Tam sayıyı veren beyitlerden ilki şu şekildedir:

*Nazmî eş'âr ile oldı Nazmî'nüñ
Çak yidi biñ yidi yüz yitmiş yidi⁸⁰*

Burada Nazmî gazel dememekte, şiirlerinin sayısının tam olarak 7777 olduğunu ifade etmektedir. Gazeliyyât bölümünün son gazelinin –ki bu şiiri, buraya alabilmek için Nazmî tüm dîvân boyunca riayet ettiği bahr sıralamasını bozmuş ve her kafiye harfinde ilk sırada yer alan Hezec

⁷⁸ Bkz. Köprülü, s. 67; Köksal, age, s. 98.

⁷⁹ Bahsi geçen beyitlerden ilk üçü şu şekildedir:

*Yidi biñden gazeli itdi ziyâde Nazmî
Kanı anuñ gibi bir defter ü dîvân ehli (Gazel no 6714, Doğan Averbek, age)
İdüp şî'ri yidi biñden ziyâde
'Arûz üslûbî üzre hoş edâda (Mesnevi no 9, Doğan Averbek, age)
Eş'ânı yidi biñden olupdur mütecâviz
Nazmî nola şeyh olsa o yüzden şu'arâya (Gazel no 5477, Doğan Averbek, age)*

İlk beyitten anlaşılan şairin 7000'i aşkın gazel kaleme aldığıdır. Ancak diğer iki beyitte Nazmî, gazel sayısının değil şiir sayısının 7000'i geçtiğini ifade etmektedir.

⁸⁰ Gazel no 6545, (Doğan Averbek, age).

Bahrî'ndeki bu beytin içinde geçtiği gazeli bir diğer gazelle birlikte gazeliyyât bölümünün en sonuna yerleştirmiştir- makta beyti ise şu şekildedir:

Yidi biñ yidi yüz yitmiş yidi oldu hep eş'ârı

Bu Nazmî'nüñ o cem'iyyetle dîvânı tamâm oldu⁸¹

Burada ise Nazmî'nin bütün şiirlerinin sayısının 7777 olduğu ve bu yekûnla dîvânın tamamlandığı ifade etmektedir. Buradan anlaşılması gereken husus, Nazmî'nin Kasâyid ve Gazeliyyât bölümünde kaleme aldığı şiirlerin toplam sayısının, bu iki bölümün tam olarak en sonunda yer alan gazelin son beytinde ifade edildiği vechiyle 7777 olduğudur. Nitekim şair, dîvânın ilk bölümünden itibaren renkli mürekkeple hemen her sayfada şiir sayısının hesabını yapmış ve düzenli bir şekilde, yazdığı şiirleri hatta beyit sayılarını hesaplamıştır. Elyazması eserin sayfa kenarları zamanla kısmen deforme olduğundan bu hesapların bir bölümü yok olmuştur. Ancak bu hesaplardan çıkarılan husus Nazmî'nin gazelleri ayrı olarak değerlendirmedir. Edirneli Nazmî, bu sayıyı kasidelerden itibaren müfredlerin başladığı yere kadar olan şiirleri için yani, kaside, terkîb-bend, tercî-bend, gazel, murabba, muhammes, müseddes, müsebbâ, müsemmen, mütessâ, muaşşer, müstezad, tahmis türündeki şiirleri için ifade etmiştir. Metni tesbit edilen dîvânda bahsi geçen iki bölümdeki bu şiirlerin toplam sayısı, daha önce bahsedilen eksik varaklar sebebiyle 7642 olarak belirlenmiştir. Şiirlerin tam sayısının 7777 olması gerektiği dikkate alındığında eksik olan şiirlerin sayısının 135 olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi ise dîvânda gazeliyyât bölümünde iki farklı yerde varak/varakların kopmuş olmasıdır. 89. varaktan sonra gelmesi gereken varak/varaklar ve 368. varaktan sonra gelmesi gereken varak/varaklar eserden kopmuştur. 89. varaktan sonraki kısımda muhtemelen bir varak veya iki varak kopmuştur, zira bahr bu eksik olan kısım boyunca değişmemiş, Nazmî'nin takip ettiği sıralama nazarıdikkate alınırsa sadece bir kalıp değişmiştir. Eser kütüphaneye kabul edildikten sonra verilmiş olan varak numaraları dikkate alınırsa burada bir varak eksik olduğu düşünülebilir.⁸² Ne yazık ki 368. varaktan sonra yer alması gereken ancak kopmuş bulunan kısımda, *mim* kafiyesinde Nazmî'nin tertip tarzı göz önünde bulundurulduğunda, Bahr-i Hezec yarım kalmıştır, Recez Bahrî yoktur ve Bahr-i Remel'in ilk vezni ile dîvân

⁸¹ Gazel no 6967, (Doğan Averbek, age).

⁸² Bu kısımlar dîvân metni tesbit edilirken ayrıca belirtilmiştir.

devam etmektedir. Daha evvel kopan varakın tek varak olma ihtimali yüksek iken bahsedilen kafiye ve vezin hususiyetleri sebebiyle burada 8-12 varak civarında bir eksikliğin mevzubahis olduğu değerlendirilmektedir. Bu durum, dîvânda 7777 sayısına ulaşmayı engelleyen 135 adet eksik şiirin sebebini açıklamaktadır. Elimizdeki nüshanın her varakında ortalama 14 adet şiir olduğu gözönünde bulundurulursa bu iki farklı yerdeki kopuk varakların toplam sayısının en az 8 en çok 12 olacağı söylenebilir.

Sonuç ve Değerlendirme

Nazmî'nin memleketi ve medfun olduğu yer Edirne olmakla birlikte doğum ve ölüm tarihleri meçhuldür. Hayatı askerlikle geçmiştir. Netice itibariyle Edirneli Nazmî, herşeyden evvel poetikası olan, şiir nazariyesi sahibi, edebiyat tarihçisi kimliği taşıyan, kaleme aldığı iki hacimli eseriyle tüm çağlarda anılmayı hak etmiş bir klâsik dönem şairidir. Mütevacı bir şekilde sürdürdüğü hayatında, türlü yoksunluklar ve zorluklar içerisinde dik durabilmiş, insanlara ahlâk ve şahsiyetlerini korumayı salık vermiş, lirizmden çok hikemî, sâkin bir üslûbu benimsemiştir. Edebi yönü haricinde insanî özellikleri bakımından da nazar-ı itibara alınmayı hak eden Nazmî, devrinde gördüğü yanlışlıkları şiirinde sürekli dile getirmiş, bu hususta devrin idaresini eleştirmekten dahi ictinap etmemiştir.

Çeşitli kaynaklarda *Pendname-i Attâr Tercemesi* adlı eserin kendisine ait olduğu yönünde ihtilaflar mevcut olsa da yukarıda zikredildiği üzere *Pendname-i Attâr Tercemesi*'nin Edirneli Nazmî'ye ait olduğu kesinlik kazanmış ve bununla beraber şairin bilinen manzum üç eseri olduğu tesbit edilmiştir. Nazmî'nin mensur sahada da eser vermiş olabileceğine dair tezkire yorumları vardır ve iki mensur eser kaleme aldığına dair iddialar mevcuttur, ancak bu eserlerin Edirneli Nazmî'ye ait olup olmadığı hususunda ciddi tereddütler vardır.

Nazmî, daha önceki şairler tarafından şiire dâhil edilmeyen kelimeleri şiire almış ve bu sebeple kimi edebiyat tarihçileri tarafından dîvânında basit ifadeleri kullandığı ve dîvânında şiiriyetin olmadığı tesbiti yapılmıştır. İyi tahsil görmüş olduğu her hâlden anlaşılan, dil ve edebiyata dair çok şey bilen Nazmî, dîvânında, son derecede dikkatli ve hassas davranmıştır. Dîvânına aldığı 6967 gazel, 524 murabba ve 62 muhammes ile dîvân

edebiyatının –bilindiği kadarıyla- bu türlerde en çok yazmış şairidir.

Nazmî, Türkçenin güzelliğini bilmesinin yanı sıra, nazire söylemeye, divân tertip etmeye, aruza, kafiye, lafzî sanatlara ve dile yepyeni bakış açıları kazandırmış ve tek başına Türk edebiyat tarihinin seyrini değiştirmiş bir ediptir. Aruza ve kafiye vâkıf olan şair bunların hepsini bir arada en güzel terkiplerle kullanmak, adını kalıcı kılmayı sağlayacak bir eser bırakmak istemiştir ve bu emelini yerine getirdiği divânından anlaşılmaktadır. Nazmî'nin çok şiir yazmış olması bu manada bir dezavantaj olmakla birlikte bu kadar çok yazan bir şairin müktesebatının haddenden artı olması gerektiği hakikati gözardı edilmemelidir. Türk dili ve edebiyatına büyük hizmeti olan Nazmî'nin divânı, kullandığı Türkçe kelimeler, deyim ve atasözleri bakımından Türk dilinin hazinesi mesabesindedir. Gayretkeş bir şair olan Nazmî'nin nazire mecmuası gibi devasa bir eseri derledikten sonra en büyük divânı tertip etmiş olması da edebiyat muhitlerinde temayüz etmesini sağlamıştır.

Hâsılı Nazmî, hacim olarak bilinen en büyük divânı tertip etmiş olması, Türk edebiyatında bilindiği kadarıyla en fazla farklı aruz bahri ve kalıbını kullanmış olması, nazire mecmuası derleyicisi olması, Türkî-i Basît tarzına hayat veren şairlerden biri olması, aruz bahri ve kalıbı icat etmiş olması, farklı lafzî sanatları divânında en fazla deneyen şair olması, Türkçeyi kullanım tarzı gibi hususiyetlerle öne çıkmış bir şairdir ve bu hususların her biri ayrı birer inceleme konusudur.

Divânıyla birlikte Nazmî'nin bilinen manzum tüm eserlerinin metin tesbiti tamamlanmıştır. Bundan sonra Nazmî'nin divânına derc ettiği Türkî-i Basît tarzındaki şiirler, aruzda, edebî ve lafzî sanatlarda gösterdiği maharetler üzerine çalışmalar yapılması, her bir eseri dikkatle taranmak suretiyle bir şair olarak Nazmî'nin edebî şahsiyetinin tafsilatlı bir şekilde ortaya konması ve Türk edebiyat tarihinde işgal ettiği mevkiin bihakkın tesbit edilmesi gerekmektedir.

Metnin Tesbitiyle Alakalı Hususlar

- ¶ Metnin transkripsiyonu klasik usule göre yapılmıştır.
- ¶ Telaffuzlarda James William Redhouse'un Türkçe-İngilizce sözlüğü ana referans noktası olarak addedilmiştir. İstisnai durumlar haricinde mümkün mertebe bu lugatteki okunuşlara riayet edilmiştir. Şairin hareke kullanmayı tercih ettiği yerlerde veya kafiye zarureti ortaya çıktığında okunuşta duruma göre davranılmıştır.
- ¶ Farsça herhangi iki ve daha fazla unsurdan meydana gelmiş olan ve araya kaynaşma harfi almamış olan kelimelerde, her bir unsur diğerinden “-” işareti ile ayrılmıştır. Vâv-ı ma'dûleler üst karakter halinde yazılmıştır. Arapça, Farsça ıktibaslar transkribe edilmiş, Farsça beyitlerin tercümesi dipnotta verilmiştir. *be* harfi ile yazılan zarf-fiiller “p” harfi ile transkribe edilmiştir.
- ¶ Metinde, vezin bozukluğu olan mısralara, mümkün olduğu takdirde müdahale edilmiş ve ekleme yapılmışsa bunlar [] içinde verilmiştir. Metinde fazla olduğu düşünüldüğü için çıkarılan kısımlar ise () içerisinde gösterilmiştir. Metinde okunamayan yerler (.....?) ile gösterilmiştir.

Bibliyografya

XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü, 8 c., (Ankara: Türk Dil Kurumu, 1963-1977).

Abdurrahman Hibri, *Enisü'l-Musamirin*, Haz. Ratip Kazancıgil, Edirne, Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayınları, 1996, 184 s.

Ahdi, *Gülşen-i Şu'ara*, Haz. Süleyman Solmaz, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi, 1996, 626 s.

Ahmet Bâdi, *Riyâz-ı Belde-i Edirne*, Haz. Ratip Kazancıgil, C I, İstanbul, Edirne Valiliği Yayınları, 2000, 357 s.

Akün, Ömer Faruk, "Divan Edebiyatı," *DİA*, C IX, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı, 1994, s. 389-427.

Âli, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*, Haz. Mustafa İsen, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi, 1994, 396 s.

Altun, Kudret, *Pend-nâme-i Nazmî: Tercüme-i Pend-nâme-i Attâr: İnceleme-Metin-Sözlük*, Kayseri, Laçın Yayınları, 2004, 321 s.

Âşık Çelebi, *Meşâ'irü's-Şu'arâ*, tıpkıbasım, Londra, Messrs Luzac, 1971, 587 s.

Avşar, Ziya, "Edirneli Nazmî: Hayatı-Edebî Kişiliği-Eserleri-Türkî-i Basît ve Gazelleri Dışındaki Nazım Şekil ve Türleri," Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

Ayvansarayî, *Mecmûa-i Tevârih*, Haz. Fahri Ç. Derin, Vahit Çabuk, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1985.

Banarlı, Nihat Sami. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. 2 C. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1983.

Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri, C XI, İstanbul, Ötüken-Söğüt, 1987.

Beyani, *Tezkiretü's-Şu'arâ*, Haz. İbrahim Kutluk, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1997, 340 s.

Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, C II, İstanbul, Matbaa-i Âmire, 1915-1924, 192 s.

- Canım, Rıdvan, *Edirne Şairleri*, Ankara, Akçağ, 1995, s. 133-137.
- Çelebioğlu, Âmil, *Kanûnî Sultân Sülemân Devri Türk Edebiyatı*, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1994, 147 s.
- Çetin, Nihad M., “Arûz,” *DİA*, C II, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı, s. 424-437.
- Doğan Averbek, Güler, *Edirneli Nazmî Dîvânı*, 3 c. California, CreateSpace Publishing Platform, 2017, LI+1679 s.
- Erdoğan, Mustafa, *Türk Edebiyatında Muhammes*, Ankara, Kültür Bakanlığı, 2002, 342 s.
- Erzi, Adnan - İlaydin, Hikmet, “XVI. Asra Aid Bir Münşeât Mecmuası,” *Belleten*, C XXI, S 82, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1957, s. 221-253.
- Güven, Ahmet Zeki, *Edirneli Nazmî'nin Pend-nâmesindeki Ahlâk ve Eğitim Unsurlarının Tespiti ve İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2006.
- Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, Haz. İbrahim Kutluk, C II, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1981, s. 996-97.
- İpekten, Haluk vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara 1988, s. 327.
- İsmâ'il Paşa el-Bağdâdî, *Îzâhu'l-Meknûn fi'z-Zeyli alâ Keşfi'z-Zünûn an Esâmi'l-Kütûbi ve'l-Fünûn*. 2 C, İstanbul, Maarif Vekaleti, 1945-1947.
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Katalogu, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı, 1947-1959.
- Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn an Esâmi'l-Kütüb ve'l-Fünûn*, C I, Ankara, Maarif Vekâleti, 1941, s. 817.
- Kabaklı, Ahmet, *Türk Edebiyatı*, C I, İstanbul, Türk Edebiyatı Vakfı 1971, s. 320.
- Kerimüddin Mahmud, *Musameretü'l-Ahbar*, Haz. Osman Turan, Ankara 1994, s. 64.
- Köksal, M. Fatih, “Edirneli Nazmî'nin Mecmaü'n-Nezair'i,” Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- _____. “Edirneli Nazmî'ye Ait Olması Kuvvetle Muhtemel Bir Eser,” *Türklük Bilgisi Araştırmaları*, C XXVIII, S 2, Cambridge, 2004, s. 47-108.
- _____. “Orjinal Bir Şair: Edirneli Nazmî ve Dîvân'ına Yeni Bakışlar,” *Bilig*, Ankara, Ahmet Yesevi Üniversitesine Yardım Vakfı, 2002, S

20, s. 101-124.

Köprülü, Fuad, *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1966, 472 s.

_____. *Türk Edebiyatı Tarihi*, 2. bs., İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1980, 437 s.

_____. *Milli Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri ve Dîvân-i Türki-i Basît*, XVI. Asır Şairlerinden Edirneli Nazmî'nin Eseri, İstanbul, Devlet Matbaası, 1928, 79+83 s.

Kut, Günay, *Heşt Bihişt: Sehî Beg Tezkiresi: İnceleme-Tenkidli Metin-Dizin*, Harvard Üniversitesi Basımevi, 1978, 423 s.

Kutlu, Mustafa, "Nazmi," *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C VI, İstanbul, Dergâh Yayınları, 1986, s. 546.

Latifi, *Tezkiretü's-Şu'ara ve Tabsıra-i Nuzema*, Haz. Rıdvan Canım, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi, 2000, 903 s.

Levend, Ağâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C I, 2. bs., Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1984.

Mazıoğlu, Hasibe, "Edirneli Nazmi 'nin Pend-i Attar Çevirisi," *Türkoloji Dergisi*, C VII, Ankara, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Enstitüsü 1977, s. 47-53.

Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî*. C IV, İstanbul, Matbaa-i Amire, 1308.

Menzel, T., "Nazmi," *The Encyclopedia of Islam*, C VII, Leiden-New-York, E.J. Brill, 1993, s. 1055.

Müstakîm-zâde Süleymân Sa'deddin Efendi, *Mecelletü'n-Nisâb fî'n-Niseb ve'l-Kuna ve'l-Elkab*, tıpkıbasım, Ankara, Kültür Bakanlığı, 2000, 472 vr.

Nev'î-zade- Atayî, *Hadikatü'l-Hakayık fî Tekmileti's-Şakayık*, C I, İstanbul, 1989, s. 356.

Özkan, Mustafa, "Edirneli Nazmî," *DİA*, C X, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı, 1994, s. 450-451.

_____. "Edirneli Nazmî ve Türkî-i Basit Hareketi," *İlmî Araştırmalar*, S 5, İstanbul, İlim Yayma Cemiyeti, 1997, s. 233-46.

Peremeci, Osman Nuri, *Edirne Tarihi*, İstanbul, Resimli Ay Matbaası, 1939, 456 s.

Resulzade, Mehmed Emin, *Azerbaycan Şairi Nizamî*, Ankara, Millî Eğitim Basımevi, 1951, 402 s.

Riyâzî, *Riyâzü'ş-Şuarâ*, Nuruosmaniye Ktb., No: 3724, yk. 141a.

Sılay, Kemal, "The *Türkî-i Basît* Movement and Its Significance for the Turkish Language Reform," *The Turkish Studies Association Bulletin*, C XVII, S 1, s. 123-129.

Şemseddin Sâmî, *Kâmûsü'l-A'lâm*, C VI, İstanbul, Mihran Matbaası, 1316.

Şeyhî Mehmed Efendi, *Şakâik-i Nu'maniye ve Zeylleri*, C II-III, *Vekayü'l-Fuzalâ*, Haz. Abdülkadir Özcan, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1989.

Tansel, Fevziye Abdullah, "Nazmî," *İslam Ansiklopedisi*, C IX, Ankara, Mili Eğitim Basımevi, s. 145-147.

Tarlan, Ali Nihat, *Edebî Sanatlara Dair*, İstanbul, İnkılâp Kitaphanesi, 1933.

Timurtaş, F.Kadri, "Tarih Boyunca Türkçecilik Cereyanı," *Atsız Armağanı*, İstanbul, 1976, s. 421-445.

Tökel, Dursun Ali, *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar: Şahıslar Mitolojisi*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2000.

Tolasa, Harun, *Dîvân Şâirlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri*, EÜ Sosyal Bilimler Fakültesi, *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S 1 1982, s. 15-46.

Tuman, Nail, *Tuhfe-i Nâ'îlî*, C II, Ankara, Bizim Büro Yayınları, 2000.

"Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)," *Türk Dili Aylık Dil Dergisi*, S 415-17, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1986.

Ünlü, Suat, *Edirneli Nazmî'nin Türkî-i Basit Hareketine Ait Gazelleri'nin Dil İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

Ünver, İsmail, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler," *Türkoloji*, S 11, 1993, s. 51-89.

Vahid-i Tebrizî, *Risâle-i Arûz ve Kavâfi*, Manisa İl Halk Kütüphanesi, nr. 5831/2.

Yakut, İsmail, *Türk İslam Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1992.

Yaraşır, Ömer, "Edirneli Nazmî'ye Dair," *Yedi İklim Sanat Kültür Edebiyat Dergisi*, C VI, S 47, İstanbul, s. 124-125.

Yılmaz, Mehmet, *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler*, İstanbul, Enderun, 1992.

Seçmeler

KASÂYİD

1¹ *Tevhîd-i bârî ‘izz-i ismuh*
[*Mefâ’ilün Fe‘ilâtün Mefâ’ilün Fe‘ilün*]

Ferah-fezâ-yı revân *lâ ilâhe illâ’llâh*
Teraḥ-zidâ-yı cenân *lâ ilâhe illâ’llâh*

Enâma nâme-i luṭf u kerem-nümâ birle
Beşîr-i ḥür u cinân *lâ ilâhe illâ’llâh*

Delîl-râh-ı hidâyet-sirâc-ı şer‘-i mübîn
Meded-resân-ı cihân *lâ ilâhe illâ’llâh*

Pür itdi raḥmete hejde hezâr ‘âlemi çün
Pür oldı kevn ü mekân *lâ ilâhe illâ’llâh*

Ezel ki genc-i nihân idi zât-ı ḥayy-ı qadîm
O genci kıldı ‘ayân *lâ ilâhe illâ’llâh*

Getürse şübhe dil-i nâsa yol bulup ḥannâs
Kırmaz yiriyle gümân *lâ ilâhe illâ’llâh*

Bulup şeref anuñ ile cihânda ins ile cân
Der aşîkâr u nihân *lâ ilâhe illâ’llâh*

Berâtına yazılıpdur sa‘îd olan kişünüñ
Cenâb-ı Ḥaḳ‘da nişân *lâ ilâhe illâ’llâh*

Revân fezâ-yı cinânda burâka ola süvâr
Aña ki vire 'inân *lâ ilâhe illâ'llâh*

Halâş kılmağa imânı şerr-i şeytândan
Hişâr-ı emn ü emân *lâ ilâhe illâ'llâh*

Olur vesâvis-i şeytâna irse âdeme mevt
Du'â-yı 'aqd-i lisân *lâ ilâhe illâ'llâh*

Meded irişmeye âhîr nefesde âhardan
Kişiye lik hemân *lâ ilâhe illâ'llâh*

Gelür şafâ vü meserret fezâ-yı câna revan
Ne dem k'ide cereyân *lâ ilâhe illâ'llâh*

Cilâ-yı âyine-i 'aql u dâfi'-i gam-ı dil
Şafâ vü râhat-ı cân *lâ ilâhe illâ'llâh*

Hemîşe dâfi'-i hüzn ü müdâm râfi'-i gam
Şifâ-yı haste-dilân *lâ ilâhe illâ'llâh*

Revâ budur ki revân ide dili her demde
Şabî vü pîr ü cevân *lâ ilâhe illâ'llâh*

Cihâna rahmet iner cümle şâd olur ervâh
Okınuğınca ezân *lâ ilâhe illâ'llâh*

Bihîşt içinde irem dirseñ âb-ı kevşere ger
Şu gibi okı revân *lâ ilâhe illâ'llâh*

Sa'âdet ehli ol idin şafâyile Nazmî
Hemîşe vird-i zebân *lâ ilâhe illâ'llâh*

Kişiye vâcib odur anı kendüye bile farz
Dilinde ola her ân *lā ilāhe illā'llāh*

Müyesser eyle ilāhī anı ki şöñ demde
Dilümde ola revân *lā ilāhe illā'llāh*

2² Na'ı-ı Nebī 'aleyhi's-selām
[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Ey habīb-i Hâk güzîn-i hâk fahr-ı enbiya
Server-i dîn ü şer'at hâ[dî]-i rāh-ı hüdā

Hâk-ı 'âlem içre sensin serverā maḥmūd olan
Enbiyā vü mürselîn içinde sensin muştafā

Zât-ı ferḥunde-şifātuñ birle fahr eyler senüñ
Enbiyā vü evliyā vü aşfiyā vü etküyā

Sensin olan seyyidü'l-kevineyn fahrü'l-'âlemeyn
Sensin olan rahmeten li'l-'âlemîn öñden şöña

Sensin olan kenz-i maḥfi zāhir olmağa sebeb
'Âleme zât-ı şerifündür senüñ hikmet-nümā

Sensin ol maḥbûb-ı Hâk kim 'ışkuña oldu senüñ
Cümle maḥlûkāt ile bu görinen arz u semā

Sevmiş idi sen habîbi ḥazret-i Rabb-i vedūd
Yögken (.....?) yiri ile daḥi bu tîn ü mā

Fıtrat u hil'at deminden hil'at-i lev-lāk ile
Tapuñı kılmış durur teşrif zât-ı kibriyā

Devr-i Âdem'den berü niçe nebî geldi velî
Sen kadar qadr anlaruñ bulmadı biri serverâ

Ümmetüñ gibi senüñ anlar dañi hep cümleten
Rûz-ı mañşerde şefâ'at senden eylerler recâ

Havfden nefsi vü nefsi diye inler her biri
Diyessin ol günde sen vâ ümmetâ vâ ümmetâ

Sidreye hem-tâ livân altında olanlar o gün
Her biri âsüde-hâl olup diye *tûbâ lenâ*

Bakmadukda ümm ü eb evlâda kardeş kardeşe
Devlet anuñ diyessin ol gün aña sen merhabâ

Bu fezâyil sende olmasun mı lutfından seni
Eşref-i mañlûk idüp mañbûb idinmişdür Hudâ

Mâ-ğaşal yüz vakt ile biñde biri fañluñuñ
Şerh olinsa haşre dek her-giz olinmaya edâ

Lutf-ı bî-ğadd ile medh iden seni Mevlâ'yiken
Şânuña lâyıq seni kimdür ki medh ide şehâ

Şânına lâyıq müyesser mi dürür medh eylemek
Anı kim medh eyleyen lutfından ol Mevlâ ola

Zî sa'âdet anlara kim şıdk ile ihlâş ile
Eylediler inkıyâd idüp tapuña iktidâ

Dañi cümle âlüñe aşhabuña ikrâm idüp
Oldılar her birine anuñ muhibb-i bî-riyâ

Anlaruñla buldı istiḥkām evvel çünki dīn
Anlara pes ḳanḳı bī-dīn ola münkir evvelā

Anlaruñ ḳavlin tutan bulur hidāyet şübhesüz
Anlaruñ yolın varan bulur ḳalāletden rehā

Cümleden aḳdem ḥuşuşā çār rükn-i beyt-i dīn
Ya‘nī kim yār-i güzīn ol çār yār-ı bā-şafā

Evvelā ol yār-i ğār olan Ebū Bekr-i taḳī
K’ol idi aşḥāb-ı dīne evvel olan pīş-vā

Hem ‘Ömer kim aña virmişdi Ḥudā inşāf u ‘adl
Rāḥ-ı dīn içre kemāl-i ‘adl ile inşāf aña

Hem daḥi ol cāmī‘-i Ḳur‘ān olan ‘Osmān k’anuñ
Luṭf ile şānında ḥatm olmış durur ḥilm ü ḥayā

Kim dūrür iden ‘Aliyy-i Murtażā’nuñ medḥini
Kim aña maḥşûşdur ‘ālemde sırr-ı lā-fetā

Hem Ḥasan birle Ḥüseyn ol iki şems-i burc-ı dīn
Kim olardur nūr-ı ‘ayneyn-i ‘Aliyy-i Murtażā

Cümlesinüñ rûḥına bī-ḥad selām olsun selam
Cümlesinden rāzī [olsu]n ḥazret-i Rabbü’l-‘alā

Şefḳat ü raḥm eyleyüp iḥsān u luṭf izḥār idüp
Ey şefī‘ olan güneh-kā[r] ümmete rüz-ı cezā

Mücrim ü ‘aşı olan Nazmī güneh-kārı daḥi
Luṭf u iḥsān eyleyüp kıhma şefā‘atden cüdā

Budur aķşā-yı murādı Hāķ Te'ālā'dan anuñ
Dīnün ile hātm ola vü ümmetünle haşr ola

3³ Mev'ıza
[Fe'ılātün Mefā'ilün Fe'ilün]

Ol ki gözler rızā-yı Rabb-i hākem
Aña teslim ider özin her dem

Ola teslim ile rızāda o kim
Çekmez öz hāli içün aşlā ğam

Cümle Hāķ'dan bilür ne kim gelse
Eger ola eyü eger kim kem

Hāķķ'a eyler havāle her ciheti
Her cihetde olur özi epsem

Hāķķ'a tefvīz ider umūrını hep
Hāķ bu kim lāzım olan oldur hem

Pes o kim Hāķķ ile ola dāyim
Hāķ daħi anuñ iledür her dem

Zī sa'adet aña kim ol hāli
İdebilse idine kār-ı ehem

Gelün ol hāli biz daħi görelüm
Bir mühim emr cümleden aķdem

Hem degül mi rızā-yı mevlāya
Abde teslim lāzım u elzem

Olalum sâlik-i tarîk-i Hudâ
Başalum ol yola yüz üzre kâdem

Hâ uyup nefse niçe bir çekelüm
Her dem envâ'-ı ğam hemîşe elem

Hod degül hîç kimseye bâkî
Güzerân üzre[dür] hemîn 'âlem

'Adem-i feth-i bâb ile niçe bir
Kâlbe kesr irüp ola ğam aña zâm

Her kapuya tapuya varmağ ile
Niçe bir imdi kaddümüz ola ham

Niçe bir böyle âh kendümüze
'Irza nokşân ile bu hayf etem

Turup ehl-i sitemden ağlar iken
Turmayup olavuz biz ehl-i sitem

Gelecek hod geliser elbette
Her ne kim yazmış ise başda kalem

İmdi el çekmege ayak başalum
Şol cihetden kim ola şöni nedem

İş-bu karn içre hod ekâbirden
Olamaz kimseler karîn-i kerem

Kime bir kullicak virem diseler
Çekdürür [çok] virince renc-i verem

İş-bu karn içre hey kıran girsün
Halk olardan k'ola qarîn-i elem

Zî sa'âdet aña kanâ'at ile
Künc-i 'uzletde ide bir hoş dem

'Âlemüñ her gam u belâsından
Kurtılup süre özge bir 'âlem

Gamdan olup emîn ü ola hemîn
Cürm ü hiddete düşüp hurrem

Çeküp il keşretinden el başdan
Harem-i vahdete ola mahrem

Mâ-ğaşal kâr-ı dünyevîde ola
Mişl-i a'mâ vü ebkem ü hem aşam

Kâr-ı dünyâyâ hîç ider mi heves
Hâl-i 'ukbâyı fikr iden âdem

Zî sa'âdet bu dünyeden kişinüñ
Gele bir nefret ile kalbine rem

Ne vücûdı var iş-bu dünyânuñ
Çünkü fânîdür imdi şöñi 'adem

Dâr-ı dünyâda hod muqarrer âh
Şoñı her sûruñ olısar mâtem

Hâl-i dünyâyı eyleye o ki fehm
Açmaz anuñ kelâmı içün fem

Diye her kim ki h  zret-i H  kk'  n
Lu  f ile bir   n  yetine irem

H  k Te      nu   emr    nehyinden
Çıkmaz anı hem  n   utar mu  kem

Daği hem c  n ile ma  abbet-i H  k
Olur anu   dilinde m  stah  kem

H  k Te       pes imdi lu  fından
Virür anu   bir   zge derdine em

     bet ol sa   det ile irer
Kerem    lu  f-ı H  kk'a H  k a  lem

Ol sa   detden iş-bu Nazm   k  lu  n
Eyleme d  r ey   il  h-ı h  kem

4⁴ Mev      

[Fe      t  n Fe      t  n Fe      t  n Fe      n]

P  r   am u   u    a hem  n hey ne   aceb h    l-i cih  n
Olamaz b  -  am u   u    a k    i bunda bir   n

Bu  a g     l viren   y   ne diyü virür ola
B  -vef   oldu  nı görür iken böyle   ay  n

B  -vef   oldu     od göz göre bir   zge cef  
Ne   aceb bir k    i idinmemek anı iz    n

Pes bu h    l ile cih  na o ki c  ndan vire dil
B  -vef    lı  da cih  n gibi olur yine hem  n

‘Âkıl olan buña meyl eylemez illâ ki yine
Ġâfil olmağ ile aḥvâlden olan nâ-dân

Yok durur anuñ içün ḥalk-ı cihân içre vefâ
Lâkin anlarda ki anlar ola kâmil insân

Kimi görseñ niçe beyhûde fa‘âle nâzır
Kime baksañ niçe bâṭıl ḥarekâta nigerân

Ehl-i dünyâ anı bilmez mi ola kim niçenüñ
Ḥâkini döne döne bâda virüpdür devrân

Var mıdur ‘aqlı anuñ kim dün ü gün yok yire
İş-bu dünyâ hevesi birle ola ser-gerdân

Ḥaḳ bu ‘aqlında kuşûr olmasının ḥâli dürür
Kaşr-ı ‘ömr ile yapar ol ki kuşûr u eyvân

Şuğl-ı dünyâya düşen yıl gibi her dem ki yiler
Añmaz anı k’olısar ḥâk ile âḥir yek-sân

Añsa dâyim kişi derd ü elem-i mevti eger
Dâyimâ ğam çeküp olmazdı cihânda şâdân

Dâyim anı añalum [kim] dem-i âḥir ânî
Birden ayrılса gerek cân gibi her bir cânân

Hey meded hey añalum anı gelüñ her ân kim
Öliser olısaruz âḥiri bî-nâm u nişân

‘Âkıbet olsa gerekdür yirümüz zîr-i zemîn
Unudılса gerek ol yirde yatup niçe zamân

Zir-i hâke varup eñ soñra olur her şahşuñ
Bir gün elbette nihân olması gün gibi ‘ayân

Olsa giryân kişi mevtin añup ekşer demde
Bir sürûra iricek olmasa hândân çendân

Hâl-i ‘âkil elem-i mevt ile giryân olmağ
Kâr-ı câhil emel-i câh ile olmağ hândân

Kâşkî gelse elinden kişinüñ âh ol kim
Eylese dem-be-dem âh olsa hemîşe giryân

Ecel alur kimi olursa dimez ulu kişi
Kurtuluş yok durur [andan] ebedî pîr ü cevân

Ecl-i dünyâ ki heves birle yiler her bir kes
Ecel ardınca yiler bilmez ol ol nev‘a revân

Bağrı âhîr olısar mevt elemiyle pür hûn
Kişi müstağrak-ı h’ân olup olursa dağî hân

Niçeler degme libâsı kim ider giymege ‘âr
Añmaz anı ölicecek eyleyiserler ‘üryân

Dâyimâ fikr idelüm şol sekerât-ı mevti
Dağî ol hâli ki nice virevüz âhîri cân

Zi sa‘âdet ki revân ola dilinde kişinüñ
Zikr-i Hağ cânı teninden olañurduğda revân

Ol ki mü‘min ola pes cândan anuñ zikr-i ilâh
Cân virürken bula şu gibi dilinde cereyân

Öliceğ bay u gedâ hep bir olur olsa dahî
Şâh-ı leşker-keş ü düşmen-küş-i iklîm-sitân

Ad ile şan kim olur câh ile her câhile fahr
Ad ile şan aña olur meded âhîr dem şan

Varamaz Hâk yolına bâtil olan şöyle ki var
Terk-i şöhret idemez gözler [o ki] ad ile şan

Ehl-i câhuñ ki gele devhâ-i câhına hâlel
Görinür niteki hengâm-ı hâzân zü'l-ağzân

İzz-i câhından o câh ehli ki nâ-gâh düşe
Anuñ ol hâl hemân olmasıdur hı'âr u mühân

Ehl-i câha o ki bir kul gibi olmaya nöker
Devlet anuñ kim ol öz başına olur sultân

Ehl-i câh işigine vara o kes kim her gâh
Çeker evvel qâdem ol ta'n ile derd-i der-bân

Yok yire varup ayakdan çıkar imdi ancak
Ol ki bir şahşuñ önince dün ü gün çala tabân

Olmaz oldu ebedî ehle nazar râğbet ile
Olamaz oldu niçe ehl-i qarîn-i akrân

Mâ-ğaşal ol ki harîş ola bu dünyâyâ katı
Gelmez andan ebedî kimseye lutf u ihşân

İş-bu dünyâ hevesiyle idemez hiç sükûn
Ol durur terk-i hevâ idemez insân âsân

Muttaşıl berr-i belâda niçe niçe diller
Çekilür Ka'be-i âmâle revân kâfile-sân

Birr-i merdân ola mı diyü kişi uma uma
Hâşılı hâşıl ider vehm ile renc-i hafakân

Bâğ-ı dehrüñ düşer eşvâkına hûbânı ile
Heves-i hûr u cinân itmese bir cân u cenân

İ'tikâdında hâlel üzre milel belki şanur
Dehr bâğını o hûbânı ile hûr u cinân

Bâğ-ı 'âlem ki var âhîr olısar yok nitekim
İriser her kişinüñ 'ömri bahârına hâzân

Vay aña kim vara soñ demde gide imânsuz
Hiç olur mı kişiye âh o deñlü hüsran

Âdemüñ hâkkı koyup bâtıla meyl eyledügi
Hâzret-i Hâkk'a hâkikatde degül mi 'işyân

Bir günâhı idüp ol kim ide gayra i'lâm
Hâkk'a 'işyânını göz göre olur ol i'lân

Her-giz olmazdı dem-i 'ahd ezelden gâfil
Olmasa mâ-haşal insânda eger kim nisyân

Âhîri hep geliser elbet ol evvel demde
Başına her kişinüñ her ne ki yazdı yezdân

Dostlık gelmez ebed belki gelür düşmenlik
Şol kesüñ dostlığı k'ola riyâyile nihân

İde şol kes ki nifâķ üzre vifâķ âdem ile
Olur anuñ gibi nâ-merd mürîdi şeytân

Gerçek erler dimez er ‘avret ile bir tutar
Şöyle kim olmaya bir kimsede ‘ahd ü peymân

Ehl-i imân geçüp ol kavli yalan olanda
Neyler imân ki yalan yirlere eyler eymân

Ne tarîķ ile müselmân ola ol kim nâ-haķ
Bir müselmâna varup göz göre ide bühtân

İdiser her kişı da‘vâsın o gün kim anda
Ola Hâķ kâği vü kırıla şırât u mizân

Âdemî olur ider âdeme insâniyyet
Luţf-ı ıtab ile melek-sân olup olan hoş-şân

Görse hâl-i zu‘afâyile mesâkîni hemîn
Şefkat eyler ola kalbinde anuñ kim imân

Özge bir genc ile pürdür anı sen şanma tehî
İnkisâr ile şu dil kim ola gide vîrân

Bağrı başı niçenüñ kan ile kim la‘le döner
Kalbi anuñ olur ol hâl ile özge bir kân

Her kişı [kim] öliser hâķ olısar âh ammâ
İtmez ol hâtıra dünyâ hevesinden helecân

Bir kişı ölecegin âhîri hâķ olacağın
Añmayınca bulamaz terk-i hevâya imkân

Özge bir derd dūrūr āh hevāyile heves
Yine ol derde ƙanāʿatle sūkündür dermān

Derd ü ğamdan delinūr baĝrı hevāya düşenüñ
Pes deründan olur ol ney gibi her dem nālān

Niçeler keşf idüp esrārını andan diline
Bir ğubār irüp o hāl ile olupdur ħayrān

Ol ki dünyā hevesine yile her dem düşer ol
Bî-kerān derd ü ğama k'olur o bir bār-ı girān

Şoñra ʿırzı yıkılır ħaƙ bu ki nerhīne(?) iner
Ol ki nefis atına binüp ide irhā-yı ʿinān

Cānın oddan şaƙınan hīç hevāya yilmez
Künc-i t̤āʿatde tutar şabr u sūkün üzre mekān

Ĥaƙƙı ƙor bātıla gider köze köz oda düşer
Göz göre nefsi hevāsiyla o cānına ƙıyan

Āşikāre vü nihān cānı belādan şaƙınur
Şol sebebden kim anuñ dirisidür ins ile cān

Zî saʿadet k'ola beş vaktine bir kes ƙāyim
Ĝāh şāyim ola hem okıya dāyim Ƙurʿān

Mü'min oldur ki namāza ola dāyim ƙāyim
Ola ħāzır aña her vaƙt okınduçca ezān

Fikr ü zikri ƙişinüñ Ĥaƙ gerek el-ħaƙ dāyim
Āşikāre vü nihān olduĝı deñlü imkān

Ne sa'âdetdür o bir kişiye kim her vaktin
Diye dâyim eline sübhâ alup yâ sübhân

Hakk'ı zikr itmededür kendü dilince dâyim
Vaḥş ile tayr muḥaṣṣal ne ki vardur ḥayvân

Biz daḥi olmayalum zikr-i Hudâ'dan ḥâlî
Daḥi giryân olalum ḥaṣyet ile nâle-künân

Virelüm cândan o fahr-i dü cihâna şalevât
İdelüm her dem ü her laḥzada rûhına revân

Hakk'a tâ'at idicek kişi riyâdan şakınup
Âşikâr itmeye belkim ide ekser pinhân

Niçe gâfillere bir emn gelüp yatur emîn
Var durur Hakk'dan elinde şanasın hüküm-i emân

Zaleme ellere zulme uzadup göz göre el
Kanmaz eylerse daḥi bir dem içinde biñ kan

Zulm sâzını düzüp başқа düzen kurmağı vây
Özge kânûn idinür niçe dem olur erkân

Niçe âlim heves-i âlem ider 'ilmi koyup
Hâşıl u harcı ḥisâbın idinür vird-i zebân

Gözlemez cins-i kuẓātuñ niçesi dîn emrin
Olsa bî'l-fi'li ne deñlü daḥi 'ilm-i edyân

Ümerānuñ niçesi der ki emir-i emrem
Emrüm icrâ iderem diyü ider zulmi hemân

Niçe şūfî geçinen göz göre mānend-i helāl
Kānde bulursa urur rızık-ı harāma dendān

H'ācenüñ işi güci fikr ü me'āl-i mālī
Dilde tesbīhi hisāb-ı cihet-i sūd u ziyān

Ağniyānuñ niçesi varyimez olur varın
Şaklar irker dün ü gün hisset ile yer kurı nān

Olur āzār u ezāyile 'ases t̄ayifesi
Mesken-i fakrda sükkān-ı mesākine segān

Fakr ile ac gedā bilmez ebed hey ne çeker
Şol ğināyile olan kimsene müstağrak-ı h'ān

Merddür ol ki çeke ğayret olursa daħi ac
Çekmeye behr-i dü nān minnet-i cins-i dūnān

Devlet ol ğāziye kim ide ğazā gebr ile
Göz göre zūlmi 'ayān itmege başlar a'yān

Olsa takvāyile bir şāh-ı Ebū Bekr-şıfat
Daħi 'adl ile 'Ömer mişli hayāda 'Oşmān

Ursa dem bāb-ı şecā'atde olur Haydar'dan
Hāşmına ğālib o şāhīn mişāl-i şāhān

'Ālim-i 'āmil olur daħi kemālī ile merd
Ola bir kimsede kim sīret-i şāh-ı merdān

Göz göre kıydı Hāsan birle Hüseyin'e nā-ħaķ
Hāķķ'a pes ne yüz ile varisar āl-i Mervān

Nûr-ı ʿayneyn-i resûle göze göz bu yüzden
Böyle taḥkîrî revâ göre mi îmânı olan

Pes nice itmeye bir kişi Yezîd'e laʿnet
İḥtiyârî mi dūrür laʿnet aña yâ ihvân

Âl ü aşḥâba şalât ile selâmı dâyim
Dil ü cāndan dün ü gün idinelüm vird-i zebân

Raḥmetüñ birle müselmānları idüp maʿfuvv
Eyleme âteş-i düzeḥde ilāhî sūzân

Ol saʿâdet ola mı âh naşîbüñ Nazmî
Ki saña raḥmet ide Rabb-i raḥîm ü raḥmân

Luṭf-ı Ḥaḳ'dur o saʿâdet ki hidâyetle olur
Ḥaḳ'dan anı dile var cān ile dilden her ân

Kıl hidâyet ḳoma yâ Rabbi ḳalâlet birle
Ki ḳılam terk-i hevâ vü heves-i şuḡl-i cihân

Eyle yâ Rabbi bu ben müznibe tevfiḳi refiḳ
Ki bu ʿömrüm bula tâ ṭāʿatüñ ile pâyân

5^s *Terkîb-bend*
[Feʿîlâtün Mefāʿîlün Feʿîlün]

Olalum ʿışḳ ile gelüñ her gāh
Zākir-i lā ilāhe illallāh

Dāyimā zikrin eyler Allāh'uñ
Ḥāletinden olan anuñ āgāh

Virür āyine-i kulûbe cilâ
Şevk ile her nefesde zıkr-i ilâh

Her melek-ıaşlet olan ins ider üns
Zıkr-i tevîd-i Hakk ile her gâh

Zi sa'âdet aña ki hâtimesi
Zıkr-i tevîd-i Hakk ile ola âh

İdelüm Hakk'dan anı istid'â
K'ola şoñ demde ol bize hem-râh

Zıkr-i Hakk ile itmeye o ki üns
İdecekdür ol âhir âh ile vâh

Ne sa'âdetdür aña kim dâyim
Zıkr-i Hakk'a hemîn ola kâyim

Gel gel ey Hakk yolın varan yoldaş
Atalar pendini tutan kardaş

Öliser 'âkıbet çü hâk olısar
Bir kişi her ne deñlü yaşasa yaş

Her kişiye muqadder iken ecel
Ecl-i dünyâ için nedür bu şavaş

Bir kefen birle gidicek âhir
Geydügün yâ 'abâyımış ya kumâş

Şağlığa eyle şükr dirlik için
Egme gel degme kes tapusına baş

Kişi Hâk kerkusın añup her dem
Gözlerinden ağıtsa kan ile yaş

Kâdir olsa kişi 'ibâdetden
Bir dem olmasa hîç hâlî kâş

Kişye lâzım olan oldur ol
Ki tuta Hakk'a varacak bir yol

Bir kişide ki ola tab^c-ı selim
Olur anda rızâyile teslim

Ol ki teslim ile rızâda ola
Olur ol özge bir şafâda 'azîm

Ol ki teslimle rızâ gözede
Keremi birle gözler anı kerim

Düşer her kim ki şuğl-i dünyâya
Çeker ol özge bir 'azâb-ı elim

Şuğl-i dünyâ hakîkaten kişiyi
İder envâ^c-ı derd birle sakîm

Şuğl-i dünyâda olmayan kişiyi
Olamaz şirret ile kimse 'azîm

Künc-i 'uzletde iken özge makâm
İstemez ol kim ola anda muķîm

'Ârif oldur ki bilüp öz hâlin
Uydura aña cümle a'mâlin

Ol ki dil vire iş-bu dünyāya
Özini şalar özge ğavġāya

Cāy-ı hengāmedür ‘avām ile dehr
Ki gelenler qalır temāşāya

Nidügi dehr şugline düşenüñ
Bilinür düşer āh ile vāya

Qazanur anca yüz qaralığını
Düşer ey niçeler o sevdāya

Hep varup gelme ehl-i cāhuñ işi
Bir recāya düşüp niçe cāya

Görinür gözlerine hālk ednā
Çıka anlar ki cāh-ı a‘lāya

Eylemez kimseden bir özge recā
İlticā ide ol ki mevlāya

Kişî dünyāyı şugl idinmese hıç
Kendü hālinde olsa dinmese hıç

Bî-vefāyiken iş-bu dehr-i denī
Dir misin ‘āqıl aña meyl ideni

‘Āqilüñ meylî dehre sevmekdür
Gerçek er bir yalancı pîre-zeni

Bî-vefā dehre her gönül viren
Düşer ālāma vü çeker miḥeni

Şıgamaz ‘ucb ile bu dünyāya
Cāh-ı ‘ālīye irse şaḥş-ı denī

Şol ğanī k’ola varyimez yoğ ola
Fī’l-ḥaḳīḳa faḳīrdür o ğanī

Düş ḥaḳīḳīye geç mecāziden
Nazmiyā itme beyhude süḥani

Yaluñuz bakma şüret-i ḥüsne
Gözle her-kesde sîret-i ḥüsni

Olur olmaz kişiye uyma şaḳın
Olagör dāyim ehl-i Ḥaḳḳ’a yakīn

GAZELİYYÂT

1⁶*[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]*

İder bir demde biñ dil-mürdeyi yüz luṭf ile iḥyâ
 Leb-i cân-baḥşuña ḥikmet budur kim didiler 'İsâ

Ḥarîm-i Ka'be-i kūyuñ maḳâm olsa baña kıblem
 Sürerdi bu şafâ 'ömre göñül görmezdi ğam 'ömrâ

Ṭapuñdan ayru ben dil-ḥaste cânâ derd-i hicrûñle
 Öürsem dâr-ı ğurbetde dirîġâ ḥasretâ derdâ

Siyeh baḥtum gibi tar oldı ğamdan çeşmüme 'âlem
 Olaldan kâkülün 'ömrüm bu ben divâneve sevdâ

Kemân ebrûña ḳurbân olayın gönder oḳuñ luṭf it
 Elif gibi revân itsün gelüp cân içre cânâ câ

Lebüñden bezm-i meyde bûseler virürsin aġyâra
 İdüp cânâ cefâ cânâ nedür her demde bu îzâ

Söze geldükçe la'lün kim dür ü gevher nişâr eyler
 Bu Naẓmî'nün revân ol cânı içre cânıdur cânâ

2'

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Nigāruñ naqş-ı hüsni her gören bu resm ile zibā
Virür şol vech ile dil kim kesilmez andan ol kaçā

Kamu esbāb-ı hüsni ber-kemāl ü bî-kuşūr anuñ
Güzellikde güzeller içr[e] bulunmaz aña hemtā

Be-her-hāl ādemüñ gönlini alur hüsni ü hulkıyla
Peri-peyker olup dil-ber dañi olsa melek-simā

Siyeh-rüz olup olmazdum perişān-dil ger olmasa
Hevā-yı zülfi her dem ol peri-şānuñ baña sevdā

Lebi şirīn saçı leylī güzeller ışkıdır böyle
Beni Ferhād u Mecnūn gibi iden vālih ü şeydā

Düşüp küh-ı ğama Ferhād itmiş küh-kenlikler
Belā almış o şeydā başına ol hāl ile hākkā

Kaçup insāndan üns itmiş tıyūr ile turup Mecnūn
‘Aceb dīvāne imiş kim üşürmiş başına ğavġā

Biz eksüklüye vācib mi dūrür ta‘n eylemek şūfi
Bir eksüksüz iķāmet idesin beş vakti sen farzā

Hevāya yeltenüp her dem olur ser-geşte-hāl andan
Hidāyet eyle Nazmī kuluñı kırtar Hudāvendā

3^{8c}*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Elā ey dil-ber-i şüh u perî-rüy u melek-simā
 Bir âdem cânısın sen kim saña hüsn ile yok hem-tā

Olurdu ışk ile Vâmık gibi âşüfte vü şeydā
 Göreydi hüsn içinde bu ızār ile seni ʿAzrā

Nedür bu hüsn kim virmiş saña bu vech ile mevlā
 Bu hüsn ile senün ʿömrüm nazîrün görmedüm ʿömrā

Tapuñ hürî dudağun āb-ı kevşer kâmetün tûbā
 Senün küyün degül mi hey kıyâmet cennet-i me'vā

Eger bir dem tapuñdan dūr olup kılsam tek ü tenhā
 Görünmez gözüme sensüz benüm yārüm bütün dünyā

Firākuñda yaşum seyl-ābı kim vardur benüm cānā
 Anuñ yanında şol bir kaçrece yokdur yedi deryā

Olupdur leblerün vaşfıyla Nazmî dostum güyā
 Leṭāfet şekkeristânında bir tûṭi-i şekker-hā

4⁹*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Güzellikde ızāruñ birle sensin hey güzel ʿAzrā
 Daḥi zülfün dūrür ʿömrüm cemālün gösteren Leylā
 Dem-ā-dem sözde şekker yağdurur şîrîn lebüñ güyā
 Güzellikde nazîr olmaz saña ey dil-ber-i ra'nā

Tapuñ 'Azrâ durur hüs-n-i 'izâruñ birle ben Vâmık
Benem hem leyli zülfüñle saña Mecnûn gibi 'âşık
Dağı Ferhâd sen şîrîn-lebe ben 'âşık-ı şâdık
Güzellikde nazîr olmaz saña ey dil-ber-i ra'c'nâ

Güzellikde güzel sensin bugün bir Yûsuf-ı şânî
Melâhat Mısr'ınuñ sensin bu behcet birle sultânı
Güneş yüzlüm tapuñdur burc-ı hüs-nüñ mâh-ı Ken'ân'ı
Güzellikde nazîr olmaz saña ey dil-ber-i ra'c'nâ

Güzellikde yüzün cennet benüm cānum lebün kevşer
Benüm cānum aña meyl itdügi andan durur ekşer
Helâk itdün cihânı hey kıyâmet hüs-n ile yek-ser
Güzellikde nazîr olmaz saña ey dil-ber-i ra'c'nâ

Güzeller içre hüs-n ü ân ile mümtâz sensin sen
Bu hüs-n ü ân ile kimdür olan sen şühdan ahsen
Benem Nazmî iden her ân medh-i hüs-n ü ânuñ ben
Güzellikde nazîr olmaz saña ey dil-ber-i ra'c'nâ

5¹⁰

[Mefâ'îlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün]

Baňa cev-r ü cefâ itme vefâ eyle nigārâ
Ki gördükçe helâk ola öle kahr ile a'dâ

Senün naķş-ı cemālünü bu resm ile görenler
Düşüp ışkâ sever cān u gönül birle nigārâ

Ne deñlü ki güzel olsa perî yine ne şübhe
Güzellikde güzel şanma saña ola o hem-tâ

Benüm iki gözüm baña kerem birle nazār kıl
Ki anuñla ol ān ire şafā cān u dile tā

Bu Nazmī ki seni sevdi saña naqd-i revānın
Revān itse nola aña revā olan odur yā

6¹¹

[*Meḥʿülü Meḥāʿilü Meḥāʿilü Feʿülün*]

Görse ḳad-i mevzūn u şeker ḥandeñi cānā
Biñ Yūsuf-ı Mısr’a seni virmezdi Züleyhā

Şirīn lebūñ itdi niçe Ḥüsrevler’i Ferhād
Sevdi seni her biri anuñ cān ile cānā

Mecnūn gibi pā-māl ü perişān-dil olurdı
Bu kākül ü bu zülf ile görse seni Leylā

Vāmıḳ gibi mecnūn olup āşüfte olurdı
Görse bu ‘izār ile nigārā seni ‘Azrā’

Sevdüñ sen eyā şüh çü bir mäh-liḳāyı
Ḥürşid’e Ferah-şād gönül bağladı güyā

Şevḳiyle dūrür mihrüñüñ ey mihr-şıfat āh
Senden ki vefā fikri ider ‘āşık-ı şeydā

Cān vir reh-i ‘ışkında anuñ ‘ışk ile Nazmī
Men mäte mîne’l-‘ışk feḳad mäte şehidā

7¹²*[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]*

Dāyim taleb-i māl ider t̄alib-i dünyā
Sīm ü zeri cān gibi sever t̄alib-i dünyā

Ölinceye dek māl olur āmāli be-her-ḥāl
Dünyādan o ḥāl ile gider t̄alib-i dünyā

Yir māl-ı ḥarām olsa atar cānı caḥīme
Göz göre oda köze düşer t̄alib-i dünyā

Māl üzre virür başı kıyar göz göre cāna
Pes böyle olur hırş ile her t̄alib-i dünyā

İtmez ḥazer uğrar ḥaṭar olan yire bī-bāk
Virür dem olur yok yire ser t̄alib-i dünyā

Hırş ile uyup nefsi hevāsına dem-ā-dem
Dünyā diyü yıl gibi yiler t̄alib-i dünyā

Nazmî dise erkāna varup gelmez idüñ āh
Olmasayidüñ sen de eger t̄alib-i dünyā

8¹³*[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]*

Mey içdügüm ol def' kılur ol ğamı zīrā
Mest olduğum ol devrūñ odur 'ālemi zīrā

Bir dem olımazdı ebedī itmese feryād
Ferhād' uñ o feryādı idi hem-demi zīrā

12 G66

13 G69

Cānānenüñ emsem lebini cānum idi āh
Dil-ḥastesi derdinüñ odur emsemi zīrā

Görinmese yāriñ nola fem gün yüzi üzre
Kim zerre ḳadar yok durur anuñ femi zīrā

Āhum olısar Nazmī hevā-dār o hümāya
Kim dem-be-dem ol geşt ider ‘ālemi zīrā

9¹⁴

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātān]

Baňa la‘linden o cānān eylese bir büse i‘tā
Eyler idi ben ḡamından ölmüş lıṭfıyla iḥyā’

Eşk ile ḡam ḥālın ey dil kıl revān cānāna i‘lām
Hem fiḡān u nāle ile ‘ıṣṣḳ derdin eyle inhā’

Gözden olmazdı nihān ey dil dehān-ı dil-rübā hıç
Olmasa ma‘lūmı anuñ künhi ile ‘ilm-i iḥfā

Ay olur kim baňa bir gün gün yüzün göstermez ol māh
Zülf-i şeb-rengidür iden ol cefāyı aňa ilḳā’

Genc-i elfāz u me‘ānī dir idi ṭab‘uňa bi-reyb
Gence’de Nazmī Nizāmī nazmuñı ideydi işḡā’

10¹⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Allâh Allâh diyelüm cân ile dilden dâyimâ
Ola kim dâyim mu'în ü yârumuz Allâh ola

Allâh adın her nefesde cân ile zikr idelüm
Câna zikru'llâh virür pes şevk ü zevk ile şafâ

Kâşkî olmasa hâlî kişi zikru'llâhdan
Dilde zikru'llâh kırmaz zîrâ ki fikr-i mâ-sivâ

Virelüm her dem resûle hem şalât ile selâm
Ol durur olan bize çün hâdî-yi râh-ı hüdâ

Dağı anuñ cümleten âline vü aşhâbına
Olalum cân ile gönülden muhibb-i bî-riyâ

Diyelüm hem şıdk ile vü itikâd ile belî
Her ne deñlü kim gelüpdür enbiyâ vü evliyâ

Cümlesinüñ virelüm rûhına cân ile selâm
İdelüm biz de Hudâ'nuñ rahmetin Nazmî recâ

11¹⁶

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

İde bism'illâh ile her işe ol kim ibtidâ
Ebter olmaz bulur ol iş hayr birle intihâ

Ṭalib-i dünyānuñ olmaz cünbişi merdâne pes
Pîre-zen dünyâ gibi zîrâ kim olur bî-vefâ

15 G161

16 G162

Ziynete meyl eyleyüp gözler ‘avāmuñ cümlesi
Bu fenā dārında hep fāhır qabā şeyh ü fetā

Yazda kışda ıssıde şovukda birdür geydügi
Gözlemez ehl-i fenā olan ebed tāt u qabā

Nazmiyā nā-dān yanında bir dūrür ulu kiçi
Bilmedüğinden gelür şeyh ü fetā yek-sān aña

12¹⁷

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Acuğ ile derd-i dilden eylesem ben bir bükā
Acıduğum bu ki görüp dıhık ider eller baña

Başına odlar yakar nefis ādemüñ hey her nefes
Şöyle k’olur ol ağızdan od şaçar bir ejdehā

Fakr birle ac u muhtāc u zelil ü zār olup
Kullaruñ sen şakla nā-çār olmadan yā Rabbenā

Hakk’a hakkā kim tevekkül üzre mü’mindür o kim
Anda dāyim her qazāya ola teslīm ü rızā

Her ne nesne kim olacaqdır be-her-hāl olur ol
Anı eyler Nazmiyā elbet qazā pes iktizā

13¹⁸

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Dillerinde beyt-i ıçkuñ eyleyüp yâ Rab binâ
Beyt-i ma'mûr eyle 'âşıklar dilin yâ Rabbenâ

Eyleye her dem o kim zıkr-i Hudâ her hâlde
Olmaz andan dâyimâ luṭf-ı Hudâ her-giz cüdâ

Bâṭını bilmez olur her kimse nâzır zâhire
Niçenüñ bed bâṭını bir hoş görünür zâhirâ

Döne döne devr ser-gerdân ider çok rûzgâr
Dem-be-dem yek-ser hevâ ehlin mişâl-i âsyâ

Gencevî olan Nizâmî genc-i nazmuñ mâliki
Nazm ile sensin bugün ḥaḳḳâ budur kim Nazmiyâ

14¹⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Lâleler kim kaṭre kaṭre jâleler düşmiş ola
Âl fânûsa döner pervâneler üşmiş aña

Süfre-i şem' ile döner şem'e bezm-i necmde
Eyledügince ihâṭa hâle mâhı dâyimâ

Cem'e gün olur cevâmi' gülsitân cem'iyyeti
Bülbül-i güyendedür ḥâfızlar anda güyiyâ

Ber-ḳarâr olmayup âḫir dem fenâsın añmağın
Dem-be-dem bu rûzgâruñ âh-ı serdidür şabâ

18 G183

19 G188

Olmuşam bî-kes şu deñlü varmışam bir hâle kim
Nazmiyâ halüñ ne der bir kimsenem yok Nazmiyâ

15²⁰

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Saňa hüsñ ile melek zülfüne diyenler hüma
Haķ dimişler *tenzele'l-esmā'i min şavbî's-semā*

Dilde yir itdi hayâli şol hümayün zülfüñüñ
Gerçi dirler ey melek-simā yire inmez hüma

Luţf ile bir hādesi biñ cāñ bağışlar 'āşıkā
Ey şeker-leb kande var la'lüñ gibi bir cāñ-fezā

Çok melek-simā güzeller görmişem 'ālemde lîk
Gelmedi ey sidre-kāmet baňa senden müntehā

Zeyn idüp kendin ser-ā-ser cāme-i zer-beft ile
Gün gibi yakdı cihānı Nazmiyâ ol meh-liķā

16²¹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Allāh Allāh cāñ gibi gözden nihānsın dāyimā
Cāñ demek haķķā güzel teşbihdür cāñā saňa

İdemez çeşmüm cemālüñ seyrini şol vech ile
Kim perî 'ālemde merdümünden nihāndur dāyimā

20 G193

21 G195

Rûz-ı hicrûñde seni nice görem ey Hızr-ı haṭ
Gizlûdür zûlmetde çün âb-ı hayât-ı cân-fezâ

Vaşluña nice irem ben seyr-i gül-zâr-ı İrem
Hiç olur mı bu cihânda kimseye rûzî ola

Ol melek-sîmâ nigârı sen ne yüzden göresin
Görelüm kimdür gören cism-i laṭîfî Nazmiyâ

17²²

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Rûze-i hicrûñ şöñinda rûz-ı vaşluñ dil-berâ
Eyle bayramdur ki kâdre irer irenler aña

Âdem öldürür kıyâmet kâmetüñ kılsa kıyâm
Turduğuñla fitne âfet dil-rübâsın dil-berâ

Bir gören biñ cân ile sevmek muḳarrerdür seni
Böyle sen cânânede cânâ ki var hüsn ü behâ

Mısr-ı hüsnüñ Yûsuf'ısın bu güzellik birle sen
Nola dirlerse güzeller şâhı sulṭānum saña

Nazmiyâ ḫâlûñ ne diyü her gören ḫâlin şorar
Hâ efendi kendü ḫâlinde ḫuluñdur Nazmî yâ

18²³

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Gün gibi her-câyî diyenler saña ey meh-liķā
 Hâķ dimişler *tenzele'l-esmā'i min şavbîs-semā*

Göñlin alup 'āşıkun yüz döndürürsin 'ākıbet
 Neyleyem ey bî-vefā kim pür cefāsın pür cefā

Cevr ile 'āşıklarun öldürmek imiş 'ādetün
 Anun için kanlu zālīm dir imiş eller saña

Küll-i eczā'-i vücūdī hāk idüp 'ışkuñda āh
 Yoluña cānlar nişār itdügümüz oldu hebā

Yoğ imiş sende hāķīķat 'ādet olmuş saña āh
 'Āşıkā her dem cefā āgyāra her lahza vefā

Gel hevā-yı seyr-i gül-zār eyleme āgyār ile
 Zāğ ile 'ālemde pervāz eylemez her-giz hü mā

Cevher-i cān neşr idüp şu gibi hāk-i pâyine
 Rişte-i dil bağlama her bî-vefāya Naẓmiyā

19²⁴

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

La'l-i şīrīn ü şeker-ḥand ile hüsnuñ hüsrevā
 Her gören Ferhād-veş cānın revān eyler saña

Kim dūrür dil vermeyen sen hüsrev-i ḥübāna kim
 La'l-i şīrīnünle cānā cānlar erzānī saña

23 G199

24 G201

Bilmeyüp ey meh hilâl-i 'ıyd eksükligini
Öykünür ebrûña çün aña ırakdan merhabâ

Ka'be kapuñda iren kıbleme vişâlün 'ıydına
Nice kurbân olmaya cāndan kemān ebrûña yâ

‘Âşık-ı şürîde-veş düşüp hevâ-yı zülfüne
Yollaruñda yıllar olmışdur yiler bād-ı şabâ

Kāmetün katında el-ḥaḳ katı alçaḳ añlanur
‘Ālem içre añılur sidre egerçi mūntehā

Āstān-ı devletünde şıḍḳ ile iḥlās ile
Pādşāhum bī-riyā bendeñ dürür Nazmî gedâ

20²⁵

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]

Cān ile tārılṣa ger ey Yūsuf-ı Mısr-ı behā
La'lüne bāzār-ı ḥüsn içinde olmaya behā

Çün lebün cānı vü zülfün 'ömrür 'āşıklarun
Cānum u 'ömrüm dir ise nola 'āşıklar saña

Rüz u şeb cānā ruḥ u zülfün mişālî görünür
Dīde-i ḡam-dīdeme her görinen aḡ u kara

Ayda yılda bārī bir kez gördüğümüzçe seni
Disek olmaz mı eyā pür cevri āyā merhabâ

İbtidâdan kim baña cevır idegeldüñ muttaşıl
Yok mı a zâlim senüñ bu cevrüñe hiç intihâ

Dem-be-dem nâlân idüp ağlatma ben dil-ğasteyi
Dostum düşmenlerüm güldürme luğf eyle baña

Hızır irişüp baħr-i ğamdan Nazmî'yi kurtarmağa
Sen dür-i yek-dâne gibi olmaya bir âşinâ

21²⁶

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ol nigāruñ çün didüm çîn zülfine misk-i Hıtâ
Anı ben çîn söyledüm şandum velî itdüm ħatâ

Cevr ile şol deñlü ağlatmışdur ol âfet beni
Kim gelür her gördüğüm demde baña anı bükâ

Eşk-i 'âşık tez getürür sebze ħatṭın dil-berüñ
Her nebâta pes maṭar ānî virür neşv ü nemâ

Bâğa gec geldükce bārân bād eyler serzeniş
Ĥidmetinde pes niçün öyle o ya olur uya

Püte-i ma'nide eyler sözi altun gibi kâl
Ĥâlet-i ıışık imdi bir cevher degül mi Nazmiyâ

22²⁷

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Dost yolında bugün varını terk idüp dilâ
 'İşk ile şol baş açuk abdal olana 'aşk ola

'Âleme göz göre külliyyen ser-â-ser od şalar
 Geyse zerrîn cāmeler ol sîm-sîmâ dāyimā

Dil virelden âh kim ben 'âşık-ı âşüftesin
 Cevr ile itdi dil-efgâr ol cefâ-ñû dil-rübâ

'Âşık-ı dil-ñastenüñ hâlin ne idrâk eylesün
 Olmayan Eyyüb-veş yıllarla derde mübtelâ

Cevr-i yâra dostlar şabr itmek olurdı velî
 Ta'n-ı düşmen lik bir olmaz belâ oldu baña

Hâkine yüz sürseler ger yiridür mey-ñänenüñ
 Anda ehl-i dil sürer hürmetle çün şâfi şafâ

Zülfümi bir şeb dolayam boynuña didi o mäh
 İde mi ol günlere Nazmî benüm 'ömrüm vefâ

23²⁸

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ğande görse bir kıyâmet sidre-ğad hürî-likâ
 Kuyın anuñ ehl-i dil me'vâ idinür dāyimā

Ğurduğıyla râstî pür ħüsn olur ħürî-şıfat
 Sidre-veş bir dil-berüñ kim ola ħaddi müntehâ

27 G211

28 G215

Büsesinden mürde-dil cân bulduğı şahid yiter
Olduğı her şahidün şehd-i lebi şanı şifā

Hüsn ü ānı dil-berün kim var dağı bir mişli yok
Mâyil olur göricek her ehl-i dil ānı aña

Her güzel kim hüsnine taḥsîn idüp dirler belī
Kāmet ü zülf ile olur başdan ayağa belā

Ḳānde olursa bu Naẓmī bulur ölür dirilür
Bir kıyāmet sidre-kāmet ḥūrī-behcet dil-rübā

Ḳanķı devlet şāhibi kim ehle rağbet eyleye
Devletin pāyende vü ‘ömrin mezid itsün Hudā

24²⁹

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Her ne dem gelse kıyāma ol kıyāmet dil-rübā
Diller alur ādem öldürür aña cânım fidā

Kāmeti virür kıyāmetden ‘alāmet rāstī
Cilveye kılsa kıyām ol dil-ber-i ḥūrī-liḳā

Ol perī-peyker güzel cānān ki ādem cānıdur
Yolına anuñ o yüzden cān revān itmek revā

Ḳanķı ‘āşık kim ide cānānına cānın revān
‘İşk yolında olur ‘āşık demek şādık aña

Ḳanlu yaşum kim dem-ā-dem ḳānde olursa aķar
Oldı ol dillerde cārī bir dükenmez mā-cerā

Bezm-i devrân içre ehl-i diller aşlâ alamaz
Câna bir cânânesüz câm-ı muşaffâdan şafâ

Her cihetden hâşılı dünyâya mâyiller dürür
Anuñ içün hep güzeller bî-vefâdur Nazmiyâ

25³⁰

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Seyl-i ğam kim olımazdı sedd küh-ı Kâf aña
Maḥv ider dil anı deryâlar gibi inşâf aña

Serv-i nâzum seyr ide diyü çemende sū-be-sū
Muntazırdur dāyimā şaf şaf turup şafşaf aña

Varıcaḡ üstâd-ı ʿışḡa dil ol evvel dem hemân
İtmedi taʿlîm illâ ʿayn u şîn u kâf aña

Jeng-i ğamdan pâk idem dirseñ gönül mir'âtını
Gel hemân irincedür gül gibi câm-ı şâf aña

Zât-ı pâki bildiler yârûñ ne cevher olduġın
Olduġı demden bu Nazmî ʿışḡ ile vaşşâf aña

26³¹

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Câm içüp cânâ senüñle düşse bir şoḡbet baña
Cân şafâsın gösterür ol demde ol ḫâlet baña

Sen nigāruñ naqşına âşüfte olmağdur hemān
Ey şanem deyr-i cihānda görünen şüret baña

Rûz-ı vaşl olmadı rûzî kim görem gün yüzüñi
Niçe bir zülfüñ ğamıyla bu şeb-i fûrkāt baña

Âh kim zülfüñ gibi ol kâmet-i bālâyile
Başdan ayağa belâ olduñ be hey âfet baña

Neydügin vaqtüm ceres-vār ey şanem feryād ile
Saña i'lām eylemek kār oldu her sâ'at baña

Tag u taşuñ tişe-i âh ile delmek bağrını
Oldı ey şîrîn-dehen Ferhād-veş şan'at baña

Nazmî'yem divâne oldum ey perî 'ışkuñla çün
Zülf ü la'lüñden buyur zencîr ile şerbet baña

27³²

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Şevk ile olur bağan rûşen-dil ey meh-rû saña
'Arz-ı mihr eyler hemān ol ey hilāl-ebrû saña

'Âşık-ı âşüfte-veş mihrüñle ser-gerdān olup
Her gice meh taña kalur ey hilāl-ebrû saña

Gördi didār-ı şerîfüñ kılmayup bir dem qarār
Akdı bu gönüm şu gibi ey qadi dil-cû saña

'İşk u meşk ağıyar-ı seg birle bize yok merhabā
Biz de yâ hû diyelüm var ey gözi âhû saña

Düşdi ğam deryāsına ʿışkuñla oldur āşinā
Dil virelden Nazmî āh ey dişleri lûlû saña

28³³

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

ʿĀşıkı cevri ile öldürmek ki olmuş hû saña
Hey ne zālīm yār imişsin dostum yā hû saña

Leylî-i zülfüñle şol mecnûn olan ʿāşıklarun
İrmesün āhı şakın ey gözleri [āhû] saña

Çeşm-i ser-mestün saña bir demde biñ kan itdürür
Hey ne fettānlıklar öğretmişdür ol cādū saña

ʿĀşık-ı dīvāneler öldürmek imiş ʿādetün
Anuñ içün didiler cānā delükanlu saña

Nazmî meddāhuñ olaldan dür-nişār elfāz ile
Reşk ider oldu cihān güzelleri kamu saña

29³⁴

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Ḳadrünî bilmez ḥarife yār olursañ yuf saña
Ehl-i dilden ğayrıya dil-dār olursañ yuf saña

Meclis-i nā-dāna varup kendü ḳadrün bilmeyüp
Ol rezālet birle ger bî-ʿār olursañ yuf saña

33 G289

34 G298

Cem^c olup bir iki üç nâ-dân ile meclis kûrup
Anlaruñla ol maħalde çâr olursañ yuf saña

‘Âşık-ı âşüfteñi göz göre âhîr terk idüp
Ey cefâ-hû hem-dem-i ağıyar olursañ yuf saña

Döne döne dolanup her bî-vefânun kûyını
Nazmiyâ nerd-i gamında zâr olursañ yuf saña

30³⁵

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ey laţîf ü nâzûk ü şîrîn ü hoş-ter baklava
V’ey oruc yimeklerine zîb ü zîver baklava

Ter börek şüretde lezzetde şeker börek daħi
Ter gülâc-ı nâzûk ü şîrîne beñzer baklava

Vaşlı şîrîn yâra beñzer bağırı yufka ‘âşîka
Bu durur memdûh-ı hâlk olduğı ekşer baklava

Nûr u fer virür temâşâsı anuñ çeşm ü dile
Dâyimâ olsa nazarda mâh-peyker baklava

Gün gibi her gün nazardan eksük olmasa dürüst
Meclisi her gâh devr itse müdevver baklava

Añılur gerçi ki ter pâlûde vü nâzûk gülâc
Rûze-dâra yigdür anlardan muḳarrer baklava

Mü‘min olan mâyil olur çünki tatlu yimege
Nazmî’ye luţf eyle kim ḥayliden özler baklava

Nitekim *el-mü'minü halvîyyü* îcâbı ile
İdeler iftâr İslâm ehli yek-ser baklava

Dâyimâ şîrîn-sühan cânâneler cem'î ile
Olmaya bezmüñden eksük nâzûk ü ter baklava

31³⁶

[*Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün*]

Sevgü birle ben ki kûl oldum benüm hânum saña
Olisar cânüm o sevgü birle kurbânüm saña
Öldürürseñ ger beni bağışlaram kanum saña
Kuluñam hânum senüñ kurbân durur cânüm saña

Şol güzellik birle cândan şöyle kim sevdüm seni
İmdi ol sevgü efendi saña kûl itdi beni
Sen de gözle sevgü birle yoluña cân vireni
Kuluñam hânum senüñ kurbân durur cânüm saña

Ben saña kûl oldum olduñ çün efendi baña sen
Varumı yok dimezem imdi efendi saña ben
Derdüñ ile ben ölürsem olasin sen sağ esen
Kuluñam hânum senüñ kurbân durur cânüm saña

Dostum gözüñe karşı körliğine düşmenüñ
Cân virürdüm ölmege sevgüñ yolında ben senüñ
İmdi bil biri benem eñ soñ yoluñda ölenüñ
Kuluñam hânum senüñ kurbân durur cânüm saña

Nazmı'yem kim ben saña kıl sen efendisin baña
 Sevgü birle olmuşam kıl cân u gönülden saña
 Nola varursam senün her çağ işigünden yaña
 Kuluñam hānum senün kurbān durur cânım saña

32³⁷

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ey lebi her 'âşık-ı dil-ḥasteye şehd-i şifā
 V'ey zebānı ehl-i dil 'uşşāka kând-i pür-şafā
 Şānuña düşmez bu yüzden mā-ḥaşal cevri ü cefā
 Aldum ağzuñ ölçüsini zerre deñlü yok vefā
 Pür cefāsın hey güneş yüzlü ḥabībüm Muştafā

Yollaruñda olmuşam ben kim senün ḥāk-i kâdem
 Şol ümîde pâyüñe yüz 'izzet ile yüz sürem
 'Âkıbet bu yolda ol maşşûda irersem o dem
 Tığ-i ğam boynum muḥarref çalup eylerse kâlem
 Yaza akan yaşum işigünde āyât-ı vefā

Ehl-i dil cânā ki cân gibi sever cânānesin
 Ben daḥi sevdüm seni bir cân gibi cânānesin
 Mā-ḥaşal bilmem perî misin seni cânā nesin
 Luţfuña idüp binā yapdum maḥabbet ḥānesin
 Rence kılursañ kâdem *ehlen ve sehlen merḥabā*

Sen perî-peyker nigârı sevmişem cân ile ben
 Cāndan özge sevgüli cânānesin sen baña sen
 Ger ölem ben ḥāk olam cāndan cüdā ola bu ten
 Gide mi ey seng[-dil] zülfüñ hevāsı sīneden
 Çün bilürsin muḥkem olur kâfir itdügi binā

‘Âşıkun künhiyle eglenmez muḥaşşal kışşası
 ‘Âşıkun olmak mı var ma‘lûm-ı evvel kışşası
 Anuñ içün oldı Nazmî’nüñ mufaşşal kışşası
 Nağmeye şıgmaz Necâtî’nüñ muṭavvel kışşası
 Gözyaşıyla ‘arz ola kapuña bâkî mâcerâ

33³⁸

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]

Büy-ı zülf-i dil-beri her dem şabâ
 Sağ esen olsun getürür bu yaña

Şevk ile rûşen-dil eyler ‘âşıkı
 Her ne gün mihr itse yâr-ı meh-liķâ

Baş egüp ḥüsn ile yâra her gören
 Der güzeller de selâm olsun saña

Ol iki gözüm göreydi kanı âh
 Kan yaşumdan nolduğın bir mâcerâ

İki gözüm-çün o gözüm nûrınun
 Ḥâk-pâyin görmişem kuḥl-i cilâ

Ḥazz-ı rûḥâniyle irer râḥata
 Bir melek-sîmâya ol kim vaşl ola

Cân şafâsına irer ol kimse hoş
 Bir perî-peyker ki vaşl ola aña

Başum içün ḥâk-pây-i dil-rübâ
 ‘İzz ü devlet efseridür Nazmîyâ

Câmı şâfî kim süre bir sâde-rû
Kimdür ol kim almaya andan şafâ

34³⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Bir kişi kim Teñri buyruğın tuta
Her işi kolay ider Teñri aña

Vara bir alçaq ki yüce dirlige
Bağmaz olur vara vara alçağa

Ölice her kişi hep bir olıcağ
Aşşısı ne bay ola yâ yoğsul ola

Doğına bir kişiye kim derd okı
Bükilüp ol iki kat olmaz mı yâ

Yok durur çün Nazmî yüce dirligüñ
Ol durur alçaq bakarlar hep saña

35⁴⁰

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ol hümā gelmez çü her-giz o kıya
Bir kişi anı ne yüzden okıya

Baksa bir göz kaçına karpügine
Yâr alur biñ kez eline ok u yâ

39 G352, Türkî-i Basîf

40 G353, Türkî-i Basîf

Didiler öp yârüñ ağzın kôrķma hîç
Şanma kim yok yire saña o kıya

Ben senüñ-çün bir ğazel didüm didüm
Didi Nazmî görelüm di okı yâ

Didüm okurdum evet incinmesñ
Didi kim incinmezem di okıya

36⁴¹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Şevķ-i mihrüm ey yüzi māhum saña
Bildürür bu süz-nāk āhum saña

Bu güzellik kim bu yüzden sendedür
Kim görürse mihr ider māhum saña

Bir naẓar gören sever biñ cān ile
Bir güzellik virmiş Allāhum saña

Bir belā-yı cān degül midür baña
K'ola yār aġyār-ı bed-ḥ'āhum saña

Sevdi Nazmî sen güzeller şāhını
Bende oldu hey güzel şāhum saña

37⁴²*[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]*

Ey perî geldükce tenhâ sen baña
 Hazz-ı cân eylersin ilkâ sen baña

Bu hayâtum sen perî vaşlıyladur
 Cânsın ol vech ile cânâ sen baña

‘Ahd-i vaşluñla virürsin tâze cân
 Ey leb-i la’li Mesîhâ sen baña

Hâlet-i ıışk ile Mecnûn ben saña
 Ğâyet-i hüsn ile Leylâ sen baña

Nazmî’yem zibâ ‘îzâruñla senüñ
 Vâmîk’am ben saña ‘Azrâ sen baña

38⁴³*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]*

Anuñ ismi haķı kim ıolu durur arz u semâ'
 Şeref-i zâtuñ içün virdüm olupdur esmâ'

Lebüñüñ şehdi müşâhid senüñ ey rûh-ı revân
 Maraż-ı rûhına ‘âşıkıların olduğı şifâ'

Şeh-süvârum k'olasın nâz semendine süvâr
 Ne kadar eyler iseñ eyle ‘inānuñ irhâ'

Dil-i ‘uşşâķ ile güyâ ki ‘anâşırđur ‘ıışk
 Ki biri nâr u hevâdur birisi hâķ ile mâ'

42 G375

43 G385

Lebidür Nazmî o nâzûk püserüñ âb-ı hayât
K'ider anuñla o dil-mürdelerini ihyâ'

39⁴⁴

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Luţf idüp eyler iken gayrlara mihr ü vefâ
Hây efendüm niçe bir ben kuluña cevır ü cefâ

Niçe bir ağladasın hasret ü derd ile beni
‘Âşıkun gözi yaşı şanma ki hayr ide saña

Varma âdem diyü her ehrimenüñ odasına
Olma her-câyî güneş gibi gel ey mäh-liķâ

Küyuñ içre olan itüñe dañı çıñ dimedüñ
Bizi niçün göreceğ gözi hasûduñ yoğ ola

Baña vaşl olmayıcağ luţf idüp öldürme beni
Zulm idersin eğer öldürür iseñ âh baña

Hayf idüp zulm ile Nazmî kuluñı öldüriceğ
Dem ola diyesin ey şâh añup hayf aña

Mü'min oldur ki özine ne şunarsa dâyim
Elin özine koyup gayra dañı anı şuna

40⁴⁵*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Dem-be-dem şöyle ki hep bula hevā rāh saña
 Seni yoldan çıkarur ey gönül ol āh saña

Ġāfil olma ki çıkarmaya seni yoldan hāy
 Ola bir kimse ki bir yol ile hem-rāh saña

Eyleyüp yüriyen ey cāh ile her gāh ğurūr
 Uş yirün çāh olısar kalmayısar cāh saña

Ey bu dünyāya hārīş olup olan ğafletde
 Gözüñ aç irer ecel hāy ki nā-gāh saña

Nazmiyā el yur idün cümle hevesden bir hoş
 Cife dünyādan eger gelse bir ikrāh saña

41⁴⁶*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Her dem olsun ço gönül hem-dem olan āh saña
 Ki dem-ā-dem olur ol çünki hevā-ḥ'āh saña

Añlar ey dil seni her demde fiġān-ı şeb-gir
 Hem-dem olduğu gibi āh-ı seher-gāh saña

Ġuşşa-i dehr seni eyler idi imdi helāk
 Ġam-ı dil-dār dilā olmasa hem-rāh saña

Rüz-ı vaşlı saña āh olmadı rüzī yārün
 Nazmiyā virmemiş ol devleti Allāh saña

45 G411

46 G412

Ṭālî'ün olayidi yâr ider idi her gün
Gün gibi 'arz-ı cemâlin o yüzi mâh saña

42⁴⁷

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Âhumuñ gerçi varur na'rası her gâh saña
Eylemez her-giz eşer neyleyeyin âh saña

Giceler şubha degin tañ mîdur efgân itsem
Hoş gelür çünki figānum benüm ey mâh saña

Âh u nâlem giceler gülşen-i küyuñda senüñ
Gül gibi diñle disün murg-ı seher-gâh saña

Bir senüñ gibi cefâ-kâra seni 'âşık idüp
'Âşıkun çekdüğünü bildüre Allâh saña

Nazmî'ye cevher-i hâk-i kademüñ tek kerem it
Hey benüm pādşehüm manşıb ile câh saña

43⁴⁸

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Bu cemâl ile melâhat bu behâyile leţâfet daği bu hüsn ile behcet ki senüñ var şanemâ
Bir gören biñ dil ü cāndan kûl olup tapu kılop 'âşık olur mihr kılor âni güzel âh saña

Ey yüzi gül saçı sünbül dudağı mül beñi fülful hağı 'anber gözi 'abher boyı 'ar'ar dil-ber
Hānumānum ten ü cānum daği 'aql ile cenānum daği hem dīnum ü imānum ola saña fidā

47 G414

48 G423

Saňa hem-tâ teni ğarrâ haþı ra'nâ ħadi zîbâ ħadi bālâ gözi ala güzel olmaz güzelüm
Sendedür şol dil alur ħande vü güftâr-ı şafâ-baĥş daĥi şive-i dil-keş daĥi hem ħüsn ü behâ

Nazar iden ki nazîrin göremez ħüsn ile sen bî-bedelün sen melek-âsâ güzelün bu yüzden
Ey yüzi şems-i duĥâ v'ey alını bedr-i dücâ 'âşık olup ânî saňa cân ile dil virse nola

Ey yüzi ter semenüm alnı güzel yâsemenüm kâmeti hoş nârvenüm ħüb teni nesterenüm
Saňa bu ħüsn ile behcetde bu luţf ile melâĥatde ider Nazmî nihâyetde hemîn medĥ ü şenâ

44⁴⁹

[Müfte'îlün Müfte'îlün Fâ'îlün]

Meclise sen gelmeyicek sâkiyâ
Sensüz o meclisde sürülmez şafâ

Al ele yürüt ayağı gel müdâm
Meclise vir şevk ü şafâ sâkiyâ

Gül gibi gönüller açar şoĥbetün
Ey gül-i gül-zâr-ı cemâl ü behâ

Revnaķısın meclisün ey mey müdâm
Ĥürmet ile tutsa seni el nola

Sâķi-i meclis olıcaķ sâde-rû
Nazmî şafâ virür o meclis baňa

45⁵⁰

[Müfte'îlün Müfte'îlün Fâ'îlün]

Ĥadd ile üftâde gül-i ter saňa
Ĥadd ile ser-geşte şanavber saňa

49 G469

50 G480

Karşuñā gül bāğda ra'nālanur
Öykünür ol hüsn ile beñzer saña

Niçe niçe döne felek ay ü gün
Olmaya bu hüsn ile hem-ser saña

Hüsn ü cemāl ile benüm sevdüğüm
Öykünemez gayrı güzeller saña

Gördü ki bir hoşca güzel zātsın
Nazmî o yüzden didi cevher saña

46⁵¹

[Müfte'ülün Fā'ülün Müfte'ülün Fā'ülün]

Yāra ne dem varasın şağ u esen ey şabā
Kāküli büyüyle gel bu yaña sen ey şabā

Gülşen-i kūyında sür ayağına yüzüñi
Hoş mı şafā mı gör ol yüzi semen ey şabā

Gülşen-i kūyında ben bülbul-i āşüfte şen
Yād ider mi gör ol gönçe-dehen ey şabā

Sünbülü ıtrı ile sensin o servüñ büni
Şağ u esen olasın hoş-dem iden ey şabā

Kimler ile şalınur var gör o serv-i revān
Toğru haber birle gel Nazmî'ye sen ey şabā

47⁵²*[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]*

Mecnün ki cāy-gāh idi hāmün u deşt aña
 Kuşlarla olmuş anda 'aceb ser-güzeşt aña

'Älemden ol ki el yuya mihrüñle āftāb
 Bir āftāba tās nüh eflāk taşt aña

Yād-ı ruḥuñla her ne yaña gitse 'āşıkūñ
 Her gāh bāğ u gülşen olur cāy-ı geşt aña

Ebrū vü çeşm ü ḥadd ü lebüñe varur gönül
 Her kim aña leṭāfet-i cennāt-ı heşt aña

Dīvāne itdi leyli-i zülfün çü Nazmī'yi
 Mecnün gibi yatağ u turağ oldu deşt aña

48⁵³*[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]*

Leyli diseler ḥüsn ile ol yāra münāsib
 Mecnün diseler 'ışık ile ben zāra münāsib

Her gice şafā meclisinüñ olmağa şem'i
 Ol gözlerimüñ nürü o meh-pāre münāsib

Kār eylemez āh-ı dil-i 'āşık ebedi āh
 Taşt diseler ey dil dil-i dil-dāra münāsib

Buñlar ne diseñ añlayamaz lāğ götürmez
 Hār dise ne şek her kişi ağıyāra münāsib

52 G542

53 G687

Söyle yüri hoş medh kılup Nazmî dem-â-dem
Şöyle dürer-elfâz ğazel yâra münâsib

49⁵⁴

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlât]

Rüşen eyler her dil-i târiki çün cām-ı şarāb
Aña ehl-i diller anuñcün dimişdür āftāb

Cām-ı mey meclisde bir nâ-dāna vardukça müdām
Devr iderken şevr burcına varur şan āftāb

Hāk-pâyine be-ġāyet müşkil olur 'arz-ı hāl
Sevdügi dil-ber kimüñ kim ola bir 'ālî-cenāb

Kimse yokdur sevmeye anı uluda kiçide
Mübtelādur 'ışkına ol dil-berüñ her şeyh ü şāb

'ışka düşdüm olmasa bir dem kararum nola kim
Her neye āteş dokınsa virür elbet ıztırāb

Serv-kadd-i yâre gönüm düşüren gözüm dürür
Pes terāzûyile bālāya çıkar elbette āb

La'l-i yâra kaṭre kaṭre kim gelür Nazmî 'arāk
Dürc-i yāḳūt üzre güyā derc olur dürr-i hoş-āb

50⁵⁵

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlāt]

Âsitânına o şāhuñ ben de itsem intisāb
Gün gibi başum göge irüp olurdum kām-yāb

İşiginde bende olmağa liyākat bende yok
Ben gedā-yı kemterin ol bir şeh-i 'ālī-cenāb

Var mı [ki] yā yok dehānuñ diyü itdüm bir su'āl
Didi biñ nāz ile var yokdur saña şāfi cevāb

Lebleri üstinde kim var hıttı-ı dil-keş dil-berüñ
Şanasın kim cām-ı mey üstine konmuş bir kitāb

Ol nigāruñ düşeli dendān u la'linden cüdā
Gözlerümden çıkdı Nazmī dürr ile yākūt-ı nāb

Ben ayakda kalmış şol kaldıran alup elin
Her murāda irişüp kesb ide envā'-ı şevāb

Yok durur her-giz tarīk-i 'ışkdan yig bir tarīk
Bu durur ben bildüğüm va'llāhu a'lem bi's-şavāb

51⁵⁶

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlāt]

Çünkü sensin āftāb-ı burc-ı hüsñ ey āftāb
Pes bu yüzden sen nice olmayasın 'ālī-cenāb

Şevk-i mihrüñ göñlüme ey mäh nice düşmesün
Pertev-i hürşide menzil-gāh olur çünkim türāb

55 G709

56 G711

Zülfüñi yâd idüp âh itdükce giryân olurum
Bâ'îs-i bârân olur ey mâh-rû lâ-büd şehâb

Hâl-i la'lûñ sûre-i Kevşer'de mânend-i nuķaķ
Hatt-ı haddûñ kâğıd-ı âl üzre yazulmuş kitâb

Ķande meyl ide bu Nazmî ķande la'lûñ var iken
Cevherî mînâyı n'îtsün var iken yâķût-ı nâb

52⁵⁷

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlât]

Hâlet-i mihrüñle olursa 'aceb mi dilde tâb
Pes virür lâ-büd ħarâret âba tâb-ı âftâb

Öykünelden ħüsn-i bî-hem-tâ-yı 'âlem-tâbuña
Bildi noķşânın ķamer buldı zevâlin âftâb

Zülf-i 'anber-bâruñı görüp yaşındı şol ķadar
Kim 'araķ-rîz oldu ey meh-rû ħayâsından şehâb

Defter itsem fûrķatüñde çekdügim bâr-ı ħamuñ
Hey kıyâmet ħaşre dek biñde biri olmaz ħisâb

Dâyimâ ki cevri ü ķahruñ çekmeden ħâlî degül
Oldı Nazmî mübtelânüñ âh kim ħâlî ħarâb

53⁵⁸*[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]*

Muttaşıl neyler yüzünde hey benüm mâhum niķâb
Gün yüzine hōd hīcâb olmaz gelüp her gün seķâb

Şevķ-i mihrüñle görür ey meh bu ben nâ-ķizi hâķ
Zerreyi göstermez illâ kim şu'â'-ı âftâb

Server-i hūbân-ı 'âlemsin bugün hūsn ile sen
Sevmeyen kimdür seni ey dil-ber-i 'âlî-cenâb

Hūsn ile öykünmegin sen dil-bere cānâ perî
Âdeme görünmeyüp eyler o hâcletden hīcâb

La'î-i nâbuñ yādına kesb-i şafâ idüp müdām
Nazmî gül gibi şafâyile içer şâfi şarâb

54⁵⁹*[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]*

Ol ki anuñ luţf-ı şânı ola hem ahlâķı hūb
Zi sa'âdet k'olur ol 'âlemde maķbûbü'l-ķulûb

Kendü 'aybuñ gör yüzine urma 'aybın kimsenüñ
Setr ider dünyâda her 'aybı ķü settârü'l-'uyûb

Her ķişinüñ dildeki keyfiyyet-i esrârına
Kimseler vâķıf degül illâ ki 'allāmü'l-'guyûb

Ėafleti ķo fırsatı fevt itme tâ'at ideğör
Şems-i 'ömrüñ itmedin burc-ı hayâtüñdan Ėurûb

58 G713

59 G715

Keşret-i zenb ile Nazmî vâý ben ‘âşîye vâý
Anı luţfından meger ‘afv ide ğaffârü’z-zünüb

55⁶⁰

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilāt]

Her ne kim var olısar çün ‘âkıbet yek-ser türāb
Pes niçün bir kişı kendin bilmeye kemter türāb

‘Ārif olan şāf-dil olur hemīn mānend-i āb
Meskenet birle daħi hem kendüzin eyler türāb

Olmasaydı meskenet birle yüzi zīr-i kadem
Böyle bulmazdı nebātāt ile hoş ziver türāb

Bir kişı bir hoş sükün üzre gerekdür ber-ķarār
Kim sükün ile bulupdur niçe zib ü fer türāb

Ol sükün üzre dilerseñ bulasın neşv ü nemā
Pes sükün ile bulur neşv ü nemā yek-ser türāb

Yılme her dem yil gibi ser-keşlik itme od gibi
Yaşlar akıt şu gibi āħir seni çün yer türāb

Cevher olsa Nazmî’nün her bir sözi her dem nola
Çün bitürür dāyimā hoş ‘ayn-ı cevher zer türāb

56⁶¹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Sende cânâ şol zekân kim anda var bir hûb hûb
Göñlin alan 'âşıkunı oldur kim oldur 'ayn-ı hûb

Ruğları haţtıyla la'li haţtı sen cânānenün
Hüsñ bābında yazılmış bir niçe ra'nā kütüb

Bāğ u rāğ içre bugün ey serv-i nāzum rāstī
Kadd-i mevzūnuñ hevā-dāridur envā'-ı huşub

Hem-dem olmak mı olur ağıyar ile 'uşşakuña
Ey gözi āhū gelür mi bir yire şir ile düb

Büs-ı lebdür Nazmī'nün senden murādı būs-ı leb
Zevk-i cāndan olur anuñ k'ola cânā anda lüb

57⁶²

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Hasret-i mihr ü vefāyle beni nālān idüp
Yār neyler bilmezem ben 'âşıkı destān idüp

Ol yüzi gül dem-be-dem ben bülbul-i nālānı āh
Bilmezem neyler hezār efgān ile destān idüp

Kānde olsa ol delükanlu baña kan ağladur
Tig-i hicrān ile her dem yüregümi kan idüp

Olmağ ister āh kim cânān ile ağıyar yār
Öldürür ben 'âşıkı göz göre kaşd-ı cân idüp

61 G740

62 G742

Eyleyüp bu çerh-i ser-keş Nazmî'yi ser-geşte-ḫāl
Neyler ola döne döne böyle ser-gerdān idüp

58⁶³

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]

İñlerem dolâbveş her yirde ser-gerdān olup
Yanaram tâ şubḥ her şeb şem'veş giryân olup

Derd-i hicrûñle diger-gün oldı ḫālüm şöyle kim
Yüregüm şad pâredür her demde bağrum ḫan olup

Her kaçan kim sen perinüñ ḫāleti gelse dile
Eylere zâyil bu 'aqlum düşerem lertzân olup

Her ne dem kim la'l-i nābuñ luṭfını yād eylesem
Olurum ḫandān o şevḫ ü zevḫ ile şādān olup

Her ne dem la'l-i lebün esrânı düşse gönline
Sözde gevher-bār olur bu Nazmî ḫan ḫayrân olup

59⁶⁴

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]

Ḥazḫ-ı cāndur dil-berün la'l-i şeker-güftārın öp
'Ömre sürer hoş şafası zülf-i 'anber-bārın öp

Var ḫarim-i Ka'be-i kūy-ı ḫabibi kıl tavāf
Ḥürmet idüp sür yüzün gözün der ü dīvārın öp

63 G743

64 G744

‘İzzete irmek dilerseñ dergeh-i dil-dārda
‘İzz ile dest-i gulām u pāy-ı hīdmet-kārın öp

Yāre vaşl olursañ ey dil iştıyākuñ ‘arz idüp
Koluñu boynına şal başdan anuñ destārın öp

Bezm-i vuşlatda tölular içdüğüñce dil-bere
Geh elin geh ayağın gāhī leb ü ruhsārın öp

Ömrden ey dil nişāb almak dilerseñ sa’y idüp
Ol gözi ‘ayyār yārūñ turre-i tarrārın öp

Ārif ol Nazmī mey-i telh içdüğüñ demde müdām
Ol güzeller hüsrevinüñ la’l-i şīrīn-kārın öp

60⁶⁵

[Fe‘īlātün Fe‘īlātün Fe‘īlātün Fe‘īlāt]

Zülfüñ öldürdügi miskīnleri tā rüz-ı hīsāb
Kara yaslu olup ağılaya her añduķca şehāb

Zülfüñ altında o hālūñ haṭuñuñ yanında
Şan Hābeş tıflıdur okur gice içinde kitāb

Nār-ı āhum ki varur işigüñe anı gören
Der ‘acebdür bu ki yirden atıla göge şehāb

Yoluña cān vireni gözle yolından cānā
Ol durur rāh-ı şavāb eyleyigör kaçd-ı şevāb

Meclis ehline virür döne döne şevķ ü şafā
Nazmiyā sāğar-ı la’līn ile yāķūt-ı müzāb

61⁶⁶*[Müfte'îlün Müfte'îlün Fâ'îlât]*

Mâyil olup luṭf ile şüh olsa hûb
Bârid olup olmasa tünd ü ğaḍûb

Kendine biñ cân ile her bir güzel
Halkı kul eyler olıcaḡ hulkı hûb

Luṭf ile cānān ki vefā-dār ola
Aña olur cān ile mâyil kulûb

Büy-ı ser-i zülf-i nigârı nesim
Bu yaña alur gelür itse hûbûb

Göz göre gözümden olur dūr o mäh
Mihr-i münîr itdügi gibi ğurûb

Ehl-i mürüvvetdür o kim Nazmiyâ
Yıkmaya ırz eyleye setr-i ʿuyûb

Ḳaşd-i şevâb eylemez ol kes iñen
K'ola işi güci hemîşe zünûb

62⁶⁷*[Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlât]*

Bir kîmyâ durur zer ider ḡalbi cām-ı nâb
Ma'nide aña anuñ içün dirler âftâb

Devr içre nûş-ı cām ile hoş geçmege müdām
‘Ahd-i şebāb geçmedin itmek gerek şitāb

Yüz sürüp eller ayağına düşmegin müdām
Ol hālet ile başa çıkar gül gibi şarāb

Nā-dān ırakdan ādeme görünür ādemī
Seyr-āb yir görindügi mānendi bir ser-āb

Dil ‘ışk ile mişāl-i ‘anāşır dur oldı çün
Cem‘iyyet-i hevāyile hāk āteş ile āb

Her kim ki nefse tābi‘ ola zāyi‘ olur ol
Hiç tura mı hevāyile pes bir avuç türāb

Güftār-ı dūr-nişār ile Nazmī alup durur
Bu gönlüm āh bir lebi yākūt u la‘li nāb

63⁶⁸

[*Mef‘ūlū Fā‘ilātü Mefā‘ilū Fā‘ilāt*]

Nûş itmesek şafāyile şāfi şarāb-ı nāb
Devrān gamından olur idi hālümüz harāb

Devr içre bilmezem ki nice hayr söylemez
Şol mey gibi hoş-ābuñ uş adın kômış şarāb

İtdi dehān-ı yār bugün baña bir kelām
Güyā ki geldi gaybdan ol demde bir hıṭāb

Ben bī-sitāre gibi o māhuñ bugün tamām
Yandı yakıldı āteş-i mihiyle āftāb

Ġafletden itdi çün beni bî-dâr kâr-ı ʿışk
Tâ şubh tañ mı gelmese her şeb gözüme hʿâb

Ey cāh u māl u mülk hevāsına yiltene
Bilmez misin ki āhîr olur meskenüñ türāb

ʿUşşāka karşı söylemez aġyār ider sükût
Bülbül katında pes ne öter Nazmiyā ġur-āb

64⁶⁹

[Mefʿülü Mefāʿilü Mefāʿilü Mefāʿil]

Cevr itme baña sen ġam-ı düşmen yiter ey dost
Derd ü elem olur mı pes andan beter ey dost

ʿUşşāka nedür nāz ile bu şîveler ey yār
Olmaz hele bir sencileyin şîve-ger ey dost

Pür fitne dūrür ġamze-i ġammāzuñ egerçi
Sihr itmede ammā anı çeşmüñ başar ey dost

Gönlümde ġayālî gözünüñ ġam kıomaz aşlā
Bādām ile şudan keder elbet gider ey dost

Reftār-ı revān-baġşını sen serv-i revānuñ
Gördükçe revān şu gibi gönlüm akar ey dost

Vaşfuñda ki Nazmî saña nāme ide irsāl
Tomārını ol pür dūrür idüp dūrür ey dost

Şarrāfidur ol cümle-i nazm ehlinüñ inşāf
Güftārı durur haq bu ki baḥr-i dürer ey dost

65⁷⁰

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Mefā'il]

Ağyārı ko sen 'āşık-ı zār ile gez ey dost
Bu pendi pes itdüm saña ben niçe kez ey dost

Başını meger kim kesesin yoḥsa yoluñda
Cân naqdini virmez saña düşmen geñez ey dost

Sen hūb-ı perī-peykere her dil viren âdem
Divāneñ olur gayrı güzel gözlemez ey dost

Mey içdügim ol yād-ı lebüñ birle müdām ol
Hicründe bu ğam-gin dilüm egler birez ey dost

Nazmı'yem o bî-çāre vü eksüklü ki çekdüm
Endāzeden artuq sitemüñ niçe kez ey dost

66⁷¹

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]

Ḳopdı yine meydān-ı maḥabbetde bir âfet
Pür şive vü pür ḳannış u pür ḥüsn ü melāḥat
Bir hūbda yoḳdur o melāḥatla o ḥālet
Var anda cemāl ile kemāl ile melāḥat
Ḥüsn ile o cānāne ne âfet ne kıyāmet

70 G867

71 H13

Virmiş aña hoş vech ile Hâk tal'at-ı ğarrâ
 Pür naķş-ı cemâl anda olan şüret-i zîbâ
 Bî-mişl dürür mâ-ħaşal ol dil-ber-i ra'nâ
 Dil-berler arasında güzel yok aña hem-tâ
 Hüsni ile o cânâne ne âfet ne kıyâmet

Mânend olıma hüsni ile her-giz aña bir hûb
 Bulınmaz aña mişl ü bedel bir daħi maħbûb
 Her hâleti vü her ciheti luṭf ile merġûb
 Cânâneler içinde odur cân ile maṭlûb
 Hüsni ile o cânâne ne âfet ne kıyâmet

Ḳaddi ile ḥaddi dil alur serv ü semendür
 Zülfi ile ḥaṭṭı daħi reyḥân u ğemendür
 Ünnâb-leb ü peste-dehen sîb-zeḳandur
 Her hâlet ile her ciheti hûb u ḥasendür
 Hüsni ile o cânâne ne âfet ne kıyâmet

Ḳaddi ile toġrusı bu kim serv-i hırâmân
 Ḥaddi ile aḥsente o bir tâze ğulistân
 Ḥaṭṭı ğemen-i tâze lebi ğonġe-i ḥandân
 Kim vermeye Nazmî pes o cânâna dil ü cân
 Hüsni ile o cânâne ne âfet ne kıyâmet

67⁷²

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlât]

Şal ğöñül kendüñi baħr-i ḥayrete mânend-i ḥût
 Ârif olup keşf-i esrâr eyleme eyle sükût

İbret al ey âķil andan k'anca devlet-ḥânenüñ
 Pâs-bânı büm olupdur perde-dârı ankebût

Mülk-i dünyâ kimseye çünkim degüldür pây-dâr
Rub^c-ı meskûn cümle miskîn buyruğuñda oldu tût

Zî sa‘âdet aña kim ölmezden evvel ölmegi
İde luţfından müyesser Rabb-i hayy-i lâ-yemût

‘Ârif oldur k’ide Nazmî küh mânend-i sükûn
Düşe baħr-i hayrete mâhî gibi ide sükût

68⁷³

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilāt]

Nev-bahâr irdi gülistân oldu mânend-i bihişt
‘İyş ider tûrmaz bu dem ol kim ola nâzûk sirîşt

Cevce ğam kımaz göñüllerde bu demler hâşılı
Şöyle bulmışdur tarâvet gülşenâsâ taraf-ı gîşt

‘İyş u ‘işret şevkine oldu bugün kâşânemüz
Naķşı rûh-efzâ şanemler birle mânend-i künişt

Nûr-ı hûsninden nigâruñ itmeseydi iktibâs
Kaşr-ı gerdünda olurdu mihr ü meh mânend-i hîşt

Yâr u âgyâruñ ğamından şöyle oldum kim benüm
Gözüme görünmez olmuşdur cihânda hûb u zîşt

Fıtrat u hilķat deminden şöyle kim var Nazmîyâ
Baña sevdâ-yı haķ-ı cânân olupdur ser-nivîşt

Mü‘min olanlar olur havf ü recâda dâyimâ
K’olısar her kişinüñ yiri ya düzeħ yâ bihişt

69⁷⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]

Şol siyeh haṭṭ kim tūtpudur la'l-i cānānı dūrūst
Şanki zūlmetdür ki tūtmıř āb-ı hayvānı dūrūst

Nice bulmasun ğam u derd ile bu göñlüm şikest
Kim degül cānānenün 'ahdi vü peymānı dūrūst

Halka-i zıkr ortasında yāri görüp didi şeyḥ
Hāledür kim devr idüpdür mäh-ı tābānı dūrūst

Büstānda her nefes şevk-i bahāristān ile
Tūrmaz okur bülbul ebyāt-ı Gülistān'ı dūrūst

Nice kân-ı luṭf u 'ummān-ı kerem olduĝını
Nazmı'yem vařf itsem ol la'l-i dirahşānı dūrūst

70⁷⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]

Şol siyeh sūnbül ki tūtmıř ḥadd-i cānānı dūrūst
Ebrdür ki kaplamıř ḥūrşid-i tābānı dūrūst

Yazılır evrāk-ı al üstine ḥüsniyyāt çün
Ḥadd-i gül-günında olsa haṭṭ-ı reyḥānı dūrūst

Ol elif kāmetslū nūn ebrülü yārūñ ḥüsn ile
Var durur bir ānı kim gören sever anı dūrūst

74 G933

75 G934

Dostlık hâk üzre olsa olmasa anda riyâ
Dostın lutf ile añsa Nazmiyâ her gâh dost

72⁷⁷

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlât]

Sihre kaldırdı yine ser kâkül-i müşkîn-i dost
Oldı bir biñ başlu ejder kâkül-i müşkîn-i dost

Bir siyeh hindüyidi geldi diyâr-ı Şâm'dan
Oldı mülk-i Rüm'a server kâkül-i müşkîn-i dost

Ṭañ mı qadr olsa anuñ her gicesi kim her gice
Her dem eyler mâhı der-ber kâkül-i müşkîn-i dost

Baş koşup bād ile bâğ-ı hüsn-i yâri seyr ider
Bu hevâda vây ki yiler kâkül-i müşkîn-i dost

Geh ruḥına el şunar cānānenüñ geh la'line
Cān u imān kaşdın eyler kâkül-i müşkîn-i dost

Virdi envâ'-ı levāyih birle rāḥat rūḥuma
Zülf-i 'anber-bār-ı dil-ber kâkül-i müşkîn-i dost

Nazmiyâ cānānenüñ tā kim irişdi la'line
Buldı bir hoş kân-ı cevher kâkül-i müşkîn-i dost

73⁷⁸

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]

Göz göre keyfiyyetin k'eyler müdām inkâr mest
Bu ne hâletdür ki eyler râzını izhâr mest

Şevk ile her 'ışka düşen şem' mânendi olur
Anuñ içündür ki geh güler gehî ağlar mest

Hâlet-i 'ışk ile 'âşık nice nālân olmasun
Na'ralar peydâ ider cûş idicek nâ-çar mest

Puhteler hammâr-ı zühhâdı müşelleşdür diyü
İçürür şâfi şarâb-ı hâm ider o kâr mest

Her seher maḥmûr-veş k'olur girân-ser ğalibâ
Her gice şeb-nem şarâbından olur ezhâr mest

Olmayınca h'âb-ı ğafletden hâlâş olmaz kişi
Geçmedin keyfiyyeti pes olımaız bî-dâr mest

Hâke yüz sürüp k'ider cûş u hurûş âb-ı revân
Nazmiyâ bu yüzden olur 'âşık-ı didâr mest

74⁷⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]

Bu sebebdendür müdām olduğı çeşm-i yâr mest
Kânde olsa olur ekşer dâyimâ hûn-h'âr mest

Hâlet-i 'ışk özge hâletdür kim anuñla olur
Vâkıf-ı esrâr hayrân tâlib-i didâr mest

78 G939

79 G940

Dâldur kıaddüm dü-tâ olduğı derd-i ışka pes
Añlanur keyfiyyeti kılsa ıurup reftâr mest

ışka düş ıařıklığıñ bilmek dilerseñ hâletin
Bâdesüz zırâ ki olmaz şufiyâ huşyâr mest

şufî gibi Nazmiyâ olmaz murâkıb ehl-i ışk
Bengî gibi eylemez zırâ ki çok efkâr mest

75⁸⁰

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlât]

Olmasaydı baht u tâli' birle devlet-yâr zanet
Başına giymezdi yek-ser her kâmer ruhsâr zanet

Ser-be-ser pür-târ idüpdür kendüyi mişli-i harîr
Düşmek içün dil-berüñ boynına perçem-vâr zanet

Bâ'ıř olur göz göre diller perîşân itmege
Giydügince her perî-şân şol perîşân târ zanet

Başı üzre her semen sîmâ vü her gül-çehrenüñ
şanasın olmış durur bir tâze sünbül-zâr zanet

Mihr-i rüy-ı yâre karşı görünür pür řa'řa'a
Târlar kim daķınupdur ıurre-veş şarrâr zanet

Târla örter kederde bir mehün gün yüzünü
Târ ider şol târ ile âlem yüzün yek-bâr zanet

Genc-i hüsün hıfz için bir dil-ber-i sîmîn-tenüñ
Gösterür sihr ile her târın gehî bir mâr zanet

Nazmiyâ gâyetde zîbâ gösterür sen dil-beri
Gey yaraşur saña hoş ziynet virür ey yâr zanet

76⁸¹

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Ey gönül sen ıışk ile vîrân olursın 'âkıbet
Ya'nî kim bir genc ile pinhân olursın 'âkıbet

Gül-şen-i küyında bir gül yüzlünüñ dolâb-veş
Yaş döküp zâr ile ser-gerdân olursın 'âkıbet

Yârüñ ayağı tozına yüz sürem diyü revân
Ey fütâde hâk ile yek-sân olursın 'âkıbet

Yâre tıfl iken dir-idüm ben didüğüm oldu hem
Sen güzellik mülkine sultân olursın 'âkıbet

Ey gözüüm yaşı firâkıında sen ol dür-dânenüñ
Seyle virüp 'âlemi 'ummân olursın 'âkıbet

Sen ki bir leyli cemâlüñ ıışk ile mecnûnısın
Nazmiyâ 'âlemlere destân olursın 'âkıbet

Zerre-veş mihri hevâsı birle bir meh tal'atüñ
Lâ-cerem ser-geşte-i devrân olursın 'âkıbet

77⁸²

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Yaz göñül mihr-i ruḥı vaşfın o pür-nāza ilet

Aña gün başına bir şî'r-i ter ü taze ilet

Ey muğannî o nigâr için idüp nağme-i nakş

Kaddi vaşfın revîş it Râst'da Şeh-nâz'a ilet

Ey şabâ almasun âhum o hevâdan geçsün

Bu sözüm var bu dem ol serv-i ser-efrâza ilet

Ey muḳallid hünerüñ var ise terk-i ser idüp

İşkî sen mertebe-i 'âşîk-ı ser-bâza ilet

Baḥr-i elfâz ki Ḥâfız'dur irer rûḥına ḥaz

Nazmî'nüñ nazm-ı dür-elfâzını Şîrâz'a ilet

78⁸³

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ey şabâ yûri selâmum der-i cânâna ilet

Ḥaber-i bûlbûli ya'nî ki gülistâna ilet

Ḥâr-ı ğamda niçe bir derd ile olam nâlân

Yine ben bûlbûlin al ol gül-i ḥandâna ilet

Ola kim rahm ide ben sūḥte pervânesine

Ḥaber-i şevḳümi ol şem'î şebistâna ilet

82 G977

83 G978

Hâkden zerre şîfat cism-i za'îfüm götürüp
Yine ben mûrı güzergâh-ı Süleymân'a ilet

Rûh-ı Câmî dir iseñ süre şafâlar ola şâd
Nazmî'nün bu gâzelin yûri Hürâsân'a ilet

79⁸⁴

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün]

Çün oldı dilde nâ-geh ıışk hâdiş
Güzeller sevmeye ol oldı bâ'is

Kitâb-ı ıışk şüfiye degül fen
Ne bâb ile olur ol anda bâhiş

Dem-â-dem üstüme kavs-i kazâdan
Yağar yağmur gibi tîr-i havâdiş

Sever rez duhterini ibn-i âdem
Dimişler gerçi kim ümmü'l-ḥabâyiş

Cihân içre bugün ıışk ile Nazmî
Benem Ferhâd ile Mecnûn'a vâriş

80⁸⁵

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlât]

Dostlıktan el çeken yârân elinden el-ğiyâş
Cevr eliyle dil yıkan akrân elinden el-ğiyâş

84 G1041

85 G1049

Elleri bir nesneye irse kâdimi dosta
Dest-gîr olmazlar âh akrân elinden el-ğiyâs

Der-geh-i ‘Osmân’da şol ‘adl-i ‘Ömer’den bî-haber
Zulm elini uzadan erkân elinden el-ğiyâs

Ehl-i dünyâ karşısına māl ü cāh içün [varup]
Türuben el kavşuran nâ-dân elinden el-ğiyâs

Şûr u şerden degmez el hayra kâdem başmağa âh
Nazmiyâ bu nefis-i pür-‘işyân elinden el-ğiyâs

81⁸⁶

[Fā‘îlâtün Fā‘îlâtün Fā‘îlâtün Fā‘îlât]

‘Ârif oldur itmeye bir şahş-ı nâ-dân ile bahş
Her huşûşı ide bir merd-i sühan-dân ile bahş

Bî-ğiredler birle itmek güft ü gü ehl-i ğired
Eylemekdür bir kişi ma‘nide mestân ile bahş

Ħâke işâr eylemekdür fî’l-ĥaķîķa cevheri
Ehl-i ‘irfân eylemek bir şahş-ı nâ-dân ile bahş

Düşdi ĥisset ‘âleme kim kimsene bir ‘âlîme
Loķma virmez eylese ĥikmetde Loķmân ile bahş

Tâlib-i dünyâyâ itme ĥâl-i ‘uķbâdan kelâm
‘Ârif iseñ itme Nazmî ehl-i ‘unvân ile bahş

82⁸⁷*[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]*

Çankı dil-berdür iden hüsni içre cânân ile bahş
Nice kıldur eyleyen 'âlemde sultân ile bahş

La'l-i cân-bahş ki cân u dil tabîbidür anuñ
İlm-i ihyâda ider 'İsâ-yı devrân ile bahş

Mağv kılmaz hat anuñ zülfin diyü kılma cedel
Kaç olur söz olıcağ ey h'âce bürhân ile bahş

Ne yürekle öykünür lâle ruhına dil-berüñ
Gonçe ne yaş ile eyler la'l-i handân ile bahş

Tutuşup odlar yakarlar cânına pervâneler
Dil uzadup şem'i meclis itse cânân ile bahş

Bu ne hikmet fakr ile muhtâc ola bir loğmaya
Ehl-i fazl olup iden hikmetde Loğmân ile bahş

Ahmed'ün nazm-ı dürer-elfâzına demek cevâb
Eylemekdür Nazmiyâ ma'nide Selmân ile bahş

83⁸⁸*[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]*

Her güzel hüsni içre ki eyler mâh-ı tâbân ile bahş
İdemez bir zerresin hürşid-i rahşân ile bahş

Bahş iderken İlm-i ihyâda lebün 'İsâ'yile
Hâk-pâyüñ itse tañ mı âb-ı hayvân ile bahş

87 G1052

88 G1054

Ĥüsni-bî-hem-tāña ey meh gün yüzüñ rüşen delîl
Kankı dil-berdür iden sen şāh-ı ĥübān ile baĥş

Mā-cerā-yı merdüm-i çeşmümden itmezseñ su'āl
Tañ degül itmez perî ey cānum insan ile baĥş

İdemez sen şāha dil nāz u 'itābuñdan su'āl
Kande bir mūr-ı za'îf eyler Süleymān ile baĥş

Vaşf idüp ĥüsnuñ bahāristānın ey gül-çehre dil
Her gülistānda ider murğ-ı ĥoş elĥān ile baĥş

Nazmî kim vaşf itdi Sa'îdî gibi ĥüsnuñ gülşenin
İtseler dīvānını nola Gülistān ile baĥş

Devletüñde ĥüsrevā ben bendeñe olup zāhîr
Himmetüñ eyle muķārin k'îdem akrān ile baĥş

Ger şadefveş güş urursañ nazm-ı gevher-pāşuma
Kaṭreyiken eyleyem deryā-yı 'ummān ile baĥş

84⁸⁹

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlāt]

Cevr eliyle dil yıķan dil-dār elinden el-ġıyās
Düşmen ile el bir iden yār elinden el-ġıyās
Eller aldar dil-ber-i 'ayyār elinden el-ġıyās
Cevri çok cānāne-i cevvar elinden el-ġıyās

Güyyā bir bülbül-i gūyā-yı eyyām-ı bahār
 Āh u zārı oldı kārı gōñlümün leyl ü nehār
 Eylemez gūş āh o sūnbül şaşlu gül yüzlü nigār
 Cevri çok cānāne-i cevvar elinden el-ğiyās

Her ne dem kim idesin qarşusına sen biñ niyāz
 Cevr ile ol dem ider ol saña biñ biñ izz ü nāz
 Luṭf ile bī-çāresine bir dem olmaz çāre-sāz
 Cevri çok cānāne-i cevvar elinden el-ğiyās

Dem-be-dem kim dōne dōne işbu çerḥ-i cev-r-esās
 Nūş-ı cān yirine şunar nīş-i kahrı taş taş
 Aña göre eyler āh envā-ı cevri bī-kıyās
 Cevri çok cānāne-i cevvar elinden el-ğiyās

Cevr çekmekden olur ʿāşıklarınun bağı baş
 Anuñ için gözlerinden her dem akar kanlu yaş
 Nazmiyā kırmaz hūzūr-ı kalb ile bir dem maʿās
 Cevri çok cānāne-i cevvar elinden el-ğiyās

85⁹⁰

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilāt]

Oldı yār ağıyāra cānān el-ğiyās
 Düşdi endüh u ğama cān el-ğiyās

Mihr idüp ağıyāra ol meh her zamān
 Cevr ider ʿuşşāka her ān el-ğiyās

Mihnet ile geçdi ʿömrüm āh u vāh
 Dördüme olmadı dermān el-ğiyās

Guşşayile geçdi 'ömrüm bir nefes
Hâtırum olmadı şādān el-ğiyās

Âh kim maqşūdum üzre üstüme
Dönmedi bu çerh-i gerdān el-ğiyās

Muhterem nā-dān u cāhil cāh ile
Mübtezel erbāb-ı 'irfān el-ğiyās

Bî-vefālar cevri ile Nazmiyā
Oldı gön'lüm mülki virān el-ğiyās

86⁹¹

[Fe'îlātün Fe'îlātün Fe'îlātün Fe'îlāt]

Kanķı zālīm k'ide bir zulm ile bid'at ihdās
Bu cihān içre elinden anuñ efğān u ğiyās

Vāy ol evlād ile ensāba şöñinda kişinüñ
İde her biri du'ā yirine ceng-i mīrās

Mezra'ı tā'ati eşk ile şıvar her lahza
Bî-maţar hāşılı sūd itmez ekinden harrās

Ehl-i 'ışk ile tırup baħş idicek mülzim olur
Müdde'ī her ne kadar kim olur ise beħhās

Nazmiyā her kişiyi nefsdür iden maġbūn
Âh bu nefs elinden daħi feryād u ğiyās

87⁹²

[Mef'ûlû Fâ'îlâtün Mef'ûlû Fâ'îlâtün]

Bir iki tolu sağrak her kim içer müşelles
Oñat tutar şen eyler gönül açar müşelles

Şol acı süci içmek yendek neye yarar çün
Tatluluğıyla anuñ yirin tutar müşelles

Acı süciyle başdan beynisi hiç alışmaz
Her kim ki ağız dadın bile sever müşelles

Her kim dürütüdi anı hey Teñri yarlıgasun
Kim her kim içse gönlin şence ider müşelles

Yazuğ degül mi eller aqça şaya süciye
Nazmı baña gerekmez anı yiter müşelles

88⁹³

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlât]

Meşrebi alışmasa devr içre her nâzûk mizâc
Bâde-i şâf ile şâfi eylemezdi imtizâc

Câm-ı ıřkuñ özge bir hâşiyeti vardur k'olur
‘Âşıka ‘azb-i Fırat u münkire milh-i ücâc

Hâlet-i fırkatde degmez bî-kerân derd ü gama
‘Âlem-i vuşlatda fı'l-cümle sürür u ibtihâc

92 G1070, Türkî-i Basîf

93 G1090

Pādşāh-ı ʿışkām eşküm leşkerüm ṭablam fiğān
Başum üzre âteş-i āhum durur şāhāne tāc

Nazmiyā benden şorarsaŋ laʿlini cānānenüñ
Şekkeri senbūse yā pālūdedür yāhūd gülāc

89⁹⁴

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilāt]

Ṭālī-i naḥsumla ceng içün feleklerde burūc
Bu sipāh-ı āhuma her biri olmışdur bir uc

İşigüñe kim varur ṭurmaz ḥasūd-ı cenneti
Şanki şeyṭān āsmāna ey melek eyler ʿurūc

İtmedi āhum saña kār āh bunca dem dūrūr
Bilmezem ey sīm ten āhen mi ḳalbün yohsa tūc

Dostum irgür beni luṭf eyle vaşluñ ʿıydine
Niçe bir ṭutmaḳ baña her gāh hicrūñle oruc

Ey güzeller şāhı Nazmî gibi bendeñ var iken
Āsitānuñda senüñ yaraşmaz ağıyār-ı lecūc

90⁹⁵

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Cāna gāyetde güc imiş fūrḳat-i cānāne güç
Allāh Allāh fūrḳatün cānā ne güç cānā ne güç

94 G1092

95 G1099

Derd-i hicrānuñla her dem ben nice āh itmeyem
Kātı gücdür şabr kılmak miḥnet-i hicrāna güç

Senden ayru gözlerüm her dem nola kan ağlasa
Cāndan ayrılmak degül āsān gelür insāna güç

Laʿl-i şīrinüñ ki karşımda şunarsın ğayra āh
Hüsrevā göz göre ol itmek degül mi cāna güç

Nazmī'ye incinse zāhid bahş-i fenn-i ʿışkda
Nola kim fehmi kelām itmek gelür nā-dāna güç

91⁹⁶

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilāt]

Dün ü gün kullıg ile kim acıgub ola kul ac
Gelür acılıgla añā küfli şomun yağlu kolac

Ey şular kim yüce evler yapar anı añmaz
Bir çukurdur ölicecek yatacağı bir'ki kulac

Varyimez pinti kara yire gömer akçesini
Bulmasunlar diyü üstine yığar taş u ağac

Pintiler kim kışır olur kışar akçesini pek
Güc ile kuşdurasın kışdurasın issi kışac

Kara gögsümde bu ak kılları her kim göre dir
Biten otlı boz olur hep ola bir yir ki kırac

Her düğün göğümün üstinde yanuk balmadur
Sevgü odıyla bu göğsüm daği bir kızgın şac

Sevdüğüm şeftelü virüp didi Nazmî gözüñ ac
Cānuñı toyla oñat gel berü gel hey gözi ac

92⁹⁷

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]

Sen ki bir pîr olası tâze cevânsın daği genc
Seni ağıyar ile görmekden irer cānuma renc

Seni kurd ala diyü korksa dil Ya'küb'ı
Nola koyunda gerek bir kızıcıksın daği genc

Ķāmetüm ħasret-i zülfüñ büküp itdügine dāl
Dāl durur 'ömr-i 'azizüm ser-i zülfünde şikenc

Merd-i nā-dāndur o kim gül gibi mül tırur iken
Zehr ola içene afyon yiye (yā) birez el-benc

Çeşm-i Nazmî ayağıñ tozu ile ey dürr-i pāk
'Ayn-ı mizān durur anuñla o bir gevher-senc

93⁹⁸

[Me'f'ülü Fā'îlâtü Me'fā'îlü Fā'îlât]

Ey lezzet ü ħalāvet ile nāmver gülāc
Ni'metler içre nāzük ü hoş-ĥor u ter gülāc

Her vech ile yüzi şuyı envā'-ı ni'metüñ

97 G1113

98 G1134

Şîrînlîk ile kândeysî mu‘teber gülâc

Pâlûde-i terûñ kırı adı var ilde pes
Bir yire gelse kâdrin anuñ pest ider gülâc

Bezme virür şafâyile şâfî hâlâveti
Ol lutf birle gül gibi bezmi bezer gülâc

‘Âşık gibi egerçi ki bir bağı yufka lîk
Cânâne gibi bir yüzi gül sîm-ber gülâc

Vuşlat deminde dil-ber idüp h‘ân-ı hüsni bezl
Evvel lebin şunup didi mâ mâ-hazar gülâc

Şîrîn ü âb-dâr u ter ü nâzûk ü laţîf
Şekker lebinden ol güzelûñ bir eşer gülâc

Şekker lebûñe olmasa lezzetde ger şebîh
‘Âlemde kâdr bulmaz idi ol kadar gülâc

Her kânde olsa kând-i lebûñ aındurur senûñ
Dillerde yir iderse nola ey püser gülâc

Ey hürî-çehre leblerûñe nisbet ideli
Virür na‘îm-i huld-i berînden haber gülâc

Mü‘min hemîşe mâyl olur tatlu yimege
Ni‘metler içre Nazmî anuñ-çün sever gülâc

94⁹⁹

[Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilân]

İdüp bir cehd-i tām ol kimse kim nefsin ide ıslāh
Olur telbīs-i iblisün şürûrından tamām iflāh

Olur niçe niçe fetḥ ü fütūḥ âsârı ve'l-ḥâşıl
Dem-â-dem zıkrı anuñ kim ola şıdk ile yâ fettāh

Sa'âdet aña kim ebrâr u aḥrâr ile ḥaşr ola
Ḥudâ emriyle ecsâda ḥulûl itdügi dem ervāḥ

Göñül gūyâ ki bahr anda sefine mişlidür 'âlem
Aña ma'nî yüzinden ḥaḳ budur kim 'aḳldur mellāḥ

Anuñ kim i'tikâdı pāk ola göñlinde ey Nazmî
İder gün gibi anuñ nūr-ı imānın o ḥāl izāḥ

95¹⁰⁰

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilān]

Yazup ger bir kitāb idüp idersem vaşf-ı ḥālüm şerḥ
Olinmaz tâ kıyâmet yaluñuz ḥüzñ ü melālüm şerḥ

Maḳālümden bilür ḥāl ehli derd-i pür melālüm hep
K'ider her demde ḥāl-i pür melālüm her maḳālüm şerḥ

Şu deñlü kılmışamdur kıl ü ḳāl ile günāhı kim
Benüm ol bâbda her-giz olinmaz kıl ü ḳālüm şerḥ

Dirigâ defter-i a'mâlden rûz-ı ḥisâb âḥir
Kirâmen kâtibin eylerse her zenb ü vebālüm şerḥ

Bugün bu devr-i pür cevruñ gamından derd ile Nazmî
Ele girseydi bir hem-derd ideydüm vaşf-ı ḥālüm şerḥ

96¹⁰¹*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]*

Getür ey sâkî getür râhî k'odur râhat-ı rûh
Seherî cûşa gelüp nûş idelüm cām-ı şabûh

Şād olup hâtırumuz olmadı gül gibi küşād
Görmeyince der-i mey-hāneyi sâkî meftûh

Devr-i gül şöhet-i mül nağme-i nây u bülbül
Tevbeye tevbe iderdi bu demi görse naşûh

Mey ü maḥbûb ola vü sâz u nağam şöhet-i ḥâş
Daḥi ehl-i dile bârî ne var andan memdûh

Ġam gidüp gelmege Nazmî saña şevk ile şafâ
Der-i mey-hāneden olur yine bir feth ü fütûh

97¹⁰²*[Mef'ûlû Fā'îlâtü Mefā'îlû Fā'îlün]*

Şevk-i leb-i nigâr ile bulsam nola feraḥ
Virür kişiye cām-ı mey-i cān-fezâ feraḥ

Fürkât güninde dil ğamı âh ile def' ider
Virür kişiye niteki kesb-i hevâ feraḥ

Dil ḥazz ider şükûfe-niṣâr ile bâğda
Kesk eyler akçe görse nitekim gedâ feraḥ

101 G1163

102 G1181

Ol dil-rübâ nezâket ile nükte kaçd idüp
Harf atduğınca baña gelür dâyimâ feraḥ

Ferruḥ cemâli nakşı o zîbâ nigârumuñ
İtsem ḥayâl baña gelür Nazmiyâ feraḥ

98¹⁰³

[Mefā'ilün Fe'ilâtün Mefā'ilün Fe'ilün]

Gerekdür elde müdâm iricek bahâr kadeḥ
Şafâdur ortada her leyl ü nehâr kadeḥ

Çü mevsim-i gül irişdi çemende 'işret içün
Ne var olursa müdâm elde lâlevâr kadeḥ

Ne şâh-bâz durur murğ-ı 'aqlı çaḳ başdan
Ayağına alup ânî ider şikâr kadeḥ

Şürâḥi baş ḳor ayağına çün müdâm anuñ
Yüz ursa ayağına nola vechi var kadeḥ

Ṭur ayaḡ üzre ele al müdâm devr itdür
Ki ḡuşşa def'ine sâķi olur medâr kadeḥ

Şafâ vü revnaḳ-ı bezm ol ki anda ola müdâm
Nigâr sim-beden sâķi zer-nigâr kadeḥ

Şafâ-yı cândur o ḥâlet ki bezm-i vuşlatda
Leb-i nigâr mey ola dehân-ı yâr kadeḥ

Dem-â-dem içmege ḡam meclisinde ḥûn-ı ciger
Olup durur baña bu çeşm-i eşk-bâr kadeḥ

Nazarda gül gibi Nazmî şafâ degül mi müdâm
Kim ola pür mey-i şâfi vü hoş-güvâr kadeh

99¹⁰⁴

[Mefâ'ilün Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün]

Gelüp şafâyile bezmüne ey nigâr kadeh
Müdâm ider saña şevkini âşkâr kadeh

Saña varıncaya dek meclisünde elden ele
Olur müdâm güzel döne döne zâr kadeh

Şafâ-yı la'lüni yâd itdürür çü meclisde
Bulursa hürmet ile nola itibâr kadeh

Anuñla leb-be-leb olmazdı kimse bezm içre
Eger dem urmasa la'lüñden ey nigâr kadeh

Müdâm ayağını elden koma yüri Nazmî
Ki bezm-i şevk ü şafâya olur medâr kadeh

100¹⁰⁵

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]

Ol mâh-likâya ki virür gün gibi fer ruh
Yüz gösterür anı görene tâli-i ferruh

Ger bezme gelüp gül gibi câm alsa eline
Bezm ehlini pür şevk ider şüh kamer ruh

104 G1185

105 G1199

Ferzâne geçen hûbları naṭṭ-ı ḥasende
Mât eyleye ol şâh-ı cemâl aç a eger ruḥ

Ol sîm tenüñ cân u dile cevher-i ʿışkı
Tâ irdi bu ben ḥâke hemân eyledi zer ruḥ

Çok ruḥları gül serv-i semen-sâlar olur lîk
Ol gönçe lebüñ ruḥlarına yokdur irer ruḥ

Olmaya bu şîrüm gibi bir şîr-i şafâ-baḥş
Ḥüsni ile nitekim ruḥ-ı dil-ber gibi ter ruḥ

Nazmî'ye tutar devlet ü ikbâl ü şeref yüz
Gün gibi ne gün ʿarz-ı cemâl eylese ferruḥ

101¹⁰⁶

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilāt]

Yüregüme bir oḥ urdı ol kaşı yâ ḥānum oḥ
Anuñ ile bir oñat diñlendi bu kez cānum oḥ

Şuşamışdum ḳanuma kim şoylar idüm anı ben
Ḳandeyimiş geldi bir oḥ urdı dökdi ḳanum oḥ

Ol delüḳanluya uyduñ ey gönül söz tutmaduñ
Ḳanuña girdi gör ol şöyle olur oḡlanum oḥ

Hey şu lālāsı āḥiryān ol güzeller ḥānınuñ
Bir nacaḳ urdı baña kim tutmaz uş bir yanum oḥ

Yüregüme urdı cün ol kaşı yâ bir kaç kez oḥ
İmdi şimdi istedügin buldı Nazmî cānum oḥ

102¹⁰⁷

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]

Tir-i hicrânuñ olup her biri cânâ bir sîh
Her kaçan gelse dokur murğ-ı dilüñ bögrine mîh

Göricek didi müneccim ruḥ u çeşm ü zülfüñ
Burc-ı 'aķrebde kıran itdi meh ile mirriḥ

'İşk-ı Şîrîn ile sen çıķamaduñ başa diyü
İtdi Ferhâd'a nihâyetde külünġi tevbiḥ

'İşkı yok kişide olmasa 'aceb mi ḥâlet
Berg ü bâr ola mı şol devḥada kim olmaya biḥ

Nazmiyâ zâviye-i miḥnete miḥmân olanuñ
Ḥ'ân-ı derd ü ġam olur yidüġi içdüġi ṭabiḥ

103¹⁰⁸

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlân]

O servüñ sünbüli bûyın getürdüñ bu yaña ey bâd
Esen ol sen ki bu dem eyledüñ vîrân dilüm âbâd

İreydüm 'ıyd-ı vaşlına sa'âdet yâr olup yârüñ
Diyeydi baña yârân ol sa'âdetle mübârek bâd

Reh-i 'ışķında ol mâhuñ hevâ-yı mihrle âḥir
Olam ber-bâd ola ḥâküm beni ol itmeye bir yâd

Revân itmezdi cân naķdini Şîrîn 'ışķına başdan
Eger kim olmasaydı mülk-i 'ışķuñ ḥüsrevi Ferhâd

107 G1212

108 G1238

Necâtî'den geçince ehl-i nazm içre bugün Nazmî
Benem bu fenn-i nazm içre Nizâmî gibi bir üstad

104¹⁰⁹

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilān]

Ezelden şan'at-ı 'ışk içre 'ālemde benem üstād
Benüm yanumda şol bir taş taşur ırğaddur Ferhād

Şakın andan ki ey dil çeşm-i dil-ber 'ayn-ı hışm ancak
Harāmîdür meger ol varsa yā rahmi yok cellād

Dem-ā-dem bu yaña geldükce taraf-ı bāğ-ı küyından
O serv-i gül-'izāruñ sünbüli büyin getir ey bād

Nigāruñ şevk-i 'uşşākın ziyād eyler ki bülbüller
İderler şevk-i gül birle hezārān āhla feryād

Didügi nazm-ı gevher-bārı vaşf-ı la'l-i cānānda
Bu Nazmî güyyiā kim levh-i cānından ider irād

105¹¹⁰

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'il]

Didüm yoluñda hāküm oldu ber-bād
Didi taḥsīn idüp yār āferīn bād

Didüm ben de kuluñam pādşāhum
Didi nāz ile hāy ol benden āzād

Didüm mihr eyle ey hürşid-ruh gel
Didi olmak diler gönlün Feraḥşād

Didüm beñzer mi cānā saña Şirīn
Didi beñzer netekim saña Ferhād

Didüm ğam def'ine cānā ne çāre
Didi cānān şafā-yı la'lüm it yād

Didüm 'uşşāka mı meylün ya ğayra
Didi cānān bilişle bir midür yad

Didüm cānā biliş kim yad kimdür
Didi Nazmī biliş 'uşşāk-ı münkād

106¹¹¹

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlāt]

Ġuşşa-i 'ışkuñ baña ey sīm-ten tā oldu derd
Eyledi ben ḥāk-pāyün rüyını zer gibi zerd

Ḥaddüñe ḥaṭ geldügi 'āşıklar āhından durur
Kim konar esdükce bād ey ğonçe-leb verd üzre gerd

Ruḥlaruñdan la'l-i nābuñ üzre geldükce 'araḳ
Ġüyyā kim şaçılur pālūde üzre mā'-i verd

Midḥatüñde levḥa vü cedvel içün dīvānuma
Ay u ğün altun gümüş ḥal ezdi vü gök lāciverd

Germ olup bārid söze başlarsa nāşih bāde iç
Ḥānede āteş gerek Nazmī hevā kim ola serd

107¹¹²

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]

Dil-berüñ zencîr-i zülfin kıl diyü boynuña bend
Eylereñ divâne göñlüme müselsel anı pend

Oldı dil murğı giriftâr-ı belâ uzun uzak
Kara zülfi ağına ol dil-berüñ tâ oldı bend

Bir cefâ-hû dil-berüñ dil kim düşüpdür ıışkına
Derd-i ıışkı birle oldum âh anuñ ben derd-mend

Hvân-ı hüsñinde leb ü çeşñ ü dehânı dil-berüñ
Nâzük ü şîrîn ü taze peste vü bādām u khand

Nazmiyâ her dem hevâ-yı kâkül-i dil-dârâ
Görmedüm ben bir şabâ gibi yiler oñmaz levend

108¹¹³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]

Hüsrevâ yüz luţfla biñ biñ ki ide cidd ü cehd
Beñzemez lezzetde şîrîn leblerüñe khand ü şehd

Sen benümle olsañ itsem ceng ağıyâr ile ben
Eylesem ol kâfiri öldürmege cân ile cehd

‘Ahd idersin tırmayup baña dehānuñ büsesin
Tırmayup ‘ahde idersin âh kim yok yire ‘ahd

112 G1306

113 G1308

Ola mı ağıyār ‘uṣṣāka muḳābil cengle
Ey gözi āhū ṭurur mı kelb ḥamle itse fehd

Her kiṣiye daḥi ṭıfl iken niṣān-ı mevtdür
Nazmiyā tābūt resmidür çü her pūṣide mehd

109¹¹⁴

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Yār u ağıyāruñ idüp fikrini her ān nīk ü bed
Dil geçürür anuñ ile āh devrān nīk ü bed

‘Āṣıḳ-ı bī-çāreler her ān her gāh eyler āh
Rüz u ṣeb fikr ü ḥayāl-i vaṣl u hicrān nīk ü bed

Bir ‘aceb gördüm nigāruñ ḥālını ben kim aña
Kim olursa hem-dem olur ehl ü nā-dān nīk ü bed

Yıkılır gāhī ṣarāba bozılır ger bozaya
Bī-ḥaber her nesneden ṣūfī be yārān nīk ü bed

Nazmiyā ‘ıṣḳ-ı nigār ile nedür ḥālüm benüm
Cümleten bilmiş dūrür kāfir müselmān nīk ü bed

110¹¹⁵

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Aldı āl ile elümden yāri ḥāsid hey meded
Aña el virdi ol i‘lā-yı maḳāṣıd hey meded
Sa‘yüm ol yolda benüm hep oldu zāyid hey meded
Ṭālī‘üm yār olmadı baḥtum müsā‘id hey meded

114 G1320

115 M87

Neng ü nām eksüklüğinden kılmayup hîç ictināb
 Bir denīye oldı yār ol dil-ber-i ‘ālī-cenāb
 Oldı ol yüzden baña bu göz göre ‘ayn-i ‘itāb
 Tālī‘üm yār olmadı bahtum müsā‘id hey meded

Hey meded hey ‘aksine döndi meger var ise devr
 Kim varup yār oldı yār ağıyāra idüp baña cevır
 Ol gāzāl-ı mihre menzil oldı güyā burc-ı şevr
 Tālī‘üm yār olmadı bahtum müsā‘id hey meded

Āh o meh-rū itmeyüp mihr ü vefā ‘ilmini derk
 İtdi ben dil-dādesin göz göre ol dil-dār terk
 Hey ma‘āza’llāh bu dirlikden yig idi baña merk
 Tālī‘üm yār olmadı bahtum müsā‘id hey meded

Nazmiyā ser-tāc idinmişdüm o zātı cevheri
 Cevherüñ güzel bilür zīrā ki kadrin cevheri
 Aldı bir nā-dān elümden āhir ol tāt-ı seri
 Tālī‘üm yār olmadı bahtum müsā‘id hey meded

111^{116'}

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilāt]

Devletüm yār ola bahtum daği hem ola sa‘id
 Beni mes‘ūd ide ger devlet-i vaşl ile mecīd

Her-giz ağıyār qarīb olmaya yā Rab yāra
 Dilerem anı ki andan o każā ola ba‘id

‘Andelīb eyleyicek nāle dem-i şubha qarīb
 Aña beñzer ki mü‘ezzinler okurlar temcīd

Nûrî hürşîdden alur çü muḳarrerdür mâh
Mihr ider mâha bu vech ile muḳarrer hürşîd

Yüz kızardur yüz ağardur ne yüzi ḳara durur
Nazmiyâ iş bitürür elde k'ola sürh ü sefid

112¹¹⁷

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]

Şâd olur gül gibi serv ü şimşâd
Virse ḳaddüñ ḥaberin gülşene bâd

Ḳaşuñ ile gözüñe dil vireli
Virdüm oldı şanemâ nûn ile şâd

Göriccek gül yüzüñ ey ḡonçe-dehen
Açılup ḡöñlüm olur ḥurrem ü şâd

‘Âşık-ı bî-dile cānānesinüñ
Dem-i vaşlı durur aḳşā-yı murād

Neydügin bezm-i ḡamuñda bilesin
Nazmî kim eyleye her dem feryād

113¹¹⁸

[Fe'îlâtün Mefā'ilün Fe'îlât]

Eylemekden namâz içinde sücüd
Saña ḳıblem niyâzdur maḳşûd

Melek iblîs ile enîs olmaz
İşigüñden ḥasûdı it merdûd

117 G1364

118 G1396

Dil diler kim meyānuñ ide kenār
Nesne yok ortada velî mevcūd

Nağd-i cānı yoluñda şarf idene
Dem-i vaşluñla el virür maķşūd

Her dem eyler yoluñda Nazmî nişār
Cevher-i midḥat ile dürr-i dürūd

114¹¹⁹

[Fā'îlātü Müfte'îlün Fā'îlātü Müfte'îlün]

İşigüñde baña ḥased itmek ile ehl-i ḥased
Hây efendi ben kuluñı ḥidmetüñden eyleme red

Ṭālî'ümde gün yüzüñi ey efendi görmeyeli
Fürḳatüñde oldı işüm nāleyile āh meded

Fürḳatüñde ḥālüm eger neydüğini sorar iseñ
Cāndan ayru bulsa gerek ḥālî ḳalsa ḳurı cesed

Bu cihānda müşkil olur her kişiyeye gerçi ölüm
Ehl-i 'ışkâ lîkin olur hicr-i dil-ber andan eşed

Âlem içre 'izz ü şeref bulmağ ise ḳaşduñ eger
Nazmî saña olmaya ol şāh işigi gibi sened

115¹²⁰

[Mef'ûlû Fâ'îlâtü Mefâ'îlû Fâ'îlât]

Ey âsitânı ehl-i dile melce' ü melâz
Hükümñ hemîşe kişver-i dilde bulur nefâz

Ey dost özge miñnet imiş derd-i 'ıřkuñ âh
Haķ düşmenüme virmesün ol derdi el-'ıyâz

Cânâne bî-nihâye bu câna cefâlaruñ
Cânânelerde böyle m'olur 'âdet ü nihâz

Meclisde bâde kim senüñ ile içilmeye
Andan bulur mı ehl-i şafâ cândan iltizâz

Bendeñ dürür nazâr kıl eyâ pād-şâh-ı hüsn
Nazmî ki zeyl-i şefkatüñi itdi ittiḥâz

116¹²¹

[Mef'ûlû Fâ'îlâtü Mefâ'îlû Fâ'îlât]

La'lüñ neden ola bu kadar ey püser lezîz
Kim câna cân bağışlar o çaķ şol kadar lezîz

Cân virürin ben ölmege mihriyle sen mehüñ
Yâr ile her diyâra olur çün sefer lezîz

Her dem ḥayâl-i kând-i lebündür yaķan dili
Her kândeyise ḥârdur elbette her lezîz

H'ân-ı ğamuñ ki zehr gibi acıdur velî
'Âşķlar anı şehd ü şeker gibi yer lezîz

120 G1464

121 G1469

Meyl itse Nazmî la'lüñe nola ki mü'minüñ
Meyli hemîşe şatluya olur sever lezîz

117¹²²

[Mefā'î lün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]

Göñüller mülkini yıkup yakup almağ için yek-ser
Olupdur zülfüñ ey şāhum livā-yı ejdehā peyker

Güzel şāhum saña gerçi ki çok bende biri ben de
Velî ben bendeveş olmaz senüñ cevruñ çeker çāker

Sen ol 'ālî-cenāb olan güzelsin şöyle k'olmuşdur
Kapuñ cennet tapuñ hürî kaduñ tûbā lebün kevşer

Ne dem kim hicrüñe düşem düşer ğam göñlüme ānî
Belî hengām-ı şebde irer insāna belā ekşer

Benüm cānum senüñ zāt-ı şîrîñüñ medhîñ itdükce
Leţāfetde bu Nazmî'nün olur her bir sözi cevher

118¹²³

[Mefā'î lün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]

İki yüzli hasûduñ fitnelikler itdüğün bir bir
Kime dirsem baña ey hüsrev-i şîrîn-dehen acır

Haţ-ı sebzün hayālî dîde vü dilden degül hālî
Şanasın Hızr'dur k'olur kıruda yaşda ol hāzır

122 G1478

123 G1483

Şabā nāzūk tenüñ incitmesün diyü olup ḥāyil
Dem-ā-dem üstüne ditrer senüñ pīrahenuñ dir dir

Ġamın def idelüm def i bu devrün bezm-i vaşluñda
Senünle idelüm el bir ayağı sen ele al bir

Meyānı mü dehānı bir ser-i mü dil-berün Nazmī
Sözün kıl muhtaşar anda gerekmez k'olasın mükşir

119¹²⁴

[Mefā'ī lün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Bu fūrkat derdi birle akıdup gözüm yaşın sir sir
Benüm ol iki gözüm yāre ḥālüm diyeyin bir bir

Baña vaşlın o cānān bir dem iḥsān ide mi diyü
Anuñla bir yire geldükce ditrer yüregüm dir dir

Semā'a girerüm gördükce rüy-ı yāri şevk ile
Nitekim şem'a per yaksa döner pervāneler pır pır

Ḥasūduñ cünbişi ḥar gibidür ḥaqqā ne şek hem ḥar
Çekişmekdür işi her bulduğıyla it gibi hır hır

Görüp ol pür cefāyı Nazmiyā āh eylesem ol dem
Beni ḥışm ile taşlar baña taşlar yağdurur fır fır

120^{125'}*[Mefā'î lün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]*

Cihānı âftāb olduḡa ey ḡürşid-ruḡ dāyir
Olasın devr idüp her cāyı sen de şevḡ ile sāyir

Ġam-ı 'ıṣṡuñla öldükde benüm tā ḡaşr-i 'ālemd
Mezārum ey nigārum cümle 'uṣṡāḡ olalar zāyir

Çemen seyrānın eylersin varup aḡyār-ı seg birle
Velī benden ḡaçarsın ey gözi āhū çayır çayır

Dil-i nālān ki bezm-i ḡamda eyler dem-be-dem eḡḡān
Anuñ neydüğini ben bilürem bilmez daḡı sāyir

Ḥasūd-ı fitne kim Nazmî'den ayırdı o cānānı
Teninden cānın anuñ yā ilāhī sen daḡı ayır

121¹²⁶*[Mefā'î lün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]*

Leb-i la'inde yārūn ḡaṡ ki ḡāyet ḡūb u ra'nādur
Yāzılmış levḡ-i yāḡūt üstine esmā'-i ḡüsnādur

Bugün deyr-i cemāl içre olan zībā şanemlerden
Bu ḡüsn-i şüret ile ol nigāruñ naḡşı zībādur

Nazarda rüy-ı zībā-yı nigār olmasa 'uṣṡāḡa
Gül-i ter seyri gül-zār içre bir ḡurı temāṡādur

Ġam-ı devrānı dilden sāḡiyā def eyleyüp defī
Şafā viren müdām ehl-i dile cām-ı muṡaffādur

Cihānda Nazmiyā sen kim mey ü maḥbūba māyilsin
Senüñ ancak yirüñ şehr-i Sitenbul u Qalata'dur

122¹²⁷

[Mefā'ī lün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]

Sa'adet āstānı ol şeh-i ḥüsn āstānıdur
Ki ol bir şāh-bāz-ı ḥüsn ü behcet āşiyānıdur

Melāḥat Mısrınuñ sultānıdur ol lebleri şekker
Ki bu ḥüsn ile ol bir Yūsuf-ı Ken'ān-ı şānıdur

Sever ise nola cānı gibi cānānın ıışk ehli
Ki ıışk ehlinüñ işbu dünyede cānānı cānıdur

Mey içer ehrimenlerle bu ben divāneden gizlü
Müdām āh ol perinüñ ııyış bu yüzden nihānıdur

Cemāli seyrine varduḡda ol cānānenüñ Nazmī
İşiginde dögölmek bir ḡazā-yı āsmānıdur

123¹²⁸

[Mefā'ī lün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]

O cānānum ki ben dil-ḡastesinüñ yār-i cānıdur
Ne dirlik evvelā ansuz baña ol rüḡ-ı şānıdur

Gülistān-ı ser-i kūyında nāz ile revān olan
O serv-i ḡonçe-leb āşıḡların rüḡ-ı revānıdur

127 G1499

128 G1500

Feraḥşād oluben çerḥ urduğı tañ mı sipihriñ kim
Aña ḥürşid rām olmış nigār-ı mihr-bânıdur

Ġam u ālāmını def itmek ister her ki devrānuñ
Der-i meyḥāne ekser her zamān anuñ mekânıdur

O māhuñ āsitānında tuş olsañ nā-geh ağıyāra
Ne çāre Nazmiyā çünkim kazā-yı āsmānıdür

124¹²⁹

[Mefā'ī lün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün]

Dem-ā-dem cāna cānāne cefā idüp 'aceb neyler
Revāndur ḥod aña cān kendine virüp ta'ab neyler

Beni bülbül gibi qarşusına zār ile zār idüp
Dem-ā-dem ağıladup ol gül-ıızār u ğonçe-leb neyler

Belāsın ister uş dil tolaşur zülfine dil-dāruñ
Anı aşmağa yiter ol sebeḥ gayrı sebeḥ neyler

Sa'adet bir hidāyetdür Ḥudā'dan kullarına pes
Ḥudā kim virmeye olmaz yire sa'y u taleb neyler

Yiterdi baña ol 'izzet o şāh-ı ḥüsn ey Nazmī
Añup ben kılını geh geh dise Nazmī 'aceb neyler

125¹³⁰*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Yüzün pür zeyn bir mescid kaşuñ mihrāba dönmişdür
Olupdur ruhlaruñ qandili kim meh-tāba dönmişdür

Olupdur şöyle bî-ḥad baña hicrūñ kim senüñle ben
Niçe giz itdügüm demler ḥayāl-i ḥ'āba dönmişdür

Firākuñda iki gözüm dem-ā-dem girye kılmakdan
Bir özge mā-cerā olup yaşum seyl-āba dönmişdür

İdüp zārī döküp yaş döne döne niçe aşıklar
Firākuñla senüñ her biri bir dolaba dönmişdür

Dem-ā-dem medḥ-i la'lūñ itmek ile Nazmī nazmında
Ḥalāvet birle her bir sözi qand-i nāba dönmişdür

Süleymān şāh ol İskender-ḥaşem yüz tutdı dārāta
Ki dārāt ile erkānı birer Dārāb'a dönmişdür

126¹³¹*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Ruḥuñ zülfüñle sünbülde bezenmiş bāğa dönmişdür
Daḥi ṭāvus-ı ḳudsilerle per uçmağa dönmişdür

Benek altunlu gey ziyet virür sen serv-i sīmīne
Şu resme k'ol ser-ā-ser pür semen bir bāğa dönmişdür

Bahār-ı bağ-ı ḥüsñünden cüdā kan yaş ile rüyum
Ḥazān vaktinde sürḥ u zerd olan yaprağa dönmişdür

130 G1536

131 G1537

Ağarmış mûlar ile dūd-ı āh içre benüm başum
Başından ebr ü berf eksük degül bir tağa dönmişdür

Bu çeşmüm giryeden hicründe ‘ayn-ı çeşme-sâr olup
Yaşum seyli iki gözden çıkar ırmağa dönmişdür

Şikâr itseñ nola āl ile dil murğını ey dil-ber
Ruhuñ bağında başdan kara zülfüñ ağa dönmişdür

Leb-i la‘inde ol cānānenün hāl-i siyeh Nazmî
Belā-keş ‘āşıkun cānında olan dāğa dönmişdür

127¹³²

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün]

Göñül bir cism ü cānān mihri anda cāna dönmişdür
Dağı cāndan ‘aziz ü sevgülü imāna dönmişdür

Peri-ruhlar hayāli birle kim pürdür degül hālī
O hālī (bil) üzre dil bir mesken-i vīrāna dönmişdür

Bugün gün gibi rüşen ol nigār-ı çār-de sāle
Güzellikde şu bedr olmuş meh-i tābāna dönmişdür

Güneş kim böyle her-cāyi dūrür rüşen bu ol yüzden
O bir hūb-ı cefā-hū āfet-i devrāna dönmişdür

Nigāruñ hasret-i la‘iyle Nazmî kande olursa
Dem-ā-dem giryeden bu eşk-i çeşmüm kana dönmişdür

128¹³³*[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Mefā'il]*

Ol māha şu kim mihr yüzinden nazarı var
 'Işık ola cihānda aña olsun nazarı var

Bir gün iresün 'ıyd-i vişāle didi ol māh
 Kırbān olayın aña ne güzel haberi var

Çerh ursa yiridür ferahından bu felek kim
 Cānı gibi cānānesi şems ü kameri var

Bu deyr-i cihān içre bugün 'ālem anuñ kim
 Bir şüh u dil-ārā şanem-i şive-geri var

Nazm içre senüñ Nazmī Nizāmī gibi tab'uñ
 Bir baħr durur bi-ħad ü pāyān dūrerı var

129¹³⁴*[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]*

Açar dil-i ğam-ginleri şol ħaddi semenler
 Yazar dil-i miskinleri ol ħaṭṭı çemenler

Bülbül gibi 'uşşāk düşer özge hevāya
 Gül gibi nazarda olıcağ ğonçe-dehenler

Yiller ki güzere eyleye gül-zāra o demde
 Gül yüzlülerin yādın ider andan esenler

Gül yüzlülerüñ bülbüli ol medh ile Nazmī
 Taḥsīn ide ra'na sözüñe tā işidenler

133 G1563

134 G1583

Mihr ehlini gün gibi yakar imdi ser-â-ser
Şol câme-i zer-beft ile ol sîm-bedenler

130¹³⁵

[Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn]

Cânâ baña şol hattı-ı lebûñ âfet-i cândur
Kim cānuma ğam virmededür niçe zamāndur

Ebrûña senüñ mäh-ı nev-i 'ıyd-veş iller
Bu nakş-ı cemâl ile nigārâ nigerândur

Reftârûñı bu kâmet-i mehzûn ile gören
Der gül-şen-i behcetde bu bir serv-i revândur

‘Uşşâka nigārâ seni hâkkâ bu ki her ân
Seyr itdüren ol sende olan hüsn ile ândur

Bir kaşı kemāndur o ki kirpükler okıyla
Anuñ beni sağ koyacağı Nazmî gümāndur

131¹³⁶

[Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn]

Şol âh-ı derûn şöyle ki hâdden o biründur
‘İşkîñ kişinüñ fâş iden ol âh-ı deründur

Hîç ola mı kim sırrını fâş itmeye ‘ışkuñ
‘Uşşâka dem-i ‘ışk ki bir vakt-i cünündur

Hâlin kişinüñ her cihet ile iden iślâh
Şol terk-i hevâ itmek ile şabr u sükündür

Dünyāya maḥabbetle bu dünyāya dönüpdür
Her kimse ki dünyā gibi bir himmeti dündür

Dünyā hevesi birle dürür aña ne şübhe
Nefse kişi kim Nazmî nihâyetde zebündür

132¹³⁷

[Meḥûlû Meḥâ'îlû Meḥâ'îlû Fe'ûlûn]

Çocan belüñ ey sîm-beden zer kemerüñdür
Öpen ayağüñ zeyl-i sa'âdet-eşerüñdür

Şevk ile viren göñlüme her gâh şafâlar
Cânum gibi ey rûḥ-ı revân la'î-i terüñdür

Göz göre göñüller alan ol bir naẓar ile
Ey nûr-ı başâr çeşmüñ ile gamzelerüñdür

Zer gibi yüzüm zerd iden ey yüregi âhen
Hep ḥasret ü derd ü elem-i sîm-berüñdür

Şimdi şu'arānuñ güzelüm yüzi şuyıdur
Bu Nazmî fütâde ki senüñ ḥâk-i derüñdür

133¹³⁸

[Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün]

Her dem dil açan gül gibi lutf-ı dehenüñdür
Bülbül iden ehl-i dili hazz-ı sühanüñdür

Ferhâd'uñ iden 'âşıkı ey hüsrev-i hübân
Şekker sühanüñ birle o şîrîn dehenüñdür

Vaşluñ umanı öldür iki bir deme cânâ
Tek tursun ol eksügi ise şabûh olanuñdur

Rüyum ki benüm zerd olup 'ayn-ı zer oldı
Bu hâl ümîd-i nazar-ı sîm-tenüñdür

Geh geh nola itseñ nazar-ı 'ayn-ı 'inâyet
Kuluñdur efendi yine Nazmî de senüñdür

134¹³⁹

[Mef'ûlû Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün]

Bengî ki görür bengi mey-i nâba ber-â-ber
Görmek dürür ol hâki hemîn hâke ber-â-ber

Yârüñ kaşı fikri gelür ânide imâma
Dâyim ki namâza tura mihrâba ber-â-ber

Bir gördügi ağıyar ile 'uşşâkı habîbüñ
A'râbî'yi görmek dürür Aşhâb'a ber-â-ber

Yâd-ı leb-i yâr ile baña Nazmî mey-i telh
Lezzetde gelür sükkerî cüllâba ber-â-ber

138 G1597

139 G1602

Çün Şāh Süleymān durur İskender-i şānī
Kimdür ki o şāhı seve Dārāb'a ber-ā-ber

135¹⁴⁰

[*Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün*]

Her kim ki işigünde ola hāke ber-ā-ber
Ol vech ile başı olur eflāke ber-ā-ber

Cānā seni ben gülbüne beñzer diyebilmen
Hāşā ki görem ben seni hāşāke ber-ā-ber

Ben kim yoluña cān virürem ölmege cānā
Kimdür k'ola ben 'āşık-ı bī-bāke ber-ā-ber

Derdüñle dili pārelenür çok durur ammā
Olmaya benüm bu dil-i şad-çāke ber-ā-ber

Çokdur gibi dil-dārlar ammā ki birin hiç
Nazmī göremez sen güher-i pāke ber-ā-ber

136¹⁴¹

[*Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün*]

Bir şāh ola mı Şāh Süleymān'a ber-ā-ber
Kimdür olan İskender-i devrāna ber-ā-ber

Şāhān-ı cihān içre bugün olmaya bir şāh
Kim şevket ile ola o sultāna ber-ā-ber

140 G1603

141 G1604

Şaf durup o şâh ile muşâf itmege her-giz
Bir şeh gelemmez 'aşrda meydâna ber-â-ber

Yok misli bugün şevket ü şöhetde o şâhuñ
Var begleri Fağfûr ile Hâkân'a ber-â-ber

Nazmî ki ider medhîni ol şâh-ı cihânuñ
Nazmı anuñ olsa nola Selmân'a ber-â-ber

137¹⁴²

[*Mef'ûlü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ûlün*]

Hakkâ ki güzelliikle güzeller güle beñzer
'Âşıkları nâlişler ile bülbüle beñzer

Gül-zâra dönüp hüsni-i nigâr anda o yüzden
Zülf ü had ü kad serv ü gül ü sünbüle beñzer

Kâfûrdur ak gögsi nigâruñ dañi anda
Ol kara beñi şaqlar anı fûlfüle beñzer

Hünin yaşı ben zâruñ o la'lîn lebi yârüñ
Bezm-i gam u şâdide içilen müle beñzer

Âhumla gelen dūd-ı siyeh Nazmî nigâruñ
Bād ile müşevveş olan ol kāküle beñzer

138¹⁴³*[Mef'ülü Mefā'ilün Mef'ülü Mefā'ilün]*

Çeşmüm mey-i ıışk ile pür iki den olmışdur
Ben āşıka bu hālet ol ikiden olmışdur

Deryā-yı melāhatda keştîdür ol ebrûlar
Zülf-i ham aña lenger kākül resen olmışdur

İksir-i gam-ı ıışkı kâlbümi kılup hāliş
Ayn-ı zer iden rüyum bir sîm-ten olmışdur

Dendân u lebi lutfın vaşf eyleyeli yârûñ
Nazmî dürer-elfâz u şîrîn-sühân olmışdur

Ol dem ki dilâ oldum ben sâlik-i reh-i ıışk
Künc-i elem ü miñnet baña vañan olmışdur

139¹⁴⁴*[Mef'ülü Mefā'ilün Mef'ülü Mefā'ilün]*

La'l-i leb-i dür-pāşuñ şekker-şiken olmışdur
Hem sünbül-i gül-pūşuñ müşk-i Hoten olmışdur

Çin zülfüñ için ömrüm āvâre olan başdan
Sevdâyî gönül gibi müşk-i Hoten olmışdur

Ol kâmet-i mevzûnuñ ol ārız-ı gül-günüñ
Gül-zâr-ı cemāl içre serv-i semen olmışdur

Hattûñ ki leñâfetle devr itdi güzel haddüñ
Bir gül-şenüñ etrâfı güyâ çemen olmışdur

143 G1624

144 G1625

Vech-i hasenüñ her dem vaşf itdüğ içün Nazmî
Ey hüsrev-i hüsn anuñ nazmı hasen olmışdur

140¹⁴⁵

[Mef'ülü Mefā'ilün Mef'ülü Mefā'ilün]

Hüsn ile yüzi yārūñ hürşid ü meh olmışdur
Hüsn iline ol yüzden ol pādşeh olmışdur

Ol pādşeh-i hüsnüñ 'aşıklara der-gāhı
Yüz sürmege her yüzden bir secde-geh olmışdur

Dil münkalib olmışdur ışk ile hevāya çün
Ten daḥi hemān ol dem bir ḥāk-i reh olmışdur

Āhı okın irgürür her dem göge bir gezden
Yā gibi o kim ḳaddi ḡamdan dü-teh olmışdur

Nazmî heves-i nazmı terk eyle ferāḡat ḳıl
Kim nazmı demek şimdi güyā güneḥ olmışdur

141¹⁴⁶

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'il]

Yüzüñ olmuş meh ile mihre manzūr
Zehī ṭālī' zehī nūrun 'alā nūr

Bugün ey mäh-rū gün gibi sensin
Cemāl ü hüsn ile şehri içre meşhūr

145 G1626

146 G1640

Benüm cānum lebüñe düşdi dil pes
Düşer her қandeyise şehde zenbūr

Bañā cāndan cüdā olmaқ durur āh
Қақан kim sen periden ben olam dūr

Қoyup ‘uşşāķı ağıyāra қо meyli
Ki tutmaz bülbülñ yirini ‘uşfūr

Ne ğam k’olur nağam bezm-i çemende
Şadā-yı bülbül ü āvā-yı şahrūr

Dem-ā-dem ‘aks-i nār-ı āh-ı Naẓmī
Düşerse gözüme *nūrun ‘alā nūr*

142¹⁴⁷

[*Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘il*]

Alup dil-ber kemān birle ele tīr
Beni oқlar yürür āh ikide bir

Bañā idüp havāle hancer-i tīz
Çeküpdür ol қаşı yā niçe giz tīr

Dili āhendür ol sīmīn tenüñ āh
Ki itmez aña bir dem āh te’sīr

Ҳағ-ı la‘line ҳағғ-ı ҳaddi yārüñ
Olupdur aҳsen-i vech üzre tefsīr

Şeb-i ğamda baña şol vāķı‘a kim
Olupdur ‘ācizem itmekde ta‘bīr

Beni ol nev-cevānuñ ʿışkı Nazmî
İdüpdür guşşa vü endüh ile pîr

Cihânı hiç tutup kalmamışdur
Benem diyen niçe şâh-ı cihân-gîr

143¹⁴⁸

[Mefâʿilün Mefâʿilün Mefâʿil]

Dirigā oldu yâr ağıyâr ile bir
O derde bilmezem yâ Rab ne tedbîr

Alışmış yâr ağıyâr ile ey-vây
Alışmaz gerçi her-giz sîr ile şîr

O cānāndan kim ola kırtara cān
Ki kaşı bir kemān kirpükleri tîr

Oķ atarken o güzel barmağında
Gözüm kaldı benüm mānend-i zih-gîr

Beni bir pîr olası nev-cevānuñ
İdüpdür derd-i ʿışkı Nazmiyâ pîr

144¹⁴⁹

[Mefâʿilün Mefâʿilün Mefâʿil]

İden dil-dâr cevrine dilâ şabr
İrer bir luţfına yok kimseye cebr

148 G1642

149 G1644

Akup yaşum olur bārān hemān-dem
Çıkup āhum ne demler kim ola ebr

Döyer mi cümle-i ‘uṣṣāka aḡyār
Tırur mı gāv depretse aña bebr

Nola aḡyāra ḡālib olsa ‘uṣṣāk
Müselmāna olur maḡlūb pes gebr

Kişi añmak gerek her gāh Nazmī
Ki āḡir olısardur menzili qabr

145¹⁵⁰

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘il]

Qapuña āsmānuñ nisbeti var
Özine gör ne ‘ālī himmeti var

Belā qaddüñden irer baña āḡir
Belī her nesnenüñ bir āfeti var

Ne ḡelvādur lebüñ şorduḡum ol kim
Şekerden tatlu cānā lezzeti var

Bulur rāḡ ile rāḡat rūḡ ey cān
Müdām anuñla ‘ıyşuñ ḡikmeti var

Olursa daḡi Nazmī sırr-ı ‘ıṣkuñ
Deme fāş ide ḡayra ḡayreti var

146¹⁵¹*[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îl]*

Anuñ kim elde sîm ile zeri var
Ne yire varsa izz ile yeri var

Anuñ kim elde sîm ile zeri yok
Ne yire varsa dirler añarı var

Eli tolu ne yire varsa bir kes
Aña derler beri gel ileri var

Eli boş bir yire varana dirler
Niye geldün ne öte ne beri var

Şu kim baş egmeye bir dūna Nazmî
Zehî devlet sa'âdetlü seri var

147¹⁵²*[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün]*

Ne zibâ zātuñ ey pākîze cevher
Te'âlâ şānehu Allāhu ekber

Mesîhâ'dur lebün Cibrîl zülfün
Tapuñdur ey melek rûh-ı muşavver

O rûşen yüzün alnuñ nūr-ı ʿaynüm
Münevverdür kamerden günden enver

Yir ile gökde tırmazlardı ey mäh
İşigün kadrini bilse melekler

151 G1659

152 G1667

Şafâ ehline kıblem Merve hâkkı
Cemâlüñdür senüñ beytül-muṭahhar

Leb-i şîrîñüñey ḥüsrev-i ḥüsn
Nebât ü şehd ü şekker kânde beñzer

Güzellikde ne diyem yok kuşurñ
Cemâlün ber-kemâl ey mâh-peyker

Leb-i la'lüñey cānlar virür ol kim
Ola Nazmî gibi zâtında cevher

Qara yazuyimiş sevdâ-yı ḥaṭṭuñ
Gelür ol kim muḳadderdür muḳarrer

148¹⁵³

[Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün]

Esen olsun şabâ kim her dem eyler
Dimâgum bûy-ı zülfüñle mu'aṭṭar

Ruḥuñdur şem'î ḥüsn ol şem'e karşı
Yaḳar dil ey perî pervâne-veş ser

Bu resme naḳş-ı ḥüsnin sen nigāruñ
Gören der bu melek rûḥ-ı muşavver

Olur dil-berlerüñ şühî şafâ-baḥş
Dil egler hoş olunca şüh dil-ber

Muḳarrerdür muḳadder olan āḥir
Kişinüñ başına Nazmî geliser

149¹⁵⁴

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün]

Olur çok gözgü gibi yüzi pekler
Güzeller karşusun alur da bekler

Țurup begler gibi bekler yolında
O güzel hânumı kulları yer yer

Dudağıña şeker beñzer mi didüm
Didi tatlu diliyle kanda beñzer

Baňa gün yüzini göstermez ol ay
Bulut gibi kâra zülfiyle örter

Dilinden la'îl dudağın kômaz hiç
Bu Nazmî sevdüğün cânıyla öger

150¹⁵⁵

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün]

Disem açıklarum her ferde bir bir
Baňa ey hüsrev-i şîrîn-leb acır

Yatursañ bir yabanda kızıcığum
Seni kurd almasun gel koynuma gir

Umar cân vaşluñ anı baňa cânâ
Müyesser ide mi Rabb-i müyessir

154 G1675, Türkî-i Basîť

155 G1677

Budur qorqum ki hicrũn uzayup āh
Bir āḥar kimse yārũn ola āḥir

Vefāsın istedikce Nazmĩ yārũn
Kelāmuñ muḥtaşar kıl olma müküşşir

151¹⁵⁶

[*Mefāʿilũn Mefāʿilũn Feʿũlũn*]

Diş i yārũn ki dürr-i bĩ-beḥādur
Bulınmaz aña hem-tā bĩ-beḥā dũr

Şu resme ḥũbdur naqş i nigāruñ
Ki tũrduğıyla pũr ḥũsn ü behādur

Ḥaṭ-ı yāri görũp ölmek diler dil
Ecel pes kiş iyi eyler bahādur

Cihān güzelleri yanında yārũn
Ḳamer yanında gũyā kim sehādur

Ḳiyāmet-ḳāmetin ol ḥũrĩ-ḥũsnũñ
Gören dir sidreden bu mũntehādur

Nigāruñ genc-i ḥũsni ḥıfzına zũlf
Tũrupdur bir müʿekkil ejdehādur

Gören yāri nola āh itse Nazmĩ
Elifdũr ḳaddi ağız ş ugr ḥādur

152¹⁵⁷

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün]

Yüzüñ pür nürdur şankim güneşdür
Hem ol vech üzre alnuñ mäh-veşdür

Haṭuñ ucında ḥālūñ kim var ey cān
Kitāb okur o bir tıfl-ı Habeş'dür

Çoğ olmasa yanuñda bārī ağyār
Degüldür bir iki üç dörd ü beşdür

Tutuşmağdur işi 'aql ile 'ışkuñ
Biri biriyle dāyim bir güreşdür

Sen anı şanma kim terk ide 'ışkuñ
Bu Nazmî bir belā vü derd-keşdür

153¹⁵⁸

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün]

Bu göñlüm odlu ocaqlu bir evdür
Anuñ-çün dūd-ı āhum pür 'alevdür

'İzāruñ mihrdür zerre dehānuñ
Cebinüñ bedr ü kaşuñ mäh-ı nevdür

Yüzüñe kimi gün dir kimisi ay
Bu yüzden elde bir güft ü şinevdür

Medārisde okınan ders şimdi
Ruḥuñ şevki ile Mişbāḥ u Ḍav'dur

Anı sevdügi gibi Nazmî yâ Rab
Sen ol cānāna bir cānāne sevdür

154¹⁵⁹

[Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün]

Nigārum milket-i ḥüsnüñ şehidür
O yüzden burc-ı ḥüsnüñ hem mehidür

Şeh-i ḥüsn olmağa her vech ile yâr
Kamu erbâb-ı ḥüsnüñ evcehidür

Göñüller alur ânı ol kim anuñ
Yüzi güldür boyı serv-i şehidür

Mey-i şāfuñ şāfāsın bilmeyen kes
Cihānuñ aḥmakı vü eblehidür

Güzeller pādşāhidur o dil-ber
Anuñ Nazmî gulām-ı der-gehidür

155¹⁶⁰

[Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün]

Peridür kendü cānān laʿli cāndur
Anuñ-çün dāyimā gözden nihāndur

Metāʿ-ı laʿlinin şordum behāsın
Didi biñ naqd-i cāna rāygāndur

O māhuñ ʿayn-ı nūr olduğı ḥaddi
Kime olursa gün gibi ʿayāndur

159 G1729

160 G1734

O cānānum benüm cismümde cānum
Yolına tek revā görsün revāndur

Kenāra cümle ʿuṣṣākuñ nigārı
Nesi var ise yek-ser der-meyāndur

Dilā vuṣlat demi fūrkat zamānı
Degüldür bir qarāra bu cihāndur

Nizāmī nazmıdur maʿnide Nazmī
Senüñ nazmuñ ki nazm-ı dūr-feṣāndur

156¹⁶¹

[Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün]

Göñül kim derd-i ʿışk ile zebündür
İşi ḥadden birün āh-ı deründür

Olur her dem işi nāle ceres-vār
Şol ehl-i dil ki baḥtı ser-nigündür

Tenümde dāğlar qarş anı ṭabḥa
Bu sūzān sīnem işte bir furundur

Hevā ehli hep āşüfte-cenāndur
Hevâyilik hemīn ḥāl-i cünündür

Dem-ā-dem Nazmī kim āhı kem itmez
Bu kim derdi anuñ ḥadden füzündür

Süleymān Şāh kim şāhib-kırāndur
Nazīri gelmedi niçe kūründür

157¹⁶²

[Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün]

Ola meclisde çün la'l-i ruṭablar

İçilür şevk ile mā'ül-'inebler

Olur gül gibi ḥandān ehl-i meclis

Ola çün anda ra'nā gonçe-lebler

Lebi gonçe yüzi gül şühlar ile

Gelür bezm-i meye şevk ü ṭarablar

Güzeller birle her yüzden muşāḥib

Olur küstāḥlar şol bī-edebler

Bulur her yirde yir küstāḥlar līk

Çeker ehl-i edebler hep ta'ablar

İrer iḳbāle şol şahş-ı 'acebler

Ki gören Naẓmiyā anı 'acebler

Kara beñler yüzinde dil-berüñ şan

Diyār-ı Rüm'da zengī 'Arablar

158¹⁶³

[Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün]

Kötekler irişen yerler kötekler

'Aseslerdür ḳatı iti köpekler

162 G1745

163 G1757, Türkî-i Basîṭ

İşidüp âhumı kulağ kabartur
Ne deñlü olsa inekler eşekler

Kıgılcımlarla âhum başum üzre
Görinür gül gibi güzel çiçekler

Kıgılcımlarla yâra karşı âhum
Atılır şanki bayramda fişekler

Geçüp hep gözgü gibi karşısına
O güzel yâri bekler yüzi pekler

Güzeller dudağın gözlerse gözüüm
Nola tatlu severler hep bebekler

Saňa emdürmez ol güzel dudağın
Be Nazmî çekme var olmaz emekler

159¹⁶⁴

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün]

Güzeller her kaçan kim nâz iderler
Dönerler şiveye âğâz iderler

Göñüller murğı şaydında güzeller
Hümâ gibi yüce pervâz iderler

Cefâ vü cevri çoğ idüp güzeller
Vefâ vü mihri gâyet az iderler

Güzeller nâlede 'âşıklarını
Bu kânündür yine dem-sâz iderler

Güzeller Nazmiyâ kendülerini
Güzel göstermege tannâz iderler

160¹⁶⁵

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün]

Ne ıtr ola haṭ-ı hoş-bûña beñzer
Meger kim misk-i Çın'dür buña beñzer

Meded gel hicre düşdüm buñ demidür
Belâ olmaz hey âfet buña beñzer

Yüzüne beñzedügi gibi hürşid
Meh alnuña hilâl ebruña beñzer

Ser-âmed olduğı gül-şende servüñ
Budur kim kâmet-i dil-cüña beñzer

Bugün sihr ile fettânlıkda çeşmüñ
Hemân şol gamze-i cādûña beñzer

Ele cām alsa şâfidür ki sâķi
Şafâda la'l-i dil-ber şuña beñzer

Şabâ kim yiler oñmazdur yoluñda
Kuru yilmekde Nazmî oña beñzer

161¹⁶⁶*[Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün]*

Manzar aña kim bir yüzi gül kâmeti şimşâd olur
Gül gibi gönli açılır her demde ol dil-şâd olur

Cânân yolına cân revân eyler mi her ‘âşık gönül
‘İşk ile her mecnûn olan sen şanma kim Ferhâd olur

‘Âşıklarun âhı nice kâr eylesün dil-berlere
Gönli o sîmîn tenlerün pes cümleten pûlâd olur

Âdetleridür dâyimâ ‘ışk ehline zulm ü sitem
Bu hüsn ili serverleri yâ Rab nice bî-dâd olur

Nazmî şu dil kim dil-berün her emrine münkâd ola
Cevr ü cefâsıyla anuñ elbette ol mu‘tâd olur

162¹⁶⁷*[Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün]*

Şimşâd-ı kıddün yâd idüp kaygulu gönüm şâd olur
Anuñla ânî guşşadan ey servüm ol âzâd olur

Sen hüsrev-i şîrîn-lebüñ ‘ışkına düşen ‘âşıkun
Kârî dem-â-dem derd ile Ferhâd-veş feryâd olur

Şîrîn lebüñe hüsrevâ Nüşîn-revânum dir imiş
Niçün virür düşnâm-ı telh ol yâ niçün bî-dâd olur

Sen sîm-ten cânânenün dilden hayâli gide mi
Pes ey perî gencün yiri dâyim harâb-âbâd olur

‘İşkuñ odı kâr eyledi cânına cânâ Nazmî’nüñ
Bu derd ile pes ‘âkıbet hâki anuñ ber-bâd olur

163¹⁶⁸

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilāt]

Âh-ı dil dil-ber gâmindan her dem olmak bî-şumâr
Niçe demlerdür olupdur âh haylî rûzgâr

Şanmañuz tağlarda yir yir göz göz akan çeşme-sâr
Tırmayup Ferhâd’ı ağlar dağı çeşm-i küh-sâr

Göreyüm yâ Rab demi artup yaşı eksülmesün
Kânlar ağlar hâlümü görüp bu çeşm-i eşk-bâr

Tâli‘ümdendür beni devr içre bu nerrâd-ı çerh
Döne döne itdügi nerd-i belâ vü gamda zâr

Okıma Nazmî ter ü zîbâñı her bed gevhere
Eyleme dürr-i hoş-âbı Nazmiyâ hâke nişâr

Ehl-i nâ-ehl ile imdi eylemek Nazmî kelâm
Cevheri hâke nişâr itmek degül mi âşkâr

164¹⁶⁹

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilāt]

Göre geldi işidüp âhum bu ben bîmârı yâr
Hamdülillâh ol günü gösteri baña rûzgâr

168 G1822

169 G1823

Gördüğüm dem gül yüzün ol servüñ âh itsem nola
Bâ'îşi olur şadâ-yı bülbülün zîrâ bahâr

Dil-berüñ ağı alını üzre kara perçem kim düşer
Ol müselsel olur eglencem benüm leyl ü nehâr

Vuşlatından olmuşam ümmîd-vâr ol dil-berüñ
Ola ol rûz-ı şafâ rûzî baña ümmîd-vâr

Genc-i dürr-i nazmdur tab'um ki Nazmî bulmuşam
Nazm ile Gence Nizâmîsi mişâli iştiyhâr

165¹⁷⁰

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlât]

Dâğ-ı bî-ḥadd ile kim nakş oldu bu cism-i figâr
İdeyin bu nakş ile küy-ı nigârumdan güzâr

Terkiye aşmaz yolında terk-i ser idenleri
Türk çeşmi gibi bir bî-raḥmdur ol şeh-süvâr

Nola yârüñ lebleri etrâfın alsa zülf ü ḥaṭ
Kandeyise şehd ü şîre mâyil olur mûr u mâr

İdeyin cân ile cânânuñ ayağı tozına
Dirhem-i eşküm gibi nem var ise Nazmî nişâr

Devlet-i dehrüñ beḳâsı yok fenâdur çün şoñı
Niçe bir bu manşib u câh-ı cihâna i'tibâr

166¹⁷¹*[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]*

Şalınur sen serv ile çünkim olup ağıyar yâr
Bülbülün itsün hezārān ey yüzi gül-zār zār

La'lüne mey degdügin gördüm senün ol reşken
Cānuma düşdi benüm ey ruĥları gül-nār nār

Olmuşam efkār-ı 'ışkuñla dil-efgār āh kim
Cānuma cānā benüm āh itdi bu efkār kār

Yüregümün tiğ-i hicrānuñdan olan yāresin
Göresin gel ĥancerünle sīnemi ey yār yar

Bāğ-ı luĥfuñ bārın ihsān eylemezseñ bārī āh
Nā-tüvān göñlüme cevruñ itmeseñ her bār bār

Dil günāh ise seni sevdügi gel Manşūr-veş
Zülfüñün dārında kıl ĥaqqıdur ey dil-dār dār

Nazmī'yem kim genc-i çeşmümde benüm ey şeh-süvār
Yoluña işār içün bī-ĥad dūr-i şeh-vār var

167¹⁷²*[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]*

Kımyā-yı 'ışkuñ ey yüzi güneş alnı kamer
Çeşmüm itdi 'ayn-ı sīm ü rüyum itdi 'ayn-ı zer

Zülfüni gördükce hicrūñ yād idüp ağlar gözüm
Merdüm-i nāzükdür ol ey meh bulutdan nem kıpar

171 G1832

172 G1848

Eşk ü âhum derd-i hicrânuñla cânâ dem-be-dem
Niçe bir ber-geşte-ğâl olup ola zîr ü zeber

Hem-dem-i her burğî dillü ehrimendür ey perî
Döne döne veh ki bu derd âdemüñ bağrın deler

Vaşf-ı dendân u lebüñde hûb u nâzûk nazm ile
Dem-be-dem Nazmî nişâr eyler güzel dürr ü güher

168¹⁷³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Tatlı sözlerle dudağın her gören cāndan sever
Aña şîrînlîk yazupdur haţţuñ ey cānum meger

Hey benüm cānum dudağında ne var şorduğum ol
Anı ben her kande görsem göñüle düşer şeker

Hey ne cādülîk bilür bilsem a güzel gözlerün
Kim gören anı iki gözüm güzel andağ sever

Engelün gördüm bir özge kuş imiş kim ey hüma
Sen hümañuñ ol da sevgüsü kanadıyla uçar

Engelün imdi senün hiç âdeme beñzer degül
Bir eşek nesne kimi görse şıgır gibi bakar

Akçelü bir kimse bulsa dünyenün bir ulusı
Anı yeygü idinür yende k şıgır gibi şağar

Nazmî sevdüğü o güzeldür güzel[l]ikte anuñ
Her güzel tapusına tapu kıılır hep baş eger

169¹⁷⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Qadr ü kıymet bulsa ellerde nola yâkût u dūr
Sen nigāruñ çünki mānend-i leb ü dendānidur

Sen perîye ol ki dil vire senüñ ıřkuñla ol
Dostum dīvāne olur āhır ol yolda ölür

Cānuma cānā müdām irer benüm şevk-i tamām
Gördüğümce meclis-i meyde elüñde cāmı pür

Müdde'î gördüm ser-i zülfüñe 'ömrüm yüz sürer
Hâk bu kim bir aşılacaktır ol urğanın sürür

Vaşf-ı dendānuñ ki dilde Nazmī'nüñ tesbîhidür
Yaraşur olsa anuñ elde güzel tesbîhi dūr

170¹⁷⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Qāmetüñ mişl-i elif kaşuñ mişāl-i med dūrür
A güzel 'āşıqlara ol devlet-i ser-med dūrür

Āsitānuñ bir sa'ādet-hānedür hānum ki ol
Şol saña ıřk ile kıl olanlara mesned dūrür

Hem-dem olmak saña şol ağıyāruñuñ ne haddidür
Kim senüñ 'āşıqlaruñ hey sevdüğüm bî-ḥad dūrür

Bir güzel ādem nigār ağıyārı anuñ dīv-i zışt
Ol ikinüñ ünsi insāndan katı eb'ad dūrür

174 G1861

175 G1862

Mesned idinme ebed bir bâbı himmet isteyü
Şimdi zîrâ bâb-ı himmet Nazmiyâ münsed dürür

171¹⁷⁶

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Şol benüm kıblem habîbüñ ismi kim Aḥmed dürür
Âsitânı Ka'be'dür ışk ehline ma'bed dürür

Her ser-i bî-devlete kim med çeke tîğ ile yâr
Zî-sa'âdet kim aña ol devlet-i ser-med dürür

Ehl-i diller var iken bir dil-rübâ nâ-dân ile
Varup üns idüp enîs olduğı ḥûy-ı bed dürür

Her güzel kim bir melek ağıyardur iblis pes
İkisinüñ birbirine ḳurbi gey eb'ad dürür

Zülfi kim 'ömrüm dürür ol dil-rübânuñ Nazmiyâ
Dil düşelden aña ḥaylî müddet-i mümted dürür

172¹⁷⁷

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Ol şeh-i ḥüsnüñ ki ḥāk-i pāyi tâc-ı ser dürür
Ser-be-ser üftâdeler me'mûli bir efser dürür

Vardur ân-ı ḥüsn ile bir ḥâlet ol cānānda kim
Kim severse anı başdan kârı terk-i ser dürür

176 G1863

177 G1864

Cümleten ‘uṣṣāk cāndan bende olmışdur añā
Her seven yolında anuñ ser virür server dürür

Yāra karşı itme her dem nāle bülbülveş göñül
Kim anuñ nāzük dürür gülden mizâcî ter dürür

Zülf ü hatt u hâli sevdâsından artuk âh kim
Kâküli sevdâsı dil-dāruñ dile ser-ber dürür

Ben ki ol cānānı cānum gibi sevdüm Nazmiyā
Hey bir âdem cānidur ol bir perî-peyker dürür

‘Āķibet ol kimse kim hāk olmasın dāyim añā
Hadden artuk meskenetle hākden kemter dürür

173¹⁷⁸

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Kebk-i bāğ-ı behcetüm kim bir hümā-pervāzdur
Añā her dem murğ-ı dil irer ‘aceb şeh-bāzdur

Ol nigārum mest olup ‘uṣṣā[ka] karşı her ne dem
Başlasa āvāzeye her şavtı hep Şeh-nāz’dur

‘Āşıkına âh o nāzük nāzeninüñ dāyimā
İşi güci nāzdur bir dil-ber-i tannāzdur

Şol benüm çok sevdüğüm cānum gibi cānānenüñ
Mişli yokdur hüs ile var ise gāyet azdur

Sinesin def nālesin ney eşkini mey eyleyüp
Bezm-i gamda Nazmî her dem şimdi ‘işret-sāzdur

174¹⁷⁹

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Ol perînüñ varduğı bilsem nice Һammâmdur
K'isterem pehlûsı seyrini nice eyyâmdur

Nâzûk ü zîbâ teni zâhir leţâfetde anuñ
Pür şafâ billürdur yâ Һüb-ı sîm-i Һâmdur

Muttaşıl bakmağda Һammâm içre gözler aña şan
Kubbe-i Һammâmda şol göz göz olan câmdur

Şol perî-peyker güzeller seyri Һammâm içre hoş
Gönlin egler âdemüñ maţlûb-ı Һâşş u 'âmdur

Var yûri Һammâmda görürsin ancak yâri sen
Kim perîler yiri dirler Nazmiyâ Һammâmdur

175¹⁸⁰

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Sevdüğüm bir beg güzeldür bir sipâhî-zâdedür
Bende olan aña bend-i ғuşşadan âzâdedür

Şeh-süvâr-ı Һüsndür gün gibi çün ol beg güzel
Ehl-i 'ışk atı öñince sâyeveş üftâdedür

Şol melâhat birle kim bir begdür ol sultân-ı Һüsn
Kulıdur her ehl-i 'ışk anuñ aña dil-dâdedür

İşiginde bende olan ol güzeller şahınıñ
Zî sa'âdet kim be-ğâyet manşıb-ı a'îlâdadur

Hüsn ilinüñ şahıdur ben bendesiyem 'ışk ile
Sevdüğüm Nazmî benüm kim bir sipâhî-zâdedür

176¹⁸¹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Sevdüğüm bir şüh dil-berdür ki merdüm-zâdedür
Bendesi anuñ o yüzden guşşadan âzâdedür

Ol mehüñ gün yüzini bir görmek ile niçeler
Şevk-i mihriyle yolında sāyeveş üftâdedür

Şol güzeldür ol benüm dil virdüğüm dil-dâr kim
Aña ben âşüfte gibi niçeler dil-dâdedür

Leblerinde bir hâlâvet bir leţâfet var anuñ
Kim nebât-ı şâfdur yâhüd muşaffâ bâdedür

Āşık-ı didârıdur Nazmî o dil-dâruñ o kim
Pür şafâdur şu gibi kalbi kederden sâdedür

177¹⁸²

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Tig-i hicrinden nigāruñ kim dilüm şad pâredür
Biñ elem virür baña ol bir oñulmaz yâredür

181 G1871

182 G1872

Gördüğümce gözlerüm rûşen gönül pür şevk olur
Sevdüğüm bahtum çerâğıdır ki bir meh-pâredür

Sevdüğüm kim bir hümâdur niçe demdür gönlüm âh
Yıl gibi anuñ hevâsında yiler âvâredür

Cân şafâsın hoş bilür gönlüm laţîf idrâk ider
Anuñ içün meyli dâyim bûs-ı la'î-i yâredür

Dâyimâ h'âr u zelîl üftâde vü pâ-mâl olur
Ol ki bu Nazmî gibi bir bî-kes ü bî-çâredür

178¹⁸³

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Sebzedür hattı o servüñ haddi gül-gün lâledür
Dür gibi der kim düşer üstine anuñ jâledür

Ol ki bir gül-ruh semen-ten serv-çadde dil vire
İşi bülbül gibi her demde hezârân nâledür

Nâr-ı ışk ile ki vardur aşıkun cânında dâğ
Mişli anuñ şol leb-i dil-berdeki teb-hâledür

Dil-berün haddi hayâli birle çeşmüm humreti
Şan 'arûs-ı hüsn yüzi üzre bir al vâledür

Âl ile bu Nazmî-i âşüfte vü âvârenün
Göñlin alan bir yañağı al gözi aladur

179¹⁸⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Geydügi cânänenün ekşer ki gül-gün câmedür
Meyli şâfi hem mey-i gül-fâm ü gül-gün câmadur

Mâcerâ-yı eşkümi yazmakta her dem benden öñ
Kara şular akıdan gözden elümde hâmedür

Hâme olup her müjem bu şafha-i ruhsâruma
Kân yaşumla yazduğı her demde fûrkat-nâmedür

Tutışur dil küşti-gîr-i ğuşşa birle muttaşıl
Dem-be-dem hengâm-ı fûrkatde 'aceb hengâmedür

Fenn-i 'işkuñ Nazmiyâ Keşşâf'ı olmak yok durur
Her ne deñlü bir kişi kim 'ilm ile 'allâmedür

180¹⁸⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ol perî gördi hasûdı kıbkızıl divânedür
Ol siyeh-rûya hitâb idüp didi divâ nedür

Bellüdür âgyâr-ı bed-h'âhuñ nedür kaçdı hemân
Vuşlat-ı cânânedür ma'nide kaçdı cânadur

Cânı gibi sevdügi 'âşıklarun cânânıdur
Yine cândan sevgülü 'âşıklara cânânedür

Ol nigâra karşı nola yansalar yakılsalar
Şem'-i hüsnine dil-i 'uşşâk anuñ pervânedür

184 G1876

185 G1877

Nazmî'nün sevdüğü ol pākīze-cevher pāk-zât
Ayağı toprağı başlar tacı pür dūr-dānedür

181¹⁸⁶

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]

Sevdüğüm kim bir perîdür ad ile Pervâne'dür
Yolına ölsem ne pervā evvelā pervā nedür

Âdemi baķduķca alur hüsñ ile āh ol perî
Her gören hayrânı olur bir gözi mestānedür

Gerçi bir meh-rûdur ammā mihri yokdur zerrece
Ehl-i dilden vahşet eyler meyli hep nā-dānadur

Şevķ ile şādāñ iden meclisde ğam-gīñ dilleri
Ol dil-ārāmuñ elinden devr iden peymānedür

Nazmî'yi şem'-i cemālî şevķine sūzāñ iden
Bir perî-peyker dūrür adı anuñ Pervâne'dür

182¹⁸⁷

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]

‘Aşıkūñ maķşūdî çünkim cāñ degül cāñānedür
Cāñ revāñ itmek reh-i ‘ışķuñda pes cāñā nedür

Uzanup zülfüñ lebüñ üzre ki varur dem-be-dem
Güiyā bir mārduñ kim ķaşdı cāñā cānadur

186 G1878

187 G1879

‘Arızuñ fikri revân gönîlüme geldügi bu kim
Meyli her âb-ı revânuñ baħr-i bî-pâyânadur

Ĥaz-ı cān didükleri cānā senüñ bezmüñde şol
Büseñ içün ʈolularla devr iden peymānedür

Cām-ı ıřıķuñ mestidür cānā senüñ Nazmî tamām
Anuñ içün cümle güftarı anuñ mestānedür

183¹⁸⁸

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Leblerüñ ervāħa kim şādî vü rāħat rāħıdur
Ĝabğabuñ ol vech ile ĥüsn ü behā tüffāħıdur

Ca‘d-ı zülfüñ içre şol mehveş ruħuñ kim görünür
Şām-ı şādide güzel bezm-i şafā mişbāħıdur

Bulmağa keştî-i dil ʈufān-ı ğamdan bir necāt
Şol ĥayāl-i ĥızr-ı ĥaṭṭuñ Nūħveş mellāħıdur

Saña nisbet bir ķara evli dürür Leylî güzel
Baña nisbet daħi Mecnün bir yaban fellāħıdur

Serverā ser defteridür cümleten nazm ehlinüñ
Sen şeh-i ĥüsnüñ bu Nazmî bende kim meddāħıdur

184¹⁸⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ġamze-i ğammâzınuñ kim fitne itmek kâridur
Aña tahrik iden anı dîde-i mekkândur

Cânuma cân-bağış olan ol hüsrev-i hübânumuñ
Hande-i şîrîn ile şol lezzet-i güftâridur

Âh kim her dem hevâya yelteyen dil murğını
Ol hümânuñ şol hümâyûn zülfinüñ efkâridur

Tîgi yarar hayl-i 'uşşâkuñ dem-â-dem kâlbini
Yârün ol yanında şimdi haylî bir yararıdur

Nazmî'nüñ cânânı cândan sevdügin iş'âr iden
La'li vaşfinda olan cevher-şî'âr eş'âridur

185¹⁹⁰

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Mü'minüñ kim 'âkıbet me'vâsı cennet bâğıdur
Bâğ-ı 'âlem pes aña ol yüzden ayak bağıdur

Nefs rûhuñ zıddıdır biri şakî biri sa'îd
Gebr ü müslim birbiriyle nitekim kan yağıdur

Sözi her tiryâkinüñ güngörliginde âdemi
Tasa birle öldürür güyâ ki bir taş ağıdur

Sâkî-i kevşer 'Alî'nüñ şol müselsel sözleri
Cân bağışlar câna güyâ selsebil ırmağıdur

189 G1891

190 G1896

Ḳankı ‘ālim kim ola ‘ilmiyle ‘āmil Nazmiyā
 Eller anuñ yüz süriyü ayağı toprağıdur

186¹⁹¹

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Şanma miskīn olduğı bu zülfüñüñ ahvālidür
 ‘Āşık-ı şūrīdenün ‘ömrüm perişān hālidür

Şan ışıklardur nigārā mihr ü meh kapuñda kim
 Gice gündüz tekye-gāh-ı ‘ışkuñuñ abdalıdur

Rāh-ı ‘ışkuñda zelīl ü zār u ser-gerdān olan
 Vāmık u Ferhād u Mecnūn’uñ bugün emşālidür

Gerçi hālūñ fitne fenninde güzel bir dānedür
 Ğamze-i hūn-rizūñ ammā kim cihān kıttālıdur

Ey güzeller hüsrevi şol la‘l-i şekker-bāruñuñ
 Medhīn itmek Nazmī-i şīrīn-maḳālūñ hālidür

187¹⁹²

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Nev-bahār irdi yine zevḳ ü şafā eyyāmıdur
 ‘Ālemūñ göñlin açan gül gibi gül hengāmıdur

Ehl-i bezmi her nefes bülbül gibi güyā iden
 Süsenüñ çini ḳabağı nergisūñ zer-cāmıdur

191 G1904

192 G1905

Ehl-i ʿıyşuñ sâkiyâ bezmin ʿarab-nâk eyleyen
Rûhı şâd olsun Cem'üñ cām-ı sürür-encâmıdur

Yâr elinden çekmedük her-giz maḥabbet cāmını
Çekdügümüz dem-be-dem devrûñ ğam u âlâmıdur

Nazmiyâ elden ayağı koma kim gül devridür
ʿıyş u ʿışret çağıdur zevk u şafâ eyyâmıdur

188¹⁹³

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Yâra her nāmem ki andan luṭf anuñ mefhûmıdur
Yâr aña ʿâlimdür ol mefhûm anuñ maʿlûmıdur

Lîk yâr olmaduğı ol yâr luṭf ile baña
Ḥayra mâniʿ düşmenüñ şerri vü fiʿl-i şûmıdur

Künc-i hicri ol kıyâmet dil-berüñ dūzaḥ durur
Yidügüm ğam anda ol dūzaḥuñ zaḳkûmıdur

Olmasa bir laḥza ḥālî lerzededen ḥālî nola
Bu dil-i bîmâr pes ḥummâ-yı ğam maḥmûmıdur

Her kadeḥ bâde ḥarām-ender-ḥarām olsun ki yâr
Anı ğayr ile içer Nazmî anuñ maḥrûmıdur

189¹⁹⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Kâkülün 'âşıkıların boynında bir zencirdür
Muttaşıl yanınca yürür her biri bir şirdür

Hüsrevâ şol h'ân-ı hüsnünde senün şîrin lebüñ
Bal ile bir sâde yağ u şeker ile şirdür

Var yakînum Türk-i tîr-endâz idübine gözüñ
Yok gümânum gamzeñ ey kaşı kemânum tîrdür

Ser-be-ser cismümdeki dâğ u elifler her biri
Senden iren zaḥm u darb-ı nâvek ü şimşirdür

Kaçma Nazmî'den ki gelmez saña hiç andan ziyân
Nev-cevânum ol du'âsın almalu bir pîrdür

190¹⁹⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Leblerün kim gülşen-i hüsn içre bir gül-destedür
Dest-res bulan aña cân ḥazzına peyvestedür

Şanki hüsnün çağıdır cânâ senün faşl-ı bahâr
Kim kirâs-ı ter lebüñ ḥaddün gül-i nev-restedür

'Ârîzuñ fikri revân dilden geçerse dem-be-dem
Nola cânâ meyli çün âb-ı revânun pestedür

Zülfün olur çünki diller aşmağa dâyim sebeb
Ol sebebdan her dil ol bend-i belâya bestedür

194 G1926

195 G1936

Gözlerinden [kan revân ey]ler dem-â-dem derd ile
Nazmî-i bî-çâre kim la'lûn gamından hastedür

191¹⁹⁶

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Her kimün kim ola başdan başa bağı başlar
Türmaz ol derd ile akar gözlerinden yaşlar

Şihhatine şükr idüp aısun kişi ol hâli kim
Mübtelâ olunca bir derde fiğâna başlar

Kalmayısdur nişân bizden kalursa bir zamân
Kabrümüz üzre kara taşlar ola kardaşlar

Sevgülü bir yâdigârına tama^c bir kimsenün
Yol degüldür katı yolsuzlık durur yoldaşlar

Nazmiyâ az az iriser âh 'ömri âhire
Her ne deñlü bir kişi yaşarsa çok çok yaşlar

192¹⁹⁷

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Derd ü gamdan ser-be-ser olmasa bağrum başlar
Gözlerümden kan ile akmazdı her dem yaşlar

Zülf-i yâre öykünürsin diyü gülşende şabâ
Nergisün saçını yolsa yoludur yoldaşlar

Aña beñzer kim gele bir yire şîr ile gazâl
Çeşmi âhûlarla seyrân eylese evbâşlar

196 G1939

197 G1941

Gül yüzün gördükce ol servüñ o dem bülbül gibi
Şevk ile Nazmî hezâr âh u figâna başlar

Merd olup meyl eylemeñ işbu ‘acüz-ı dehre hîç
Atalar pendini güş eylerseñüz kardaşlar

193¹⁹⁸

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Zülf-i pür çin kim o haţţ-ı dil-rübâ üstindedür
Aña düşen dil belâ üzre belâ üstindedür

Hâcib ü zülf ü kad-i dil-dârdan gitmez göñül
Dest-res bulmak diler dâym recâ üstindedür

Nâz ile bindükce at seyrânına ol şeh-süvâr
Şöyle beñzer bir hümâdur kim hevâ üstindedür

Gögsi üzre alup ol cānânı bir cānân bugün
Didi mihrüñ menzili bedr-i dücâ üstindedür

Rüşen ol kim süre-i veş-Şems’dür yâ ve’d-Đuḥâ
Nazmiyâ şol haţ ki ḥadd-i dil-rübâ üstindedür

194¹⁹⁹

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Dür gibi ter luţf ile k’ol la’l-i nâb üstindedür
Şan ḥabâb-ı mey dūrür cām-ı şarâb üstindedür

198 G1974

199 G1977

Şekkerî pālûde üzre şerbet-i şîrîn dūrür
Yârûn ağzı yarı kim ol la'î-i nâb üstindedür

‘Ârızında zülf-i ‘anber-bârı ol gül yüzlünüñ
Gülşen içre tâze sünbüldür ki âb üstindedür

Pister-i ğamda ne bilsün hicr ile hâlüm şu kim
Vaşl olup cānānesiyle cāme-ḥ’āb üstindedür

Dür gibi derler yüzi üzre o mâhuñ Nazmiyâ
Encüm-i seyyârelerdür k’âftâb üstindedür

195²⁰⁰

[Fā‘îlâtün Fā‘îlâtün Fā‘îlâtün Fā‘îlün]

Dāyimü’l-evkât o kim rāh-ı şavāb üstindedür
Ḥayradur her niyyeti dāyim şevāb üstindedür

Devlete mesrūr u fakra kimse maḥzūn olmasun
Kāyinātuñ ḥālî çünkim inķılāb üstindedür

‘İşkâ düşen ‘āşıkuñ cism-i naḥîfî şanasın
Oda düşmiş mūr durur kim ıztırāb üstindedür

Yār karşıñdan geçerse derdüñ ey ‘āşık aña
Furşatıdur söyle ‘ömrüñ ḥod şitāb üstindedür

Büriyâ üzre ne bilsün Nazmiyâ hâlüm benüm
Penbenden yumşaq o kim ter cāme-ḥ’āb üstindedür

196²⁰¹

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Yüzüñ üzre enf elifdür k'āftāb üstindedür
Mîmdür hem anda ol fem mäh-tāb üstindedür

Leblerüñ dendānuñ üzre kim ki cānā görse der
Şanki la'l-i nābdur dürr-i hoş-āb üstindedür

Çeşm-i pür eşkümdē cānā 'aks-i ḥaddüñ şanasın
Tāze berg-i güldürür cām-ı şarāb üstindedür

Ḥumret ile 'ayn-ı zer olan gözüme ṭurma baş
Eyle farz it ayağüñ altın rikāb üstindedür

Ağlamakdan yād-ı ḥaddüñle gözümün ḥumreti
Sürḥ-i vālādur ki bir şîşe gül-āb üstindedür

'Āşıkun 'ışk ile olmaz bir qarārı nitekim
Ḥāk her demde hevādan ıztırāb üstindedür

Vaşf-ı la'lüñde senüñ güyā bu Naẓmī'nün sözi
Dürr-i meknündür güzel yāķūt-ı nāb üstindedür

197²⁰²

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Zülf-i cānān kim o la'l-i dür-feşān üstindedür
Cim yāķūtı durur güyā ki cān üstindedür

Ol güzeller Yūsuf'ınun başı üzre perçemi
Tüg-ı müşkindür şanasın kim sinān üstindedür

201 G1979

202 G1980

Seyr iderken kim düşer yâr üze her dem dūd-ı āh
Bir dumandur şanasın āb-ı revān üstindedür

Yüzi üze kaçre kaçre gözi yaşı ‘āşıkūñ
Güiyā şeb-nem dūrür berg-i hāzān üstindedür

Muttaşıl zülfi ki haṭṭı üzredür cānānenūñ
Nazmiyā bir daldur güyā duḥān üstindedür

198²⁰³

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Göñlüme eglence kim şāfi şarāb-ı nāb olur
Aşlı bu andan şafā semtine fetḥ-i bāb olur

Gül gibi ra‘nā püserler la‘line beñzer şarāb
Anuñ içün anı her şeyḥ içse ānī şāb olur

Olsa ḥulk ile meḥābīb içre peydā bir ḥabīb
Ḥalk-ı ‘ālem cān ile dilden aña aḥbāb olur

Nola cānānuñ dehānı būsına cān virseler
Artuğ olur rağbeti her nesne kim kem-yāb olur

Çeng-i ğamda nola her dem itse Nazmī nāleler
Muttaşıl peykān-ı tīr-i yār aña mızrāb olur

199²⁰⁴

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Ey lebi şîrîn saña her dil viren Ferhād olur
Derd-i ʿışkuñ birle her dem işi hep feryād olur

Sen şeh-i hübānuñ ol kim cevrine mu'tād ola
Hây efendi saña cāndan bende-i münkād olur

Yād-ı kıddüñ birle her dem şād olup rûhum revān
Göñlüm ey serv-i revānum guşşadan āzād olur

Nüş-ı rāh-ı rāhat-efzāyile sürseñ sen şafā
Ol şafādan hāşılı ānide rûhum şād olur

Rüzgār-ı zür-kāruñ şiddetinden Nazmiyā
Niçe niçe cāy-ı ābād āhiri ber-bād olur

200²⁰⁵

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Gerçi kim ʿārif güzeller nāzük ü tannāz olur
ʿĀşıkā lîkin cefāsı çok vefāsı az olur

ʿĀşıkā cevri ü cefā vü nāz iden dil-berlerüñ
Hāli fitne çeşmi āfet gamzesi gammāz olur

Hulķ olur memdūh-ı halk iden kamu hüsni ehlini
Hulķı olan dil-rübā her vech ile mümtāz olur

Gül yüzün gördükce yārüñ eylesem zār-ı hezār
Nola bülbul nāleye başlar kaçan kim yaz olur

204 G1984

205 G1989

Süzebağsa söze geldükce nola çeşmini yâr
 ‘Âdeti her nâzenînüñ nâzükâne nâz olur

Gel eyâ şûfî iñen dünyâya olma çok harîş
 Ol ki şûfî ola pes dünyâya hırşî az olur

Nâle ile nûş idüp mey diyü Nazmî hûn-ı dil
 Bezm-i ğamda dem-be-dem sâz ile ‘işret-sâz olur

201²⁰⁶

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

‘Aşık olan bezm-i ğamda ney gibi nālân olur
 Şem‘ gibi sūz ile yaşlar döker giryân olur

Mihr ü meh-ruhsâr-ı ma‘şûkından özge ‘âşıkun
 Dūd-ı âhî eşk-i çeşmi ebr ile bārân olur

Her kimün kim sevdüğü bir pür cefâ cānân ola
 Dem-be-dem anuñ işi feryād ile efgân olur

Çeşm ü dilden ola mı hālî hayālî dil-berün
 Çeşme olur çün perîler yiri hem vîrân olur

Cân virüp alır lebün būsın yüzün gören didüm
 Didi kim bu Rumilî’dür bunda mey erzân olur

Her nazarda guşsa vü ğam hâşıl olur cānuma
 Veh ki haţţ-ı la‘l-i cānân ne belâ-yı cān olur

Az olur dil-berlerün ehl-i dile mâyilleri
 Ekşerinün hem-demi her dem hemîn nâ-dân olur

Girye kılsam yād idüp yārūñ leb ü dendānını
 Kaṭre kaṭre yaşlarum Nazmī dūr ü mercān olur

İre esrār-ı haḳīkatden aña kim özge ḥāl
 Ol be-her-ḥāl özge ḥāle döşenüp ḥayrān olur

202²⁰⁷

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Yād idüp ruḥsāruñ āh itsem gözüm giryān olur
 Bād-ı kıble esse lā-būd dāyimā bārān olur

Vaşf-ı ḥüsniñle senüñ ey serv-i gül-ruḥ dāyimā
 Her taraf taraf-ı gülistān u bahāristān olur

Şive-i güftār u reftāruñ görüp gül-zārda
 Gençeler dem-beste kalur servler ḥayrān olur

Göresin sen 'āḳıbet 'āşıklaruñ cānā senüñ
 'lyd-ı vaşluñ şevḳine yā kaşuña ḳurbān olur

Lā'lüñi yād eyleyüp ḳan ağlasa Nazmī o dem
 Yaşınıñ her kaṭresi yāḳūt ile mercān olur

203²⁰⁸

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Seyr-i gül kim dem-be-dem her bülbüli gūyā ider
 Şevḳ-i dil-ber her dili hem bülkül-i gūyā ider

207 G1996

208 G2000

Şevk ile gülşende her dem kim ider rengin şadâ
Bülbül-i güyâ hemîn vaşf-ı gül-i ra'nâ ider

Bir perî-peyker nigârûñ seyri başdan âdemüñ
‘Aqlın alur göz göre dîvâne vü şeydâ ider

Neydügin bildürmek için ‘âşık-ı zâr u hâzîn
‘İşk ile tûrmaz dem-â-dem nâleler peydâ ider

Bir dür-i pâkîze-cevher zât hicri Nazmî'nüñ
Kande olsa kanlu yaşın dem-be-dem deryâ ider

204²⁰⁹

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Kandeyise derd olan dillerde kim kan bağlanur
Ol elemden niçe demler râh-ı dermân bağlanur

‘Âşıkûñ müjgânı eşk-i çeşmine olur mı sed
Hâr u hâşâk ile kaçan râh-ı ‘ummân bağlanur

Gözbebek mânendi her gördüğüne hep meyl ider
Nitekim ârâyış-i dünyâya insân bağlanur

Almağ ister istemez virmek düşünler rüşvete
Ol cihetden ekşeriyyâ bâb-ı ihsân bağlanur

Şanma sen Nazmî ki dîvânûñ gibi dîvân ola
Şanmasun il hem anuñ mânendi dîvân bağlanur

205²¹⁰

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Zülf-i yâra karşı eşk-i çeşm-i giryân bağlanur
Nitekim şol sihr-i cādūyle bārân bağlanur

Gözlerüm yaşına müjgānum ne yüzden ola sed
Hār u hāşāk ile kaçan rāh-ı 'ummān bağlanur

Görmege kandan gelür bir dem bu ben bīmārī yār
Yolları çün kanlu yaşum birle her ān bağlanur

İki ter rengin şakāyık gönçesinüñ 'aynıdur
Gözlerüm k'anda dem-â-dem giryeden kan bağlanur

Nazma āgāz itdügümce Nazmiyâ yaşum o dem
Sākin olsa nola kim sihr ile bārân bağlanur

206²¹¹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Anı yāri kim ider red āh o yārından çıkar
Nice yoğ olmaya ol 'ālemde dārından çıkar

Gördüğüm dem gözlerüm şāfi şafā yüzün görür
Tā sa'adet birle ol dil-dār varından çıkar

Dil-keş ü cān-bahş bŷ ile gül-āb-ı tāzedür
Her 'arağ kim ol gül-endāmuñ 'izārından çıkar

Her nebāta kim virür neşv ü nemā faşl-ı bahār
Haşr olur şankim o dem her-kes mezārından çıkar

210 G2007

211 G2017

Yılduzı düşkünligin Nazmî'nün eyler âşikâr
Her şerer anuñ ki her dem âhı nârından çıkar

207²¹²

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Al atlaslarla dil-ber kim mekânından çıkar
La'le döner kim le'âfet birle kânından çıkar

Sünbülinden zâhir oldukça ruḥ-ı gül-nâr-ı yâr
Şanasın âteş dürür k'ejder dehânından çıkar

Oḳ yılanı gibi urduḡını sesdürmez alur
Her ḥadeng ol dil-rübânun kim kemânından çıkar

Şaḥn-ı gül-zâr içre gūyâ kim biter ra'nâ çemen
Ḥatt-ı sebz anuñ ki ḥadd-i erguvânından çıkar

Câme-i zerrîn ile şalınsa dâyim tîḡ-i yâr
Nola k'anun cümle ḥarcı yâr yanından çıkar

Hırş-ı dünyâyile olur az tama'dan çok ziyân
El-ıyâz anuñla âdem ḥānumânından çıkar

Nazmiyâ neşr-i le'âlidür selâsetde hemân
Her süḥan-bāruñ ki la'l-i dür-feşânından çıkar

208²¹³*[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]*

Ey şu 'âşık muḳteżâ-yı yârdan kim ser çeker
Başa varmaz 'ışk ile ol ḳurı zahmetler çeker

Dil-berüñ ḥaddinde ḥālî ḥaṭṭına ser-dâr olup
Şan Ḥabeş Sultânı'dur Rûm üstine leşker çeker

Hiçe şaymaz 'âlemüñ zevḳ ü şafâsın Ḥaḳ bilür
Dâyimâ 'ışk ehli kim derd ü ḡam-ı dil-ber çeker

Nice bilsün şol ḡanî ḥâl-i gedâyı kim müdâm
Bâde-i la' ile māl-â-māl zer sâḡar çeker

Dâyimâ pür şevḳ olur göñli anuñ kim Nazmiyâ
Giceler pehlûya bir maḥḥüb-ı meh-peyker çeker

209²¹⁴*[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]*

Serverâ emr-i şerîfünden senüñ kim ser çeker
Kim müjeñ şaflar düzüp cân mülkine leşker çeker

Devlet anuñ gönçeves sen dil-ber-i ra'nâyile
El çeküp dünyâ ḡamından gül gibi sâḡar çeker

Hızrves cânâ ḥayât-ı cavidân bulur revân
Bâde-i la'lünden ol kim cām-ı cân-perver çeker

İledür aḡyâr her şüfiyi kıblem ḳapuña
Gör ne kāfirdür ḥarîm-i Ka'be'ye ol ḥar çeker

213 G2020

214 G2023

Nazmî la'üñle ruḥuñ yādına ey serv-i revân
Şād u ḥandân gül gibi şâfi mey-i aḥmer çeker

210²¹⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Her sefer bir kişi cānān ile olsa hem-sefer
Ḥazz-ı cān olur hemīn cānāne ile hem sefer

İde cānāndan cüdā ol kim sefer nā-çār olup
Eyle beñzer kim cihāndan eyler āh ādem sefer

Taş taşā dokındı ḥalkā düşdi muḥkem ıztırāb
Şeh Süleymān itdi yine āh kim muḥkem sefer

Şol sefer kim ola derdi mişl-i ālām-ı saḡar
Çok çeri birle seferdür kim odur pür ḡam sefer

Māh ile cem'-i nücūmuñ seyri beñzer Nazmiyā
Cünd-i bî-hadd ile kim eyler şeh-i 'ālem sefer

211²¹⁶

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Bāḡ-ı ḥüsn içre ki yārūñ ḡabḡabı elma şatar
Zār olup 'uşşāk rüy-ı zerd ile ayva şatar

Yūsuf-ı Mısr-ı melāḡatdür o sultān-ı cemāl
Kim girüp bāzār-ı ḥüsn içre özin zibā şatar

Terkiye aşmaz yolında terk-i ser idenleri
Ol güzeller şeh-süvârı haylî istîgnâ şatar

Şol kıya bakışlar ile çeşm-i pür hışm-ı nigâr
‘Ayn-ı reyhânî olur kim nergis-i şehlä şatar

La‘l-i dil-dâruñ hayâli dildedür diyen müdâm
Şiše ile güyyiâ kim la‘l-gün şahbâ şatar

Kaṭre kaṭre yaşların Nazmî k’ider dâyim nişâr
Cevherîdür şanasın kim lûlû-yi lâlâ şatar

Tâcir-i Hindü der-i hâlûñ ‘izâruñda kim ol
Rûm’a gelmişdür ḥaṭuñdan ‘anber-i sârâ şatar

212²¹⁷

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Çeşmüme derdüñle her dem kaṭre kaṭre kan ṭolar
Şayrafi dükkânıdur şan la‘l ile mercân ṭolar

Hey benüm cānum leb-i la‘lûñ firākından senüñ
Dem-be-dem kan yaş ile bu dîde-i giryân ṭolar

Dil ğam-ı ‘ışkuñla kim pürdür benüm cānum senüñ
Bir müsâfir-ḥânedür şan dâyimâ mihmân ṭolar

Hâlet-i ‘ışkuñla ey ma‘şûḳ-ı cānum dem-be-dem
Medlis-i mey nâle vü feryâd ile efgân ṭolar

Vaşf-ı hüsünüñde laṭîf eş‘ârı ile Nazmî’nüñ
Gül gibi ey ğonçe anca defter ü divân ṭolar

213²¹⁸

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Yolda gördükce beni ol dost kim benden kaçar
Bir ıtarık ile kaçar kim şanki düşmenden kaçar

Yolda görse tersine döner yüzün gidiyürür
Benden ağıyâr eyle kaçar şanki reh-zenden kaçar

Çeşm-i pür hışm ile eyler gamzesinden dil hâzer
Terk-i ser sehm ile Türk-i nâvek-efkenden kaçar

Bu yalancı pîre-zen dehre şu gerçek merd olan
Mâyil olmaz mekr ü keyd ü hîle-i zenden kaçar

Ol perî kim anı cânuñ gibi sevdüñ Nazmiyâ
İns ile üns itmez ol aşlı budur senden kaçar

214²¹⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Dil hevâ-yı ışık ile hâk-i der-i dil-ber geçer
Ol bu yüzden şemse şevk-i mihr ile hem-ser geçer

İtse her gün döne döne cilveler cevân ile
Nola kün devr içre bir tāvüs-ı zerrîn-per geçer

Genc-i hüsn-i haddi üzre ol büt-i sîmîn-tenüñ
Zülf-i kâfir-kîşı uş biñ başlu bir ejder geçer

Sîm sâ'id yâr elinden ol ki zer sâğar çeker
Şâd-kâm olur müdâm ol şevk ile hoş-ter geçer

218 G2027

219 G2030

Ol meh-i bî-mihri Nazmî ayda yılda âh kim
 Tâlî'üm kör görmezem bir gün niçe günler geçer

215²²⁰

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Yanuñı bekler gönül ğam gibi bir yârüñ mi var
 Ğamdan özge bir daħı yâr-i vefâ-dâruñ mı var

Kendüñ aldurduñ bir özge hâle düşdüñ ey gönül
 Bir perî-peyker hayâli birle efkâruñ mı var

Ey dil-i zâr oldı zârî dem-be-dem kâruñ senüñ
 Cevre mâyl yoħsa bir yâr-i cefâ-kâruñ mı var

Âh u zârîden degülsin bir nefes sâkin dilâ
 Yoħsa bir bed-hüy dil-dâr-ı dil-âzâruñ mı var

Öldügüñe ğam yime var Nazmiyâ 'âlemde sen
 Ölüñ iseñ dünyede arduñca ağlaruñ mı var

216²²¹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Genc-i ħüsnüñ ħâfızı zülfüñ senüñ cânâ yiter
 Anda ol ser-keş ki var biñ başlu ejderhâ yiter

Gül yüzüñ seyrin kılor uçmağa kılmaz çün heves
 Bağ-ı küyuñ 'andelib-i câna cânâ câ yiter

220 G2041

221 G2043

‘Âlem-i vaşl itmege her dem hayâlûñ birle cân
Ey perî kâşâne-i dil gûşe-i tenhâ yiter

‘İşk meydânında mecnûndan geçince bir dañi
Yok durur yilmekde ben şeydâya bir şeydâ yiter

Luţf idüp şimden-gerü mihr ü vefâya başla gel
Yiter itdûñ Nazmî’ye cevri ü cefâ cânâ yiter

217²²²

[Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün]

Hüsni iline hâl-i pür hâl-i ruñuñ server yiter
Mülk-i dil târâcına haţtuñ aña leşker yiter

Her ne deñlü yüce pervâz eyler iseñ ey hüma
Bu hevâ-yı ‘İşk ile şeh-bâz-ı dil irer yiter

Gey yaraşur Keykubâdî tâc saña hüsrevâ
Başum içün ayağûñ tozı baña efser yiter

Gey benek altunlu sincâbî kabalar sen baña
Dûd-ı âh-ı pür şerer hicrûñde ey dil-ber yiter

Bezm-i meyde câm-ı la’lûñ şunma âğyâra müdâm
Cânuma cânâ cefâlar eyleme yiter yiter

Hidmetûñde olmasun âğyâr hem lâyıķ degül
Saña ‘âşıklar efendi bende vü çâker yiter

Nazmî’ye la’lûñ hayâli bezm-i hicrûñde senüñ
Râh-ı rûh-efzâyile pür câm-ı cân-perver yiter

218²²³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Gülsitânda hâlet-i ma'şûk şevk-i gül yiter
Hâl-i 'âşık aña karşı nâliş-i bülbül yiter

Meclis-i fûrkatde miskîn 'âşıkâ cānânınuñ
Şol hayâl-i zülf ü ruhsârı gül ü sünbül yiter

Bezm-i gamda 'ıyş u 'ışret itmek içün 'âşıkâ
Gam muşâhib nâle muṭrib eşk-i hünin mül yiter

Muṭrib-i bezmi terennüm birle pür şevk itmege
Dinmesün yârân şurâhiden gelen kulkul yiter

Kānde kim Nazmî hayâl-i yâr ile 'ıyş eylesem
Ol baña külhādayise daḥi bezm-i gül yiter

219²²⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Şol maṭar k'anı deminde ebr-i nîsân yağdurur
Ol hemîn ma'nide na'mā-yı firāvân yağdurur

Çün viren bārân-ı nîsāndur nebātāta hayāt
Ebr-i nîsân fî'l-ḥakîka āb-ı hayvân yağdurur

Tir-i bārân itdügidür rezmgheḥde her zamân
Kim dimişler siḥr ile Tatar bārân yağdurur

223 G2049

224 G2052

Gebre açdurmaz gözin oğlağılu yağmur gibi
Cünd-i İslâm ol zamân kim tîr-i bürrân yağdurur

Nazmiyâ bârân-ı rahmet kim var anı dâyimâ
Her güneh-kâr üzre ebr-i luṭf-ı rahmân yağdurur

220²²⁵

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Zülfî el şunup ki la'line deger
Aña bu nâzûklık ile cân deger

Bir aşılacaḡdur urḡanın sürür
Zülf-i yâre tıfl-ı dil kim yüz sürer

Gün gibi yaḡar beni ikide bir
Zer benek câme geyüp ol sîm ber

Dil ḡayâl-i ḡûblarla pür dürür
Nitekim baḡr-i firâvân pür dürer

Nazmiyâ meclisde câm oldukça pür
Döner ol şeh-bâza k'aça bâl ü per

221²²⁶

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Niyyete ârâmı cismüñ cân olur
Cânuñ ârâmı daḡi cânân olur

Cāna nisbet cān olur cānān velī
Cisme nisbet cān içinde cān olur

Gizlese cānān cemālin dīdeden
Nola merdūmden perī pinhān olur

Her ne dem bñlbñl gibi giryān olam
Gñl gibi ol gñnçe-leb hāndān olur

Nazmiyā derdññe dermān umma kim
‘İşk derdi derd-i bñ-dermān olur

222²²⁷

[Fā‘īlātñn Fā‘īlātñn Fā‘īlñn]

Mey mñdām ehl-i dili hoş-hāl ider
Şevk ile sevķ-i ferāğ-ı bāl ider

Her ne deñlñ ser-keş olsa bir gñzel
Şevķ ile gñl gibi mey meyyāl ider

Hñrmet ile ‘arz-ı şevķ eyler tamām
Sāğarı sākñ ki māl-ā-māl ider

Añā girñp duħter-i rez gñl gibi
Ehl-i bezme nāzñkāne āl ider

La‘l-i dil-berden dem urmağın mñdām
Nazmiyā mey ādemi hoş-hāl ider

223²²⁸

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ḳadr-i verdi bülbül-i gūyā bilür

Ḥāl-i 'ışk-ı 'âşık-ı ŝeydā bilür

Kimse bilmez kimsede ne varduğın

Her kiŝinüñ neydüğün Mevlā bilür

Ḥaḳ te'ālānuñ kemāl-i ḳudretin

Faḥr-ı 'ālem cümleden a'lā bilür

Şems-i Tebrîz'üñ nice nūr olduğın

Gün gibi rüşen yine Monlā bilür

Ḥaḳ budur kim 'ālemüñ aḥvālını

Her kişi Nazmî gibi ednā bilür

224²²⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Yine dil bir dil-ber-i ra'na sever

Yine bir ḥüsn ile bî-hem-tā sever

Ḥüsn ü ḥulḳ ile nazîr ü mişli yok

Bir perî-peyker melek-simā sever

Âh kim sevmez gönül illā yine

Bî-bedel bir ḥüb-ı müsteṣnā sever

Dil nice Ferhād u Mecnün olmasun

Bir lebi şîrîn ŝaḳı leylā sever

Bülbül-i gūyā olup Nazmī yine
Gül gibi bir dil-ber-i ra'na sever

225²³⁰

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]

‘İşkı pervāneden öğren yürü ey bülbül-i zār
Ki sesi çıkmaz anuñ ‘İşk odına şöyle yanar

‘İşkla yandığı pervānenün artuğdur hāy
Bülbülün eyledüğinden dün ü gün rāvī hezār

‘Āşık oldur ki ölümde ebedī kaçmaya ol
Eyleye cānı fidā-yı reh-i ‘İşk-ı dil-dār

Kankı ‘āşık ki o ma‘şūkını ‘İşk ile seve
Cān revān itmegi yok dimez aña şöyle ki var

Nazmiyā ‘ārif iseñ bahşē düşüp kimse ile
Beyhude eyleme gel eyledüğünce güftār

226²³¹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]

Fürkat-i zülfün ile gözüme ‘ālem yüzi tār
Dār-ı dünyā dehenün hicri ile başuma dar

Yüzünü zülf ki örter güneşi nitekim ebr
Günümü her gün ider āh benüm ol şeb-i tār

230 G2130

231 G2135

Nağs-ı hüsnüñ ki bu resm ile senüñ dil-keşdür
Ey şanem görmemişem ben saña mânend nigâr

Nâz ile diller alur lutf ile cân-bağş olur
Sende bu hâlet-i reftâr u bu hazz-ı güftâr

Nazmî-i sühte her süz-ı şîâr-eş'ârın
Yana yana ayağun tozına eyler iş'âr

227²³²

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]

Her kimi kim depeler yâr yıkar üstine yar
Yine der kim be çıkar yüregın anuñ iki yar

Yâr yad illere şalup beni kaçınc ile âh
Tasa nerdinde yine döne döne eyledi zâr

Şeftelüñden didüm ey cân bize dağı var mı
Kannış ile didi gülüp bizi ço yâ yürı var

Ol perîñüñ iñen âdemligi yok dirler idi
Deñedüm âh anı didükleri deñlü hem var

Bakmaz oldu baña yâr il sözi ile Nazmî
Kimüñ olursa o yâr âh ki sözine uyar

228²³³

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Hüsni ü behcetde o cânāneye Leylî didiler
 'Acebā var m'ola Mecnūn'ına meyli didiler

Gördiler pâyine yüz sürmege el irmez anuñ
 Girse bârî ele yüz sürmege zeyli didiler

Rûze-i hicrde ol hüsni ü cemālî 'ıydüñ
 Leyletü'l-ı-kadr dūrūr vuşlatı leylî didiler

Dil-berüñ hayl-i ğamı mülk-i dili yakduğına
 İşidenler sitem itmiş aña haylî didiler

Nazmî'nüñ nazmını pîrāne görüp ehl-i kemāl
 Cümle nazm ehli çü tıfl aña tufeyli didiler

229²³⁴

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Saňa hem-tā dağı bir yâr-i dil-ārā mı gelür
 Baňa mānend ya bir 'āşık-ı şeydā mı gelür

Hüsni ile gelmez ise ger saňa mānend güzel
 'ışık ile hey güzelüm yā baňa hem-tā mı gelür

Halka bağlar işidüp dāyireden nālemi halk
 Neyki nālem benüm anlara temāşā mı gelür

Zülfün altında 'izāruñ gibi ey māh-liķā
 Bezm-i hüsne dağı bir şem'-i şeb-ārā mı gelür

233 G2199

234 G2200

Gül yüzün gönçe lebün medhin ider Nazmî gibi
Gülşen-i hüsnüne bir bülbül-i güyâ mı gelür

230²³⁵

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Hüsn ile sen büt-i şîrîn-lebe hem-tâ mı gelür
Saña Ferhâd benüm gibi ya şeydâ mı gelür

‘İşk ile ey yüzi hürşîd Feraḥ-şâd’uñ olur
Daḥi ben ‘âşık-ı pür-şevküñe hem-tâ mı gelür

Hüsn ile sencileyin hüzn ile yâ bencileyin
‘Âleme bir daḥi Mecnûn ile Leylâ mı gelür

Saña hem-tâ baña beñzer bugün ey mihr-‘izâr
Bu cihâna daḥi bir Vâmık u ‘Azrâ mı gelür

La‘l-i şîrînüñi vaşf itmege ey hüsrev-i hüsn
Daḥi Nazmî gibi tûṭî-i şeker-hâ mı gelür

231²³⁶

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ṭoḡrılup bu yaña ol kâmeti tûbî mi gelür
‘Arz-ı hüsn itmege ol behceti hürî mi gelür

Virmege mürde-dile hâlet-i nuṭṭ ile hayât
Yine cân-baḥş olan ol lebi ‘İsî mi gelür

‘İşk ile bencileyin bir da‘hi Mecnûn mı kıpar
Hüsn ile ancılayın bir da‘hi Leylî mi gelür

Bir perî da‘vete gelmek ki havâşş ile olur
Ehrimen-aşlı ne şanar ola cibrî mi gelür

‘Tarz-ı nazmı ile nazmı ki kemâle irdi
‘Âleme ancılayın bir da‘hi Nazmî mi gelür

232²³⁷

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]

Küy-ı cânânede âh ile şadâlar niçe bir
Ey gönül sende dem-â-dem bu hevâlar niçe bir

Uğrun uğrun süze bakışlar ile göz göre âh
Alalar gönümümüzi gözi alalar niçe bir

Donanup al ile gül gibi semen-simâlar
Niçe bir âl ile gönümüz alalar niçe bir

Cevr ile ‘âlemi târik ideler çeşmümüze
Bize mihr itmeyeler mâh-liqâlar niçe bir

Câm-ı mey birle müdâm el bir idüp sâkiler
Bizi ayaklayalar da‘hi yıqalar niçe bir

Sen de ey çerh bize bir meh-i bî-mihr gibi
İdesin döne döne cevri ü cefâlar niçe bir

Şol perî yüzlü güzeller göze göz âdemden
Nazmiyâ vahşet idüp böyle kaçalar niçe bir

233²³⁸*[Fe'îlâtün Mefā'îlün Fe'îlün]*

Ḥaste cānuma leblerüñ emdür
 Zıkr-ı zülf ü femüñ ne hoş demdür

Yād-ı zülf ü dehānuñ ile müdām
 Cām içüp hoş giçen bugün Cem'dür

Ḳad ü zülf ü dehānuñ ile seni
 Her gören der bu güzel ādemdür

Senüñ ol çeşm ü ḳadd ü zülf ü femüñ
 Fikr ü zıkrı ne hoşca ālemdür

Her dem ebrüñ ile dehānuñ için
 Nazmî'nüñ iki gözi pür nemdür

234²³⁹*[Mef'ülü Fā'îlātü Mefā'îlü Fā'îlün]*

Sīnem ki mūlar ile belā sebze-zāridur
 Zaḥm-ı ḥadeng-i yār anuñ aḳar bīñandur

Jülīde mü ki ḳapladı başumı ser-be-ser
 Kūh-ı belāda ḡuşşa vü ḡam mīşe-zāridur

Mihri ki şaḳludur o mehüñ dilde dīn gibi
 Sīnem benüm o vech ile Budin ḡışāridur

238 G2304

239 G2354

Devrũn ğam ile ğuşşasını def' çũn müdām
Ehl-i şafāya cām-ı Cem'ũñ yādigāridur

İş'ār iden bu Nazmĩ'nũñ eş'ārı luţfını
Vaşf-ı lebũñle ma'nĩ-i cevher-şĩ'āridur

235²⁴⁰

[Mefā'ilũn Fe'ilātũn Mefā'ilũn Fe'ilāt]

Senũñ gibi güzel olmaya şehirde meşhūr
Geçe niçe niçe a'vām u niçe niçe şühūr

Sen ol behā felegi şemsisin ki bu gözüme
Yüzũñi görmedüğüm gün cihān olur deycūr

Çerāğ-ı ħüsn ruĥuñ bāde-i şafā la'ľũñ
Gözüme göñlüme irer anuñla nūr u sürür

Bahāda dişlerũñ ey cān dūrer dūrür daĥi hem
Şafāda la'ľ dudağuñ güzel tenũñ billür

Şahĩfe-i ĥadũñ üzre ĥaţuñ mişāli dūrür
Şol al kāğıda medĥũñ kim olına meştūr

Ne yüzden ola şebĩhũñ cihānda ĥüsn ile kim
Degül cemāl ile hem-tā saña cenāndaki ĥūr

Bu Nazmĩ medĥũñi ketb itdüğün ħo bilsünler
Olur mı luţf ile meştūr olan sũĥan mestūr

Hevā-yı 'ışķını taĥrĩk ider dil ehlinũñ
Şadā-yı fāĥte vü şavt-ı bülbul ü şuĥrūr

236²⁴¹*[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]*

Dirîğâ kendine dil virdüğüm ol dil-rübâ bilmez
Bilüşlik gösterür her yada yâd-ı âşinâ bilmez

Güzeller kim olur 'ilm-i cefâda her biri kâmil
'Aceb hikmet ki her-giz biri bir fenn-i vefâ bilmez

Mey ü maḥbûb ile şol döne döne sürmeyen devrân
Cihân içre nedür bir 'âlem-i zevk ü şafâ bilmez

Zehî ḥayf aña kim begler ağalar ḳapusın bekler
Sa'âdet aña kim kimdür vezîr ü pād-şâ bilmez

Görürken kendine bu şevḳ-i mihrüm gün gibi rûşen
'Aceb kim Nazmiyâ ḥâlüm benüm ol meh-liḳâ bilmez

237²⁴²*[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Mefâ'il]*

Şâfi gül ü mül şoḥbeti o serv-i ser-efrâz
Eyler dili pür şevḳ ider andan ḡamı ifrâz

Gül-zârda gel güller ile sen gül açıl hoş
Bülbüller ile biz de olalum yine dem-sâz

Ḥüsni ile ki mümtâz güzelsin güzelüm sen
'İşk ile bugün ben daḥi bir 'âşık-ı mümtâz

241 G2498

242 G2501

Yeltenme gel ağıyar hevāsına dem-ā-dem
Eyler mi güzel hiç hüma zāğ ile pervāz

Vaşfuında göreydi sözün ey yüzi Gülistān
Nazmī'ye pesend eyler idi Sa'ḍī-i Şīrāz

238²⁴³

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]

Dünyā talebinde kişi bī-şūr u şer olmaz
Dünyā ciheti kişiye bī-derd-i ser olmaz

Āzādeyiken 'aklı olan bir cihet için
Kul gibi varup kimseye her-giz nöker olmaz

Derd ü elem-i fakr çeküp zilletle düşmez
Tutınca püser pend-i peder der-be-der olmaz

Şuçını bağışlar kişinün ehl-i mürüvvet
Zirā ki bilür anı haṭāsuz beşer olmaz

Hak bu ki bugün nazm-ı Nizāmī'ye müşābih
Nazmī yine nazmuñ gibi nazm-ı güher olmaz

239²⁴⁴

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]

Bugün niçe oñmaduğ olan başlaruz biz
Oñmak añanı ellemege başlaruz biz

243 G2507

244 G2515

Bâ'tında bizüm hâlümüzi kimsene bilmez
Zâhırde egerçi niçe qallâşlaruz biz

Ol kim vire ser sırrı 'ayân itmeye her-giz
Anuñla ol üslûbla sırdaşlaruz biz

Hâk yola gidenler o yolın pâk idenler
Her qandeyise anlara yoldaşlaruz biz

Bir zât-ı şerîfüñ idicek vaşf-ı latîfin
Nazm ile hemân Nazmî güher-pâşlaruz biz

240²⁴⁵

[*Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün*]

Câm-ı mey ile Cem gibi 'ayyâşlaruz biz
Öz başına sultân niçe evbâşlaruz biz

Elden qomazuz câm-ı meyi bezmde şâfi
Yârân-ı şafâyile ayakdaşlaruz biz

Taşvîrini her nakşı revân-bahş nigâruñ
Deyr-i dile nakş idici nakqâşlaruz biz

Cânâna revân eylemişüz 'ışk ile cânı
Yolında anuñ bir niçe yoldaşlaruz biz

Bizden o güzel yüz çevirüp gitdi be Nazmî
Bir devleti dönmiş niçe qallâşlaruz biz

241²⁴⁶

[Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün]

‘İşkūñ yolına dil fidā olsun revān hem cānumuz
Tek ey ṭabīb-i cān u dil luṭf eyle kıl dermānumuz

‘Ālemde derdūñ var iken özge devāyı neylerüz
Bīmār-ı ‘ışkuz biz yine derdūñ dūrür dermānumuz

Cām-ı şarāb-ı nāb ile ‘ışretler eylerdük müdām
Ey meh senūñle kanı āh ol şevk ile devrānumuz

Her kande kim ola perī vīrān olur elbet yiri
Olsa ḥayālūñ meskeni nola dil-i vīrānumuz

Nazmī’ye la‘lūñden nola ger eyleseñ buse ‘atā
Diseñ ki geh geh gel saña olsun bu luṭf iḥsānumuz

242²⁴⁷

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilāt]

Cān ider ḥoş ḥaz̤z o cānān eyledükce ‘izz ü nāz
Cān virür ol ‘izz ü nāza mā-ḥaşal ehl-i niyāz

Germ olup dil bezm-i ğamda nāle itse dem-be-dem
Nola bezmūñ zevkī olmaz olmayınca sūz ü sāz

Çünkü bāl olmaz belāsuz gül dikensüz sen de gel
İtme āgyārından ol dil-dāruñ ey dil iḥtirāz

Uyamaz āgyār ‘uṣṣākuñ hevāsına belī
İdebilmez zāğ pervāz-ı bülend-i şāh-bāz

246 G2551

247 G2562

‘İşk fennine düriş her faşl Nazmî kış u yaz
Kışa-i ağıyâr u yâri tırma okı tırma yaz

243²⁴⁸

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilāt]

Hışma geldüince kimdür k’ide çeşmüñle sitiz
Ġamzelerden var iken yanında anuñ tığ-i tiz

Mısr-ı hüşnüñ Yûsuf’ısın sen ki sultānum seni
Sevmişemdür kuluñam sensin baña cāndan ‘aziz

Şafha-i haddüñde hat resmi degül hatt-ı ğubār
Ol müşennā hatt içün olmuş muhakkağ hāk-riz

Âh bir meşğül-i şāhib-da‘vet olsa def‘aten
Sen perîye şol hasūd-ı dîvi gösterse titiz

Vaşluña irmezse ger âhîr zamānı Nazmî’nüñ
Bildüre ol derd-i hicrûñ saña rüz-ı reste-ğiz

244²⁴⁹

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilāt]

Bir perî-şānuñ ğamından dil perîşāndur henüz
Bu perîşānlıkda her dem dide giryāndur henüz

‘Aqlumı alup benüm göñlüm perîşān eyleyen
Âdemi divāne eyler bir perî-şāndur henüz

‘Ömrümüñ uzunlığı fikr-i ser-i zülf-i nigār
Cismümüñ cânı hayāl-i la‘l-i cānāndur henüz

Ey göñül çek şimdi cevrin soñra mihrin göresin
Kim o pîr olası meh-rû dil-ber oğlandur henüz

Nazmiyâ gam çekme devrāndan şafāyile müdām
Cām-ı Cem nüş it ki devr-i Şeh Süleymān’dur henüz

245²⁵⁰

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilatün Fā‘ilāt]

Haṭṭ-ı la‘lün kim senün bir āfet-i cāndur henüz
Cānuma göz göre kaşd iden o fettāndur henüz

Haṭṭ-ı la‘lün olmuş iken cāna bir müşkil belā
Haṭṭ-ı ḥaddün daḥi geldi kaşdı imāndur henüz

Pâyüñe yüz sürmek ümmīdiyle cānā cān virüp
Yollaruñda niçeler ḥāk ile yek-sāndur henüz

Dil perīşān zülfüñün olmuş durur efkendesı
Cān daḥi cānā kemān ebrüña kurbāndur henüz

Cām-ı ‘ışkuñla senün esrār-ı la‘lün şevķine
Cān ile dil dil-berā ser-mest ü hayrāndur henüz

Ḥasret-i ḥaddünle kan yaş dökmeden her dem benüm
Bu kızarmış gözlerüm ‘ayn-ı gülistāndur henüz

Ehrimen cem‘iyle görüp ey perī-şānum seni
Ḥātırı Nazmī’nün ol gamdan perīşāndur henüz

246²⁵¹

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Eksük olmasun nazardan duhter-i tannâz rez
Kim bu ğam-gîn gönümi devr içre ol egler biraz

Dil-berüñ dil her ne cevır ü kahrı var ise çeker
Degme derd ile belâdan 'âşık olan ğam yimez

Âh kim endâzeden artuk o kaşı yânuñ âh
Zahm-ı tirin çekdüm ammâ cânuma geçdi bu kez

Mey müdâm ânide ğamdan kurtarur her âdemi
Ola şâfi hoş şafâda besleyen bağında rez

Bu ten-i zerdüm içinde kalb-i pür derdüm ki var
Nazmiyâ olmuş durur ol güyiyâ bir kirm-i kaz

247²⁵²

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Giryeden hicrinde seyl-i eşküm oldı bir deñiz
Ol nigâra bu dükenmez mâ-cerâyı bir deñiz

'İşk olmayan gönülde olmaz aslâ bir hurüş
Pes deñiz olur hevâ olmasa lâ-büd dipdeñiz

Seyr-i didâr itmege karşı be karşı ol gönül
Yâr ile lâzım degül meclisde olmak diz be diz

251 G2569

252 G2572

Ꞑutlu vakt olup gele şâyed namâzum kıлмаğa
Yâri yârân öldüğüm vaktin haber-dâr idesiz

Gülşen-i küyında ol serv-i gül-endâmuñ yine
Her hasûduñ Nazmiyâ olduꞑ diken gözine biz

248²⁵³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlatün Fā'îlün]

Hem-ser olmaz serv-i mevzün kaddüñe reftârsuz
Ꞑande beñzer şehd-i şîrîn la'lüñe güftârsuz

Gülşen-i küyuñ ser-â-ser seyr idersem dâyimâ
Nola eglenmez gönül sen serv-i gül-ruhsârsuz

Beklesem küyuñ seni seyr itmege dâyim nola
Bülbül-i zâr olımaz gülsüz dañı gül-zârsuz

Neylesünler küyuñı 'uşşâk sensüz ey nigâr
Cennet ehli cennete râzî mıdur didârsuz

Hicrünüñ bîmâridur luţf eyle vaşluñ şerbetin
Ey tabîb-i cân bu Nazmî kalmasun timârsuz

249²⁵⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlatün Fā'îlün]

Âh-ı pür-süz ile vardur dilde yir yir dâğumuz
Yok mıdur pes yâ bizüm de odumuz ocağumuz

253 G2577

254 G2593

Gülşen-i ʿışk u maḥabbetdür ḥaḳīkatde bizüm
Dost yolında görinen sîne-i pür dāğumuz

Şâh-ı ʿışkuz konmuşuz derd ü belâ şahrâsına
Anda âh-ı âteşin yir yir kızıl otağumuz

Gönlümüz ister ki kūy-ı yârdan çıkmaya hîç
Şöyle beñzer andan alınmış durur toprağumuz

Yâra meclisde tolu içsek ider ağıyar reşk
Kaşd ider almağa Nazmî ol ḥasûd ayağumuz

250²⁵⁵

[Fāʿilâtün Fāʿilâtün Fāʿilâtün Fāʿilün]

ʿİşk ile ḥalk eylemişdür çün bizi ḥallâkumuz
Geçmezüz biz ʿışkdan tağyir idüp ahlâkumuz

Ḳullığa kılmazdı biz ḳulın ḳabûl ol şâh-ı ḥüsn
Olmasa ol devlete fîʿl-cümle istiḥḳâkumuz

Câme-i zerrin geyüp yakar ser-â-ser ḥalkı yâr
Od şalup göz göre dehre kaşd ider iḥrâkumuz

Ayda bir gün görmezüz gün yüzini yıllar geçer
Gün gibi her-câyidür ol şöhre-i âfâkumuz

Ḥatt-ı dil-ber vaşfı birle ḳaralandı Nazmiyâ
Ḥatt-ı dil-keş birle cümle şafḥa-i evrâkumuz

251²⁵⁶

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlatün Fā'īlün]

‘Aşıkuz biz ‘ışkdur ‘ālemde ‘izz ü cāhumuz
Māh-rūlar mihridür hem hem-dem ü hem-rāhumuz

Māh-rūlar mihri birle gönümüz pür şevkdür
Göklere irer o şevk ile dem-ā-dem āhumuz

Rüşen olur göz gönül şevkiyle anuñ rüz u şeb
Müstedām olsun o yüzi mihr alnı māhumuz

Olmuşuz şahrā-nişin-i ‘ışk Mecnūn gibi çün
Anda dūd-ı āhumuzdur hayme vü har-gāhumuz

Dem-be-dem feryāddan Nazmī unutduk ‘ālemi
Mest-i ‘ışkuz kendümüzden yok durur āgāhumuz

252²⁵⁷

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlatün Fā'īlün]

Künc-i endüh u gam olaldan mekân u cāyumuz
Bir nefes turmaz bizüm derd ile āh u vāyumuz

Bezm-i gamda ‘ıyş u ‘ışret birle demler eylerüz
Eşkümüz mey sīnemüz def āh u nāle nāyumuz

Karşumuzdan kim geçer her dem nigār āgyār ile
Derd ü gam birle geçer hayfā gün ile ayumuz

Rā kaşına rāyumuz yüz sürmedür ol dil-berüñ
Zi sa‘adet ger müyesser ide Hāk ol rāyumuz

256 G2600

257 G2601

Pây-i yâra yüz sürer devlet aña kim vire el
Şükr ol devletden aldık biz de Nazmî pâyumuz

253²⁵⁸

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlatün Fā'îlün]

Dem mi var derdüñle gönüm âh u efgân eylemez
Dem mi var hicrûñle gözüm yaşını kan eylemez

Gün yüzüñ hicri senüñ ser-geşte idüp zerre-veş
Bir gün olmaz kim beni hâk ile yek-sân eylemez

Sen perîşân itdüğüñ gibi bu ben dīvānenüñ
Ey perî-şân gönlini kimse perîşân eylemez

Kākülün kim setr ider gâhî lebün gâhî ruhuñ
Dem mi vardur kim o kaçd-ı cān u imān eylemez

Leblerün cān-bağış iken bu Nazmî-i dermāndenüñ
Ey ṭabīb-i cān niçün derdine dermān eylemez

254²⁵⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlatün Fā'îlün]

Bir cenāb-ı ehl-i luṭfa māyil olmuşlardanuz
Devletinde anlaruñ rüşen-dil olmuşlardanuz

Olmışuzdur ṭālib-i iksîr-i ıṣṣ eyyām ile
Nağd-i cān virmekle āḫîr vāṣıl olmuşlardanuz

258 G2607

259 G2610

Nağd-i cânı püte-i ğamda niçe kâl itmişüz
Şan'at-ı şarrâf-ı 'ışka kâyil olmuşlardanz

Câm-ı derd esrâr-ı ğam birle şu deñlü itdük üns
K'anlaruñla gūyiyâ âb u gil olmuşlardanz

Niçe niçe görmişüz dehrüñ sürür u ğuşşasın
Şanma biz mekrinden anuñ ğâfil olmuşlardanz

Çekmişüz 'örf ü izâfetden elümüz mâ-ħaşal
Biz kanâ'at gūşesine dâhil olmuşlardanz

Ummazuz her bî-keremden bâğ-ı 'âlemde kerem
Biz olardan ħâşılı bî-ħâşıl olmuşlardanz

Nâ-ħalefdan itmezüz her-giz temennâ-yı kerem
Biz selef aqvâli ile 'âmil olmuşlardanz

Bâb-ı istignâda yine râh-ı 'irfânda bugün
Nazmî dirler biz daħi bir kâmil olmuşlardanz

255²⁶⁰

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]

Nâzenîne yaraşur her ne kadar eylese nâz
Nâzûk ol nâzuñı sen eyleme çok sevdüğüm az

Zülfüñ âşüfteleri ħaţtuñı hiç isteye mi
Kim anuñ biri eceldür birisi 'ömr-i dirâz

Sen ser-âmed güzel olduñsa güzeller içre
Olmuşam ben daħi 'âşıklar içinde mümtâz

Her ne dem küyuñı yād itse nigārâ ‘uşşâķ
Terk idüp ğayrı hevâyı ider âheng-i Hicâz

Nazmiyâ gevher-i maķşûda irer şunlar kim
Yüz sürüp yârüñ ayağı tozına ide niyâz

256²⁶¹

[Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlât]

Hem-nefes olmasa bir ‘âşık-ı ğam-ıyâra kôpuz
Her nefes gelmez idi derd ile biñ zâra kôpuz

Bağrı yufķa dili nālân teni ğâyetde naķîf
Beñzer inşâf bu kim ‘âşık-ı ğam-ıyâra kôpuz

Her maķâmı bile seyr eyler o muṭriblerle
Bu hevâda yiler âşüfte vü âvâre kôpuz

Yâr ğâh anı kenârına alur geh dizine
Perdesüz söylese ṭañ mı sözini yâra kôpuz

Nazmî gibi ğam-ı cânân ile dil-ḥaste olup
Dem-be-dem zârî kılur derd ile bî-ṣâre kôpuz

257²⁶²

[Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlün]

Çüb urursın beze miskinüñe her ğâh biraz
Çekdüm endâzeden artuķ bu cefâñı niçe kez

261 G2632

262 G2633

Ġam-ı haṭṭuñla ölen ‘aşık içün mâtem ider
Ki benefşe şarınur başına yek-ser gök bez

Ġand-i la‘lünle senüñ baḥş ne şānı ‘aselün
Ele al sen anı ḳabdan ḳaba ḳoy bağrını ez

Ṭutup ayağın ele alsañ o dem meclisde
Nev-cevānum seni gül gibi açar duḥter-i rez

Seni sevdüğini bir ğayra benüm iki gözüm
Nazmī iki gözünün birisi olursa dimez

258²⁶³

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

Yāra yārān ğamı bezmindeki derdüm añasız
Nidügüm bildüresiz nālelerümle aña siz

Yārün ağıyārına yarayamazuz ḥāşılı hīç
Altun igneyle gözün daḥi çıkarursak biz

Yārdan ğayrı temāşādan iki gözlerümi
Dikmek içün baña [bu] kirpügüm oldu bir biz

Pend-i pīr-i ḥiredi kendine bir bend bilür
Olmışam āh ki ṭıfl-ı dil elinden ‘āciz

Devlet anuñ ki bu dünyā cihetiyçün Nazmī
Ehl-i dünyāya varup gelmeye imdi her-giz

259²⁶⁴

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Emerüz câm-ı lebûñ ğayra biz ammâ dimezüz
Ser virür sırrumuzu kimseye kaç'â dimezüz

Lebûñüñ büsesini cerr iderüz luţf ile
Şakırlaruz cân gibi ğayra anı hâşâ dimezüz

Sen bizi böyle helâk eyledüğünñ cânâ
Ölürüz kimseneye aşlını aşlâ dimezüz

Tâ kıyâmet saña cân ile gönül virdüğümüz
Ölürüz dirilürüz kimseye cânâ dimezüz

Lâm-ı zülfüñle elif kıddüñi gördük görelî
Biz saña hüsn ü cemâl ile güzel lâ dimezüz

İzz-i dehr ile ta'azzüm idene biz Nazmî
Ahmak u gül dirüz 'âkıl ü dâñâ dimezüz

Câh ile olur ise dağî vezîr-i a'zam
Bize alçağ baka ger câhile paşa dimezüz

260²⁶⁵

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ben kuluñ olımazam dünyede hânum sensüz
Bir nefes diñmez olur âh u fiğânum sensüz
Bir dem ârâm idemez âh ki cânum sensüz
Hâlüm ayruksıdur ey rûh-ı revânum sensüz

Baňa cān ayrılığıdır senüñ ayrılığıñ āh
 Virmesün kimseye ol miḥneti cānā Allāh
 Olmaduñ āh ki ḥālūmden ebed sen āgāh
 Ḥālūm ayruksıdır ey rūḥ-ı revānum sensüz

Benden ayru ne revā ğayr ile olup hem-dem
 Olasın ḳadrüñi bilmezler ile sen maḥrem
 Alma bu derd ile her dem benüm āh u nālem
 Ḥālūm ayruksıdır ey rūḥ-ı revānum sensüz

Senden ayru ne revādur bu ki her dem her ān
 Ğayr ile sen idesin dem ben idem āh u fiğān
 Ğāfil olma hey iñen böyle ḳalır şanma cihān
 Ḥālūm ayruksıdır ey rūḥ-ı revānum sensüz

Nazmı'yem kim seni cāndan severem ben cānā
 İderem cān ile hem hem-demüñ olmağı recā
 Görme ayrılığıñ ey rūḥ-ı revān baňa revā
 Ḥālūm ayruksıdır ey rūḥ-ı revānum sensüz

261²⁶⁶

[Fe'ılātün Mefā'ilün Fe'ılün]

Ten-i bī-cānem āh ben sensüz
 Cān-ı bī-tensin işte sen bensüz

Benden ayrılma bir nefes cānā
 Cān ne ma'nisi var k'ola tensüz

Ben maḥal mi gidem maḥalleñden
 Bülbül ey gül olur mı gülşensüz

Dūd-ı āhum ucında olsa ʿalev
Nola gönder olur mı demrensüz

Er dimezler erenler aña kim ol
Nazmiyâ dāyim olmaya zensüz

262²⁶⁷

[Feʿîlâtün Mefāʿîlün Feʿîlün]

Elem ü guşşa ile yârüz biz
Ġam u derd ile ġam-ġüsâruz biz

Olmışuz ġuşşa ile ser-gerdân
Nerd-i derd ü belâda zâruz biz

ʿĀşık-ı bî-dil ü fütâdelerüz
ʿİşk yolında ħâk-sâruz biz

ʿİşk sevdâsına düşüp yilerüz
Ol hevâyile bî-ķarâruz biz

Dür olalı vişâlden Nazmî
Nâr-ı hicrân ile yanaruz biz

263²⁶⁸

[Mefʿûlü Fāʿîlâtü Mefāʿîlü Fāʿîlât]

Ĥaddûñ şaĥîfesinde ĥaţuñdur kitâb-ı nâz
Cânâ ĥaţ-ı lebüñ o kitâb içre bâb-ı nâz

267 G2683

268 G2691

Nāzuñ tamām nāzük ü bir nāz kânısın
Cânâ cenâbuña nola dirsem me'âb-ı nāz

Âh-ı seher ne tañ saña ey mäh irişmese
Her şubh tıfl-ı nāzük ider çünki h'âb-ı nāz

Nāz ile şalınursın idüp şive dāyimā
Ġālib müdām nüş ider olduñ şarâb-ı nāz

Ķaddüñ hırāmı çeşm ü lebün hışm u hādesin
Vaşf eyledükce Nazmî ider şan hisâb-ı nāz

264²⁶⁹

[Mef'ûlû Fā'ilâtün Mef'ûlû Fā'ilâtün]

Hoş beñzer ey püser hoş la'lüne duhter-i rez
Olur müdām anuñ-çün hürmetle ol mu'azzez

Pālûde-i lebünle hâşâ bir ola helvâ
Bal ile ey şeker-leb kande bir ola bekmez

Hicrünüle oldı eşküm deryâ terahhüm it gel
Dimişler intizâra cânâ çü mevt-i aḥmez

Rif'atde olur idüm kûl olmağ ile saña
Tutsam kapuñda şāhum ger bir mekân u merkez

Hicründe Nazmî cânâ kim dāyimā gamuñ yir
Şāfi mey içmeyince anuñ yidüğü siñmez

265²⁷⁰

[Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün]

İkbâl ü cāh-ı ʿāleme ben bende kılmazdum heves
Bulsam ayağın öpmege ey şāh-ı hūbān dest-res

Bir gün yüzün görmek senün biñ yıl kadar ʿömre şafā
Ay āftābum ʿāşığa bu tālî-i ferhunde bes

Hʿān-ı Hālî olup nola meyl itse her ādem aña
Çün hāl-i gendüm-gün ki cānā şebih oldı ʿades

Devründe mest-i cām-ı ʿışk olsa ne bāk ağıyardan
Hey pādşāhum beg kulu yanında ne segdür ʿases

Devründe biñ derd ü ğam ile geçdügin her sâʿatüm
Nālem saña iʿlām ider her gāh mānend-i ceres

Yaşum görüp deryālaruñ cüş u hūrüşı mahv olur
Çağlañlugu lâ-büd deñiz bahre kaçan irse Aras

Cānān yolında cān revān itmek dürür ʿuşşāka yol
Olmaz cihānda Nazmiyā her bûʿl-hevesde bu heves

266²⁷¹

[Fāʿîlātün Fāʿîlātün Fāʿîlātün Fāʿîlāt]

Nür-ı hüsnuñden nigārā itmek için iktibās
Gün gelüp her gün cemālün seyrin eyler iltimās

Sen melek-manzar perî-peyker firākından olur
Āh u eşkümden semā vü arz her dem is ü pās

270 G2715

271 G2721

Beñzedügiyçün yüzünde şol leb ü ruhsāruña
Cem^c olur cānā bahār irdükde gül birle kirās

‘İşk-ı Şirīn ile Ferhād öliceğ yas itdi kūh
Öliceğ ben ‘İşkuñ ile cümleten nās ide yas

Bende-i hāş olsa bu Nazmī kuluñ kapuñda ger
Pādşāhum saña Maḥmūd aña dirlerdi Āyās

267²⁷²

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilāt]

Sen şeh-i hüsn olup itdüñ taḥt-ı hüsne tā cülūs
Ṭapuña eyler gelüp cümle güzeller dest-būs

Ṭoludur ḥadden birün cümle sipāh-ı ğam derün
‘İşk şāhı mülk-i dil taḥtına idelden cülūs

Sen hümānuñ düşdi dil tā kim hevā-yı ‘İşkına
Āh u nālemden uyumaz ‘arş-ı a‘lāda ḥarūs

Şöyle yirleşdi kapuñda şol kara yüzlü ḥasūd
Ol pelid uş oldu muḥkemlikde şankim ābnūs

Pire-zen dünyāya her kim Nazmiyā dil vire ol
Māyil olur ziynete elbette mānend-i ‘arūs

268²⁷³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ola bir kes kim aḥas ḥas gibi ol nev' ile kes
Kesmez ol bed ḥüyını ḳaṭ'ā gerek başını kes

Māyil-i maḥbûb u mey olmaz kişi olmaz velî
Şol kişi kim anda olmaya hevâyile heves

Ḥāl ü ḥaṭ kim var zeneḥdânı çehinde dil-berûñ
Mûrlar çekmiş getürmiş inine şankim 'ades

Ol ḳaşı yâ itdi tâ peykân ile pür sînemi
Oldı sînem murğ-ı cāna şan demürden bir ḳafes

Bûs-ı lâ'î-i yâr cānum maṭlabıdır Nazmiyâ
Aña âh ol yâr-i cānum bir buyursa dest-res

269²⁷⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Murğ-ı cāna cism-i nâ-çizüm ki olmışdur ḳafes
Şanki târ-ı 'ankebûta bend olupdur bir meges

Lebleri fikriyle yârûñ kim derûnum pür dūrür
Bu müşebbek ten şeker tengine şan oldı ḳafes

Yiltênür ṭurmaz hevâ-yı bûy-ı zülf-i dil-bere
Bu dil-i miskînüme şimdi düşüpdür bu heves

Bir dem ârām idemezdi yalıñuz kuhsârda
'Aks-i feryâd olmasa Ferhâd'a her-dem hem-nefes

273 G2730

274 G2731

Hāk-i rāh ol var hevā-yı ğayra yilme yil gibi
Pāy-būs-ı yāra Nazmī ger dilerseñ dest-res

270²⁷⁵

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Olmadı kuhsārdan Ferhād hālī bir nefes
Olduğıyçün her nefes kendüye ol feryād-res

Her hevāya yilteyen dil olmasa ıışķ ehlini
Nāle vü feryādı her dem dilden itmezdi ceres

İre mi menzil-geh-i şeh-bāz-ı ıışķa murğ-ı ıaķl
İde mi ıanķāyile pervāz bir ednā meges

Sivrilüp ey hancer-i yār ortaya gelmek neden
Tiği yanında anuñ saña dimez[di] kimse kes

Kes kerem ümmidin ol kesden k'ola dünyā-perest
Mīve-dār olmaz bilürsin Nazmiyā çün hār u ğas

271²⁷⁶

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Luţf idüp vaşl olsa baña ol nigārum bir nefes
Sākin olurdı benüm feryād u zārum bir nefes

Ağlamazdum ger baña baksa nigārum bir nażar
İñlemezdüm hem-dem olsa baña yārüm bir nefes

275 G2732

276 G2739

Gül gibi tutsa kulağ ol gönçe-leb bârî benüm
Dinlese bülbül gibi zâr-ı hezârum bir nefes

Âh u nâlem göklere irer o meh-ruhsârsuz
Cân u dilde kalmaz ârâm u qarârum bir nefes

Âhum âhir demde sâkin olısar ma'nîde âh
Bir nefesdür Nazmiyâ bu rûzgârum bir nefes

272²⁷⁷

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]

Mihnet-i 'ışık ile ol kim ola dâyim me'nûs
Lezzet-i cân u cihândan ebed olsun me'yûs

'İşk derdine düşen zevke düşer ma'nîde
K'olur âlâm-ı cihândan dil ü cânı mahrûs

'Âşık oldur şöñ ucu keşret-i âhından anuñ
Nâr peydâ ola kendin yağa hem-çün kaçnûs

'Akl hüküm eyleyemez mülk-i tene hiç ebedî
'İşk sultânı gönül tahtına kim ide cülûs

Nazmiyâ itdün ise kendüñi 'ışka teslim
Olma ihsân-ı Hudâ'dan yürî sen de me'yûs

273²⁷⁸

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Düşse cânâ lebüñüñ bûsesine cânâ heves
Nola kim hâste ider şîhât ü dermâna heves

Hâk-pâyüñ var iken iki gözüm-çün her-giz
İtmezem iki gözüm kuhl-ı Şîfâhân'a heves

Murğ-ı cân küyına uçmak dilese ey yüzi gül
Nola kim bülbül ider bâğ u gülistâna heves

Seni ey serv-i revân gülşen-i küyüñda gören
Eylemez hürî ile ravza-i rıdvâna heves

La'li cân-bağş iken ol rûh-ı revânuñ Nazmî
Nice hayvândur iden çeşme-i hayvâna heves

274²⁷⁹

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

Gülistân-ı zemistân olduğu hoş âşikâr âteş
Ki göze görünür gül-zâr dağı lâle-zâr âteş

Şitânuñ mîvesidür hem o yüzden mîveler içre
Görünür şekl-i nârenc ile her dem şekl-i nâr âteş

Nola artarsa âhumla dem-â-dem sūziş-i 'ışkum
Ziyâde olur olsa her ne dem kim rûzgâr âteş

Nice şevk ile pür sūz olmaya âh-ı dilüm her dem
Derûnumda benüm hâlât-ı 'ışk ile yanar âteş

278 G2763

279 G2782

*Derûnem Nazmîyâ pür sūz-ı şevk-î mîhr-î ân meh-rûst
Şeved bâ-âh-ı dîl z'ân rû dem-â-dem âşîkâr âteş²⁸⁰*

275²⁸¹

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]

Felekde her şeb encüm kim görünür her zamân âteş
Yakupdur bir fezâda şanki cünd-i bî-kerân âteş

Ola şol dilde kim bir ıışık olur ol gün gibi rûşen
Ki zirâ her-giz olmaz kânde olursa nihân âteş

İder her dem derûnî âh her ıışkı olan dilde
İder kendin 'ayân elbet ki olmaz bî-duhân âteş

Dem-â-dem gök yeşil tütünler ile görünür göze
Bir özge gülşen içre mîsl-i mîr-i 'âşîkân âteş

Yanup yakılsa 'âşîk derd ile dilden nola her dem
Ki zirâ ıışkıdur ma'nide Nazmî bî-gümân âteş

276²⁸²

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]

Yakaldan dilde mihrüñ ey meh-i nâ-mihribân âteş
Gelür dilden dem-â-dem âh ki olmaz bî-duhân âteş

Niçe yıllar durur kim mihrüñ ey meh şaklaram dilde
Degül mi gey 'aceb k'ola zücâc içre nihân âteş

280 Farsça beyit. Manası: Ey Nazmî, ruhum o ay gibi güzel olanın sevgisiyle yanıp tutuşmadadır; gönlün ettiği âh ile sürekli ateş ortaya çıkmaktadır.

281 G2783

282 G2784

Ḥayāl-i ʿarż u şevk-i ʿizāruñla degül ḥālī
Gözümde dem-be-dem āb u gönülde her zamān āteş

Gözümün ḥumretinden bellüdür od olduğu dilde
Olur her ḥānenün cāmından elbette ʿayān āteş

Lebüñ yādıyla cāndan cüş ider cānā dil-i Nazmī
Nitekim üstine mey dökseler eyler fiğān āteş

277²⁸³

[Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün]

Derūnumdan nola āh ile gelse her zamān āteş
Ki ʿışkuñ şaldı mülk-i cāna cānā cāvidān āteş

Gönülden āh-ı sūzānum iricek āstānuña
Hemān ol ān o dem tolar zemīn ü āsmān āteş

Ḥayāl-i mihr-i ruḥsāruñla ey mäh-ı dil-efrūzum
Görinür gözlerüme ser-be-ser iş-bu cihān āteş

Libās-ı sürḥ üzre kim siyeh giymek seversin sen
Zarāfet kaçd idersin yaʿnī olmaz bī-duḥān āteş

Şafāsı bezm-i ağıyar içre Nazmī bāde-i nābuñ
Aña beñzer kim olur kış güninde gülsitān āteş

278²⁸⁴

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

Leṭāfetde benüm cānum lebün yāḳūt-ı nāb olmış
Güzellikde gözüm nûrı yüzün bir āftāb olmış

Ḥaṭ-ı ruḥsāruñ ey serv-i gül-endāmum bu vech ile
Gülistān gibi āşık gönlin egler bir kitāb olmış

Efendi ben ḳuluñ gören didi bugün işigüñde
Buña bir feth-i bāb olup āceb āli-cenāb olmış

Ġam u miḥnet bucağında belā vü derd ocağında
Benem bir nār-ı ıışık ile yanup bağı kebāb olmış

Ruḥ-ı cānāne nūr-ı Muştafā ḥaḳkıyçün ey Nazmî
Güzellikde güle dönmiş nice gül āftāb olmış

279²⁸⁵

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

O dil-ber bir dür-i pākize-cevher ḥüb-zāt olmış
Cemāl ü ḥüsn ile ḥaḳḳā ki ferḥunde-şifāt olmış

Ḥudā maḥz-ı saādet ḳılmış anı şol cihetden kim
Yüzi nev-rüz u ıyd anuñ ḥaṭı ḳadr ü berāt olmış

Sikender gibi kim cān virmeye vaşlına anuñ kim
Ḥaṭı hıız u şacı zulmet lebi āb-ı ḥayāt olmış

Nice meyl itmesün dil-teşneler ol dil-bere cāndan
Ki lezzetde leb-i la'li anuñ ḳand-i nebāt olmış

Lebi vaşfında yârûñ ser-sühân yazmağa Nazmî'nüñ
Bu hünîn eşki sürh ü çeşmi bir la'lin devât olmış

280²⁸⁶

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

O dil-ber hüsñ ü behcet birle bir pür 'izz ü nâz olmış
İşigi secde-gâh-ı cümle-i ehl-i niyâz olmış

Ğad-i bālâyile gül-zâr-ı hüsñ içre o serv-i nâz
Ne hoş neşv ü nemâ bulmış ne serv-i ser-firâz olmış

Dem-â-dem murğ-ı diller şaydını bir kayd idinmiş ol
Güzeller şâhınuñ zülfi ne çâbüñ şâh-bâz olmış

Vefâ olmaduğına ğam yime dil-berde ey dil çok
Güzellerde vefâ olmak bu 'âlem içre az olmış

Harîş-i mâl olanda görmedüm bir hırş az olmış
Kimi görsem görürem Nazmiyâ pür hırş u âz olmış

281²⁸⁷

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Cemâl ü hüsni cânānuñ ne dil-keş tâze bâğ olmış
Ğara zülfi olup ağ anda diller bend ü bâğ olmış

Ğara zülfini ağ idüp o servüm bâğ-ı hüsñinde
Hezārāñ 'andelîb-i dil ol ağa bend ü bâğ olmış

286 G2792

287 G2797

O servüñ cebhe vü ruhsârına hem-tâ degül gerçi
Çemende güllerüñ kızılı kızıl ağı ağ olmuş

Dönüpdür bâğ bir hûba kim olup aña süsen dil
Çemen haţ gönçe ağız nergis ü gül göz kulağ olmuş

O mâhuñ şevk-i mihriyle dil-i sūzânı Nazmî'nüñ
Şeb-i târik-i ğam bezminde bir rûşen çerâğ olmuş

282²⁸⁸

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Göñül murğına zülfeynüñ benüm 'ömrüm duzağ olmuş
'Aceb kim şayd iden bir 'andelibi ol duzağ olmuş

Bugün ey gönçe-i ra'nâ senüñ şahrâ-yı 'ışkuñda
Benem biñ derd ile bir lâle gibi bağırî dâğ olmuş

Cemâlün gülsitânında senüñ ey serv-i gül-ruhsâr
Kara zülfüñ hezârân murğ-ı dil şaydına ağ olmuş

Olurdu bir yakînüm pâyüñe yüz sürmege kıblem
Göreydüm Ka'be kapuñdan ger ağıyarı ırağ olmuş

Bugün Nazmî dürür ey yüzi şems alnı kamer haqqâ
Reh-i 'ışkuñda şol bir alnı açık yüzi ağ olmuş

283²⁸⁹*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Benem cānā saña cāndan muḥibb-i bī-ḥilāf olmış
Benüm gönümdür ol yolda şu gibi pāk u şāf olmış

Meyānuñ mū dehānuñ bir ser-i mū kıl ü kāl ile
Niçe hoş ṭab^c dikkatde bugün bir mū-şikāf olmış

Dehānuñla meyānuñ varlığına bir vukūf için
Hemīn yok yire dikkat olunup çok ihtilāf olmış

Yoluñda ey perī aḡyār-ı dīvi hīçe şaymakda
Dilüm 'anḡā vücdum işte baḡ kūh-ı Kāf olmış

Benüm ma'şūk-ı cānum şöyle kim var yokdur olmaz hem
Saña Nazmī mişāli bir muḥibb-i bī-ḥilāf olmış

284²⁹⁰*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Benem bir mübtelā-yı derd ü endüh-ı firāk olmış
Cemāli seyrine cānānenüñ pür iştiyāk olmış

Nigāruñ ṭāḡ-ı ebrūsı firākından bugün derdā
Benem bir ṭāḡati envā^c-ı endüh ile ṭāḡ olmış

İşiginden beni redd itdi ḡussāduñ nifāk ile
Dirigā hem-dem ol cānāneye ehl-i nifāk olmış

Mey ü maḡbūb ile ol kim dem-ā-dem 'ıyş u nūş eyler
Odur 'ālemde ehl-i zevḡ ü oldur pür mezāk olmış

289 G2800

290 G2801

Çün âhîr ayrılup gitse gerek Nazmî tek ü tenhâ
Ne aşşı tût ki şevketle kişi pür tûmturak olmış

285²⁹¹

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]

Añalum ola hep fikr ü me'âl âmâl-i mâl olmış
Olur ol derd ile ol bir esîr ü pây-mâl olmış

Şovukdan issiden bir şaklamakdur cismi pes nolur
Kişinün geydügi atlas ya hûd bir sâde şâl olmış

Kişi bir derde düşüp kim çeke tamu 'azâbın pes
Ne aşşı tûrdügi yir tût ki bir cennet-mişâl olmış

Gerek 'aşıkda derd-i 'ışk ile şol deñlü zârî kim
Gören diye mecâl-i şabr bu zâra muhâl olmış

Letâfet birle Nazmî nazmuñı cevher-mişâl eyle
Ki gören diye Nazmî'ye bu nazmı hasb-i hâl olmış

286²⁹²

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]

Haţ-ı la'lün ki şâf u âb-dâr u ber-kemâl olmış
Bu resme ol muhakkak haţ-ı Yâkût'a mişâl olmış

Meger kim lutf-ı kaddün yâd kılmış bâd gülşende
Bükülmüş bu hevâdan her nihâlün kaddi dâl olmış

291 G2803

292 G2804

Gözümüñ ağlamakdan hümretin hicründe gören dir
Zehî göz kim kızıl altuna dönmiş ‘ayn-ı māl olmuş

Hayāl-i kâmet ile sen gül-endāmuñ fezâ-yı dil
Dönüpdür bir gülistāna ki pür tâze nihāl olmuş

Bugün ey sîm ten medhûñde her sözi bu Nazmî’nüñ
Hemân ‘ayn-ı zer-i hâliş dūrür gūyâ ki kâl olmuş

287²⁹³

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün]

Şu resme ey melek hüs ü cemālün ber-kemāl olmuş
Ki yüzün âftâb alnuñ kamer kaşuñ hilâl olmuş

Şabâ sevdâ-yı zülfüñle eyâ Leylî-şîfat her dem
Düşüp deşt içre Mecnûn-tek yiler âşüfte-hâl olmuş

Benüm gibi perîşân u şikeste-hâtır u miskîn
Benüm ‘ömrüm senüñ zülfüñ dūrür kim pây-māl olmuş

Güzeller içre sen cānânı gören der bu cānâne
Şeh-i iklim-i hüs ü server-i mülk-i cemāl olmuş

Gören dir hüsrevâ şeker lebün vaşfında her nazmum
Niẓāmî gibi Nazmî şâ‘ir-i şîrîn-makāl olmuş

288²⁹⁴

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

O hünî çeşme kim müjgân hadeng ebrû kemân olmış
Dil-i 'uşşâk aña meydân-ı 'ışk içre nişân olmış

Kimi kim görse eyler ğamzeler ol ğamzeler birle
Görün ol âfetün çeşmi ne fettân-ı cihân olmış

Ne ân ol hüsni ü ânı hûba kim gören sever ânî
Nazar kılsam ben anı görürem pür hüsni ü ân olmış

Benem ol lâle-ruḥ ol ğonçe-leb dil-dârumuñ her dem
Fırâkıñdan dili derd ile dâğ u bağı kıan olmış

Cihânı döne döne gezdüm ammâ görmedüm Nazmî
Ġam-ı devrân ile bir baña beñzer nâ-tüvân olmış

289²⁹⁵

[Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün]

Bülbül mi var gül-zârda derd ile giryân olmamış
Yâ gül mi var anı görüp şevk ile ḥandân olmamış

Gülşende bir bülbül mi var her dem cefâ-yı ḥârdan
Dâğ-ı ğam ile lâleveş bağı anuñ kıan olmamış

Bezm-i belâda dem-be-dem devrân elinden âh kim
Bir dil mi var biñ derdle ney gibi nâlân olmamış

Kıblem vişâlün 'ıydinün Ka'be kapuñda şevk ile
Bir 'âşıkun mı var ki biñ cân ile kırbân olmamış

294 G2807

295 G2852

Medh itse Nazmî bülbülün gül-şende gül ruhsârûnı
Bir gül mi kalur şevkten çāk-ı giribân olmamış

290²⁹⁶

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlāt]

Âh te'sîr itmez ol dil-dâra k'ola bağı taş
Kâtı cevri ile çıkarur başınıñ bağında baş

Hey [ne] fettânlar durur âdemler öldürürler âh
Hey kıyâmet sende olan şol güzel göz ile kaç

Ey tabîb-i cân işigünde yatan aşıkıların
Şan yatur dârüş-şifâda bir niçe şâhib-firâş

Ben seni sevdüğümü sen şanma diyem gayra lik
Kânde olsa kanlu yaşum her dem eyler sırrı fâş

Fürkâtünde ey Süleymânum senün Hâtem-şîfat
Hâsret-i la'lüñle bu Nazmî başar bağına taş

291²⁹⁷

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlāt]

Olduğyçün derr-i işık-ı yârdan bağırumda baş
Her dem akar gözlerümden kânde olsa kanlu yaş
Lâle-zâr oldu bu kanlu yaşum ile tağ u taş
Mâ-cerâ-yı râz-ı işıkı kanlu yaşum itdi fâş

296 G2858

297 M147

Rûh u bāl ile belâ-yı ʿışka kim didüm belî
 Derd ile kan ağlamağ olmışdı anuñ evveli
 Kana girdi gözlerüm [göz] göre âh âhir velî
 Mâ-cerâ-yı râz-ı ʿışkı kanlu yaşum itdi fâş

Derd-i ʿışk ile anuñ kim bağı her dem rîşdür
 İnkisâr ile dem-â-dem kalbi pür teşvîşdür
 Kandeyise mâ-ğaşal kana ber-â-ber işdür
 Mâ-cerâ-yı râz-ı ʿışkı kanlu yaşum itdi fâş

Kandeyise kan dere yatmak ki bu tenden gelür
 Dem-be-dem bu kanlu yaş yâ gözüme kandan gelür
 Her ne gelse baña ey dil dem-be-dem senden gelür
 Mâ-cerâ-yı râz-ı ʿışkı kanlu yaşum itdi fâş

Râh-ı ʿışk içre [olur] her ʿâşıkâ çok mâ-cerâ
 Kande olsa ʿâşıkâ eksük degüldür bir belâ
 Göz göre ammâ bu demler kana girdi Nazmiyâ
 Mâ-cerâ-yı râz-ı ʿışkı kanlu yaşum itdi fâş

292²⁹⁸

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Cām kim bir yâr-i şâfi-dil dürür bî-ğıl ü ğış
 Hoş geç anuñla şafâ sür ʿişret eyle yaz u kış

ʿÂşıkun cānını acıtmakdur ol cānānenüñ
 Tatlu tatlu laʿline kim urur âh ağıyar diş

Göz göre öykündügiyçün dil-berüñ ebrūsına
 Dağdılar bek bağlayup gör boynına yāyuñ kırış

Cāh ile iḳbāl-i dünyā cāhile devlet gelür
Nitekim şanur semizlik tıfl kimde görse şiş

Bî-ḥaḳıḳatdür ne şek yanında birdür ḥayr u şer
Nazmiyā şol kes kim ola aña bir yad u biliş

293²⁹⁹

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Ol ḥabībün kūy Ka'be der-gehi mihrāb imiş
Anuñ için secde-gāh-ı cümle-i aḥbāb imiş

Cān virüp dil bulımaz būs-ı dehān-ı dil-beri
Dil-berün būs-ı dehānı ne 'aceb kem-yāb imiş

Tiğ-i cevri-yārdan pür yāre imiş yüregi
'Āşıkuñ eşki anuñcün dem-be-dem ḥün-āb imiş

Cevri devri def' ü ḳahr-ı dehri ref' iden müdām
Ḥālet-i keyfiyyet-i cām-ı şarāb-ı nāb imiş

Her cevānı şır ider her piri eyler nev-cevān
Mey anuñ-çün Nazmiyā maṭlūb-ı şeyḥ ü şāb imiş

294³⁰⁰

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Rūḥa rāḥat-baḥş olan devr içre şāfi rāḥ imiş
Rāḥ pes ma'nī yüzinden rāḥatü'l-ervāḥ imiş

299 G2869

300 G2872

Haḡ bu kim bâb-ı şafānuñ fethine faşl-ı bahār
Muḡteżā-yı ḡikmet üzre bir güzel miftāḡ imiş

Bādedür yārūñ lebi tüffāḡdur hem ğabġabı
Anuñ içün bādenüñ yaraşuġı tüffāḡ imiş

Her kim eylerse nazar taḡşıl ider şevḡ ü şafā
Ḥaṡṡ-ı ḡadd-i yār bildüm kim Ḍav u Mişbāḡ imiş

Yok bir ādem gibi ādem içlerinde Nazmiyā
Yārūñ aġyārını gördüm bir alay fellāḡ imiş

295³⁰¹

[Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün]

Kolları yārūñ ki bir gül-binde iki şāḡ imiş
Aña dil dest urmaġ ister haḡ bu kim küstāḡ imiş

Şafḡa-i ḡaddine ḡaṡ yazmış Gülistān'ı tamām
Kaşdı anuñ ġālibā bu yüzden istinsāḡ imiş

Göge irer her dem āhum āḡ ol māhuñ velī
Kaşrına ırmez o kaşr ey dil ne 'ālī kāḡ imiş

Ḥalvete maḡbūblar koyarmış ekşer şeyḡ-i şehir
Ben de bildüm ḡūblar zevḡin süren eşyāḡ imiş

Nazmiyā biz bu cihāna gelmeyeydük kāşḡı
Menzili her şaḡsuñ āḡir bunda bir sūrāḡ imiş

296³⁰²

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Âh ol âfet cevri çok bir zâlim ü bî-dâd imiş
Güce görüp 'âşıka cevri itmege mu'tâd imiş

Hışm ile bakdukça âdem öldürür ol çeşm ile
Çeşmini bildüm anuñ bî-rahm bir cellâd imiş

İns ile üns itmemiş Mecnûn 'aceb sultân imiş
Vahş u tayr anuñçün anuñ emrine münkâd imiş

Küh-kendür başa ilten şan'at-ı 'ışkı kim ol
Şan'atında bir ser-âmed pehlevân üstâd imiş

Dâd elinden Nazmiyâ ol hüsrev-i şîrin-lebüñ
Kullarına cevri bî-hâd bir şeh-i bî-dâd imiş

297³⁰³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Dillere şâfi şafâ viren şarâb-ı şâf imiş
Ehl-i dil anuñçün anı luţf ile vaşşâf imiş

Cân u dilden bende olan 'âşıka yok rahmi hîç
Ol güzeller pādşâhı [hey] ne bî-inşâf imiş

Yolına ol bî-vefânuñ naqd-i cân harc itdün âh
Bir vefâsın görmedük ol harcumuz israf imiş

Bir vefâ kânı olan zât-ı şerîfüñ yolına
Cân revân idenler el-hâk cümleten eşraf imiş

302 G2874

303 G2882

Leblerine la'l didüm dil-berüñ cismine sîm
İşidenler didiler Nazmî eyü şarrâf imiş

298³⁰⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

‘Âlemi Hâk hüsn şüretde ki inşâ eylemiş
Âdemi mecmû‘dan bir resme zîbâ eylemiş

Âdemüñ kimin fakîr ü h'âr u ednâ eyleyüp
Kimini daği ğanî vü şâh-ı a'lâ eylemiş

Cümle maḥlûkât ile pür eyleyüp bu ‘âlemi
Âdemi idüp mükerrem ‘âlem-ârâ eylemiş

Cümle-i eşyâda ḳomış özge bir ḥâşiyeti
Her ne varlık var ise ḥikmetle peydâ eylemiş

Nazmiyâ çok şükr kim ol Rabb-i ḥayy-i lâ-yemût
‘Âlemi hep âdemî cem‘iyle iḥyâ eylemiş

299³⁰⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Hâk o cānānuñ lebin ser-çeşme-i cān eylemiş
Sözlerin lezzetde ‘ayn-ı âb-ı ḥayvân eylemiş

Ol ḥabîbüñ Ka‘be kūyında vişâli ‘iydine
Anca ‘âşık ‘ışık ile cānını ḳurbân eylemiş

304 G2890

305 G2891

Âdemi her ân diler kim dil-perîşân eyleye
Ol perî-şân zülfin anuñçün perîşân eylemiş

‘İşk-ı Leylî birle Mecnûn-tek benem ol yâr için
Kânde ise eşk-i çeşmin dem-be-dem kan eylemiş

Ol güzeller hüsrevinüñ Hâk o şîrîn la‘îni
Nazmiyâ şehd-i şifâ adına bir şân eylemiş

300³⁰⁶

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Çeşm-i dil-ber göz göre kendin pür efsûn eylemiş
Dillere efsûnı ya‘nî hâdden efzûn eylemiş

Ol lebi şîrîn saçı leylî nigâr kim ‘ışk ile
Niçe niçe ‘âşıkın Ferhâd u Mecnûn eylemiş

Ol nigâruñ kim meyânın muttaşıl eyler kenâr
İşini sîmîn kemer anuñla altun eylemiş

Ol hümânuñ kâtib-i kudret berât-ı hüsnine
Zülfini tuğrâ-yı garrâ-yı hümâyûn eylemiş

Râstî kıddin o serv-i bâğ-ı hüsnuñ Nazmiyâ
Bâğ-bân-ı şun‘ hoş bālâ vü mevzûn eylemiş

301³⁰⁷

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Sünbülün haddinde ol hüb-ı Hıtâ çin eylemiş
Nağş-ı hüsnin ol nigâr anuñla tezyîn eylemiş

Bâğ-bân-ı şun^c ol servüñ yüzi gül-zârını
Zülf ü haţtı birle envâ^c-ı reyâhîn eylemiş

Haţt-ı kâfir-kîşi(n) hadd-i dil-rübâda göz göre
Kaşd-ı imân eyleyüp gör gâret-i dîn eylemiş

Tevsen-i gerdün için hey'etde güyâ dest-i şun^c
Dürr-i encümle hilâli zeyn idüp zîn eylemiş

Vaşf-ı la^cinde bu Nazmî ey güzeller hüsrevi
Lafz-ı şekker-bâr ile nazmını şîrîn eylemiş

302³⁰⁸

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Kendini dil-ber güzel tutup ki tezyîn eylemiş
Göz göre ol yüzden ol kaşd-ı dil ü dîn eylemiş

Âyine mânendi yüzi ayına bakdurmağı
Ol sipihr-i hüsn mihri hüb-âyîn eylemiş

Zülfine misk-i Hıtâ dimişdüm idüp bir haţâ
İşidüp kaşın çatup yâr alnını çin eylemiş

Kime kim içürmiş ol dil-dâr tiğ-i âb-dâr
Âteş-i ışkın dilinden tiz teskin eylemiş

307 G2893

308 G2894

Nazmî'nün nazmın gören vaşf-ı ʿizâr-ı yâr ile
Der ki Nazmî nazmını gül gibi rengin eylemiş

303³⁰⁹

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Yâr luṭfından beni yâd eyleyüp yârüm dimiş
Neyler ola ol benüm ʿışķa giriftârum dimiş

Döne döne devr elinden benden ayru ğam çeküp
Nerd-i ğamda neyler ol zârî kılan zârum dimiş

Yâr ben ʿışķıyla ser-gerdânı içün ʿışķ ile
Yıl gibi her dem yiler mi ol hevâ-dârum dimiş

Ben belâ-yı ʿışķı birle mübtelâ dil-ḥastesin
Añup ol dil-dâr neyler ol dil-efġârum dimiş

Midḥatinde nazm-ı Nazmî añılup ol şâh-ı ḥüsn
Neyler ol güftâr-ı nazmı dürr-i şehvârum dimiş

304³¹⁰

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Dâyimâ aġyârı daķup yanına şimşirveş
Ol kemân ebrû beni atar yabana tîrveş

Tîr atarken ol kemân ebrûyı seyr itdüm bugün
Kaldı engüşt-i laṭîfînde gözüm zih-gîr-veş

309 G2897

310 G2899

Baňa seyr-i bâğ o gül-ruhsârsuz zindân gelür
Anda cûlar gözlerüme görünür zencîr-veş

Sûre-i Kevşer dürür hatt-ı leb-i cânâne şan
Aña ol hatt-ı zeķan düşmiş dürür tefsîr-veş

Hâk-i pâ yine elüm ger ire ol sîmîn tenûñ
İşüm altun ide Nazmî cevher-i iksîr-veş

305³¹¹

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Öldüm âh ey yâr-i cânüm gel yetiş
Hey meded rûh-ı revânum gel yetiş

Hasretüñle niçe bir giryân olam
Ey leb-i handânı cânüm gel yetiş

Bülbül-i zâr eyledi hicrûñ beni
Ey yañağı gülsitânum gel yetiş

Cilve göster şol müselsel zülfüñe
Hây 'ömr-i câvidânum gel yetiş

Ķâmetüñ ölmelüsiyem ey benüm
Fitne-i âhîr zamânum gel yetiş

Hasretüñ derdinden âh ey mâhum âh
Göklere çıkdı figânum gel yetiş

Nazmî'yem kim yoluña olsun revân
Cümleten naķd-i revânum gel yetiş

306³¹²*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Niçe bir hicrûñ odına dil-i 'uşşâkı yakış
 Seni sen kaçma sevenden aña vaşl ile yakış

Be hey âfet bire zâlim niçe bir niçeye dek
 Hûnî çeşm ile dem-â-dem baña hışm ile bakış

Sen çıkınca eviñüzden ki çıkar cānumuz âh
 Böyle geç geç nedür ey rûh-ı revānum bu çıkış

Her vişâlûñ olısar âhîri hicr âh meded
 Şoñı elbette olur niteki her yazûñ kış

Nazmiyâ yıkdığı gibi seni mey ayakdan
 Ğam ile sen de o keyfiyyet ile turma yıkış

307³¹³*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Hüsñ ile âh o perî-şân ne güzel cān olmuş
 Âdemüñ gönlin alur şîvelü cānân olmuş

Ol nihâyetde melâhat o şeker lebler ile
 Mısr-ı hüsne bugün ol Yūsuf-ı Ken'ân olmuş

Şol güzel yüzini gören dil ü cāndan kıl olur
 Bugün ol yüzden o hüsñ iline sultân olmuş

312 G2929

313 G2936

Haddi vü cebhesi bu hüsn ü cemāl ile anuñ
Mihr-i raḥşān biri biri meh-i tābān olmış

Bir perī yüzlü güzeller şehine bende olup
Nazmî divānenüñ eglencesi divān olmış

308³¹⁴

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Yañağuş gül dudağuş gönçe-i ḥandān olmış
Kāmetüñ toğrusı bu serv-i ḥırāmān olmış

Haṭ çemen ḥad semen ü leb ter ü nāzūk gönçe
Bu leṭāfetle yüzüñ tāze gülistān olmış

Haṭ u zülfüñle senüñ ḥadd ü cebīnüñ beñzer
Bir gülistāna ki pür sünbül ü reyḥān olmış

Ey güzeller güzeli Yūsuf-ı Ken'ān vardur
Senden öñ hüsn ü behā Mısr'ına sultān olmış

Derd-i ıṣṣuñla senüñ her dem olup yüregi kıan
Kıanı Nazmî gibi bir gözi yaşı kıan olmış

309³¹⁵

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Şol ki hırış ehli ola anda ğınā olmaz imiş
Kişiye hırış gibi renc ü ı'nā olmaz imiş

Ġam-ı aġyār gibi derd ü belā var m'ola āh
 ʿĀşıkā andan eşed derd ü belā olmaz imiş

Gerçi çok zevk ü şafāsı bu cihānuñ ammā
 Mey ü maḥbūb gibi zevk ü şafā olmaz imiş

Tiġ-i hicrān ki dile yāre ura yārūñ aña
 Merhem-i vaşlı gibi hiç devā olmaz imiş

Nazmiyā yār vefā itmedi ben bendeye āh
 Ben de bildüm ki güzellerde vefā olmaz imiş

310³¹⁶

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Seyl-i eşküm göricek yār bu deryā der imiş
 İşiden ʿāşıkūñ hāli budur yā der imiş

Kıldı dil-mürdeyi būs-ı leb-i dil-ber ihyā
 Ehl-i dil anuñ için aña Mesîḥā der imiş

Ol ʿizār ile o dil-ber beni itdi Vāmık
 Nazar ehli hep o yüzden aña ʿAzrā der imiş

Zülfi sevdası idüpdür beni Mecnūn anuñ
 Anuñ için gören anı aña Leylā der imiş

Ol şeh-i ḥüsn görüp medḥümi vaşfında dimiş
 Nazmī nazmı nice nāzük nice zibā der imiş

311³¹⁷

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]

Ey gönül tut dün ü gün tırma güreş
Kaygı güreşçileri birle güreş

Gözüme dünya olur hep karanı
Baña görünmese ol yüzi güneş

Der o sevdüğüm için yad u biliş
Bir şarılmağ buña biñ cāna beleş

Nola yâr olsa güzeller hânı
Beg güzeldür yaraşuğ katı begeş

Var o leş olası engel birle
Nazmî yâr itdügi kurbânı üleş

312³¹⁸

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îl]

Oñarur kişiyi âdem ider uş
Olur oñmaduğ olmasa eger uş

Şu kim oñmaduğ olur her-giz oñmaz
Başında var ise yokdur meger uş

Danış yendek şu senden uşlularla
Bir olmaz çün bilürsin anı her uş

Peri yüzlülere bakma gel imdi
Görince anları zîrâ gider uş

317 G2943, Türkî-i Basîṭ

318 G2975

Baş egmezdüm ulus ulularına
Olaydı Nazmî başumda eger uş

313³¹⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Yâra yöneldükce yendek her ayakda cāna baş
Ey gönül hem kan yaşumdan dökilen mercāna baş

Görmesi bayramdur yārūñ aña kim iresin
Ol sevinc ile o çağ cān қоçını қurbāna baş

Қanı yārūm diyü gözden ақıdup қан yaşlaruñ
Қande yönelseñ gönül her bir ayakda қана baş

İster iseñ başuña gāvğā alasin göz göre
Қanzil ol ayak götür gel var yūri mey-һāne baş

Nazmî lālāsını yārūñ tez yıkılsun dir iseñ
Şağrağı taldur bir iki uç ol ahıryana baş

314³²⁰

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]

Dilerseñ kim saña feyyāzdan bir luṭf ola fāyiz
Dem-ā-dem zıkrūñ olsun dilde yā fettāḥ u yā қабız

Қақан olur ki şöһbetde tuta dānā yirin nā-dān
Olur mı zevқde her-giz ber-ā-ber һulv ile һāmız

319 G2984, Türkî-i Basit

320 G3011

Ne müşkil hâl olur kim hâliyâ devletlüler ekşer
Olur māl-i harāmı kande bulsa zulm ile kâbız

Geleydi kâşkî ol hâl elinden bir kişinüñ kim
İdeydi eşkini her dem maţar âhın idüp ‘arız

Kişi şol dem bilür bir ‘âfiyet qadrini kim nâ-gâh
Ola şıhhatdeyiken aña bir müşkil maraz ‘arız

Be Nazmî bu heves bir iki üç ü dörd ü beş imdi
Niçe bir vaşf-ı hâl ü hatt-ı zülf ü kākül ü ‘arız

315³²¹

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilāt]

Gönçeves olana demler kim dilüñde inqıbâz
Gül gibi gel gül açıl ey serv kıl seyr-i riyâz

Gülşen-i küyüñda kim hâk ile yek-sân olmışam
Çeşm-i pür eşküm olupdur anda mânend-i hıyâz

İy nigārum lutf idüp ‘uşşāka dāyim lutf ile
‘Arızuñ ‘arz eyleseñ saña kim eyler i‘tirâz

Geçmedin hüsñüñ zamānı kıl vefâ ‘aşıklara
Hey güzel şāhum irer her devlete çün inqırâz

Der-peyince şu gibi şāfi revân olur gönül
İtse ol serv-i revānum Nazmiyâ seyr-i riyâz

316³²²*[Müfte'îlün Müfte'îlün Fā'îlāt]*

Ĥüsnini şol dem k'ide cānāna 'arz
Luţf ile mihrini ider cāna 'arz

Ola ki bir bûse 'atā eyleye
Eyleyeyin cānumı cānāna 'arz

Ol şeh-i ĥüsn ışigine var göñül
Eyleyigör ĥālūñi dīvāna 'arz

Şevķini meclisde bugün dil-bere
Döne döne eyledi peymāne 'arz

'İşk ģamın hicr elemin Nazmiyā
Eyleyeyin ol şeh-i ĥübāna 'arz

317³²³*[Müfte'îlün Fā'îlün Müfte'îlün Fā'îlāt]*

Ķanlu yaşumla yazup yine faķirāne 'arz
İdeyin aĥvālūmi ol şeh-i ĥübāna 'arz

Hicr eleminden bugün yāra nola ağlasam
Lā-būd ider bendeler ĥālını sultāna 'arz

Fürķat odından yanup her gice pervāneler
Ĥālın ider her biri şem'-i şebistāna 'arz

Luţf ile 'aşıklara mihr yüzün gösterür
Gün gibi ĥüsnin ne gün eylese cānāna 'arz

322 G3038

323 G3039

Himmet iderdi tamâm âşaf-ı devrân eger
Eylese Nazmî kılın Şâh Süleymân'a 'arz

318³²⁴

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]

Senüñ Bağdâd'dur şehriñ aķar anda gözümdeñ Şaṭ
Hem anuñçün dimişdür bu gözüm yaşına diyen Şaṭ

Güzeller hânısın sen çünki şehriñdür senüñ Bağdâd
Gözüm yaşın ne yüzden itmeyem iki gözüm ben Şaṭ

Gözüm yaşın gören kapuñda sensüz tañlayup didi
Ki taşmış daḡı yaz olmazdan öñdin böyle erken Şaṭ

Sarâyuñ kapısı öñinde kim hânım aķar yaşıım
Bu yüzden aķmaz ol Bağdâd öñinde gür gür aķan Şaṭ

Yaşıuñ çayına it köpri kaçuñ şandallarıyla kim
Bilürsin Nazmî tutmaz degme bir köpriyi inen Şaṭ

319³²⁵

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Şafḡa-i ḡaddinde ol mâhuñ mücellâ tâze ḡaṭ
Sûre-i veş-Şems'dür anda olan beñler nuķaṭ

Âba beñzer 'arız-ı dil-ber anuñ üstinde ḡâl
Beñzer ol cādüya kim batmaz şuya mânend-i baṭ

324 G3046, Türkî-i Basîṭ

325 G3057

Eşk-i ‘āşık kūy-ı ma‘şūka virür revnaķ revān
Nitekim virür şeref Bağdād u Mısr’a Nîl ü Şaţ

Her kişinüñ yahşı tonına baķar işbu ‘avām
Añlamazlar anı kim *lā-hayre illā fi’l-vasaţ*

Şoĥbet-i cānāneden ben bildüğüm Nazmî murād
Sîne-ber-sîne olup cān cāna olmaķdur faķaţ

320³²⁶

[*Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün*]

Şafĥa-i ĥaddüñde ĥaţtuñ olmasa cānā ğalaţ
Ĥāllerden cā-be-cā şekk içün olmazdı nuķaţ

Āb-ı ĥayvāndur benüm cānum senüñ nāzük lebüñ
Ķara zülfüñ anda zulmet ĥızrdur ol sebz-ĥaţ

Mihrüñi ey māh-ı Ken‘ān’um tutup cāndan ‘azîz
Şaķlaram cān içre kim *lā-hayre illā fi’l-vasaţ*

Gül-şen-i kūyuñdan eşküm nola ĥālî olmasa
Hey begüm Bağdād’dan münfek olur mı cüy-ı Şaţ

Ķāmetüñ seyri dūrür ey serv-i nāzum rāstî
Maţlab-ı a‘lāsı Nazmî aĥķaruñ senden faķaţ

321³²⁷

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Mihre yüz tutar getürse tâze bir maḥbûb ḥaṭ
 Feth-i bâb-ı mihr içün olmış durur menşûb ḥaṭ
 Ehl-i diller içre anuñçün olur merğûb ḥaṭ
 Yaraşur dil-berlere reyḥân mişâli ḥûb ḥaṭ

Ḥaṭṭ ile olur tamâm-ı revnaḳ-ı ḥüsn ü cemâl
 Ḥaṭṭ ile bulur muḥaḳḳaḳ zîver-i behcet kemâl
 Ehl-i diller ḥüsn-i ḥaṭṭ içün ider çok kıl ü kâl
 Yaraşur dil-berlere reyḥân mişâli ḥûb ḥaṭ

Bezm-i ḥüsne ḥaṭ durur viren kemâl-i ziyneti
 Ḥadd-i dil-ber ḥaṭṭ-ı dil-keş birle bulur behceti
 Ḥaṭṭ ile her yüzden artar çün güzellik ḥâleti
 Yaraşur dil-berlere reyḥân mişâli ḥûb ḥaṭ

Ḥaṭṭı geldükde olur dil-ber kemâl ile güzel
 Ḥaṭ durur dil-berleri ḥüsn ile iden bî-bedel
 Ḥüsn-i ḥaṭṭ ile yazılmış âyet-âsâ mâ-ḥaşal
 Yaraşur dil-berlere reyḥân mişâli ḥûb ḥaṭ

Ḥaṭ görüp ḥazṣ itse 'âşık ḥadd-i dil-berde nola
 Ḥaṭṭ olur çün mücib-i meyl-i vefâ terk-i cefâ
 Böyle bu vech ile her yüzden muḥaḳḳaḳ Naḫmiyâ
 Yaraşur dil-berlere reyḥân mişâli ḥûb ḥaṭ

322³²⁸

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlāt]

İtdi dil mülkini çeşm-i yār zabt
Vây ol iklîme k'ide Tatar zabt

Yaşuma kirpüklerüm sedd ola mı
Çün olunmaz hâr ile enhâr zabt

Her hevâya yiltênür kılmaz qarâr
Hiç olunmaz bu dil-i bî-kâr zabt

‘İşk üstâdından özge bir dahî
İde dil tıflın meger dil-dâr zabt

Nazmî tâ kim oldı mest-i câm-ı ‘İşk
Kendüzin ol idemez ey yâr zabt

323³²⁹

[Mef'ülü Fā'īlātü Mefā'īlū Fā'īlün]

Haddüñde kim bu vech ile tutdı qarâr hâṭ
İklîm-i hüsne ṭurmayuben el karar hâṭ

İtdi nihân küsûf ile mihr-i cemâlüñi
Haddüñde oldı çün güzelüm âşkâr hâṭ

Ne yüz qarasıdur bu ki qarşumda göz göre
Büs u kenâr ide lebüñi ey nigâr hâṭ

Ben bî-[qarâr] ‘âşıka göstermez oldı gün
Hüsnuñ harîmine olalı perde-dâr hâṭ

328 G3065

329 G3079

Nesh itdi la'lüññüñ haṭı Yâḳūt haṭṭını
Olmaz anuñ mişâli muḥaḳḳaḳ ğubâr haṭ

Güyâ ki Hind tâciridür Çin'den itdi 'azm
Rûm'a getürdi şatmağa müşk-i Tatar haṭ

Vaşf-ı haṭuñ bu Nazmî şu resm ile yazdı kim
Anuñ mişâli olmaya bir şive-dâr haṭ

324³³⁰

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlât]

Giceler kim bezme virür fer çerâğ
Bir kamer-ruḥ dil-bere beñzer çerâğ

Güyyâ bir sîm-ten maḥbûbdur
Kim geyer başına tâc-ı zer çerâğ

Bir yalıñ yüzlü dürür par par yanar
Ehl-i bezmüñ göñlini egler çerâğ

Her gice mâh-ı cihân-ârâ gibi
Urınur başına nûr-efser çerâğ

Terk-i ser itmekde şevḳ ile revân
'Âşık-ı rûşen-dile beñzer çerâğ

Yâra her şeb ḥâlin ağlar bezmde
'İşk odından dâyimâ yanar çerâğ

Yimedi pervâne pervâ gerçi kim
Çekdi aña bir yalıñ ḥancer çerâğ

Vaşl u hicr-i yâri añup muttaşıl
Geh güler şevk ile geh ağlar çerâğ

Nazmiyâ meclisde her şeb germ olup
Şevkini cânâna ‘arz eyler çerâğ

325³³¹

[Fâ‘îlâtün Fâ‘îlâtün Fâ‘îlât]

Giceler kim karşıña yanar çerâğ
‘Arz-ı şevk eyler saña beñzer çerâğ

Meclisünde ‘âşık-ı mestâne-vâr
Geh güler şevk ile geh ağlar çerâğ

Nür-ı hüsnünden k’idüpdür iktibâs
Bezme her şeb virür ey meh fer çerâğ

Bezmüne olmazdı mahrem giceler
Olmasa ey mâh sa‘d-ahter çerâğ

‘Âşık-ı ser-bâz mânendi ider
Germ olup şevküñle terk-i ser çerâğ

Mihr ile halkı yakarsa âftâb
Nola kim sen mâhdan yakar çerâğ

Karşıña her şeb ki yanar yakılır
Nazmî-i süzân-dile beñzer çerâğ

326³³²

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]

Yok durur mehde senüñ mihr-i ruhuñ deñlü fürüg
Şadıķam ben o sözümde beni sen şanma dürüg

Mülk-i 'ıřķuñ şehiyem ıtabl fiğān eşķ sipāh
Āhumuñ āteş ü düdü 'alem ile baña tuğ

Cigerüm sîne tenürında kebāb olmadadır
Āh-ı germüm ki deründan gelür ol düd ile buğ

Tāze şire olamaz köhne şarābuñ bedeli
Olamaz şire bedel niteki ol nev' ile düğ

Nażmiyā lafz-ı dürer-bār ile bu nażm-ı belig
Āndururdu seni dil-dāra eger balsa bülüg

Gösterürler götiri meylden elbette ferāğ
Gerçek erler ki görür pîre-zen-i dehri dürüg

327³³³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]

Hayf aña kim naķd-i 'ömri eyleye beyhüde şarf
Olmaya maķşûdı hiç öğrenmege bir iki ħarf

Şol güzeller ħüsrevi kim mantıķ-ı şîrîni var
Ġāyet ile ħüb olur kim okur ola naħv ü şarf

Meclise şāfi şafā-baĥş olduğıyçün şevķ ile
Şişe eyler her zārîf olan şarāb-ı nāba zārîf

332 G3180

333 G3237

Bezm-i gül-zâr içre kim ağıyar ola bârid düşer
Ol bürüdet gösterür ezharı eşcâr üzre berf

Nazmiyâ şarf itme elfâz-ı dürer-bârı ki şırf
Ola anda söylenen sözler zebân-ı Rûm u Serf

328³³⁴

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlât]

Hey ne var 'âlemde vaşl-ı dil-bere hem-tâ laţîf
Sen müyesser eyle anı ben kuluña yâ laţîf

Şoĥbeti olur ĥaķîkat birle rûĥânî hemîn
Hem-demi anuñ kim ola bir melek-sîmâ laţîf

Cân şafâsın kesb ider her kim ki şoĥbet eyleye
Bir senüñ gibi perî-ruĥsâr ile tenhâ laţîf

Saña kim me'vâ ola ey ĥürî-çehre bir maķâm
Ol maķâm olur hemîn cennet gibi me'vâ laţîf

Çok güzel gördüm laţîf ammâ ki her-giz görmedüm
Bu cemâl ü ĥüsn ile sen dil-bere hem-tâ laţîf

Gül yüzüñ yâdıyla kūyuñda iden rengîn şadâ
Gülsitânda bûlbûl-i gūyâ durur gūyâ laţîf

Luţf yüzün gösterüp kıl Nazmî'ye geh gâĥ luţf
Kim seni ol dem-be-dem medĥ eyleye cânâ laţîf

329³³⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]

‘Ârız-ı dil-berde olmuşdur ‘aceb sehhâr zülf
Kim hemîşe görünür geh ‘akreb ü geh mâr zülf

Genc-i hüsn-i yâra ol kim el şuna bir gencden
Hamle eyler üstine ol ân ejder-vâr zülf

İtmege ber-dâr ol dil-dâr diller düzdini
Hüsnî meydânında olmuşdur anuñ bir dâr zülf

Der-kenâr itmek recâsıyla meyân-ı yâri âh
Şalınur yanınca dâyim nitekim zünnâr zülf

Ruğlarında dil-berüñ bu vech ile hoş-büyile
‘Anber-i sârâdur ol haţ nâfe-i Tatar zülf

Var durur hüsn ü cemâl-i yârüñ özge ‘âlemi
Kim nehâr-ı rüşen ol ruhsâr u leyl-i târ zülf

Nazmiyâ eyler meşâmm-ı cânı hoş-bü şubh u şâm
Kim olur her dem bu yüzden misk ü ‘anber-bâr zülf

330³³⁶

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]

Ruğlaruñ cânâ gül-i terden laţîf
Şaçlaruñ misk ile ‘anberden laţîf

Leblerüñ şehd ile şekkerden lezîz
Kâmetüñ serv ile ‘ar‘ardan laţîf

335 G3240

336 G3253

Başum için hâk-pâyün gözüme
Görinür ey dost cevherden laṭîf

Ne kadar bulsa leṭâfet berg-i gül
Olmaya ruḥsâr-ı dil-berden laṭîf

Şûh u şengül laṭ-i dil-ber Nazmiyâ
Hûb u raʿnâ gönçe-i terden laṭîf

331³³⁷

[Feʿîlâtün Feʿîlâtün Feʿîlâtün Feʿîlün]

Şimdiki ʿaşruñ o peydâ olan aʿyânına yuf
İşleri zulm olaruñ ʿâdet ü erkânına yuf

Şâhib-i devlet olup mâyl-i rüşvet olanuñ
ʿİzz ü cāhına zehî ḥayf u denî şânına yuf

Zâleme zulme el uzatmağa her kâdî kim
Göstere ruḥşat anuñ emrine fermânına yuf

Zulm ile ḥalka ʿases gibi ʿavânlıklar iden
Zâleme zümresinüñ cümleten aʿvânına yuf

Nazmiyâ şimdiki devletlülerüñ veʿl-ḥâşıl
Kerem ü himmeti yok bir kuru ʿunvânına yuf

332³³⁸

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]

Baş olduğu ħurūfa hemīn ol ola elif
Kim evvel-i ilāh durur evvelā elif

Oldı ilāhuñ evveline āħirine dāl
Kim evvel oldı evvel ü āħirde tā elif

İsm-i ilāhuñ evveli olmağ ile hemīn
Cümle ħurūfuñ eşrefi olmaz mı yā elif

Başdan o toğru olduğu yiter aña şeref
Olmışdur ol şerefle ħad-i dil-rübā elif

Her gāh elifle hā yazarum ol sebebden āh
Pes āh olur ki yazıla hā tā ki bā-elif

Ķadd-i nigāra varuram ānī o demde rāst
Yanumda bir kişi ki benüm okıya elif

Ķaddi mişāli olduğ içün dil-rübālaruñ
Nazmī dem-ā-dem imdi hemān okı ha elif

333³³⁹

[Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün]

Ruĥı olmasa ol nigāruñ müzellef
Nola sünbül ile bezenmez çü Muşĥaf

Dil-i 'āşıkuñ 'aynıyam dimegin baħr
Anuñ mevc ile bād urur yüzine kef

338 G3282

339 G3286

O serv-i semen-ten gele diyü şafşâf
Selâma тұrur reh-güzārında şaf şaf

Baňa vâ'izâ itme teklif-i tã'at
Ki mecnûn durur 'âşık olmaz mükellef

Ġam-ı devri def' itmek içün bu Nazmî
Müdâm olur oldu mey ile mükeyyef

334³⁴⁰

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]

Niçe bir bezm-i [ġāmda] eşk-i ħūnīnüm şarāb olmak
Niçe bir nār-ı hicr ile yanup baġrum kebāb olmak

Naşib olmaya görmek hafta vü ay ile gün yüzün
Ne düşvār [u] ne müşkil dil-rübā 'ālī-cenāb olmak

Ĥayāl-i yār bezminde nola bī-ĥad fiġān itsem
Ki bezm-i şehde kânündür niçe çeng ü rebāb olmak

Mübeddel olmaz ise vuşlata hicrān-ı yār āĥir
Muḳarrerdür ben ol ġamdan helāk olup türāb olmak

Müyesser ola mı bir gün yine yārī kılup baĥtuñ
Der-i dil-dārda Nazmî saña bir feth-i bāb olmak

335³⁴¹*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

İşigün hākine yüz sürmedür 'izzet-me'āb olmak
Efendi saña kıl olmak durur devlet-nişāb olmak

Niçe aylar giçer gün yüzünü görmek naşib olmaz
Ne müşkildür kişinün sevdügi 'ālî-cenāb olmak

İşigünde saña kıl olmadur ey pādşāh-ı hüsn
Bugün 'ālemde 'izz ile sa'ādet-intisāb olmak

Sa'ādetle görem mi gün yüzün bir gün işigünde
Müyesser ola mı ol vech ile bir fetḥ-i bāb olmak

Sa'ādetle seni görüp şeref bulsa vişālünle
Bu Nazmî'ye olurdu kām-bîn ü kām-yāb olmak

336³⁴²*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Niçe bir yār yanında baña bî-i'tibār olmak
Baña mı kaldı 'ālemde zelil ü ḥ'ār u zār olmak

Dehān-ı dil-rübādan buse ey dil çün degül mümkün
Niçe bir yok yire ben 'āşıkā ümmîd-vār olmak

Kemer gibi zer ile sîmüm olsa der-meyān itsem
Meyānı ol nigāruñ mümkün olurdu kenār olmak

Görüp ağıyārı yār ile helāk olsam 'aceb midür
Ölümdür 'āşık-ı zāra nigār ağıyāra yār olmak

341 G3301

342 G3302

Ümîd-i vaşlı ile her cefâ-hû dil-berûn her dem
Niçe bir yolına bu nakd-i cân Nazmî nişâr olmak

337³⁴³

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

Şu dem kim 'ışk-ı dil-dâr ile ey dil âşinâ olduk
Belâ bahrine düşdük ol belâya mübtelâ olduk

O şâh-ı hüsne tâ biz 'âşık-ı bî-dil ki dil virdük
Bugün her birümüz bir mülk-i 'ışka pādşâ olduk

Düşelden ol hümānuñ şol hümāyūn zülfine bu dil
Niçe demlerdür âvāre olup ehl-i hevā olduk

Belâ bezminde 'ışk ile yidük gam h'ânını şöyle
Ki toydı cāndan anuñla ne toymak imtilâ olduk

Be Nazmî âhîri her nesnenüñ ölüm olunca âh
Ne nefî var tūtalum biz beg olduk yâ ağa olduk

338³⁴⁴

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

O cānān sidre-kāmet bir kıyāmet yār-i cān ancak
Anuñ fettān gözi bir fitne-i âhîr-zamān ancak

Nihāyetsüz gibi 'uşşākı ol zībā nigāruñ kim
Dem-ā-dem kūyi bir feryād ile âh u fiğān ancak

343 G3304

344 G3306

Niçe kanlar döküp cânlar helâk itmişdür ança
Kim anuñ kirpügi tîr ey gönül kaşı kemân ancağ

Bu zülf ü çeşm ile ol hışm ile meşhûr cânâne
Ne şübhe bir belâ-yı cân u âşüb-ı cihân ancağ

Ben ol cânâna cân mı diyeyin yoğsa perî yâ Rab
Benüm gözümden ol Nazmî hele her dem nihân ancağ

339³⁴⁵

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

Egerçi her kişiye müşkil olur cāndan ayrılmak
Velî andan eşeddür 'âşıka cānāndan ayrılmak

Cihân içre hakîkat gözleseñ ammâ ki ma'nîde
Kişiye cāndan ayrılmak durur cānāndan ayrılmak

Firākında nigāruñ derd ü gam çekse nola 'âşık
Ölcek mücib-i ta'zîb olur imāndan ayrılmak

Firāk-ı yâr ile 'âşık 'aceb mi ağlasa her dem
Degül Ya'kûb'a âsân Yûsuf-ı Ken'ân'dan ayrılmak

Bu ân-ı hüsn kim var kıdd ü ebrûyile dil-berde
Baña müşkil gelür gâyetde Nazmî andan ayrılmak

340³⁴⁶*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Şu yüzden olmuşam cân ile cânâ ben saña 'âşık
Ki göz gönül daği hem cümleten bu ten saña 'âşık

Ruğuñ gül kâkülün sünbül haçuñ reyhân lebün gönçe
Bu yüzden bülbül-i dil ey yüzi gülşen saña 'âşık

Yüzün ayına âyine muķâbil eyleseñ dâyim
Benüm hâlüm bilürdün âh olurduñ sen saña 'âşık

Ėamuñdan zer gibi zerd oldu rûyum derde düşdüm âh
Olaldan ey teni sîm ü dili âhen saña 'âşık

Çeker Ėam her dem ağlar fûrķatûñden sen gülersin âh
Olaldan Nazmî ey dil-dâr-ı şûh u şen saña 'âşık

341³⁴⁷*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Nice şâd olayın kim bir boyı şimşâd yârüm yok
Nice Ėam çekmeyem bir yüzi gül gönçe nigârüm yok

Baña gel sen güzel sevmekden el çek dime ey nâşih
Benüm gelmez elümden ol elümde ihtiyârum yok

Güzel sevmekden el çeksün o kim nâmûs u 'ârı var
Hele ben 'âşık-ı şûrideyem nâmûs u 'ârüm yok

Revân olsun yolında dil-berün naķd-i revân işte
Ayağı tozına pes andan özge bir nişârüm yok

346 G3310

347 G3314

Kenâr için meyân-ı yâri varum der-meyân itdüm
Dehânı gibi oldı âh Nazmî cümle varum yok

342³⁴⁸

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]

Benüm şehr içre sen meh-rû gibi bir şehr-i yârum yok
Gözüm nûri temâşâ-yı cemâlûnsüz qarârum yok

Seni cânâ ki ben gördüm görelden cân ile sevdüm
Benüm cânım gibi sevgülüsinden gayrı yârüm yok

Görelden ben kara yazulı haţţ-ı hadd-i zibâñı
Nigârâ şanma kim âyîne-i cānda gubârum yok

Kuluñ olmakla şâhum il yanında i'tibârum var
Ayağın toprağında zerre deñlü i'tibârum yok

Nişâr için yoluñda Nazmî'yem bir naqd-i cânım var
Begüm ma'zûr tut kim andan özge bir nişârum yok

343³⁴⁹

[Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün]

Yok yire dehānuñ baña sögse nola çoklık
Cānâ kişiye çok iş ider âh bu yoklık

Çeşmüñle dehānuñı görüp virdi revān cân
Dil tıflı çıkup 'ammeye şan itdi konuklık

348 G3315

349 G3332

Gel cevri o ben bülbüle g l yüzüne ar u
Ey one gider  nki bah r irse  ovukluk

anlu ya um  hicr-i fem    n dimiş a y r
G r k firi yok yire virür ana  anukluk

 a  göreli c n  le -i la'   nde bu Nazm 
Geldi am ile  yine-i c na  onukluk

344³⁵⁰

[*Mef  l n Mef  l n Fe  l n*]

Düşüp biz böyle kim ayakda alduk
El ire adı  anı yire alduk

alab o ara kim g   l gemisin
Yine yoldaşlar u  engine  alduk

Ayağın almada hep birbirin  
Bu elden biz yine bir örnek alduk

Yazuklar i ley p yüz arasıyla
Yüz açlığın azanmaduk ıralduk

ara düzenle bir bozuk düzende
Yine ay u opuzın Nazm  alduk

345³⁵¹

[Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün]

Yârümden ey-vây ayruyam âh ayrılık vâh ayrılık
Ol derd birle şayruyam âh ayrılık vâh ayrılık

Yâr ayrılığı kaygısı oldu baña cân kayısı
Oldum o derdün şayrusı âh ayrılık vâh ayrılık

Ayrılığa düşse kişi âh ile vây olur işi
Od gibi olur yanışı âh ayrılık vâh ayrılık

Ayrılığa düşdükte ben sensin bu gönüm egleyen
Ey âh olasin sen esen âh ayrılık vâh ayrılık

Oldı gözüm yaşı deñiz ol yâra bu derdüm deñiz
Ayrılığum bir añasız âh ayrılık vâh ayrılık

Âh eyleseñ yende k nola çün düşdün âh ayrılığa
Böyle olur yâ Nazmî yâ âh ayrılık vâh ayrılık

Ayrılığın ey yüzi ay itdi gözüm yaşını çay
Oldı işüm uş âh u vây âh ayrılık vâh ayrılık

346³⁵²

[Müfte'îlün Mefā'îlün Müfte'îlün Mefā'îlün]

Şol kişün ki mihr ider bir yüzi gün nigârı yok
Ol kara günlünün günü leyl dürür nehârı yok

Hüsni olan güzellerün hulki gerek dürür veli
Deyr-i cihânda görinen şüretün i'tibârı yok

351 G3376, Türkî-i Basîf

352 G3377

Bülbüli yüz var ol gülün gülşen-i küyi içre lik
Bencileyin birisinün nâle-i şad hezârı yok

Mihr ü vefâya yârümün ‘ahdi bütün olursa ger
Ta‘ne taşıyla gönümün zerrece inkisârı yok

‘ışkı yolında Nazmiyâ zülfi gibi o dil-berün
‘ışk ile terk-i ser kılup hâk olanun şumârı yok

347³⁵³

[Müfte‘ilün Mefā‘ilün Müfte‘ilün Mefā‘ilün]

Haste dürür gamuñla dil münis ü gam-küsârı yok
Derd ile nâleler kılur neylesün ihtiyârı yok

Şimdi meyānuñ ey nigār işidüp olduğın kenār
Guşşayile gözüm yaşı bahır durur kenârı yok

Görmeyeli güneş yüzün gözüme tār olup cihān
Bu kara bahtumuñ günü leyl dürür nehârı yok

Yirde vü gökde ey hüma kalmadı âh kim yiri
Düşdi hevâ-yı ‘ıškuña murğ-ı dilün qarârı yok

‘Âşık olaldan a güzel Nazmî-i mübtelâ saña
Dem-be-dem âh u zâr ile nâleden özge kârı yok

348³⁵⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Mey gibi merdâne eyler her mizâcî çün 'arâk
Anasın gör kızın al ma'nîsi anda mâ-şadağ

Eşk-i hününümle ma'nîde benüm iki gözüm
Bezm-i gâmda lâle-gün mey birle bir iki kabağ

Gönçe vü nergis 'arûs-ı gülsitâna göz ağız
Hem gül ile gönçe-i zanbağ durur burun kulağ

Bir iki üç günligüz ma'nîde biz dünyâda pes
Halk-ı âlem hep konuk bu dâr-ı dünyâ bir konak

Dil-berüñ dil Nazmiyâ çeşmi hayâli birle şan
Bir harâbe yirdür olmuş bir harâmîye yatağ

349³⁵⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

İşigüñe gök dimek ma'nîsi ey meh mâ-şadağ
K'anda eşküm kaçresi necm âhum odıdur şafağ

Maṭla'-ı mihr olmuş ey mâhum girîbânuñ senüñ
Aña ol yüzden sa'âdet virmiş ol Rabbü'l-felağ

Şafha-i ḥaddüñ ki ḥaṭṭuñ birle maḥz-ı şun'dur
Ol senüñ ḥüsnüñ kitabından bu resme bir varak

Derd-i hicrânuñla ḥâlüm bilmek isterseñ benüm
Luṭf idüp biñ nâz ile gel ḥâlüme bir kerre bak

354 G3390

355 G3391

Nazmî-i cevher-ıtabî'at şu gibi dîdâruña
 'Âşık olmışdur daî [halk] itmedin dünyâyı Hâk

350³⁵⁶

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

'Âşık iseñ қо bu dünyâ ziyetini cânâna baқ
 Kim dimişler ata baқma țona baқma cânâ baқ

Biñ dil alur bir nazarda merdüm-i çeşm-i nigâr
 Ne kerâmetler virür gözle Hudâ insâna baқ

İster iseñ göz gönül rûşenliğini rûz u şeb
 Bir yüzi mihr-i münîr alnı meh-i tâbâna baқ

Gönlün açılson yüzün gülsün şafâ-yı cân ile
 Bir yañağı gül dudağı gonçe-i handâna baқ

Bu yalan dünyâda gerçek 'âşık iseñ Nazmiyâ
 Âşinâ ol yâre andan gayrıya bigâne baқ

351³⁵⁷

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Gönlüm eglensün dir iseñ her güzel olana baқ
 İmdi sev güzel kıza baқ sev güzel oğlana baқ

At u țon ile bezenmekden bezer yâr isteyen
 Kim dimişler ata baқma țona baқma cânâ baқ

356 G3396

357 G3397, Türkî-i Basît

Gönlüñ isterse ki yendek çok güzeller göresin
Şehr için gez sağlu şollu turma her dükkâna bak

Tasa vü kayğu kılıcı yâre urdı bağruma
Gel inanmazsañ gözümden yendek akan kana bak

La'l dudağundan ayru gözlerinden Nazmî'nüñ
Kan yaş ile dâne dâne dökilen mercâna bak

352³⁵⁸

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilāt]

Sâlik-i rāh-ı hüädür ehl-i ıışk
Mâ-ḥaşal merd-i Hudâ'dur ehl-i ıışk

Kesb ider fânî cihân içre fenâ
Tâlib-i mülk-i beḳädür ehl-i ıışk

Ğıll ü ğışden pāk ü şâfidür dili
Ol sebebden pür şafädür ehl-i ıışk

Ḳavli şâdık fî'li hem olur şahîḥ
Dostlıkda bî-riyädür ehl-i ıışk

Pādşehdür fî'l-ḥakîḳa Nazmîyâ
Şûretâ lîkin gedädür ehl-i ıışk

353³⁵⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]

Düşdi cānāndan baña tā kim firāk
 Fî'l-ḥaḳîḳa olmuşam cāndan ırak
 Ȑomadı ol derd cānumda mezāk
 Cānuma kār itdi derd-i iştîyāk

Oldum ol cānāneden ben kim cüdā
 Cāna geçdi ḥasreti vā ḥasretā
 Derde düşdüm iştîyāk ile aña
 Cānuma kār itdi derd-i iştîyāk

Derde şaldı iştîyāk ey-vā beni
 Āh o derd āh alısar derdā beni
 Ne kara güne Ȑomış Mevlā beni
 Cānuma kār itdi derd-i iştîyāk

İftirākı āh o cānānuñ ne güc
 İştîyākı cāna hāy anuñ ne güc
 Ḥasreti her dem aña cānuñ ne güc
 Cānuma kār itdi derd-i iştîyāk

Nazmiyā düşdüm cüdā cānāneden
 Hey meded ayruldum ol dūr-dāneden
 Bu belā ben 'āşîḳa derdā neden
 Cānuma kār itdi derd-i iştîyāk

354³⁶⁰

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Qaldı dil der-mānde bir dermānı yok
Bir řabīb-i cān olur cānānı yok

Vādī-i ğamda benüm mecnūn gibi
Derde düşmüş başına dermānı yok

Bir gönülde k'olmaya mihr-i nigār
Beñzer ol iqlīme kim sultānı yok

Dil-berün zülf ü qad ü ebrūsınun
Dilde mihri olmayanun cānı yok

Beglerün şimdi 'aceb erkānı var
Nazmiyā miskīnlere iřsānı yok

Olısar ol nesne kim yok 'ākıbet
Pes hemān bilmek gerekdür anı yok

Şeh Süleymān'dur bu karn içre bugün
Bir şeh-i şāhib-kırān aqrānı yok

355³⁶¹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Seyr iden yār ile her dem nola āgyār olıcağ
Güle nokşān ire mi hem-dem aña hār olıcağ

İki gönül bir olunca olur āsān vuşlat
Ne ğam āgyārdan ol yār baña yār olıcağ

Akıdurlar şu gibi dilleri kendülerine
Serv-şadlerde güzel şive-i reftâr olıcağ

Yüzi yirde dili şâfi işi zârî yolu pâk
Şu gibi olsa kişi ‘âşık-ı dîdâr olıcağ

Yâr-i meh-pâresinüñ mihrini görür Nazmî
Tâli‘i bir kişinüñ kendüzine yâr olıcağ

356³⁶²

[Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlün]

Devletüm yâr ola mı sen baña yâr olmayıcağ
Yâ meyānuñ baña lutf ile kenâr olmayıcağ

Hîç inanma seni cāndan severem diyene sen
Nağd-i cānı reh-i ‘ışkuñda nişâr olmayıcağ

Sensüzün ey yüzi gül neyleyeyin küyuñda
‘Andelîb uğraya mı bâğa bahâr olmayıcağ

Kılsa gül yüzüne karşı nola dil zâr-ı hezâr
Nice bûlbûldür anuñ zârî hezâr olmayıcağ

Tâli‘ ü baht u sa‘âdet ola mı Nazmî’ye yâr
Aña sen ey yüzi meh mihr ile yâr olmayıcağ

357³⁶³

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ben ölürsem gam ile nola ki cānānum yok
 Pes ne dirlik baña ma'nide benüm cānum yok

Cānuma nice gele bir feraḥ u şevḳ u şafā
 Mūnis-i cānum olur āh ki cānānum yok

Nola olursa benüm gözüme 'ālem karanū
 Göz gönül rüşen ider bir meh-i tābānum yok

Dem-be-dem bülbül-i nālān ile ben hem-dem olup
 Nola giryān olıcaḳ bir gül-i ḥandānum yok

Nazmiyā gülşen-i ḥüsn içre laṭîf ü mevzūn
 Benüm anuñ gibi bir serv-i ḥırāmānum yok

358³⁶⁴

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Olsa bādāma nola tu'm ile hem-ser finduḳ
 Çünkü her yirden anuñ yirini tutar finduḳ

Mezesidür mey-i nābuñ geregi gibi tamām
 Meclis-i meyde gerekdür k'ola ziver finduḳ

'Āşıkuñ derd ile baḡrında ki başlar çıkar āh
 Vech-i teşbīh ile başdan aña beñzer finduḳ

Tek midür çift midür oyunını oynamada
 Hüblar gönlini ikide bir egler finduḳ

363 G3429

364 G3432

Şeb-i kadre döner ol sūrda finduḡ gicesi
Nazmiyā oynaya çün anda güzeller finduḡ

359³⁶⁵

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]

Hüsünü kitābı olmadın inşā varak varak
‘Aşıklar anı ezber okurdi sebak sebak

Her hāra gül gibi olup ey gönçe-leb yakīn
Benden kaçarsın āh dem-ā-dem irak irak

Şol merdümān-ı çeşmüne hey di bebek bebek
Hişm eyler oldılar baña gözle babak babak

Bezm-i gamuñda mey yirine baña dem-be-dem
Hün-ı ciger şunar iki çeşmüm çanak çanak

Yoluñda Nazmī'nün kaṭarāt-ı sirışkden
Çeşmi ider nişār-ı le'ali ṭabak ṭabak

360³⁶⁶

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Gözetmezsin yoluña naḡd-i cān viren ḥarīdāruñ
Hemān ey ḥ'āce-i ḥüsn ü behā gayr ile bāzāruñ

Nigārā dem-be-dem küyuñda āh itsün ḳo ‘uşşāḳı
Nevā-yı bülbul-i zār iledür çün ḥazḳı gül-zāruñ

365 G3461

366 G3488

Felekden döne döne her dem âh u nâle itmezdüm
Olaydı mihri ben bî-ṭâlî'e sen mâh-ruḥsârûñ

Dil-i 'uṣṣâk olupdur ey nigârum bezm-i ḥüsnüñde
Cemâli şem'ine pervâne sen ruḥsâr-ı gül-nâruñ

Saňa bu çeşm-i giryânuñ gör insâniyyetin Nazmî
Ki fûrkâtde odur merdümlik idüp her dem ağlaruñ

361³⁶⁷

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Helâkiyüz güzellerde gönül güzel gözüñ kaşuñ
Daḥi üftâdesiyüz sözde her dil-dâr-ı dür-pâşuñ

Ġamından ol perinüñ çeşme itdün yaşıñı taḥsîn
İlâhî çoğ ola ey merdüm-i çeşmüm senüñ yaşıñı

Bile rûz-ı ḥisâb olduḡda ey dil şaḡışın cümle
O sengin-dil baňa şol bî-ḥisâb urduḡı çok taşuñ

Şafaḡ kim maḥv olur olduḡca zâhir mihr-i 'âlem-tâb
Şanasın 'askerin sır Rûm sultânı Kızılbaş'uñ

Dilüñde derd-i hicr-i yâr u almış dâyireñ âgyâr
Ġam u endüh ile pürdür senüñ Nazmî içün taşuñ

362³⁶⁸

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Gören 'aşıq müselsel cûların her deşt ü hāmūnuñ
Şanur zencirini sürür daħi bu devr mecnūnuñ

Temāşā-yı çemen seyrân-ı gülşen aındurur kalbe
Hayāl-i haţţ-ı sebzūñ birle cānā ħadd-i gül-gūnuñ

Olaydı gül-ruĥ u ğonçe-dehen ey gül-bin-i nāzum
O yüzden beñzedürdüm ben de serve ħadd-i mevzūnuñ

Hevāyi olmaz idi çaĥ bu yüzden muttaşıl her dem
Hümā olmasa ger 'ömrüm senūñ zülf-i hümāyūnuñ

Gören ħüsnūñ olur bu Nazmī gibi 'abd-i miskīnūñ
Efendi pādşāhı daħi olsa rub'-ı meskūnuñ

363³⁶⁹

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Bulınmaz bir güzel sultān-ı ħüsn olmaĥa senden yeg
Daħi bir 'aşıq olmaz şāh-ı 'ışĥ olmaĥa benden yeg

Yüzūñ gülden laţif ü nāzük alnuñ yāsemenden ter
Dehānuñ ğonçeden ra'nā durur sīnen semenden yeg

Senūñ memdūĥdur şol tāze bir gül-desteden destūñ
Ķadūñ mevzūn u bālālıkda serv ü nārvenden yeg

Güzel her barmaĥuñ bir ğonçe-i zanbaĥdan ey gül-ruĥ
Muşaffā 'arīzuñ şudan ĥaţuñ tāze çemenden yeg

Leṭāfetde lebūñ ra'na durur la'l-i Bedaḥṣān'dan
Şafāda dişlerūñ her vech ile dürr-i 'Aden'den yeg

Benüm 'ömrüm şaçuñ yeg 'anber-i sārādan anı bil
Daḥi çin zülfüñ ey hūb-ı Hıṭā misk-i Hūten'den yeg

Benüm cānum bu zāt-ı pāk ile sen ḥaḳ bu cevhersin
Güzeller içre gelmez Nazmî'ye bir daḥi senden yeg

364³⁷⁰

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Hıramān olsa gönüller alur reftarı Maḥmūd'uñ
Dehān açsa söze cān-baḥş olur güftarı Maḥmūd'uñ

İñen hūb iñen āfetdür ne diyem pür leṭāfetdür
Şanasın bāğ-ı cennetdür daḥi gül-zārı Maḥmūd'uñ

Lebi gonçe dili bülbül gözi nergis şacı sünbül
Dil-ārā serv ü ra'na gül ḳad ü ruḥsarı Maḥmūd'uñ

Belādur anda ol ḳāmet o fettān ḡamzeler āfet
Gören 'āşık budur ḥikmet olur bīmārı Maḥmūd'uñ

Güzellikde o cānāne dönüpdür māh-ı tābāna
Virür Nazmî dil ü cāna şafā didārı Maḥmūd'uñ

365³⁷¹

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Ḳāmetüñ ḳadr-i bülendin pest idüpdür 'ar'aruñ
 'Arīzuñ 'ırzına dokınmış durur verd-i terüñ

Zulmet-i ḡamdan dili şevḳ ile rüşen kılmada
 'Aynıdur rüyuñ senüñ ey mäh mihr-i enverüñ

Zevḳ-i cān şevḳ-i cenān ḥazḏ-ı cināndur vuşlatuñ
 Selsebīl ırmağıdur ḡüyā müselsel sözlerüñ

Şanma aḡyāra senüñ ben bilmeyem mihr itdügüñ
 Ay iki gözüm bu iki gözlerümdür gözlerüñ

Sen leṭāfet birle bir cevhersin ey zāt-ı şerīf
 Cān ile Naẓmī ḥarīdārı durur sen cevherüñ

366³⁷²

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Bilse ger şūfī şafā-yı la'lini sen dil-berüñ
 Süre-i Kevşer ḥaḳı añmazdı adın kevşerüñ

Niçe yıllar yıl gibi yildüm yoluñda görmedüm
 Āftābum zerrece mihrini sen meh-peykerüñ

Nār-ı hicründe yanarken 'āşıḳ-ı üftādeler
 Yiri midür cennet-i vaşluñ ḥasūd-ı kāfirüñ

Ayaḡuñ topraḡınuñ gitmez ḥayālī dīdeden
 Cevherī olan bilür ḳadrini cānā cevherüñ

371 G3599

372 G3600

Dâğ-ı sinem gün gibi rûşen delîlümdür benüm
Şubh gibi şadıķam yolında Nazmî Ca'fer'ün

367³⁷³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Bilmezem yâ Rab baña ne sihr ü efsün eyledün
‘Akl u şabrum dağıdup hâlüm diger-gün eyledün

Ey saçı leylî niçe ‘âķilleri bu hüs n ile
Vâlih ü hayrân u ser-gerdân u mecnün eyledün

Ben ümîd itdükce her lahza vefâ vü mihrün âh
İtmedün eksik cefâ vü cevrün efzün eyledün

Şol kadar ağlatduñ ey dil-ber beni hicrünle kim
Gözlerümün yaşını mânend-i Ceyhun eyledün

Nazmiyâ yârün leb ü dendânını vaşf ideli
Lafz-ı rengin ile nazmuñ dürr-i meknün eyledün

368³⁷⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

‘Âşık olan ‘ışık birle zâr u ser-gerdân gerek
Her zamânda zerre-veş ser-geşte-i devrân gerek

‘Âşık olan neydügin bildürmek için derd ile
‘İşık hâliyle dem-â-dem ney gibi nālân gerek

373 G3627

374 G3637

Her denîye şu gibi açmak gerekmez bir güzel
Şâh-ı hüsni olan o yüzden imdi ‘âlî-şân gerek

Luṭf olup şânı der-i luṭfı olup dâyim küşâd
Luṭf-ı a‘yândan olana ‘âdet ü erkân gerek

Nazmî her bir nazmı vaṣf-ı la‘l-i cânân ile kı
Çün dimişlerdür bilürsin anı sözde cân gerek

369³⁷⁵

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Hüsrevâ cânum durur şol la‘l-i şîrînüñ senüñ
Dinüm imânum ruḥuñla zülf-i pür çînüñ senüñ

Kâğıd-ı al üze yazılmış Gülistân beytidür
Ḥadd-i renginüñdeki şol ḥaṭṭ-ı müşkînüñ senüñ

Yüz çevürürsin beni gördükce bakup hışm ile
Baña bilsem kim nedür bu vech ile kînüñ senüñ

Naḳş giçmekdür işüñ ‘uṣṣâka her dem ey nigâr
Bu mıdur bu devr içinde resm ü âyinüñ senüñ

Pâyüñe yüz sürmek içün zülf-i miskînüñ gibi
Oldı üftâdeñ güzel bu Nazmî miskînüñ senüñ

Ḳande olsa tırmaz aḳar cüy-ı bî-pâyân olup
Ey gözüm ḳanden gelür bu eşk-i ḥüninüñ senüñ

Ey gönül gelse elüñden kâşki kim dem-be-dem
Âh ile giçse ölüm yadıyla her ḥinüñ senüñ

370³⁷⁶*[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]*

Biz seni gördük güzel dil-ber didük
 Bir perî-peyker melek-manzar didük

Tapuña hürî vü tûbâ kıddüñe
 Leblerüñe lutf ile kevşer didük

Alnuña mehden münevver yüzüñe
 Mihr-i 'âlem-tâbdan enver didük

Haṭṭuña tâze benefşe zülfüñe
 Sünbül ü reyḥân u nâzûk-ter didük

Gözüñe bādām u peste ağzuña
 Ğabğabuña ḥûb sîb-i ter didük

Ğamzeñe ebrûñ ile tîr ü kemân
 Daḥî hem şimşîr ile ḥancer didük

Nazmî ile bir niçe şâhib-nazar
 Zâtuña bî-miśl bir cevher didük

371³⁷⁷*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Sen meleksin güzelüm ḥüsn ile bir şun'ı Ḥaḳ'uñ
 Meşel-i rûḥ-ı muşavver ki var ol mâ-şadaḳuñ

Gül dūrūr ruhlaruñ ol hūsñ ü leṭāfetle senüñ
Gül şuyıdır güzelüm ruhlaruñ üzre ‘araķuñ

Nāzuñ ey yār ne nāzūk var ise mektebde
Ṭıflı iken nāz kitābından imiş her sebaķuñ

Kebkebüñ na‘lçeñ iziyle ķapuñda dem işüñ
‘Aynıdır necm ü hilāl ile felekde şafaķuñ

Giryeden hicr ile kim Naẓmī’nüñ ağardı gözi
‘Aynıdır sîmden ol iki gözüm bir ṭabaķuñ

372³⁷⁸

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]

Düşeli ‘ışķına ey rūḥ-ı revān sen meleküñ
Urmışam terkini ‘ışķuñla ķamu mā-meleküñ

Sen bu güzellik ile hūsñ ü behā milketine
Müstakîl şehsin efendi daḥi yok müştereküñ

Kime olursa görünme iki gözüm nā-gāh
Saña yavuz nazarı doķına bir merdümeküñ

Şekl-i ejderde niyām içre belüñde ḥancer
Şikem-i mārda mişli dūrūr ey cān semeküñ

Naẓmiyā niçeye dek böyle felāketler ile
Çekevüz döne döne cev̄r ü cefāsın feleküñ

373³⁷⁹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Dile şıḥḥat irişür derd ü belâ vü elemün
Câna râḥat yitişür cev̄r ü cefâ vü sitemün

Özge derd ü gama düşdüm düşeli hicrüne âh
Gel ey âfet ki helâk itdi beni derd ü gamuñ

Ḳanı ol dem ki şafâyile ḳadimler getirüp
Başagelse yüzüm ey rûḥ-ı revânum ḳademün

Ey nigârum büt-i Çin'ün ki ögerler nakşın
Nakş-ı ḥüsni gibi ḥûb olmaya ol sen şanemün

Yok dime bûs-ı leb-i la'îlüñi Nazmî ḳuluña
Var ise luṭf ile ger aña efendi keremün

374³⁸⁰

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ḳaddüne nisbet inen revnaḳı yok nârvenün
Ḥaddüne göre degül luṭfı o deñlü semenün

‘Anberin zülfüne hoş-büyile olmasa şebih
Ḳadri çak bu ḳadar olmaz idi misk-i Ḥoten'ün

Ḥaṭuñ âşüftelerine senün ey serv-i revân
Ḥâleti hoşca gelür ḥaşılı seyr-i çemenün

Leb ü dendânuña nisbetleri olmağ iledür
Rağbeti la'î-i Bedaḥşân ile dürr-i ‘Aden'ün

Nazmî kan ağlamadan hicr-i lebûnle her dem
‘Aynı olmışdur iki gözi ‘aķık-i Yemen’ün

375³⁸¹

[Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlün]

Devlet anuñ ki işigüñde olup hâk-i rehûñ
Süre dâyim yüzün ayağına sen pādşehûñ

Şağlu şollu yüriyen kullaruña pādşehüm
Güşe-i çeşmüñ ile olsa nola bir nigeñ

Şubh-gāhuñ yüzi ağıdır o sîmîn sîneñ
Gözleri nûridur alnuñla ruñuñ mihr ü mehûñ

‘Anberin zülfüñüñ öldüre beni hasreti ger
Büyü ‘anber ola kabrümde biten her giyeñ

Naķd-i cānı yoluña Nazmî nişār itse nola
Kulı kurbānidur ol cān ile sen pādşehûñ

376³⁸²

[Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlün]

Nazar [itmek] saña hāline bu ben maḥzūnuñ
Leyli hālın göregelmek gibidür Mecnūn’uñ

Yaşum ırmaķ diler ağıyār işigüñden ḥāşā
Şava ḥāşāk yolın Tuna gibi bir şunuñ

381 G3813

382 G3822

Beni redd eyleme ʿālî işigüñden şāhā
 Kuluñam ʿaʿnını çekdürme baña her düñüñ

Kullaruñ tîğ-i cefâyile helāk eyleyüben
 Yirlere çalma midur pādşehüm kânūnuñ

Ġam-ı devrân ile Nazmî dir iseñ başa çıķam
 Koma elden ayağın cām-ı mey-i gül-gūnuñ

377³⁸³

[Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün]

Göñlümi kim aldı ala gözlerüñ
 Belki daħi cānum ala gözlerüñ

Ādemi eyler be-hey āfet helāk
 Veh ki senüñ ʿayn-ı ķazā gözlerüñ

Böyle kıya bakış ile āh kim
 Korkum odur cāna kıya gözlerüñ

Ķanlar ider var ise cellāddur
 Yoħsa ħarāmîdür ola gözlerüñ

Oldı senüñ iki gözüm gözlerüñ
 Kıldı nazar Nazmî'ye tā gözlerüñ

378³⁸⁴

[Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlât]

Başa 'âlem yüzün ider ğam teng
Kişi her bâr olur o hâl ile deng

Şakınur kendini rezâletden
Ola fî'l-cümle bir kişide ki neng

Turnamaz Zâl-i dehr pençesine
Âdem olursa daği bebr ü peleng

Hara döner alaca cül birle
Geyicek âdemün denisi se-reng

Eyler ey Nazmî niçe kimseye âl
Ehl-i hud'a virüp hemîn bir reng

379³⁸⁵

[Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün]

Kişi dek turnasa ölinceye dek
Hakk'a tâ'atden olmasa münfek

Nâmı hakk-i vücuddan kişinün
Hancer-i merg ile olisar hak

Kanğı kes kim hasıs ola olur ol
Yek direm harcına demür gibi bek

Türk ider bir kazanc her yirde
Bir iki çift öküzi olsun tek

384 G3876

385 G3877

Nazmî hâk sözler ile her nazmı
‘Âdet idindi hep hâkîkî dimek

380³⁸⁶

[Fe‘îlâtün Mef‘îlün Fe‘îlün]

Beni cevruñle sen helâk itdün
Cismüm âhîr yoluñda hâk itdün

Tîg-i cevruñle çâk idüp dilümi
Be-hey âfet beni helâk itdün

‘İşkâ düşüp saña göñül vireli
Beni cevruñle derd-nâk itdün

Menzil ü mesken eşk ü âhuma sen
Semek idüp daği simâk itdün

Kılıcuñ hâke sürdün açmağa şan
Nazmî’nüñ sînesin ki çâk itdün

381³⁸⁷

[Fe‘îlâtün Mef‘îlün Fe‘îlün]

Ol ki hep altına döşer kepenek
Anuñ üstine gey düşer kepenek

Kim döyerdi yil ile yağmura
Olmasa dünyede eger kepenek

386 G3881

387 G3884, Türkî-i Basîf

Şaklar ıssın şovukdan issiden
Anuñ için hep il geyer kepenek

Başı vü cānı şaklamağa olur
Takye vü kaftān imdi her kepenek

Çekemezlerdi Nazmī yol derdin
Geymese yolda yolcılar(a) kepenek

382³⁸⁸

[*Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün*]

Nerd-i belāda derd ile ben zāruñam senüñ
Ser-geşte vü fütāde dil-efgāruñam senüñ

Āhum yir ile gök arasın tutdı ser-be-ser
Raḥm eyle ey hümā ki hevā-dāruñam senüñ

Āzādeyiken itdi boyuñ servi bende çün
‘Ālemde ben de bende-i reftāruñam senüñ

Ey Mısr-ı ḥüsn Yūsuf'ı naḳd-i revān ile
Bāzār-ı ḥüsn içinde ḥarīdāruñam senüñ

Sen cān ṭabībisin baña la'lüñden em buyur
Ben Nazmī'yem ki derd ile bīmāruñam senüñ

383³⁸⁹

[Mef'ûlû Fâ'îlâtü Mefâ'îlû Fâ'îlün]

Yârûñ cefâsı tîrine sîne siper gerek
Meydân-ı 'ışka girene cândan güzêr gerek

Meydân[a] şol [kişi] ki heves ide girmege
Evvel kâdemde başdan aña terk-i ser gerek

Devr-i zamânda tâlî'ümüz rûşen olmağa
Meclisde bir yüzi güneş alnı kamer gerek

Göñlümüz almağa ele zerrîn ayağ ile
Meclisde sâkî bir şanem-i sîm-ber gerek

Kaşî gözi dehânı güzel çok güzel velî
Dil-ber zarîf ü şûh gerek şîve-ger gerek

Olmaz 'îzârî hâline beñdeş nigârumuñ
Yokdur dehânı mişli sühân muhtaşar gerek

384³⁹⁰

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]

O dil-rübâyı biz ey dil ne yâr imiş bildük
Dil ehlini aña zâr itme kâr imiş bildük

Dili hezâr şafâyile özge bülbül iden
O serv-i gönçe-leb ü gül-'îzâr imiş bildük

O gül-ruhuñ ser-i küyında âh u zârî ile
Biz işte bülbül-i zârî hezâr imiş bildük

389 G3906

390 G3911

Ne bî-vefâyımış ol pür cefâ ki ‘uşşâka
Hemîşe nakş giçer bir nigâr imiş bildük

Bu Nazmî nakd-i revânın ki yâra itdi revân
Aña nesi var ise hep nişâr imiş bildük

385³⁹¹

[Mefâ‘îlün Fe‘îlâtün Mefâ‘îlün Fe‘îlün]

Bu dehr ğuşşaları bî-kerân imiş bildük
O ğuşşalar bize bār-ı girân imiş bildük

Fezâ-yı ğamda birer pûteye dönüp tenümüz
Havâdiş oklarına hey nişân imiş bildük

Geçürdün âh ki ğafletde nâzenîn ‘ömri
O hâl hâk bu ki ‘ömre ziyân imiş bildük

Dilin tutan kişiye kimsenün sözi olmaz
Kişiye söz getüren pes zebân imiş bildük

Şafâ-yı devri ki gördün be Nazmî döne döne
Görülmedüğe dönermiş bir ân imiş bildük

386³⁹²

[Fâ‘îlâtün Fâ‘îlün Fâ‘îlâtün Fâ‘îlün]

Levh-i cândan ey gönül kıl hayâl-i ğayrı hâk
Dil-rübâdan ğayrdan gel elün bî’l-cümle çek

391 G3912

392 G3916

Gören ey Yûsuf-cemâl Mısr-ı hüsni içre seni
Cân ile alkışlayup hep der *Allāhu me'ak*

Gözüme tār eyledi 'ālemi zülfüñ gibi
Gün yüzünden ey melek dūr idüp devr-i felek

Öldürürseñ rāzīyam gūşe-i ğamda beni
Gel tek ü tenhā koyup iki gözüm gitme tek

Nazmî'ye emdür lebün didüm ol dil-ber didi
Gel ferâgat eyle var yok yire çekme emek

387³⁹³

[*Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün*]

Senün 'ıŝkuñla biz dīvāneyüz şanma bizi 'âqıl
Maḥabbet cāmı birle olmuştur mest ü lâ-ya'qıl

Mey-i la'lin içüp yād-ı lebünle gūşe-ber-gūşe
Ceres-vār idelüm nāle olalum dem-be-dem qanzil

Lebünle reng ü bûy ile müşābih olmağın cānā
Leb-i la'lin ile hem-dem dūrür her qandeyise dil

Senünle ey perî ikide bir maḥfî iderken seyr
Ḥasūd-ı dīv bu ŝeklün yüzün görmek katı müşkil

Benem Nazmî bugün şarrāfıyam hüsni ehlinün cümle
Senün gibi güzel yok nice olmayam saña mâyil

388³⁹⁴*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

O pek güzel ki kande gitse hep bile gider engel
 'Asedür şanki subaşıyla it gibi yiler engel

Şalınur ol boyı servün yanınca gölge gibi hep
 Yüzi qaradur anuñ gör ki yanına düşer engel

Bir âdem birle bir yire gelüp söyleşmelü olsa
 Ne bir yön yös bilür ne söz şıgır gibi bakar engel

Beni ol sevdüğüm yanında gördükce günisinden
 Gelür aramuza girer bir albızlık ider engel

İki yüzlü bir aşıryan sözün bilmez nacağdur âh
 Beni şol sevdüğümden korkaram Nazmî keser engel

389³⁹⁵*[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]*

Ol kıyâmet sidre-kâmet yâra var gel muttaşıl
 Yolına hâk ol hevâ-yı vaşlın eyle öl diril

Gün gibi her câyı seyr itmek diler hep yaluñuz
 Sen sen ol her-câyî olan dil-rübâya virme dil

Bir cefâ-hü dil-berün cevri gamından ağlayup
 Eyleme bārân gibi sel gözlerün yaşını sil

Her neden kim hâşıl ola tab'uña cüzvî kesel
 Andan i'raz eyle anuñ gibiden külli kesil

394 G3944, Türkî-i Basit

395 G4043

Dil-berüñ hancer gibi koltuğına girüp hasûd
Daķılur yanına Nazmî tiğ gibi muttaşıl

390³⁹⁶

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]

Hem-dem-i hâr olduğıyçün dem-be-dem gülşende gül
Âteş-i gam birle bûlbûl yana yana oldu kül

La'î-i cānānuñ gamından bezm-i fûrkatde müdām
Gönlümi açmaz benüm gül gibi illā cām-ı mûl

Gül yüzine k'ola hâyil bî-had endüh u gama
Görinür her târ sünbûl âh kim bî-had sübûl

Yâra kim vaşl olasın ol dem yürek düpüldisi
Aña beñzer çalınur ıyd irdügi demde dühûl

Yâra karşı nola her dem Nazmiyâ âh eylesem
Nâlesüz olur mı bûlbûl iricek hengām-ı gül

391³⁹⁷

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]

Ķankı âdem k'olmayup şen bir yüzi handân degül
Âdemîlik anda pes ol vech ile çendân degül

Gördüğine göz nazardan men' olunmağ güc dürür
Lâ-cerem insāna mu'tādını terk âsân degül

396 G4044

397 G4045

Olmaya bir kesde kim ‘ayn-ı ‘ināyetle nazar
‘Ayn-ı hayvāndur o ma‘nīye nazar insān degül

Ġāret-i cünd-i veşavisden ebed olmaz emīn
Kankı dil mülkinde kim ‘ışk-ı Hudā sultān degül

Nazmiyā diller perīşān itmek olur şānı hep
Ol ki bed ahlāk olup bir hoş kerīmü’ş-şān degül

392³⁹⁸

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Aña kim eglence bir la‘l-i leb-i handān degül
Lezzet-i cādan anuñ hazzı iñen çendān degül

Açılup gülmez yüzi sürmez şafā göñli gözi
Her kimüñ kim hem-demi gül yüzlü bir cānān degül

Künc-i miḥnetde ğam-ı dil-dār ile derdüm benüm
‘ışk hālinden haber-dār olana pinhān degül

Bir perī-peyker hayāli cilve-gāhıdur göñül
Anuñ için dāyim ol virāndur ābādān degül

Luṭf idüp vaşlına cān isterse ol cānān eger
Nazmiyā biñ cān fidā olsun aña bir cān degül

393³⁹⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Var mı bir dil k'âteş-i ıřkuñla ol süzân degül
Var mı bir cân ey perî yâ ıřsuña kırbân degül

Nice ayırsun nazardan merdüm-i çeşmüm seni
Ey perî insâna lâ-büd terk-i cân âsân degül

Kanķı göñülde k'ola ıřkuñ senüñ ey şâh-ı hüsn
Devletüñ devrinde âbâ[dâ]ndur ol vîrân degül

Ĥande itdükce dehânuñ luţfına ey serv-i nâz
Ėonçe-i ĥandân biraz beñzer velî çendân degül

La'î-i cânân Nazmiyâ ıřķ ehline cân-baĥş iken
Nice ĥayvândur diyen ol çeşme-i ĥayvân degül

394⁴⁰⁰

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Yâre yaramaķ dilerseñ baĖruñı yüz pâre kıł
Var o yüzden derdüñe ey şayru göñlüm çâre kıł

Dost içün her gün olmaz güniden düşmen berî
Sen gerek bir yüzden anı göz göre biñ pâre kıł

Ey bu dünyâ begligiyle güce yendek güc gören
Gücüñi şol saña beñzer güçlü olanlara kıł

Ey namâzın kıłmaĖa devr-i semîn ulaşdı
Saña kim der kim namâzuñ ara kıłma ara kıł

399 G4048

400 G4052

Ger geçerse yāra engel günü yüzünden seni
Var anuñla Nazmī yüzleş yüzün anuñ kara kıl

395⁴⁰¹

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlāt]

Günden ezher mi degül haddünde hāl
Gönlüm ey mäh itdügi āşüfte-hāl

Rāh-ı ıışkuñdan eger yüz döndürem
Başumı tığ ile götür yire çal

Dest-i cevruñle yolup dil murğını
Bī-per ü bāl itme olmasun vebāl

Qadd ü zülfinüñ hevāsıyla senüñ
İki kat oldu bu qaddüm 'ayn-ı dāl

Yüz sürem diyü güzel ayağıña
Oldı Nazmī yollaruñda pāy-māl

396⁴⁰²

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlāt]

Engelin yāruñ kılıcla iki böl
Engeli öldür nidersin yāhūd öl

Her ne yire başsa kıtsuz ayağın
Qırdup engel ider bir kara çöl

401 G4077

402 G4083, Türkî-i Basîf

Olisardur giderek yaşum deñiz
Dirler olur tamlar tamlar çünkü göl

Gercig olur oğlı bir gercek erüñ
Yahşı ayğırdan kopar pes yahşı döl

Dost yolında be Nazmî sen sen ol
Düşmeni öldürigör yâhüd sen öl

397⁴⁰³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Tiği yanından çü gitmez muttasıl
Var göñül şimden-gerü andan kesil

Hep benefşe gizlü yirde olduğı
Bu k'îdüpdür haţţ-ı yâr anı hacil

Bulmadum teşvîş-i dünyâdan halâş
İtmeyince ışk 'aklı muzmañil

Eşk ü âhum dañi cism ü dil ki var
Cem' olupdur âb u bād u nâr u gil

Bî-çarâr olup hevâyî oldı âh
Tâ ki Nazmî ol hümâyâ düşdi dil

398⁴⁰⁴

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]

Elif ol kıadd ol iki zülf dürür lâm ile dâl
Anı görmek olur elbette hemîn devlete dâl

Çeşmi müjgân ile şan Türk dürür tîr-endâz
K'olmaya ceng ü kıtâl itmede andan kıattâl

Kanumı dökse harâmî gibi bir dem ol yâr
Kanumı eyler idüm ben aña ol demde helâl

‘Âşıkın güldüricek ağıladur anı yine yâr
Gösterür ‘arz-ı cemâl itdüğü dem yine celâl

Bilmezem hâl nedür hîç ne sihr eyler kim
Görenün gönlin alur âh be-her-hâl ol hâl

Bülbüle karşı gül itdüğü gibi şîve vü nâz
İder ol gönçe-dehen ehl-i dile günc u delâl

Ol ki dervîş ola olmaya hevâ vü hevesi
Nazmiyâ pes nesine yitmez anuñ bir kuru şâl

399⁴⁰⁵

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]

Geldi çün meclise ol hüsrev-i hürşîd-cemâl
Sâkiyâ devr-i Süleymân'dur ele câm-ı Cem al

Yok yire aldayup emsem ideyin saña diyü
La'li ben haste-dilün vâ-y-kî çalar ağızına bal

404 G4105

405 G4108

Dil-berüñ zerrece ağzına vü kılca beline
Yok durur kimse cihân içre k'ide kıl ile kâl

Büy-ı zülfiyle nigāruñ pür ider her tarafı
Bu yaña kim gele bir şemme şemim ile şimal

Düşeli derd ile dendānı firākına anuñ
Nazmiyā çıkdı gözümden götürü dürr ü le'âl

400⁴⁰⁶

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Sen ki olduñ heves-i zülf ile kec-rây gönül
Eyledüñ qaddümi dâl ol gam ile hây gönül
Qaddümi gam okına sensin iden yay gönül
Gönül ey-vây gönül vây gönül ey-vây gönül

Bir güzelde göresin şöyle ki hüsn ü ānı
Sevdürürsin baña āh ol güzeli sen ānı
Āh kim 'âdet idindüñ be gönül sen anı
Gönül ey-vây gönül vây gönül ey-vây gönül

Gördüğün güzele āşüfte idersin beni sen
Yeñemez oldum ebed gitdi dirîgâ seni ben
Bilmezem kime şikâyet ideyin ben senden
Gönül ey-vây gönül vây gönül ey-vây gönül

Bî-vefâlardan uman āh vefâ sensin sen
Eyleyen baña hâkîkatde cefâ sensin sen
Baña her demde olan derd ü belâ sensin sen
Gönül ey-vây gönül vây gönül ey-vây gönül

Zülf-i dil-ber hevesin kim idinürsin sevdā
 Sen o sevdāda ne hāşıl idisersin āyā
 Mā-ḥaşal sensin olan Nazmī'ye her gāh belā
 Gönül ey-vāy gönül vāy gönül ey-vāy gönül

401⁴⁰⁷

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Didüm artar gözümde gül yüzün gördükce cānā nem
 Bahār irse şular taşkun olur didi o cānānem

Didüm korkum bu ki hicrüne düşem ğam çeke cānum
 Didi cānān ki ğam çekme saña ben münis-i cānem

Cihānda kışsa-i Ferhād u Şirīn unutuldu çün
 Benüm ol hüsrev-i hüsni ile meşhūr oldu efsānem

Nigāruñ ḥāl ü zülfi revnākın çün bozdu mūr-ı ḥaṭ
 İrişdi āḫir-i 'ömrüm dükendi bilürem dānem

Baña rüz-ı ezel rüzī olan bu derd imiş derdā
 Ki nār-ı hicr-i yār ile dem-ā-dem Nazmiyā yanam

402⁴⁰⁸

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Be-hey āfet bu nār-ı fūrkatünle niçe bir yanam
 Baña rahm eyle kim bir ḳalbi sūzān bağı büryānem

407 G4250

408 G4251

Periṣān zülfüne dest urdı ṣāne ey perī-ṣānum
Bu reṣk ile daḡı ḡāṭır-ṣikest ü dil-periṣānem

Nigārā ḡandesin ḡan itdi baḡrum ḡasret-i la'lüñ
O demler ḡanı ben teṣne zülāl-i la'lüñe ḡanam

Firāḡuñda senüñ ey dürr-i bī-hem-tā sirişkümlē
Bilürsin mā-cerāmı bir ḡarīḡ-i baḡr-i 'ummānem

Buḡün sen mülk-i ḡüsne pādṣāhsın tā ki sultānum
Senüñ pes devletünde ben de mülk-i 'ıṣḡa sultānem

Bile geldüm senüñ ben ey püser 'ıṣḡuñla dünyāya
Dilerseñ aṣlumu bilmek yir ü göḡ atam u anam

*Menem Nazmî ki dîl-dâdem te-râ ey yâr-ı cân-ı mâ
Beyâ ber-râh-ı 'ıṣḡ-ı tû fidâ bâṣed dîl ü cānem*⁴⁰⁹

403⁴¹⁰

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

'Aceb mi bilmese kimse beni añılmasa adum
Ġāribem kimseler itmez benüm 'ālemde pes yādum

Ebed ṭuṣ olmadum bir kân-ı lûtfa baña luṭfindan
İdüp bir raḡm ele ala benüm bu ḡalb-i nâ-ṣādum

Sitāremdür ki bir mihr-i sipihr-i cāh olan maḡdüm
Ebed mihr eylemez derd ile göḡe çıḡsa feryādum

⁴⁰⁹ Farsça beyit. Manası: Ey ruhumun sevgilisi, senin için gönlünü veren Nazmî benim, gel ki senin aşkının yoluna gönlüm ve canım feda olsun.

⁴¹⁰ G4252

Dem-â-dem yanımı bekler ebed benden cüdâ olmaz
Şanasın kim olupdur ğam benüm bir ‘abd-i münkâdum

Cihâna derd ile geldüm yine derd ile gitmemdür
Ezelden derd olupdur Nazmiyâ derdâ ki mu‘tâdum

404⁴¹¹

[Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün]

O dil-ber kim aña maḥşûş olupdur dilde efkârum
Dimez bir dem aṇup hey neyler ola ol dil-efgârum

Niçe demler dūrür gül-zâr-ı kûyında anuñ zârem
Dimez ol yüzi gül bir dem nedür ey bülbül-i zârum

Didüm cânâ vefâ kıl didi cânân ben cefâ-kârem
Ezelden cümle-i ‘uṣṣâka olmışdur cefâ kârum

Gözüm kim kıanlar aĝlar ḥâlûme raḥm eyleyüp her dem
Yine ol olısardur üstüme şoñ demde aĝlarum

O dil-ber Nazmiyâ cevher dūrür çün cevheriyem ben
Anuñ zât-ı şerîfi vaşfidur her demde güftârum

405⁴¹²

[Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün]

Egerçi bir faķirem yok yir ile mülküm ü mālum
Velikin var niçe beyhûde efkâr ile âmālüm

411 G4253

412 G4255

İlâhî nola bir beyhûde âmâl ile hâlüm kim
Kamu şerr üzere ef'âlüm ebed yok hayr a'mâlüm

Ğam u teşvîş-i dünyâyile ben kim muẓtarib-ğâlem
Gidersem bu belâyile nola yâ Rab benüm hâlüm

‘Alâyıkdan mücerredlik hâlâyıkdan cüdâlıkdur
O devlet dâd-ı Hâk'dur anda neyler sa'y ü ihmâlüm

Kesilsem ehl-i dünyâdan bulurdum hoş ferâğ-ı bâl
Uçup kaçsam olardan Nazmiyâ olsa per ü bâlüm

406⁴¹³

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Tahassürden leb ü dendân-ı cânâna benüm cānum
İder teşbih la'l ü dürre her dem eşk-i ğaltānum

Figân kim ol hümâ-ṭal'at uyanmaz nâz h'âbından
Uçurur gerçi uyhusın hümānuñ gökde efgānum

Hayâl itse beni devrân meh-i nev gibi tañ mıdur
Ki bir ay oldı şehr içre görünmez mäh-ı tábānum

Gül ile gönçeye revnağ komaz hüsn ü leṭâfetde
Gülistân seyrin itdükce benüm serv-i hırāmānum

Geçer qarşumdan ağıyar ile cevri için baña cānân
Diriğâ kim geçer Nazmî cihānda cevri ile cānum

407⁴¹⁴*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Firākuñda ne dem yād eylesem la'lüñ benüm cānum
Kızıl yākūta döner ol dem içre eşk-i ğaltānum

İzār u la'lüñe zülfüm benüm 'ömrüm uzadup el
İder ikide bir göz göre kaçd-ı cān u imānum

Cemālün hasreti birle şalup dil mülkine âteş
Yiter yakduñ bu ben hāki benüm hūrşid-i rahşānum

Yüzüm kim hārḥār-ı ıışk ile gül-zāra dönmişdür
O gül-zār içre 'ayn-ı çeşmedür bu çeşm-i giryānum

Yoluñda terk-i cān itmekde bī-bāk olduğı bu kim
Seni cāndan sever Nazmī kuluñ devletlü sultānum

408⁴¹⁵*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Bu rüşen gün gibi hüsni ile mişlün yokdur ey māhum
Bu hüsni ile güzeller şāhısın sen hey güzel şāhum

Görenler sen nigārı ey şanem cāndan olur 'āşık
Saña bu resme nakş-ı hüsni kim virmişdür Allāhum

Senün ıışkuñ ki yār oldı baña ey yār ol demden
Benüm eglencem oldur yok durur ğayrıdan āgāhum

Senün şol hasret-i ruḥsār u zülfün dürür her dem
Benüm bu nāle-i şeb-gir ü feryād-ı seher-ğāhum

414 G4258

415 G4260

Ḳarīn olmuş saña ey yüzi mähüm āh ol yüzden
Dirîgâ nîk-baht olmuş bugün ağıyâr-ı bed-ḥ'āhum

Güc olmaz baña 'uqbā mülkine göç rüz-ı rihletde
Benüm cānum senüñ 'ışkuñ olursa yār-i hem-rāhum

Ḳuluñ kim Nazmî'yem ben de diyār-ı 'ışk şāhiyam
Nitekim sen diyār-ı ḥüsn şāhısın güzel şāhum

409⁴¹⁶

[Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün]

Dirîgâ bir perî-peyker melek-simādan ayruldum
Görüp cān acısın bir la'li şekker-ḥādan ayruldum

Dirîgâ kim bir alnı mäh-ı tábāndan cüdā düşdüm
Nidem kim bir yüzi mihr-i cihān-ārādan ayruldum

Nigāruñ olmuşam gül-zār-ı kūyından cüdā derdā
Belālu bülbülem veh bir gül-i ra'nādan ayruldum

Cüdā düşdüm nidem bilmezlik ile kūy-ı cānāndan
Hemān Ādem gibi ben cennet-i me'vādan ayruldum

Nola bülbül gibi her dem hezār āh eylesem Nazmî
Ki ben bir gönçe-leb gül-ruḥ semen-simādan ayruldum

410⁴¹⁷*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Bu ben dil-ḥaste kim derd ile cānānumdan ayruldum
Ne dirlik baña ben öldüm meded cānumdan ayruldum

Belā vādīsine düşmüş elem seyl-ābı ğark itmiş
Ben ol mūr-ı za'ifem kim Süleymān'umdan ayruldum

Deler elmās-veş bağrın sirişküm seng-i ḥār anuñ
Ben ol [beyt-i] ḥazīnem māh-ı Ken'ān'umdan ayruldum

Cüdā düşdüm meded bir Yūsuf-ı Mısr-ı melāḥatden
Ben ol 'abd-i za'ifem veh ki sultānumdan ayruldum

İderdi ḥāk-i pāyi cevheri bu gözlerüm rüşen
Nidersin Nazmiyā kuḥl-ı Şifāḥān'umdan ayruldum

411⁴¹⁸*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Dirigā kim bir alnı māh-ı tābānumdan ayruldum
Meded kim bir yüzi hürşid-i raḥşānumdan ayruldum

Benüm bir cān ṭabibi derdüme dermān iderdi hoş
Bu ben dil-ḥaste āh ol derde dermānumdan ayruldum

Hezārān āh u feryād eylesem bülbül gibi her dem
'Aceb midür ki bir yüzi gülistānumdan ayruldum

Perişān oldu gönli zülfi gibi ben siyeh-baḥtuñ
Çün ol yār-i melek-ḥaşlet perī-şānumdan ayruldum

417 G4262

418 G4263

Gözüme oldu 'âlem zülfi gibi târ tâ Nazmî
O la'li çeşme-sârî âb-ı hayvânımdan ayrıldum

412⁴¹⁹

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

Döküp yaşlar döğüp taşlarla kim cismüm figâr itdüm
Tenüm hep cümleten gül-zâr u çevrem lâle-zâr itdüm

Dögünmekden ten-i zerdüm siyâh u sürh-nağş idüp
Bu resme nağş ile kūy-ı nigârumdan güzâr itdüm

Yüzüm üzre qâdem başmaq ümîdiyle revân dil-ber
Vücûdum reh-güzârında ser-â-ser hâk-sâr itdüm

Hâlâş olmağa ceyş-i hemm ü gamdan dâr-ı dünyâda
Kânâ'at güşesini kendüme muhkem hişâr itdüm

Reh-i ışkında nağd-i cânı cânânun bugün yek-ser
Revân bu kaṭre-i eşküm gibi Nazmî nişâr itdüm

413⁴²⁰

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

Şu demden kim hevâya yiltenüp ehl-i hevâ oldum
Olup âvâre ḥaqqâ oñmaduḡ bir bî-nevâ oldum

Ferâğ-ı bâl birle olmayup 'âlemde bir hoş-ḥâl
Düşüp dünyâ umûrına belâya mübtelâ oldum

419 G4264

420 G4265

Heves birle ki düşdüm dünyevî beyhûde efkâra
Dil-efgâr olup ol ğamdan giriftâr-ı belâ oldum

Dirîgâ rûzgârüm âh ile geçmekde olup âh
Dem-â-dem her hevâya yilmek ile bir yaña oldum

Dür-i vaşl olmadı rûzî eyâ Nazmî egerçi kim
Niçe ğavvâş-ı baħr-i ıışk birle âşinâ oldum

Biri birinden ayru görmeyüp âl ile aşhâbı
Bi-ħamdillâh kâmusına muħibb-i bî-riyâ oldum

414⁴²¹

[Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün]

Senüñ ben ıışkuña tâ sevdüğüm kim mübtelâ oldum
Giriftâr u esîr-i ğuşşa vü derd ü belâ oldum

Şataşdum özge derde âh ğam deryâsına düşdüm
Senüñ ıışkuñla tâ ben mübtelâ kim âşinâ oldum

Virüp dil saña düşdüm cân ile tâ ıışkuña cânâ
Ĝam u derde şataşdum şevk ü râhatdan cüdâ oldum

Seni tâ sevdüğüm sevdüm dil ü cân ile ben ıaşıķ
Reh-i ıışkuñda başdan baş açık bir bî-nevâ oldum

Ķuluñ kim Nazmî'yem sen şâh-ı ħübânum efendimsin
Saña ben ıışk ile cândan muħibb-i bî-riyâ oldum

415⁴²²*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Güni gökde güzellik birle rüy-ı yâre beñzetedüm
 Kamer şeklin cebin-i dil-keş-i dil-dâra beñzetedüm

Meh-i bedre kevâkib birle dün gice bakup gökde
 'Asâkir birle göçmiş giceden hünkâra beñzetedüm

Görüp her cûda şunuñ cûşını özge hurûş ile
 O yüzden anı ben bir 'âşık-ı dîdâra beñzetedüm

Baňa çeşm-i nigârînüñ nigâhın şağ degül gördüm
 O yüzden anı bir bîmâr-ı bî-tîmâra beñzetedüm

İşiginde görüp hâk ile yek-sân olduğum dil-ber
 Didi Nazmî seni bir 'âşık-ı bîmâra beñzetedüm

416⁴²³*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Güni bugün güzellikde güzel bir yâre beñzetedüm
 Oturduğı yiri gökde yüce bir yara beñzetedüm

Görüp yıldızlar ile yürüyişin bu gice ayuñ
 Çeriyle giceden tırmış bizüm hünkâra beñzetedüm

Kaşı yâyı dağı kirpükleri okıyla ol yârüñ
 Görüp gözini gördüğün urur Tatar'a beñzetedüm

Görüp zâr ile kapusın dolandüğüm didi ol yâr
 Seni ben sevgü nerrinde döner bir zâra beñzetedüm

422 G4268

423 G4269, Türkî-i Basîf

Güzellik gülliginde ol güzeller gönçesi yârüñ
Ben ey Nazmî boyun serve yüzün gül-nâra beñzetdüm

417⁴²⁴

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Yine bir sidre-kāmet dil-rübā-yı muntehā sevdüm
Yine bir hoş kıyāmet dil-ber-i hürî-liķā sevdüm

Cihānuñ cānı vü cānānı hüsñ ile melāḥatde
Zamānuñ Yūsuf'ı bir şūḥ u nāzūk dil-rübā sevdüm

Dem-ā-dem cān bağışlar cānına her sözde 'uṣṣākuñ
Mesīḥā lebler ile bir nigār-ı cān-fezā sevdüm

Dil ü cān ile yolında kulu kurbānı olmalı
Melāḥat milketinüñ serveri bir pādşā sevdüm

Gözüm gön'lüm nola Nazmî olursa şevķ ile rüşen
Ki devrān içre mihrine düşüp bir meh-liķā sevdüm

418⁴²⁵

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Murādum Ḥaķ'dan ol bulduķca 'ālemde bekā 'ömrüm
'İbādet üzre olam anuñ ile ḥatm ola 'ömrüm

Ḳanı āḥ ol sa'ādet kim 'ibādetde olup dāyim
Ebed ayrılmayam ol ḥālden olduķca tā 'ömrüm

424 G4274

425 G4275

Varaydum Ka'be'ye sürüp yüzüm gözüm gö[re]ydi nûr
Naşib olaydı âh ol güne ideydi vefâ 'ömrüm

Hevâyile geçürdüm rûzgârüm niçe demler âh
Kara başuma topraklar kim oldu hep hebâ 'ömrüm

Hevâdan kurtulup bir dem sükûn bulmadum aşlâ âh
Dirîgâ ki hevâyîlikle geçdi Nazmiyâ 'ömrüm

419⁴²⁶

[*Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün*]

İdersin gerçi dâyim sen baña 'ahd-i vefâ 'ömrüm
Hudâ bilür benüm ol 'ahde eyler mi vefâ 'ömrüm

Kelâmuñ leblerüñle cân içinde cân durur ammâ
Kad-i bālāñ ile zülfüñ belâ üzre belâ 'ömrüm

Benüm rûhum lebüñe 'ışık ile k'itdüm revân rûhum
Benüm 'ömrüm hem olsun zülfüñe daği fidâ 'ömrüm

Cemâlün Ka'be'sin kıble idinmek bir şafâdur kim
Cihânda Merve hâkkı 'ömre sürer ol şafâ 'ömrüm

Perişân zülfine şâne el urur sen perî-şānuñ
Eger ben 'ömr dörpisi disem aña nola 'ömrüm

Nişāb almak durur çün 'ömrden zülfüñe el şunmak
Naşib olmadı bu hâlet velî 'ömrâ baña 'ömrüm

Geçerken yâr karşımdan dem-â-dem âh olur işüm
Niçe bir böyle âh ile geçürem Nazmiyâ 'ömrüm

420⁴²⁷

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Erenler būs-ı la'lüñe sürer cāndan şafā 'ömrüm
Sürenler zülfüñe yüz 'ömrden bulur vefā 'ömrüm

Görüp ruhsāruñ üzre zülfüñi cāndan şafā sürdüm
Bi-ḥamdillāh benüm ol güne irgürdi Hudā 'ömrüm

Cihān içinde çüñkim 'ömr gibi bī-vefāsın sen
Eger 'ömrüm disem sen bī-vefāya ben nola 'ömrüm

Cefāsı çok vefāsı yok bir āfet ben seni gördüm
Benüm hey pür cefā cānum benüm hey bī-vefā 'ömrüm

İderse revnākını nesh reyḥān zülfüñüñ ḥaṭṭuñ
'Aceb midür cihānda 'ömre çüñki yok bekā 'ömrüm

Periṣān-ḥāṭır idüp gāh u gāh idüp şikeste-ḥāl
Beni zülfüñ dūrür iden belāya mübtelā 'ömrüm

Belā-yı cān olan sensin bu Nazmī mübtelāya sen
Qad ü müjgān u zülf ile benüm hey pür belā 'ömrüm

421⁴²⁸

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Ṭapuña toğru kılsam secdeler dāyim nola kıblem
Gözüm kıble-nümādur pes gerek toğru ola kıblem

427 G4277

428 G4278

Elif kıddüñ mināre med kısuñ mihrāba beñzer çün
Tapuñı kıble idinse nola ıışķ ehli a kıblem

Cemālūñ Ka'be'sinde her cihetden Merve kıkkıyçün
Ruķuñdur zülfüñ altında senüñ ömre şafā kıblem

G zetsem nola dāyim Ka'be-i k yuñ ki olmışdur
Cemālūñ n rı kıkkıyçün benüm sen meh-liķā kıblem

Cemālūñ n rını her kim görürse Ka'be k yuñda
Kılur şol zülf   ķeřm   kıdd ne bakup du'ā kıblem

Ruķuñ seyri şafā'sı ömre sürer Merve kıkkıyçün
Bu vech ile cemālüñ Ka'be'd r dirsem nola kıblem

Menār-ı Ravza kıddüñ anda n r-ı Muřtafā kıddüñ
Ėab b m anuñ i  n Nazm  d yim der saña kıblem

422⁴²⁹

[Mef 'ilün Mef 'ilün Mef 'ilün Mef 'ilün]

Cemāl ñ Ka'be-i Ė sn   kısuñ mihr b aña kıblem
Anı gözler gözüm d yim olup kıble-n m  kıblem

Ėar ķ-i ehl-i ııřķ oldur idine bir b ti kıble
Nig r  olsa řaņ mıdur benüm sen meh-liķā kıblem

Yüzüñ gördükce  ař klar viř l ñ istese řaņ m 
Seŗerde m stec b olur dimişler ç n du'  kıblem

Cemāl ñ Ka'be'sin d yim şav f itmek dürür sa'y m
Bu Ė let Merve kıkkıyçün virür ömre şaf  kıblem

Kemān ebrūña qurbān olayın biñ cān ile çünkim
Vişālūñ hacc-ı ekberdür senūñ a Kaʿbem a kıblem

Olup Kaʿbe kapuñda ʿıyd-i vaşluñ şevkine qurbān
Saña cān u dil ü ʿömrüm fidā kılsam nola kıblem

Bozup mihr ü vefā ʿahdini bünyād eyledüñ cevre
Gönüller Kaʿbe'sin yıkmak revā mıdur saña kıblem

Niçe bir berr-i hicrūñde ceres-vār eyleyem nāle
Cemālūñ Kaʿbe'sin göster ki ʿömre yok bekā kıblem

Güneş yüzlü şanemler içre olmışdur benüm Nazmī
Muḥammed nūrı ḥaqqıyçün ḥabībüm Muştafā kıblem

423⁴³⁰

[Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün]

Bu gice zülf-i müşkinūñ benüm ʿömrüm aña geldüm
Ayağūñ tozına yüz sürüyü bugün aña geldüm

Hevā-yı bñy-ı zülfüñle ki düşdüm kūyuña cānā
Muʿattar kılmağa bu cān meşāmmın bu yaña geldüm

Gülistān-ı ser-i kūyuña kim geldüm yüzüm sürüp
Beni redd eyleme ey serv-kad toğru saña geldüm

Bugün mey-ḥānede mest olmuşam ʿışkuñla şol ḥadde
Kim işigüñde buldum kendümi tā ben baña geldüm

İşiginde görüp dil-ber beni didi niye geldüñ
Yüz urup pāyine Nazmī didüm işte şuña geldüm

424⁴³¹

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Beni gördükce ol dil-ber niçün benden kaçır bilsem
 Hey ol cânım perî-peyker niçün benden kaçır bilsem

O yâr-i şüh-ı bî-hem-tâ nazar kılmaz baña aślâ
 Hemîşe kaçd idüp izâ niçün benden kaçır bilsem

Sevelden ben o cânânı yolına kômışam cânı
 Beni ol göricek ânî niçün benden kaçır bilsem

Hemîn yâr olur ağıyâra nazar kılmaz bu ben zâra
 'Aceb nitdüm ben ol yâra niçün benden kaçır bilsem

O şâh-ı hüsne kim dâyim mülâzimlik baña lâzım
 Beni gördükce ammâ kim niçün benden kaçır bilsem

Benüm her dem o cânānum ki ma'nîde odur cânım
 İşidüp âh u efgānum niçün benden kaçır bilsem

Benüm Nazmî o dil-dârum kim andan gayrı yok yârüm
 Bu 'âlemde odur varum niçün benden kaçır bilsem

425⁴³²

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilân]

Vişâl-i yârden kim olmışamdur âh ben maḥrûm
 Çü maḥrûm oldum ümmîdüm bu kim âḥir olam merḥûm

431 G4281

432 G4284

Günüm geçdi kara günlerle veh deycür-ı fūrkatde
Başuma kutlu gün doğmaz nedür bu tālî-i meş'üm

Ġam-ı hicr ile her dem girye vü zārī dūrür kārüm
Şol üslüb ile ki ħaste ola nā-reste bir ma'şüm

Elinden dād u feryād u şikāyet bī-vefā çerhün
Kim anuñ gerdişinden āh mihr-āşarı nā-ma'lüm

Bu cevr-i devr ü kahr-ı dehr Nazmī cānuma geçdi
Ol iki zālīmün zulmiyle oldum āh ben mazlüm

426⁴³³

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Zerre-veş bir mihr-i ħüsnün ben ki ser-gerdānıyam
Bir güzeller şahıdur kim bende-i fermānıyam

‘lyddür şol ‘ālem-i vaşlı mübārek dem dūrür
Bir kemān-ebrü şeh-i ħüsnün kulu kurbānıyam

Nola her dem zār olup zārī kılursam şad hezār
Bir gül-i gül-zār-ı ħüsnün bülbül-i nālānıyam

Yārün ol ħaṭṭ-ı ğubār-ı la'li esrārına āh
Vākıf olmak ħāletinün vālih ü ħayrānıyam

Çün kemāl ile müsellemdür baña bu fenn-i nazm
Ben nola Nazmī disem devrün bugün Selmān'ıyam

427⁴³⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ben ki bir sultân-ı hüsnüñ bende-i fermānıyam
Bir kemân-ebrû efendidür kûlî kurbānıyam

Tâ ki oldum ol şeh-i hüsnüñ gedâ-yı kûyî ben
Tâ o demden ben de ıışık iklîminüñ sultānıyam

Kılsa bir rûşen nazar pür şevk olur göñlüm gözüüm
Zerre-veş bir mihr-i hüsnüñ ben ki ser-gerdānıyam

Hvân-ı hüsninde ben ol şâh-ı cemâlün her zamân
Cân ile şol lebleri helvâsinuñ hayrānıyam

Pârelense tîğ-i gamdan nola Nazmî yüregüm
Niçe demlerdür ki yârün haste-i hicrānıyam

428⁴³⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Qâdir olsam kâşkî yüz dîde peydâ eylesem
Kim o yüzden göz yaşın bir özge deryâ eylesem

Virse Hâk her kıblem itsem kıl ü kâl içün zebân
Zıkr-i Hâk'da her birin her demde gûyâ eylesem

Ğaflet uyhusından açılsa gözüüm gördüklerüm
Cümleten ıibret gözi birle temâşâ eylesem

434 G4322

435 G4323

Ḥaḳ tevekkül virse minnet itmesem bir ferde āh
Her ne kim olursa hep Ḥaḳ'dan temennā eylesem

İtmez olsam meyl bu dünyāya cevce kendümi
Nazmiyā bed-ḥāl ādemden müberrā eylesem

429⁴³⁶

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Ṭālī'üm yārī kılup ol yār-i meh-ṭal'at benüm
Mihr idüp bir şeb olursa hem-demüm devlet benüm

Gör sitārem ṭālī'ümdür ol kamer-ṭal'at gelüp
Bir şeb olmaz hem-demüm mihr ile bir sâ'at benüm

Hey ne ādem cānıdır kim aldı ānī göñlümi
Naḳş-ı ān-ı ḥüsn ile āh ol perī-şüret benüm

Ol perī-şān ehrimen cem'iyetine kim varur
Ḥāṭırum eyler perīşān āh o cem'iyet benüm

Kār idüpdür cānuma cānāndan ayru Nazmiyā
Ḥasret-i vuşlat daḥi hem miḥnet-i fūrkat benüm

430⁴³⁷

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Göñlümi uş itdi şeydā bir perī-peyker benüm
Rūḥuma irgürdi rāḥat bir melek-manzar benüm

436 G4337

437 G4339

Dem-be-dem ʿışkı hevâsıyla idüp âvâre âh
 Komadı ârāmum ašlâ dilde bir dil-ber benüm

Hasret-i dil-dâr ile dilden dem-â-dem itsem âh
 Nola kim hicrinde anuñ göñlüm âh egler benüm

Şâh-ı ʿışk olduğuma rüşen delil uş gün gibi
 Nâr-ı âhum kim olupdur başuma efser benüm

Her ne dem kim eylesem bir hûb-zâtuñ vaşfını
 Nazmum olur Nazmiyâ haqqâ bu kim cevher benüm

431⁴³⁸

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Yüzüme kim hışm yüzinden bakasın sen benüm
 Nice olsun göñlüm a güzel o yüzden şen benüm

Al ile gül gibi ey ruhsârı alum sensin âh
 Bir şafâ yüzinden ânî göñlümi alan benüm

Hep dem-â-dem nola çâk itsem ki cānâ dem-be-dem
 Māniʿümdür her dem-i vaşluñda pîrâhen benüm

Yok yire ʿömrüm geçürdüm ben baña itdüm baña
 Bilmedüm bu varlığı ile qadrümi hey ben benüm

Nazmî'yem kim sen mehüñ mihrine düşdügüm tamâm
 Sûz-nâk eşʿarum eyler gün gibi rüşen benüm

432⁴³⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ben seniñ kuluñ efendimsin efendi sen benüm
Sensin iden kaygulu gönlümi yendek şen benüm

Donanup al ile yendek göz göre âl ile hep
Sensin âh ey gözi ala gönlümi alan benüm

Sen perî yüzlüyi kaçan alsa engel yanına
Hey güzel göz göre imdi cânım alur şan benüm

Nice döysün yüregüm taşdan demürden hōd degül
Kim idüpdür oqlaruñ bağrum tolu demren benüm

Bir delükanluyı sevdüm 'âşıkın öldürücü
İmdi Nazmî göz göre kanuma girdüm ben benüm

433⁴⁴⁰

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ol elif-kaḍ dāl zülf olan perî-zādum benüm
Bir dem añmaz âh kim âdem diyü adum benüm

Naş virür 'âşıklarınıñ katline hatt ile gör
Göz göre ol kaşı nün âh ol gözi şādum benüm

Lebleri şîrîn güzeller cân virür kul olmağa
Hüsrev-i iklim-i hüsn olalı Ferhād'um benüm

Ben kuluña her nazar hep hışm ile eyler nazar
Hışmı gâlib begdür âh ol çeşmi cellādum benüm

439 G4344, Türkî-i Basîṭ

440 G4348

Âstânından o meh-rûnuñ ki ben oldum cüdâ
Göge çıksa yiridür her demde feryâdum benüm

Ol mehüñ Nazmî görelden dür dişiyle gün yüzün
Rüz u şeb *ve'n-necm ü ve'-şems* oldı evrâdum benüm

İntizâr ile ben öldüm ey mu'allim kuluñam
Vahtidür âzâd iderseñ serv-i âzâdum benüm

434⁴⁴¹

[*Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün*]

Fürkatüñde hün-ı dildür ey perî zâdum benüm
Raḥm kıl âdemlik eyle ey perî-zâdum benüm

Sen kıyâmet-kâmetüñ yolında cânlar vireyin
Haşre dek dillerde tâ kim söylene adum benüm

Şûr u şerr ile ne deñlü ḥayr ide zâlim ḥasûd
Ey şeker-leb alısar andan Hudâ dâdum benüm

Hüsrevâ hicrinde sen şîrîn-lebüñ Ferhâd-veş
Tağ u taşu inledür derd ile feryâdum benüm

Yad olanlar Nazmiyâ yâd ide mi her-giz beni
Âşinâ olanlar itmez oldılar yâdum benüm

435⁴⁴²

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Hâşıl olan ʿışk ol yâre vedâdumdan benüm
Cân u dil zevk ile koptımdur nihâdumdan benüm

İtmemişdür yâd nāmum her-giz ol dil-ber benüm
Gitmemişdür nām-ı dil-ber gerçi yâdumdan benüm

Hâşıl olur dāyimü'l-ân anca hâletler baña
ʿışk-ı cānân birle cāndan ittiḥādumdan benüm

Ḥamdülillāh yok durur şübhem ḥudûş-i ʿâleme
Mü'minem ben dönmezem ol i'tikâdumdan benüm

Umaram ḥidmetde yâre intikâşum olmaya
Dostlık bâbında Nazmî izdiyâdumdan benüm

436⁴⁴³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Sensin ol sevgüli cāndan sevgüli yârüm benüm
Senden özge yok durur bu dünyede varum benüm

Kaygu bâzârında yendek derd alup şatmaḳdayam
Derdi olanlarladur hep yine bâzârum benüm

Tasa nerdinde işüm hep döne döne zārîdür
Dimez âh ol yâr añup bir neyler ol zârum benüm

Baña yârüm didi kanuñ dökerem bir gün didüm
Kuluñam buyruk senüñdür nola ḥünkârüm benüm

442 G4351

443 G4354, Türkî-i Basit

Ağlar isem nola yendek derd ile yaşın yaşın
Ölcek çün yok durur Nazmî bir ağlarum benüm

437⁴⁴⁴

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]

Hayr ile yārânı dāyim yād kārumdur benüm
Anlaruñ dilde hayâli yâdigārumdur benüm

Cāh ile bir cāhile hîdmet baña müşkil gelür
Âlime hîdmet velikin iftiḥārumdur benüm

Dem-be-dem âvâre idüp bir qarārüm kımayan
Âh kim başda hevâ-yı ber-karārumdur benüm

Kande gitsem benden ayrılmaz olupdur hiç gam
Şanki yoldaşdur kâdimî eski yârümdür benüm

Devlet-i dünyâ baña el virmedüğine sebep
Nazmiyâ elden hicâbum birle ârumdur benüm

438⁴⁴⁵

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]

Olduğı demde bu cismümden cüdâ cânım benüm
Umaram Hâk şaklaya şeytândan imānum benüm

Eyle yâ Mevlâ müyesser ben kuluña anı kim
Fikr ü zikrünüle geçe her hîn ü her ānum benüm

444 G4355

445 G4361

Zerre-veş devr içre ser-gerdân idüp devrân beni
Veh ki ser-gerdânlığ ile geçdi devrânum benüm

Gelmek olurdu feraḥ-gāhîde bir dem yanuma
Ġam iḥâta itmese her gāh her yanum benüm

Bir du‘ā iḥsân ide ben müznib içün umaram
Nazmiyâ her okıyan luṭf ehli dīvānum benüm

439⁴⁴⁶

[Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilün]

Ḳanı ol gün kim gelüp ol māh-ı Ken‘ân’um benüm
Gün gibi ide müşerref beytü’l-aḫzānum benüm

Dide-i ğam-dîdede uçar ḥayālî dāyimâ
Ġāyib olaldan nazardan ol perî-şānum benüm

Ol meh-i bî-mihre te‘şîr itmedi bir zerre âh
Göklere çıkdı egerçi âh u efgānum benüm

Ġonçeler baş ḳor ayağına döşer güller yüzün
Seyr-i gül-zâr eylese serv-i ḥırāmānum benüm

Baḥr-i ṭab‘uma diye Nazmî Nizāmî âferîn
Ger şadef-veş gûş ide nazm-ı [dür-]eḫşānum benüm

440⁴⁴⁷

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Kim ki sen cânânı görse saña dir cânım benüm
Hey ne âdem cânısın sen ey perî-şânım benüm

Teñri haqqıyçün tarîk-i ıışk içinde şübhesüz
Küfr-i zülfündür senüñ a dînüm imānum benüm

Yüz süren her dem sa'âdet birle bulur feth-i bâb
Āstānuñ bir sa'âdet-ğānedür ħānum benüm

Ĥidmete varur gelür her dem der-i ikbālüne
Tıfı-ı dil olmuş durur şimdi der-oğlanım benüm

Nice bilmek nice cevher olduğın zātuñ senüñ
Nazmı'yem pes cevheri olmağ durur şânım benüm

441⁴⁴⁸

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ġamdan öldüm ey lebi Ĥisā-yı devrānum benüm
Eyle ihyā ben kuluñ devletlü sultānum benüm

Pāy-māl itdi hevāñ ile beni ġam leşkeri
Raħm kıl ben mūr-ı mazlūma Süleymān'um benüm

Ey ṭabīb-i cân lebüñ şekker mi yā şehd-i şifā
Şorduğum budur ki oldur derde dermānum benüm

Tā ki gördüm la'lüñe ħaṭ geldügin cânā senüñ
Başdı ol yüzden ḳasāvet āh kim cânım benüm

447 G4363

448 G4364

Kirpügünden oklar idüp dem-be-dem oklar yürür
Türk-i çeşmüñ dilleri Tatar-veş hānum benüm

Ehrimenler birle bir görürsin ehl-i dilleri
Ādemilik böyle olmaz ey perī-şānum benüm

Nazmī'yem kim kaçre-i eşk ile cānā dem-be-dem
Dür nişār eyler yoluñda çeşm-i giryānum benüm

442⁴⁴⁹

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Leblerüñ güftār ile cān içre cānumdur benüm
Kāmetüñ reftār ile rūḥ-ı revānumdur benüm

Leblerüñe dil-berā dil virdügüm ağyardan
Şaklaram cānum gibi rāz-ı nihānumdur benüm

‘Āşıkāne na‘ralar kapuñda kim peydā olur
Āsumāna irişen āh u fiğānumdur benüm

Acıyup cāndan benüm-çün vāy ki yanar yakılır
Dāğ-ı mihrüñ dilde yār-i mihrībānumdur benüm

Cān-fezā la‘line sen cānānenüñ meyl eylemek
Nazmī'yem lāzım durur ṭab‘uma şānumdur benüm

443⁴⁵⁰

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ėam beni bî-zâr ider her gâh cânımdan benüm
 Bezdürür miñnet beni her dem cenânumdan benüm

Ėam yimekten Ėayrı yimekten kesildüğüm tamâm
 Bellüdüz tende görinen üstüñ'ânımdan benüm

Her ne demler kim gele bu göñlüme fâsid Ėayâl
 Ėâşıl olur ol hemîn yañlış gümânımdan benüm

Kâşkî olsa Ėaķıķı hep mecâzî olmasa
 Her ne sözler kim gelür her dem zebânımdan benüm

Eylemek teşĖîş her zâtı ne cevher olduğın
 Nazmî'yem olmaz 'aceb Ėaķķâ ki şânımdan benüm

444⁴⁵¹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Görinen şanma şafaķ Ėicründe ey mâhum benüm
 Yirini od itdi çerĖüñ nâle vü âhum benüm

Sen yüzi gün alnı ayuñ derd-i Ėicrinden dürür
 Nâle-i şeb-gîr ile âh-ı seğer-gâhum benüm

Gün yüzüñ görmekdür ey meh maţlab-ı a'lâ-yı cân
 İde mi rûzî baña ol günü Allâhum benüm

Ėurbete düşdükte düşmenden ne pervâ baña kim
 Dostum 'ışķuñ olupdur Ėünkü hem-râhum benüm

450 G4370

451 G4377

Āstān-ı devletüñden nola hālī olmasa
Senden ayru olamaz Naẓmī kuluñ şāhum benüm

445⁴⁵²

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Bî-huzûr olmasa her dem her gün āhumdan benüm
Yâr luṭfından geçerdî her günāhumdan benüm

Ehl-i hāle neydüğüm zāhir dūrür maḥfî degül
Bezm-i ğamda dem-be-dem feryād u āhumdan benüm

Gice gündüz dem-be-dem peydā olur dūd u 'alev
Nāle-i şeb-gîr ü āh-ı şubḥ-ğāhumdan benüm

Ebr-i zülfi gün yüzün göstermez ol māhuñ baña
Ben neler görem daḥî baḥt-ı siyāhumdan benüm

Ay olur bir gün baña bir zerrece mihr eylemez
Yok sitārem Naẓmī ol gün yüzlü māhumdan benüm

446⁴⁵³

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

‘Ācizem hicründe her dem dūd-ı āhumdan benüm
Virür ol zîrā ḥaber baḥt-ı siyāhumdan benüm

Ġāfil olma zülf ü ruḥsāruñ ğamıyla dem-be-dem
Nāle-i şeb-gîr ü āh-ı şubḥ-ğāhumdan benüm

452 G4382

453 G4383

Yâr olurdu t̤ālî'üm devründe hem bahtum sa'îd
Ger sitârem olsa sen gün yüzlü mâhumdan benüm

Derd-i hicrânuñ ile kıddüm büküp yâ itdi çerh
Ol dañi sehm itsün ey meh tîr-i âhumdan benüm

Ĥak-pâyi cevherin Nazmî'ye ihsân eylemek
Umılır sen luṭf u himmet kânı şâhumdan benüm

447⁴⁵⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Naḳşı dil-keş beg güzeldür bir nigârum var benüm
Aña kûl olmağ ile hoş iştihârum var benüm

Ĥüsn meydânında esb-i nâz ile cevlân ider
Dil-rübâlar serveri bir şeh-süvârum var benüm

Mâh-ı bedre ta'n ider on dördini sürer tamâm
Şöhreti var Ĥüsn ile bir şehriyârüm var benüm

Keykubâdî tâcdur başında yelken takyesi
Mülk-i Ĥüsnüñ Ĥüsrevi bir tâc-dârum var benüm

Başum üzre yiri var ol şâh-ı Ĥüsnüñ kılıyam
Nazmî'yem bir dâne dürr-i şâh-vârum var benüm

448⁴⁵⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Rahmi yok 'uṣṣāka bir āfet nigārum var benüm
Anuñ için dem-be-dem feryād u zārum var benüm

Dāyimā 'uṣṣākını gördükce 'arz-ı kîn idüp
Çin ider ebrûlarını bir nigārum var benüm

Nāz ile reftāra gelse luṭf ile güftāra āh
Göñlin alur 'āşıkuñ bir şive-kārum var benüm

Şoḥbetinde bülbül eyler şevk ile 'āşıkları
Bir güler yüzlü yüzi gül şūḥ yārüm var benüm

Gülşen-i küyında ol gül yüzlünüñ bülbül gibi
Nāle-i bî-ḥadd ü feryād-ı hezārum var benüm

Dil-rübālar sevmeye bî-iḥtiyārum Ḥaḳ bilür
Nazmiyā sen şanma elde iḥtiyārum var benüm

Ol nigāruñ naḳş-ı ḥüsnin vaşf idelden Nazmiyā
Ḥayl-i 'uṣṣāk içre ḥayl-i 'tibārum var benüm

449⁴⁵⁶

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Sevmişemdür cān ile bir yār-i cānum var benüm
Bir lebi cān maṭlabı rūḥ-ı revānum var benüm

Bir leb-i cān-baḥşı 'ayn-i çeşme-i āb-ı ḥayāt
Bir müselsel zülf-i ömr-i cāvidānum var benüm

455 G4387

456 G4388

Bir du[d]ağı ‘ayn-ı kevşer zâtı ‘ayn-ı hür-i ‘ın
Dil-küşâ bir küyü gül-zâr-ı cinânum var benüm

Tâze tıfl iken düşüpdür ‘ışkına cân ile dil
Cân değer bir pîr olası nev-cevânum var benüm

Lezzet-i güftarı her dem cân bağışlar cânuma
Nazmiyâ bir hüsrev-i şîrîn-zebânum var benüm

450⁴⁵⁷

[Fā‘îlâtün Fā‘îlâtün Fā‘îlâtün Fā‘îlün]

Kim görürse mihr ider bir yüzi mâhum var benüm
Aña şevk-i mihr ile her gün nigâhum var benüm

Bir gedâyam işiginde ben de kem-ter bendeyem
Mülk-i hüsnuñ şahıdur bir pādşâhum var benüm

Bir kapısı Ka‘be’dür ol bir tapısı kıbledür
Feth-i bâb andan durur bir secde-gâhum var benüm

Her günâhum bilürem yanında yârüñ neyleyem
Ol durur bî-ḥad günâhum her gün âhum var benüm

Ḥayl-i düşmen Nazmiyâ bir ḥaylîdür ammâ ne ğam
Āsitân-ı dost gibi bir penâhum var benüm

451⁴⁵⁸

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Tā ki olduñ sen güzellik illerine hān begüm
Ben kuluñ sevgüñ yolında kōmıřamdur cān begüm

Olmışamdur ben seni sevmegle iller içre çav
Bulmışamdur sevgüñ ile imdi ad u şan begüm

Ayrulık derdiyle bir gün öldürürsin ben kuluñ
Yok mıdur bu ayrulık derdine bir oran begüm

Ağzuñ öpmek ańıcaķ öldürmek istersin beni
Öldürüp göz göre itme yok yire bir kan begüm

Nazmı'yem başdan senüñ sevgüñ yolında baş virüp
İdiserven cānumı eñ soñ saña kurbān begüm

452⁴⁵⁹

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Bezm-i devrāna ayak başdukca sāğar dem-be-dem
Çeşm-i 'āřık gibi tırmaz kanlar ağlar dem-be-dem

Gözlerüm yaşı dem-ā-dem nice kan olmaya kim
Kan ider bağrum ğam-ı hicrān-ı dil-ber dem-be-dem

Büse almağın müdām āl ile la'l-i yārdan
Ehl-i diller cām-ı bezmüñ kanın içre dem-be-dem

Katre katre kanlu yaşum her yaña ğaltān olup
Hāk-i pāy-i dil-bere yüzini sürer dem-be-dem

458 G4390, Türkī-i Basit

459 G4391

Hicre düşüp hey meded cânımdan ayrıldum diyü
Nazmî la'î-i yâri añup kıanlar ağılar dem-be-dem

453⁴⁶⁰

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]

Gözleri diller alur dil-dâr imişsin dostum
Sözleri cânlar bağışlar yâr imişsin dostum

Hüsn ü hulk ile güzeller içre sen cânānenüñ
Mişli yok didüklerince var imişsin dostum

Rüşen olur göz göñül seyr-i cemālünle senüñ
Zî sa'âdet bir kamer ruhsâr imişsin dostum

Sen efendim ben kuluñ sen benden ayrılmak neden
Ben de bildüm hem-dem-i ağıyâr imişsin dostum

Nazmî bülbül gibi nālân hem-dem ağıyâr ile sen
Âh u efgân bir gül-i pür hâr imişsin dostum

454⁴⁶¹

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]

Sen kamer ruhsârı ben cân u göñülden sevdüğüm
Gün gibi rüşen 'aceb bilür misin sen sevdüğüm

Yüzine mihr-i cihân-ârâ derin ben sen mehüñ
Hep bu yüzdendür seni medh itdüğüm ben sevdüğüm

460 G4392

461 G4393

Gül gibi gül şen olup sen kim sa'adetle senüñ
Olduğuñ yirler ola lutf ile gülşen sevdüğüm

Şubh-veş çāk eyleseñ sinem bu göñlümde saña
Dāğ-ı mihrüm gün gibi olurdu rüşen sevdüğüm

Pâyüñe sürmek diler yüzün gözin Nazmî senüñ
Olduğıyçün zāt-ı pāküñ pāk-dāmen sevdüğüm

455⁴⁶²

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilāt]

Devr itsün cām meclisde müdām
Devr-i dündan alavuz tā intikām

Bāde zevķinüñ bilenler aşlını
Elden ayağı kımaz aşlā müdām

Yāre mey içür müdāmî hāşılı
Rām olup tā ola taḥşil-i merām

Çār-de-sāle güzeller ḥüsnine
Nisbeti vardur meh-i bedrūñ tamām

Zülfî rā kıaddi elifdür ağzı mīm
Her dil anuñ-çün olur dil-dāra rām

Dāl ü mīm ol zülf ü fem ol kıad elif
Oldur olan murğ-ı dil şaydına dām

Hıçe şayma Nazmiyā nā-dānı hıç
Çün dimişler *el-'avāmü ke'l-hevām*

456⁴⁶³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]

Vuşlatuñdur lezzet-i bâğ-ı na'ım
Fürkatuñdür miḥnet-i nâr-ı caḥīm

Her yidüğüm içdüğüm hicründe âh
Hep olur zaḳḳüm ile mâ'-i ḥamīm

Dāyimā sürsem yüzüm ayağuna
Vechi var çün yaraşur zer birle sīm

Saḥa her nāmem ki ḥaṭṭuñ vaşf ider
Bu durur olduğı ol 'anber-nesīm

Ḥidmete toğruldı Nazmî kıl ḳabül
Bir ḳul isterseñ efendi müstaḳīm

457⁴⁶⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Gözlerüm giryân ider dil-ber benüm
Gönlümi nālân ider dil-ber benüm

Cānuma cevri itmek ile dem-be-dem
Yüregümi ḳan ider dil-ber benüm

Ġam tenürında firāḳ odyıla âh
Bağrumı büryân ider dil-ber benüm

Āteş-i hicrân ile göz göre âh
Cānumı sūzân ider dil-ber benüm

463 G4398

464 G4416

Her kaçan kim eyleye ‘arz-ı cemāl
Hātırum şādān ider dil-ber benüm

Bir nazar bu gözlerümden olsa dūr
Cismümi bî-cān ider dil-ber benüm

‘İşkî esrârıyla başdan Nazmiyā
‘Aklumı hayrān ider dil-ber benüm

458⁴⁶⁵

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Görsem ol cānānı hey cānum disem
Bendeñem ben ben de sulṭānum disem

Zülf ü ruḥsārına şalup bir nazar
Sen misin a dīnüm imānum disem

Görsem ol şīrīn lebinüñ ḥandesin
Ḥüsrevā sensin benüm cānum disem

Eyledüñ rüşen gözüüm göñlüm benüm
Gün gibi ey mäh-ı tábānum disem

Bülbül-i şūrīdeñem çokdan senüñ
Ey yüzi taze gülistānum disem

Her cihetden cümleten esbāb-ı ḥüsn
Sendedür ey şāh-ı ḥübānum disem

Az degül çokdan sever Nazmī seni
Saña ḥālīş bendedür ḥānum disem

459⁴⁶⁶

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Düşdi bu gönlüm saña hey sevdüğüm
Nola yakışsañ baña hey sevdüğüm

Çün sevegeldi sevegider seni
Bu göñül öñden şoña hey sevdüğüm

Ayrılık derdi baña bir buñdurur
Kim döyer imdi buña hey sevdüğüm

Turmadın uçmak diler gönlüm kuşu
Yüce köşkünden yaña hey sevdüğüm

Yüzüñi [bekler] güzel bu yüzden ay
Giceler kalur taña hey sevdüğüm

Ağzuñı öpmek aña ol kim senüñ
Sögme yok yire aña hey sevdüğüm

Cânı gibi sevdüğün Nazmî seni
Sen dañi bir gez aña hey sevdüğüm

460⁴⁶⁷

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Gayra işüñ hep vefâdur sevdüğüm
Baña âh ammâ cefâdur sevdüğüm

466 G4421, Türki-i Basîť

467 G4423

Ben seni sevdüğüme incinme kim
Kişiye gönül belâdur sevdüğüm

Kıble yüzüñ seyri Merve haqq için
‘Ömre sürer bir şafâdur sevdüğüm

Râstî bālâlıg ile Sidre’den
Serv-ı kaddüñ müntehâdur sevdüğüm

Mübtelâlar gerçi çokdur saña lîk
Nazmî çokdan mübtelâdur sevdüğüm

461⁴⁶⁸

[Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlât]

Sâkıyâ al ele devr it ayağı tırma müdâm
Devrden alına şâfi mey ile tâ kim kâm

Çün degül devr-i zamân kimseye bâkî sâkî
İçelüm bâde-i şâfi idelüm ‘ıyş-i müdâm

Yürî sâkî yürüd ayağı müdâmî ele al
Tolularla bize kıl bezmde bir rağbet-i tām

Tırma şevk ile elüñ depredüp ayağı yürüt
Yürî sâkî idegör bezmi tolularla tamām

Sâkıyâ Nazmî’nüñ ayağı şunarken eline
Büse-i la‘lüñi luţf it kim odur aña merām

462⁴⁶⁹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Dost yolında 'adūdan baña 'ālemde ne ğam
Ġāyeti bu ki ben ol yolda helāk olam ölem

Bir elemdür elem-i hicr ki gitmez dilden
Ol elemden ger ölem gide benümle ol elem

Hasret-i būs-ı fem ile tutam ol yār beni
Öldüre āhiri ben daği tutam rāh-ı 'adem

Yüregüm kopagelür gelse kıyāma qaddi
Ol kıyāmet getirür fitneye kâmet pes o dem

Hicr-i ma'sûkı olur 'āşıka kim özge ölüm
Nazmiyā korkum odur ben ol ölüm birle ölem

463⁴⁷⁰

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ay olur baña görünmez benüm ol māh-veşüm
Her gün ağıyār ile seyr eyler o yüzi güneşüm

Ġam-ı hicr ile görür derdümi bir gün dimez āh
Ne dürür hālün eyā ğam-zede vü derd-keşüm

Dost yolında benüm kim gele düşmen yoluma
Dostlar ben yalunuz kıomazam elbette leşüm

Şunsa kıand-i lebini ağızuma lutf ile nigār
Def' olurdı teb-i hicrān ile olan 'aşaşum

Nazmiyā t̤ālī'üm ol günden olurdı mes'ūd
Baña bir zerrece mihr itse o yüzi güneşüm

464⁴⁷¹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Seni gözlerse güzel hep bu gözümde bebegüm
Nola kim göze yasağ var mıdur andan be begüm

Lebleründen umaram hayliden em ben haste
Ben emek-dâra yazuğ zâyî' olursa emegüm

Seni ağıyâr ile bâziçe iderken görsem
Ol dem ey rûh-ı revânum benüm oynar yüregüm

İşiginde beni âdem yirine kımaz iseñ
Bârî düşmen yüzine bir diseñ itüm köpegüm

Bîm-i cân ile varup gülşen-i küy-ı yâre
Bürürem başa benefşe gibi Nazmî etegüm

465⁴⁷²

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Neyleyem âh ki yok Hakk'a yarar bir 'amelüm
Veh ki varduğca ziyâd olmada tûl-i emelüm

Ben nice idebilem Hakk'a yarar bir 'amel âh
Ki hevâ yolına yilmekden ebed degmez elüm

471 G4450

472 G4451

Nefs-i zâlim baña aındurmaz o hâli derdâ
Ki be-her-hâl iriser âhîr-i kâr âh ecelüm

Hâl-i teşvîş ile nisyâna varur oldı bilem
Bâr-ı ğam çekmek ile âh ki büküldi belüm

Ekşer olursa haķikî nola Nazmî nazmum
Baña hoş gelmez olur oldı mecâzî ğazelüm

466⁴⁷³

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ser-i zülfine nigârûñ ire mi âh elüm
Ki o sevdâ benüm oldı yine tûl-i emelüm

Ölümümdür leb-i cânāneye haţ gelmesi âh
Ey dirîĝâ benüm andan durur âhîr ecelüm

Şevķ-i mihriyle ben ol mâhuñ olaldan pür şevķ
Oldı Hürşîd ü Ferâh-şâd mişâli meşelüm

Tapu kılmak niçe bir tapusına erkānuñ
Toĝrusın diyeyin ol kahr ile büküldi belüm

Şol kıadar qaraladum vaşf-ı haţ-ı dil-beri kim
Nazmiyâ âh bu sevdâda ağardı şaķalum

467⁴⁷⁴

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Muttaşıl zülf ü ruḥuñ medḥ iderem çün güzelüm
Nola bir yılda bir ayda dir isem her ḡazelüm

Ben seniñ ıṣṣuñ ile olalı ser-geşte vü zār
Döndi Leylî ile Mecnûn'a nigārâ meşelüm

Seyr iderken ruḥuñı irdi [ḥatuñ] setr itdi
Nideyin âh hebâ oldı kâmu mâ-ḥaşalum

Çeşm ü zülf ü dehenüñ vaşfını fenn idindüm
İlmi olmışdur o fennüñ benüm ey cān 'amelüm

Göz ile gördi seni cān ile sevdi Nazmî
Gözle sen de seni cāndan seveni hey güzelüm

468⁴⁷⁵

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ġam u ḡuşsa ki dil ü cānuma kār itdi benüm
Ol durur böyle naḥîf olduḡı za'f ile tenüm

Dāyimā ṭop-ı ḥavādiş ki dokınmaḡdadurur
Döndi bir burc-ı ḥişāra o cihetle bedenüm

İderem ḥazret-i Ḥaḡ'dan o temennâyı kim
Zıkr-i tevḥîd ola cān virür iken her süḥanüm

Eyle yâ Rabb-i müyessir o fenâyı baña kim
Gözüme görine her ḡâh kefen pîrehanüm

474 G4455

475 G4458

Kâşkî gelse elümden o ki bir dem Nazmî
Açmasam hiç mecâzî sühân için dehenüm

469⁴⁷⁶

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Üzerümde ölicecek olmağa hazır kefenüm
Komadum mâ-melek illâ ki hemân pîrehenüm

Dâyirem tâ ki muhîr oldu firâvân eşküm
Vasaṭ-ı baḥrde bir burca dönüpdür bedenüm

Hey ne cüz'îdürür âh iş-bu vücûdum mülki
Çünkü küllî olırsar maḥv bu eczâ'-i tenüm

Hâke varsun nideyin ben bu vücûdum mülkin
‘Adem-âbâd olırsar âḥiri çünkim vaṭanum

Baña Firdevsî diye Hüsrev-i maḥmûd-ḥişâl
Nazmiyâ işide ger bu kelimât-ı ḥasenüm

470⁴⁷⁷

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ziynet-i dehri koyup fakr libâsın geyelüm
Eyleyüp hoşca kanâ‘at ne bulursak yiyelüm

Yok ḥisâbına kıyalum bu fenâ ḥânesini
Varlığın şugr-veş anuñ daḥi hiçe şayalum

476 G4459

477 G4471

Cümle Hakk'dan bilelüm başumuza her geleni
Şükr idüp hem daği her nesnede hep Hakk diyelüm

Şabrumuz eyleyelüm çok idelüm hırşumuz az
Hoş tevekkül kılalum Hakk'a niyâz eyleyelüm

Olalum Nazmî yûri hem-rehi dervîşlerüñ
Ne olursa yiyelüm her ne bulursak geyelüm

471⁴⁷⁸

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Gelüñüz hâlümüz añup dün ü gün ağlayalum
Şu gibi her yaña göz yaşı ile çağlayalum

Yanalum âteş-i derd ile ölüm fikrin idüp
Şöyle bir hâl ile kim cân u ciger dâğlayalum

Bu cihân varlığını yok bilelüm bi'l-cümle
Mâ-sivâdan geçelüm Hakk'a gönül bağlayalum

Bir fenâ hâşıl idüp ölüm añalum her çağ
Mâ-haşal hâlümüzi anuñ ile çağlayalum

İñleyüp döne döne niteki Nazmî dolâb
Dökelüm göz yaşını tırmayalum ağlayalum

472⁴⁷⁹*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Dem-be-dem nâle kılup zârî ile âh idelüm
Kendümüz anuñ ile hâlden âgâh idelüm

Dem-be-dem cûş idüp ol cûş ile hoş-ğâl olalum
İdelüm ıışık ile tevîdî gel Allâh idelüm

Ehl-i sünnet yolını gözleyelüm her vaktin
Ehl-i bid'at olan eşğâşdan ikrâh idelüm

Hem-dem-i ehl-i hevâ olmadan olup fâriğ
Kendümüz zühd ü şalâh ehline hem-râh idelüm

Öykünüp Nazmî hemîn dem-be-dem ehl-i ıışka
Âh-ı şeb-gîr ile feryâd-ı seher-gâh idelüm

473⁴⁸⁰*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Ğam-ı ıışkuñla ki biñ derde giriftâr benem
Yine bir ıaşık-ı ğam-ıyâr u dil-efgâr benem

Reh-i ıışkuñda benüm derdümi bilseñ bārî
Bâr-ı cevruñ çeken ey yâr ki her bâr benem

Terk-i ser ister iseñ yoluña evvel başdan
ıışık ile âh bugün cân viren ey yâr benem

Kimseler eyleyemez derdüme tîmâr benüm
Bî-devâ derde düşen ıaşık-ı bîmâr benem

Nağd-i cān virmeyene virme metā'-ı la'lüñ
Naẓmī'yem cāndan aña yine ḥaridār benem

474⁴⁸¹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Diler iseñ bilesin derdümi ey yār benüm
Dilümi iki dilüp ḥancer ile yar benüm

Görmeyince seni ey serv-i revān kūyuñda
Egilemez göñlümi seyr-i gül ü gül-zār benüm

Baña hicrūñde ğamuñ yār olup ey yār senüñ
Göñlümi egler o bārī hele her bār benüm

Baña fūrkatde yaşumdur acıyan çok yaşasın
Olmasam nola ben ansuz daḥi nem var benüm

La'l-i cānānede ḥaṭṭ olalı peydā Naẓmī
Eyledi cānuma endüh u belā kār benüm

475⁴⁸²

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Gitdi 'ışkumdan ebed olmaduñ āgāh benüm
Bilmedüñ derdümi derdā nideyin āh benüm

Seni benden ki ayırdı felek andan yig idi
Benden ayırsa eger cānumı Allāh benüm

481 G4479

482 G4480

Saňa lâyıķ mıdur ey dost ki ben cevruñden
Ağlayam hâlüme düşmen güle her gâh benüm

Yâd-ı zülf ü ruḥ u ḳaddüñle dehānuñ ğamı âh
İtdi her demde işüm şubḥ u mesâ âh benüm

Naẓmiyâ yâri diler k'ayıra benden aġyâr
Göz göre cānuma ḳaşd eyler o bed-ḥ'âh benüm

476⁴⁸³

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Beni hep fürḳatüñe şalma benüm begcegüzüm
Dem-be-dem âhumı gel alma benüm begcegüzüm

Bezm-i ḥüsnünde lebün bâde vü çeşmüñ bādām
‘Ârızuñ gül zeḳānuñ alma benüm begcegüzüm

Ḥadden artuḳ k'iderem nâle ser-i kūyuñda
Benüm eksikligüme ḳalma benüm begcegüzüm

Göz göre yirlere çalup beni her demde baña
Ḥışm ile tiġ-i cefâ çalma benüm begcegüzüm

Vaşluñ isterse ne var yok yire cevri eyleyüp âh
Naẓmî'nüñ âhını gel alma benüm begcegüzüm

477⁴⁸⁴*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Yañağun gün dürür alnuñ dañi ay iki gözüm
Aydın it gel karanu gönlümi ay iki gözüm

Görmeyelden berü gün yüzün ile ay alnuñ
Dün ü gün oldı işüm ah ile vāy iki gözüm

İtme her çağ akıdup sel gözümün yaşını sil
İtme gel göz göre kan işini hāy iki gözüm

Gelüp eglenmege her çağ hayālün hānı
İki gözümdür iki şırça sarāy iki gözüm

Naẓmī'nün gözi seni göremez iken anuñ
Yaşı her çağ olur ise nola çay iki gözüm

478⁴⁸⁵*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Göricek alnını yārün meh-i tībān şandum
Yüzini seyr idicek mihr-i dirahşān şandum

Ruğların lāle güzel gözlerini nergis anuñ
Dañi nāzük lebini gönçe-i hāndān şandum

‘Ārızın āb-ı şafā-bahş u haṭın tāze çemen
Zūlfini kākūlini sūnbül ü reyḥān şandum

Gelicek şive vü nāz ile kıyāma ol ān
Qad-i mevzūnuñ anuñ serv-i ḥirāmān şandum

484 G4484, Türkī-i Basit

485 G4486

Luṭf ile nuṭṭ-ı revân-baḥşın işidüp Nazmî
Anı ben ʿaynı ile çeşme-i ḥayvân şandum

479⁴⁸⁶

[Feʿîlâtün Feʿîlâtün Feʿîlâtün Feʿîlün]

Sende bu vech ile kim var ruḥ-ı zībâ güzelüm
Ḥazṣ-ı cān ider iden anı temâşâ güzelüm

Her nazar ehl-i dili ḥüsnine âşüfte idüp
Sensin ol diller alan dil-ber-i raʿnâ güzelüm

Mihr-i enver yañağün mâh-ı münevver alnuñ
Saña bu vech ile kimdür ola hem-tâ güzelüm

Kaşuñ ile gözüñ alnuñla yüzüñ cümle güzel
Sende her ḥüsn ü behâ cümle hüveydâ güzelüm

Bedenüñ berg-i semendür ter ü nâzûklıkde
Kimde vardur görelüm sendeki sîmâ güzelüm

Nazmî'yem laʿlün ile saña idüp cānı revân
Eylerem vaşluñı cān ile temennâ güzelüm

Vây ne devlet ne saʿâdet ne şafâyidi eger
Seni vaşl eylese ben ʿâşîka Mevlâ güzelüm

480⁴⁸⁷

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ben ki bülbül-veş olam âh ile giryân her dem
Yâr gül gibi olur âh ki hândân her dem

Gül gibi 'arz-ı cemâl eylemez oldu baña yâr
Eyler oldu beni bülbül gibi nâlân her dem

'İşkî birle kamu 'âşıqları bülbüller olup
Ol güle karşı ider âh-ı hezârân her dem

Elem-i cândur o kim gözüme karşı benüm âh
Söyleşür gördüğü âgyâr ile cânân her dem

Devr dür eyledi bu Nazmî'yi bir meh-rûdan
Eylese ol kara günli nola efgân her dem

481⁴⁸⁸

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Sevdüğümüñ dudağın bir emsem
Sevgümüñ olur idi derdine em

Nice kûl olmayam ol sevdüğüme
Beg güzeldür bir efendidür hem

Yârüñ ayağı tozu olmağı
Başuma yazmış imiş imdi kalem

Bir perî sevgüsi birle ey-vây
Gitdi uşşum benüm oldum sersem

487 G4488

488 G4514, Türkî-i Basîf

Beni ağlar bu gözüm çok yaşasın
Andan özge dağı yâ nem var nem

Çanlu yaşum ki alupdur çevrem
Çande olsa deniz içre gibi yem

Sevdüğüm-çün benüm ile yâri
Eyü olmaduğı engel çatı kem

Güzeli akçe dökenler avlar
Çuşı ol kimse tutar kim döke yem

Didüğümce dudağıñ bir emsem
Sevdüğüm der baña Nazmî epsem

482⁴⁸⁹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Senden ayrılma durur baña ölüm
Benden ayrılma meded gel öldüm

Yoluña cân viren üftâde benem
Sevdüğüm sensin o cân ile benüm

Fitne çeşmüñ gibi sensin yine sen
Hey kıyâmet dil alur bir merdüm

Giryeden hicrûñ ile ey dür-i pâk
Oldı her kaçre-i eşküm kulzüm

Gelmedüğe dönüben devrāna
Reh-i ʿışkuñda bu Nazmī ola güm

483⁴⁹⁰

[Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilāt]

Yād-ı ruḥ u zülfüñ ile şubḥ u şām
Sünbül ü gül seyrin ider ḥāş u ʿām

Ṭapuña baş egdügi dil-berlerüñ
Ḥüsnüñe teslīm dūrür veʿs-selām

Alnuñ ile mihr yüzinden saña
Şevki var ancak meh-i bedrūñ tamām

Puḥte kişilerle idüp bezm-i ḥāş
Nūş idelüm cām-ı mey-i şāf u ḥām

Eyledi medḥüñ yolına Nazmī neşr
Niçe dūr ü laʿl-i leṭāfet-nizām

484⁴⁹¹

[Mefʿülü Fāʿilātü Mefāʿilü Faʿilāt]

Cām içe içe idüp ayak seyrine hırām
Bensüz içersin āh müdāmı ola ḥarām

Şāfi şafā-yı bādeyi yad ile gördügüñ
Kaşd-ı cefā durur baña ḥaḳḳā ʿaleʿd-devām

490 G4544

491 G4609

Meyli meye olursa nola ehl-i dillerüñ
Dil-berleri müdām ider ol luṭf birle rām

Şāfi meyüñ şafāsı ile zevk idenlerüñ
Mey bezmine olur hevesi şevk ile müdām

Mey kim şafāda la'lüñe beñzer o şevk ile
Bu Nazmî meyden ayrılamaz ḥāşıl-ı kelām

485⁴⁹²

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Ḥavādiş birle devrān kim olur her gice ābisten
Daḥi gün doğmadın nā-geh neler doğa ḥavādişden

Degül mi gey 'aceb şeh-zāde sultān Mustafā nā-geh
Gide bir ḡadr ile kim ḡala ḡayrān gören işiden

'Aceb ḡadr ile bühtān-ı 'azīme uğradı ḡakḡā
O ḡāl-i pür melāl āfāḡa oldu gün gibi rūşen

Aña göz [itdi] kıydı çerḡ-i ḡaddār aña yazuḡlar
Murāda irmedin gitdi daḥi tāze cevān iken

Anı kim derdi kim ola güm olup bu aradan kem
Velikin böyle taḡdīr itmiş imiş ḡādir evvelde

İdüp ebr anuñ içün giryeler bād āhlar itdi
Anuñ-çün taḡ ile taş eyledi feryād ile şiven

Anuñ-çün ḡalmadı bir kimse mātem itmemiş illā
Aña bühtān idüp ḡadr ile göz göre olan düşmen

Döne devr-i felek anca gelince tã bu devrãna
Anuñ mãnendi bir bî-miñl zât-ı eşref ü aḥsen

Aña fãnî cihân sultânlığın Ḥaḳ görmedi lâyıḳ
Şehâdet birle bâḳî saltanat luṭf itdi ol zü'l-men

O bâḳî saltanat birle tamâm âsüde olduḳca
Süre sultânumuz çok ʿömr ü devlet ola dâyim şen

Bu dünyâ Nazmiyâ bâḳî degül fãnî dürür çünkim
Saʿâdet aña kim dünyâyâ gönül vermeye iñen

486⁴⁹³

[Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün]

Benüm şorarsañ ey ʿâḳil bu ḥâl-i rûzgârum sen
Ḳo mâzî gitdi böyle ḥâl ü müstakbel nola bilmen

Elüme girse bir künc-i ferâḡat eylesem ʿuzlet
İdinsem anı ben miskîn ḳanâʿat birle bir mesken

Niçe ḡâfil yürürsin ʿâḳil işin işle var ey dil
Ferâḡat ihtiyâr eyle kim oldur cümleden aḥsen

Yilersin yil gibi her dem hevâ-yı dehr ile ey dil
ʿAceb bir zâyil olmaḳ ola mı âḥ ol hevâ senden

Dirigâ ḳalmışam bî-kes bir ağlar acırum yoḳ âḥ
Belî böyle olur şol ʿâḳıbet fikrini ḳılmayan

Ben itdüm niçe şivenler niçe mevtâm içün ammâ
Benüm kalmadı bir kimsem ide ben ölicecek şiven

Ayaklarda kalup her dūna baş egmezdüm ey Nazmî
Eger kim 'aqlum olaydı bileydüm kendü hâlüm ben

487⁴⁹⁴

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Cebinüñ rüşen ol kim hübdur mäh-ı münevverden
Ruḥuñ zibā durur ay âftābum mihr-i enverden

Ruḥuñ terdür gül-i nāzükden ey serv-i semen-simā
Tenüñ nāzük dürür ol vech ile berg-i gül-i terden

Benüm gül-ruḥ semen-ten nāzeninüm rāstī bu kim
Boyuñ bu luṭf ile mevzün durur serv ü şanavberden

Şalinsun boynuma bûyından irsün rûḥa rāḥatlar
Benüm 'ömrüm murādum budur ol zülf-i mu'anberden

Bu Nazmî sūre-i Kevşer ḥaḳıyçün görmedin la'lüñ
İşidüp vaşfın ey ḥūrī didi kevşerdür ez-berden

488⁴⁹⁵

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Benüm yārüm ki rāciḥdür güzellig birle ḥūrīden
Nola kūyını terciḥ eylesem firdevs-i a'lādan

494 G4668

495 G4676

Ne bilsün ʿışk zevkın bir nigāra olmayan ʿāşık
Ki Mecnūn irmedi bir hāle illā ʿışk-ı Leylī'den

Hayāl-i yār haylī dem-be-dem dilden degül hālī
Olupdur oturağ hāl-i šalābet birle hayliden

Mey-ī şāfī şāfāyile müdām eylerdi şūfī nūş
Eger kim olmayup nā-dān haber-dār olsa maʿniden

Bugün bu fenn-i nazmı kim virüpdür Hağ saña Nazmī
Maḥaldür sen dem urursañ Kemāl ile Nizāmī'den

489⁴⁹⁶

[Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün]

Şaķınma cānumı ben ol güzeller ḥānı ḥānumdan
Ki zīrā yig severven anı ben bu kendü cānumdan

Ben anı isterem kim ol güzeller ḥānı beg güzel
Kulumsın kullıg eyle gitme şaķın diye yanumdan

O yārüm benden ayru olmadan yigdür baña ölmek
Beni öldürse bārī ben geçerdüm imdi k̄anumdan

Yine varup bizüm ile ki ol yārüñ elin öpem
Eger alursa bir cān alması var armağanumdan

Çıķaram giderem yār ayrulıgından ben eñ soñra
Çıķaram tā ki Nazmī cānum acısın ṭabanumdan

490⁴⁹⁷*[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]*

Düşe aînsuzdan ayru bir kişi kim yâri yanından
 Degül bir dürlü ayrulmağ durur ol kendü cânından

Ğulıyam cân ile sevdüm dilerse yolına cânum
 Şağınman cânımı ben ol güzellik ili ħânından

Delükanlu olup yiyüp içer güzel seven kimse
 Baş ortaya koyup geçmek gerekdür imdi ħanından

Benüm engellerinden ħiç derdüm yokdur ol yârüñ
 Evet yacanaram lâlâsı diyen ħaltabânından

Be Nazmî kesmek için engeli yanından ol yârüñ
 Eger bulsam kesilmezdüüm kılıcı gibi yanından

491⁴⁹⁸*[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]*

Ğam-ı ağıyar kim 'âcizdür anuñ dil belâsından
 Eşeddür ol belâ cân-ħasteye cânân cefâsından

Ĥudâyâ 'âşık-ı üftâdeyi sen şağla luţfuñdan
 Ĥaħîķî dost yolında 'adünuñ iftirâsından

Ĥavâf-ı Ka'be-i küy-ı ħabîbe Merve ħaħkıyçün
 İderdüñ sa'y lezzet alsañ ey şüfi şafâsından

Virür ruĥsâr-ı yâra tâze ħaţ ziynet şu yüzden kim
 Bulur gülşen ħarâvet sebzenüñ neşv ü nemâsından

497 G4682, Türkî-i Basîţ

498 G4686

Dem-â-dem can bulurlar ʿâşık-ı dil-mürdeler Nazmî
O cânānuñ şafâ-yı būs-ı laʿl-i cân-fezāsından

492⁴⁹⁹

[Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün]

Ço dünyâ fikrini dilden ğam u ğuşşa ırağ olsun
Hevâdan geç sükûn it meskenüñ künc-i ferâğ olsun

Ne ğafletdür dem-â-dem yil gibi yilmek hevâya âh
Eyâ ğâfil sükûn it ol hevâ senden ırağ olsun

Yaluñuz başuñ içün ğam yime kardeş dimişler çün
Kişiye bir külâh eksik degüldür kelle sağ olsun

Ço ursun nâr-ı ğam bağruña her dem tâze tâze dâğ
Ki bezm-i cân u dilde yanaşursun bir çerâğ olsun

Düşüp sevdâya düşme göz kararup mülk-i dünyâya
Saña tâ diyeler ahsente Nazmî yüzüñ ağ olsun

493⁵⁰⁰

[Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün]

Virür her bezme revnağ şâhid-i mey müstedâm olsun
Tutar hürmetle hoş bezm ehlini luţfı müdâm olsun

Hilâl-i cāmı her dem bedr idüp devr itdür ey sâķī
Müdâm ihsānuñ ehl-i bezme ihsân-ı tamâm olsun

Şu cānān kim ʔolu içdükce dāyim merḥabā ide
Hemīn cānāneler içre o cānāna selām olsun

Revān olsun yolına naḳd-i cānum tek o cānāne
Merām üzre gelüp ben ʕāşık-ı nā-kāma rām olsun

Ne lezzet var şarāb içmekde Nazmî sāde-rûlarsuz
Şarābı sāde içmek baña bir daḫi ḫarām olsun

494⁵⁰¹

[Mefāʕilün Mefāʕilün Mefāʕilün Mefāʕilün]

Beni ey döne döne nerd-i derd-i ğamda zār iden
Beni sensin dem-ā-dem zārī birle bī-ḫarār iden

Sürüp ayağuña yüz kimseler būs idemez illā
Reh-i ʕışkuñda kendin pāy-māl idüp ğubār iden

Kemer-veş der-meyān itmek gerek sīm ü zerin cümle
Meyānın sen nigāruñ döne döne der-kenār iden

Ebed ʕāşıklığı bilmez nedür ʕışk ile alışmaz
Melāmetden reh-i maʕşūḳda nāmūs u ʕār iden

Güzellerden murād almaz ebed bir kimse illā kim
Tutup varını yok Nazmî zer ü simin[i] zār iden

495⁵⁰²*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Beni ey döne [döne] derdinüñ nerdinde zâr iden
Benüm sensin bu geñ dünyâ[yı] hep başuma dâr iden

Beni dolâb gibi döne döne inledüp her çağ
Benüm sensin gözüm yaş birle göz göz hep bînar iden

Beni yanına uğratmayup idüp kendüden ayru
Yüri hey göz göre her engeli kendüye yâr iden

Yüzüñ gül ağzuñı gönçe idüp itmiş saçuñ sünbül
Güzellik bâğı içre boyuñ ol serv ü çenâr iden

Geçen geçdi bugünü hoş gör añma yarını Nazmî
Senüñ kayduñ görür imdi seni yokdan o var iden

496⁵⁰³*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Düşüp her bir cefâ-hüya çekersin bin belâsın sen
Gönül haqqâ budur kim baña bir özge belâsın sen

Yilersin her hümâ-pervâz dil-dâruñ hevâsına
Qarâruñ yok gönül bir dem 'aceb ehl-i hevâsın sen

Qad-i bâlâ-yı yâra ne belâdur irmek ister dil
Yeñilmez her-giz ol anuñ ilâhî vir belâsın sen

Ne kayd olur libâs-ı 'örf ey dil bir belâdur ol
Huzûr isterseñ egnünden koma 'uzlet palâsın sen

502 G4702, Türkî-i Basît

503 G4706

Müdülden düşürme cāmı ‘ārif düş dağı hoş geç
Be şūfî sür mey-i şāfuñ yūri şāfî şafāsın sen

Şu deñlü dürr-i meknūn gibi cevher sözlerüñ var kim
Kemāl-i nazm ile Nazmî Nizāmî’sin şanasın sen

Saňa ger Hüsrev-i mahmūd-ḥaşlet ide bir rağbet
Bugün bu nazm ile Firdevsî-i şānî olasın sen

497⁵⁰⁴

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün]

Güzel sevmek gerek didüm işiden
Didi uşlı ḥaberdür bu deliden

O cānānum bir ādem cānidur kim
Güzeldür her leṭāfetle periden

Görinür gülşen-i ḥüsn içre mehzūn
Boyl ol gül-ruḥuñ serv-i sehiden

İden dildür dem-ā-dem fāş ışkı
Gerekdür şaklamak sırrı şabiden

Ḥabir olandan alınmaz ḥaber hîç
Nitekim gelmez āvāze öliden

Mürüvvet gelmez olur himmeti dün
Ne deñlü bulsa devlet bir deniden

Ten-i Naẓmî olunmaz za'f ile fark
Sünûge şarılı bir kâat deriden

498⁵⁰⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]

Kâkülün ğamzeñ gözün kaşuñ durur ey meh-cebîn
Eyleyen kaşd-ı dil ü cân ğâret-i îmân u dîn

Gül yüzün şevkiyle bûlbüller görüp feryādumı
Her taraftan didiler cânâ hezârân âferîn

Mâh-ı nev yâ kaşuñ hem-tâ diyendür keş-nazar
Serv-kaddün sidreden bâlâ diyendür râst-bîn

Vaşf idelden hüsrevâ la'l ü zebânuñ luṭfını
Her maḳâlüm oldu şîrîn her kelâmum şekkerîn

Beñzeyelden Naẓmiyâ yârün leb ü dendânına
Yir ider baş üzre la'l-i nâb ile dürr-i şemîn

499⁵⁰⁶

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Acıdup cāndan beni aġyâr ayırdı yârdan
Bilmezem ben nice alam acıgum aġyârdan

Nâle vü feryâd idersem ṭaî mı her şeb-tâ-seḫer
Çün beni dūr itdi devr-i dūn o meh-ruḫsârdan

505 G4892

506 G4929

Girebilmek taş bağırlu dil-rübâlar göñline
Bir hışâr almak gibidür kişver-i küffârdan

Dem-be-dem her ʿışk olan dilden gelür göynüklü âh
Düdlar peydâ olur elbette yanar nârdan

Bezm-i meyde acidur cānum benüm sāğar müdām
Tatlu tatlu būseler alur leb-i dil-dârdan

Mest olup düşmek şafâ der-bengî olup geçmeden
Düş mey-i nâba müdām ey şûfî geç esrârdan

Nazm ile izhâr-ı fażl itmek degüldür Nazmiyâ
Yâra işʿâr-ı maḥabbetdür murâd eşʿârdan

500⁵⁰⁷

[Fāʿilâtün Fāʿilâtün Fāʿilâtün Fāʿilün]

ʿİşk ile ʿAnkâ-yı dil eyler güzer çün Kâfʿdan
Devr ider dehri yüce pervâz ile eṭrâfdan

Levhden daḥi elif bâ itdügümde ibtidâ
Lâyiḥ oldı ʿışk cāna ʿayn u şîn ü kâfdan

Ḥâlet-i ʿışkuñ şafâsın kim dürür vaşf eyleyen
Ol derûnî ḥâldür birün durur evşâfdan

İtmese her pür cefâ cānāneyi luṭf ile rām
Kimse sürmezdi şafâ şâfî şarâb-ı şâfdan

İʿtibâr eksikligidür yohsa artuḳdur benüm
Lafz-ı dür-bâr ile nazmum Nazmiyâ eslâfdan

501⁵⁰⁸

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Mihrüñ ey meh gitmese tañ mı dil-i ğam-nâkden
 Âftâbuñ tâbı her gün eksik olmaz hâkden

Şevk-i mihrüñ olduğı gönümde ey mâhum senüñ
 Gün gibi rüşen dürür bu sîne-i şad-çâkden

Yoluña cân virmede bî-bâk idüpdür çün beni
 Ben dağı ayrılmazam cânâ bu ıışk-ı pâkden

Nağd-i   mr ü kaşı-ı cân u mezra -ı dil kaldı pes
 Yoluña şarf itmek içün m l ile emlakden

Vaşf-ı z tuñ eylese bu  ab -ı Nazm 'den zuh r
 Nola cevher çıkmaz ey c n yine ill  h kden

502⁵⁰⁹

[Fā'îlâtün F       n F       n F       n]

Görmedüm aşl  vef  ol p r cef  maĥd mdan
 Kesmedi ka  a cef s n  h ben maşl mdan

  ş k oldum ey per  t  kim yüzü gördüm didüm
 Didi bir div ne peyd  oldu yine R m'dan

B se fikrin eylemek y r   deh nından ki var
 Bir rec dur yok yire bir şey'-i n -ma l mdan

508 G4941

509 G4955

Mey içüp bir hoş geçüp zevk eylemek yâr iledür
Yârsuz farkı mey-i telhûñ nedür zaḳḳūmdan

Başuma bir kıtlu gün doğmadı her-giz gülmedüm
Nola Nazmî ağlasam bu ṭālî^c-i bî-şūmdan

503⁵¹⁰

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

‘İşk meydânında sen kim ‘âşık-ı merdânesin
Sev severseñ sen de ey dil dil-berüñ merdânesin

Cânı ârām eylemez ‘ışk ehlinüñ cānânesüz
‘Âşık anuñ-çün sever cânı gibi cānânesin

Dāyimā ḥavf u recā-yı lutf u kahr-ı dil-rübā
Olur olmaz fikr idersin ey gönül divânesin

‘İşk ile pervâne iseñ yime pervā çün gönül
Şem^c-i ruḥsârına yakar ol perî pervânesin

Nazmiyâ olduñ o şem^c-i ḥüsne çün pervâne sen
Germ olup şevkine anuñ döne döne yanasın

504⁵¹¹

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Sen ki gösterdüñ baña ey hicr cānân acısın
Âh kim bir zehr-i kâtilden betersin acısın

510 G4966

511 G4968

Ey ğubār-ı ħāk-i pāy-i yār her dem bād ile
Başagel yüzüm ki gözüm kuhlı başum təcısın

Ey ħabībūñ Ka'be kūyında cemālin seyr idüp
Bu yaña 'azm eyleyen sen nūr görmiş ħacısın

Ol kemān-ebrū nigāruñ ħısm-ı çeşmi birle sen
Ey dil-i zārum ħadeng-i ğamzesi umacısın

Eylese ol bī-vefā Nazmī saña bī-ħad cefā
Nola zīrā sen anuñ bir bende-i muħtācısın

505⁵¹²

[Fā'īlātūn Fā'īlātūn Fā'īlātūn Fā'īlūn]

Sen ki ey dil dil-berūñ bir 'āşık-ı dīdārsın
Cüst ü cüyında şu gibi anuñ içün cārısın

'İşk-ı yār ile senūñ ħādiş degüldür ülfetūñ
'İşk-ı yārūñ ey gönül sen bir qadīmī yārısın

Döne döne dem-be-dem derd ile kārūñ zārīdür
Nerd-i ğamda sen o dil-dāruñ dilā bir zārısın

Müşkil olur vaşl-ı yār aġyāra irmezse helāk
Bala dest urmaq belādur kırmayınca arısın

Nazmiyā cānān ṭabīb-i cān deri dārū'ş-şifā
Sen o derde derde düşmişsin anuñ bīmārsın

506⁵¹³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Bir perî peyker güzelsin sen ki âdem cânısın
Her dil ehlinüñ şu cāndan sevgülü cānānısın

Ḥüsn ile kimdür güzellerde saña hem-tā olan
Hey güzeller şāhı sen ḥüsn ilinüñ sulṭānısın

Ben bir ednā bende bilsem nice bilseñ sen beni
Mülk-i ḥüsnüñ sen begüm bir şāh-ı 'ālî-şānısın

Kim seni görse olur şevk ile rüşen-dil ki sen
Burc-ı ḥüsnüñ mihr-i raḥşānı meh-i tābānısın

Sen ṭabīb-i cān u dilsin cān u dilden çün seni
Sevdi bu Nazmî sen anuñ derdinüñ dermānısın

507⁵¹⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Dem-be-dem kan ağlaram sen la'li rūḥ-efzā için
Dem-be-dem āh eylerem sen zülfi misk-āsā için

Oldı bu sevdāyî gönüm zülfüñüñ şūrîdesi
Oldı Mecnün 'ışk ile āşüfte şan Leylā için

Saña kim dirler melek ḥüsn ile cānā hem perî
Cān demek daḥi güzel sen dil-ber-i ra'nā için

Göre Mecnün ey saçı leylî bu 'ışkum ḥāletin
Vālih ü ḥayrān olup kalaydı ben şeydā için

513 G4970

514 G4971

Derd-i ʿışkuñla bu Nazmī'nüñ dem-â-dem muttaşıl
Göklere irer figānı sen melek-sīmā için

508⁵¹⁵

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Çekmeyen ʿālemde bilmez hicr-i cānān acısın
Çekmeyince vakt-i rihletde dilā cān acısın

Kim döyer bu miḥnete yā kim çeker bu zecri kim
Zehr-i kâtilden beter ey derd-i hicrān acısın

Ağlar ise ḥālūme bu çeşm-i giryān ağlasın
Acır ise bu dil-i şad-çāk-i sūzān acısın

Seçmez oldu gözlerüm aḳdan karayı giryeden
Hey benüm bu ḥālūme kāfir müselmān acısın

Nazmiyā ol dişleri lülüdan ayru dem-be-dem
Acı yaşlar dökdüğüne baḥr-i ʿummān acısın

509⁵¹⁶

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Fürkatünde yaşımı gördükce ʿummān acısın
Cüş idüp dilden benüm-çün ol firāvān acısın

Cānum acıtdı benüm şīrīn lebūñ hicri tamām
Hüsrevā ben dirliğümde görmişem cān acısın

515 G4972

516 G4974

Ey perî ben cevriñ ile çekdüğüm acıkları
Çekmeyen âdem ne bilsün cân u cânân acısın

Çekdüğüm acıkları senden nihân u âşikâr
Ey cefâ-hû yâr işidüp ins ile cân acısın

Hey cefâ-kârum gel inşâf eyle sen de sensüz âh
Niçe bir çeksün bu Nazmî derd-i hicrân acısın

510⁵¹⁷

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Âdemi şeytân gibi hep şerre igvâ eyleyen
Olmaz illâ dâyimâ her yirde gâvğâ eyleyen

‘Âkıl olan gâfil olmaz şaklamakda sırrını
Vaqt olur ser ser gider bir sırrı ifşâ eyleyen

Kâr-ı imrûzı koyup hep hâl-i ferdâ gözeden
Ferd olur ‘âlemde haqqâ fikr-i ferdâ eyleyen

Bir sa‘âdetden alur behre be-her-hâl elbet ol
Dem-be-dem vâ‘iz kelâmın varup isgâ eyleyen

Nazmiyâ bir dem sa‘âdetden cüdâ olmaz ebed
Dâyimü’l-evkât fikr ü zîkr-i Mevlâ eyleyen

511⁵¹⁸

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Derde düşmüşdür dem-â-dem âh u feryâd eyleyen
Bilmez anuñ hâlin ol hep zîb ü fer yâd eyleyen

Hak virüp âzâd ola tamu odına yanmadan
Bend-i gâmdan bir dil-i nâ-şâdı âzâd eyleyen

Kaşd ider cânı elemden âkıbet âzâd ola
Dâyimâ 'ukbâ için fikr ü gam-ı zâd eyleyen

Gerçek ümmetdür bilâ-şek hayr halk-ı âleme
Dâyimâ hem-râhını bir hayra irşâd eyleyen

Nazmiyâ bir devlet-i câvid ile âbâd ola
Şol harâb olmuş gönüller mülkin âbâd eyleyen

512⁵¹⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Hırşdur her şahşı dünyâya taleb-kâr eyleyen
Kâr-ı dünyâyile gam virüp dil-efgâr eyleyen

Döne döne derd ile devr içre ser-gerdân idüp
Âdemi dünyâ gamıdır zâr u nâ-çar eyleyen

Dem-be-dem var yok yire her olur olmaz nesnede
Ahmağ u ebleh dürür beyhûde güftâr eyleyen

Varlığ ile yoklığa vâkıf degüldür kimse lik
Cümle eşyâ birle yokdan âlemi var eyleyen

518 G4976

519 G4977

Göz göre gönül virendür bî-vefâ dünyâya hep
Varını şol yok yire ey Nazmî îşâr eyleyen

513⁵²⁰

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Ey beni şol derd-i ıışkı birle bîmâr eyleyen
Yine sensin ol oñulmaz derde tîmâr eyleyen

Sen lebi şîrîn nigâruñ hâlet-i ıışkıdurur
Hüsrevâ Ferhâd-veş her dem beni zâr eyleyen

Yâd-ı vaşluñla senüñ her dem dil efkârüñdadur
Derd-i hicrûñle beni sensin dil-efgâr eyleyen

Gün yüzüñe ebr-i zülfün hâyil olur muttaşıl
Gözüme oldur benüm âlem yüzün târ eyleyen

Nazmî'dür cânâ dehânuñ bûsesiycün dâyimâ
Yok yire olmaz hayâlât ile efkâr eyleyen

514⁵²¹

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Gel-berü ey mihirden ben zerreyi dür eyleyen
Furkâtüñdür gözüme dünyâyı deycür eyleyen

Baht-ı nâ-hemvârum ile tâlî-i naşsumdur âh
Sen meh-i nâ-mihribânımdan beni dür eyleyen

520 G4978

521 G4979

Dostum esrâr-ı ıřkuñdur dem-â-dem göñlümi
Şâd u ĥandân eyleyüp şevk ile mesrûr eyleyen

Dehr bâğınuñ şafâyile sürer zevkîn tamâm
Sîb-i ġabğablarla nûş-ı âb-ı engûr eyleyen

Bezm-i ġamda bu şikeste-beste göñlüm nâlesin
Diñlesün Nazmî hevâ-yı şavt-ı ĥanbûr eyleyen

515⁵²²

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Ĥaţţıdur la'inde yârûñ ġâret-i cân eyleyen
Zülfidür ĥaddinde yine kaçd-ı îmân eyleyen

Zülf-i kâfir-kîşidür dîn ħal'asın yıķan anuñ
Türk çeşmidür bu dil mülkini vîrân eyleyen

Gülşen-i kûyından ister yaşum ırmağın şava
Tuna gibi eşküm ol cûy-ı firāvân eyleyen

İşk-ı dil-berdür beni devr içre ser-gerdân idüp
Dem-be-dem dolâb-veş nâlân u giryân eyleyen

Ĥasret-i la'idür ol ġonçe-dehân u gül-ruĥuñ
Nazmiyâ bağrum dem-â-dem lâle-veş ħan eyleyen

516⁵²³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Hatt u zülfün hicridür gönüm perîşân eyleyen
Hadd ü la'lün hasretidür bağrumı kan eyleyen

Hadd ü kaddün şevkidür şahın-ı çemende dem-be-dem
Gülleri handân idüp servi hırâmân eyleyen

Zülf-i bî-dinüñdür iden gâret-i imân u din
Çeşm-i hün-rizün dürür kaşd-ı dil ü cân eyleyen

Âh kim dür dişlerün hicridür ey dil-ber senün
Eşk-i çeşmüm dem-be-dem deryâ-yı 'ummân eyleyen

Câm-ı 'ışkuñ zevkî vü esrâr-ı la'lün şevkidür
Dostum Nazmî'yi şâfi mest ü hayrân eyleyen

517⁵²⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ey beni mihr ü vefâ 'ahdiyle ser-gerdân iden
Yok yire sensin beni 'âlemlere destân iden

Sensin ol her bezme hüsn ile virüp şevk ü şafâ
Gün gibi ey mâh her câyı gezüp seyrân iden

Ka'be küyuñda saña cânlar revân olmak revâ
Ey vişâli 'ıydine 'âşıkları kurbân iden

Şükrüm ol kim saña olmak [kul] naşib itmiş beni
Mülk-i hüsn sen güzeller şâhını sultân iden

523 G4983

524 G4986

Hat ki gelmiş hadd ü la'lüñ üzre cānā āh kim
Oldur āhir kaçd-ı cān u ğāret-i imān iden

Hasret-i zülfüñ dahı hicr-i zenehdānuñdurur
Baña bu dünyā sarāyın bend ile zindān iden

Ķandeyise Nazmī derdüñden degül hālī velī
Dem-be-dem la'lüñ ğamıdur bağrın anuñ Ķan iden

518⁵²⁵

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Kimseler dil-ber ğamı birle dil-efĝār olmasun
Dostlar düşmenler ol derde giriftār olmasun

Dil-berüñ umma dehānından ebed bir buse sen
Yok yire gel var saña ol ey dil-efkār olmasun

Acı dil virür leb-i şirini būsın añıcağ
Kimsenüñ dil virdügi dil-ber dil-āzār olmasun

Çekdügi aşıkıların yā Rab tarīğ-i ışığda
Her ne derd olursa olsun derd-i dil-dār olmasun

Bī-kerān ağıyār ile pür hār olan bir gül-ruhuñ
Ķarşusına Nazmiyā zār ile dil zār olmasun

519⁵²⁶

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Kimseler ben düşdüğüm derde giriftâr olmasun
Kimseler yâ Rab benüm gibi dil-efgâr olmasun

Bî-vefâ dil-ber gamıdur 'âşıkı iden helâk
Kimsenüñ dil virdügi yâr-i cefâ-kâr olmasun

Yâr elinden ben neler çekdüğümü Mevlâ bilür
Kimsenüñ sevdügi bir 'ayyâr u mekkâr olmasun

Olmışam sevdâ-yı zülf-i yâr ile şûride âh
Kimse 'âlemde benüm gibi siyeh-kâr olmasun

Âh kim oldum gam-ı hicrân ile zâr u zebûn
Yâ ilâhî kimseler gurbetde bîmâr olmasun

Guşşa vü gam aldı her yanın hâlâşa çâre yok
Nazmî gibi kimse yâ Rab böyle nâ-çar olmasun

Çekmesün devrüñ gamın mest-i müdâm olsun müdâm
'Ârif olan ehl-i dil bir lahza hüşyâr olmasun

520⁵²⁷

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Göz göre ağyâr yâ Rab yâre yâr olmak neden
Her denî manzûr-ı şâh-ı kâm-kâr olmak neden

'İşk ile 'âşık melâmet olmadan 'âr eylemez
Evvelâ 'âşıkda nâmûs ile 'âr olmak neden

526 G5000

527 G5003

Qollarum pür dâğ-ı hün-âlûd ile görüp nigâr
Didi bir şâh üzre böyle lâle-zâr olmak neden

Gâh olur bu gönlüme gam hüküm ider gâhî ferah
Hâkimi bir şehriñ iki şehriyâr olmak neden

Hâsıl olmaz vaşlı yârüñ Nazmî naqd-i cân ile
Yok yire yolında pes varuñ nişâr olmak neden

521⁵²⁸

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

‘İşkuñ ey cânım göñülde ber-çarâr olmak neden
Bir muhâl-i ‘aql iken âb üzre nâr olmak neden

Nâr-ı ruhsârûnda yanmaz göz göre sihr ile hâl
Sihrî anuñ böyle gündün âşikâr olmak neden

Qandeyise leblerüñden zülfüñ olmaz munkaṭı‘
Qand ey şîrîn-dehânum zâd-ı mâr olmak neden

Göñlüm aldı âh kim zülf-i hümâyûnuñ senüñ
Ey melek-sîmâ hümâ ‘Ankâ-şikâr olmak neden

Nişün âğyârüñ hevâsınca uçarsın dem-be-dem
Sen hümâyiken varup zâğa şikâr olmak neden

Dem-be-dem âğyâr-ı nâ-sâza hevâ-dâr âh sen
Ey nigârum qarşuñâ ‘uşşâk zâr olmak neden

Nazm-ı dür-bâr ile Nazmî bende-i meddâh iken
Âsitânuñda şehâ bî-i‘tibâr olmak neden

522⁵²⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Cân şafâsın kesb ider bir la'li rûh-efzâ kıcan
 'Ömrden hoş hazz alur bir zülfi 'anber-sâ kıcan

Ğadre irer 'âlem ider 'ömre sürer hazzı hem
 Bir saçı leylâyı bir şeb-tâ-seher ğarrâ kıcan

Kimse bilmez hazz-ı rûhânî nedür illâ yine
 Câme-h'âbına alup bir hûbı bî-pervâ kıcan

Yire göge şıgmasa nola şafâ vü şevkden
 Hüb u ra'nâ bir perî-peyker melek-sîmâ kıcan

İşte gökde istediğin yirde bulur Nazmiyâ
 Giceler bir mâh-ţal'at dil-ber-i ra'nâ kıcan

523⁵³⁰

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlât]

Cân seni sevmiş dürür ey yâr-i cân
 Yaradılmazdan muğaddem bu cihân

Yolına sen hüsrev-i şîrîn-lebüñ
 İdeyin Ferhâd-veş cânım revân

Cânı 'ıyd-i vaşla kırbân eylerem
 Bî-gümân anı bil ey kaçış kemân

Ol ki sen cānāna cānā dil vire
Cān virür yoluñda āhır bī-gümān

Nuṭṭı ile la'lıñ revān-baḥş olmağın
Nazmī cānān dir saña la'lıñne cān

524⁵³¹

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlāt]

Ḳaddüñe dirsem elif ebrūña nūn
Nola anuñla olur ḥüsnüñ füzün

Ḳanına şuşar ṭolaşan la'lıñne
İçirürseñ nola tīg-i āb-gün

Fürḳatüñde baña olur dem-be-dem
Ḳande gitsem kanlu yaşum reh-nümün

‘Ārız-ı leyli kim itdi ‘arz-ı ḥüsn
‘Ārız oldu def‘i Mecnūn’a cünün

Derd-i dil dārem ki āyed dem-be-dem
*Nazmīyā āh-ı derün ez ḥad bīrün*⁵³²

525⁵³³

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]

Bir sözi güzel güzelsin āh sen
Sevdüğüm oldur seni cān ile ben

531 G5025

532 Farsça beyit. Manası: Ey Nazmī, öyle bir gönül derdi çekmekteyim ki; o derd her dem artmaktadır ve içinden gelen āh hadden artıktır.

533 G5048, Türkî-i Basîṭ

Sevdüğüm bildürdüğüm çün ben saña
Sen baña hey sevdüğüm küsmek neden

Kaygudan bülbül gibi ben ağlayam
Sen gülüp gül gibi ol her çağ şen

Bildüren sensin baña ey tañ yeli
Yarümün hoş demlerin ol sağ esen

Şimdi kim güzelligündür söylenen
Nazmî'dür ol sözi güzel söyleyen

526⁵³⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Vaşl olursın ey gönül cânâna sen
Râh-ı ışkında kıyarsañ cânâ sen

Cân virürsin gördüğün cânâna âh
Göz göre ey dil kıyarsın cânâ sen

‘Aklıñ almışdur perî-veş hüblar
Ey gönül divânesin divâne sen

Ḥaddidür cânânenün şem‘-i cemâl
Aña bî[-per]vâ gönül pervâne sen

Ḥamdülillâh kim degülsin zen-perest
Nazmiyâ merdânesin merdâne sen

527⁵³⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fa']

Dem-be-dem âh eylerem ağıyâr derdinden
Nitekim bûlbûller inler hâr derdinden

Geçdi devrânum dirîgâ âh u zâr ile
İş-bu çerh-i zâlim ü gaddâr derdinden

Nâr-ı gayret var durur dilde anuñ-çündür
Âhum olur pür şerâr eşrâr derdinden

Uyhu gelmez gözlerüme rûz u şeb derdâ
Nâle vü feryâd u âh u zâr derdinden

Nâlesinden Nazmiyâ hâlüm mükedderdür
Neyleyem ben bu dil-i bîmâr derdinden

528⁵³⁶

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlât]

Qalmadı şek anı bildüm hele bî-çâre yakîn
Ki nigârâ saña yok olmağa bir çâre yakîn

Her dem ağıyâr ile şalınma fütâdeñden ırak
Gül gibi olma gel ey serv-i revân hâra yakîn

Dil diler seyr-i ser-i kûy u temâşâ-yı ruhuñ
Nola bûlbûldür olursa gül ü gül-zâra yakîn

Zülfüne karşı dil uğruluğın eyler hâlüñ
Gey dil-âverdür o kim böyle ider dâra yakîn

535 G5062

536 G5080

Diler iseñ göresin cān u cihān lezzetini
Nazmiyā olagör ol la'î-i şeker-bāra yakīn

529⁵³⁷

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Diyüp işitmek için medhüñi ey gönçe-dehen
Gül kulağ oldu gülistānda bugün gönçe dehen

Yine tahrîk-i şabâyile cemende yir yir
Haṭuñ evşâfına dil depredür oldu süsen

Başladı söylemege midḥat-i gülde bülbül
Şüret-i reng(in) ile gülşende hezārān süḥan

Görinür encümen-i bâğda mehzûn u laṭîf
Kad ü ḥaddüñe şebîh olduğ için serv ü semen

Haṭuñ üftâdesi vü 'arızuñ aşüftesidür
Şaḥn-ı gülşende olan âb-ı revān ile çemen

Gül gibi gel ele al ayağı 'ıyş eyle müdām
Ki leṭâfetle bu dem cennete döndi gülşen

Meyl iden ehl-i şafâ bülbül ü gül ḥâletine
Hüsnüñ evşâfın işitsün şanemâ Nazmî'den

530⁵³⁸

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Cevr idüp baña nidersin beni öldürmege sen
Yoluña ölmege ħod cân virürem 'ışk ile ben

Derd ile ağlamağ olsa nola her gâh işüm
Gülmek olur mı senüñ gibi cefâ-pîşe seven

Ey lebi la'l-i leţâfetle görüp dendânuñ
Boynı bağlu kul olupdur tapuña dürr-i 'Aden

Sen nigâruñ k'ola bu resm ile naķş-ı ħüsni
Büt-i Çîn'î saña kimdür şanemâ nisbet iden

Bülbülün gülşen olur çün yiri ey gonçe-maĥal
Olsa ben 'âşık-ı miskîne maĥalleñ mesken

Öliceğ yoluña Ferhâd-veş ey şîrîn-leb
Acıyup eylesin belki benüm-çün şîven

Didi Nazmî ĥaţ-ı la'lün göriceğ ey yüzi gül
Yaraşur gonçe-i nâzük-ter ile tâze çemen

531⁵³⁹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Güzelüm gözlerüñi iki gözümdür gözeden
Baña biñ ģamzeyile iki gözündür göz eden

Göriceğ iki güzel gözlerüñi iki gözüm
Göz göre vâlih olup gözleyükaldum anı ben

538 G5091

539 G5092

Gözlerüm gözlerüñi gözlese nola güzelüm
Gözlerüñ görmek ile gözlerüm olur rüşen

Gözlerin ‘aynine almaz dañi gayrı güzelüñ
Güzelüm iki güzel gözünü bir kerre gören

Çoğ olur gözleri güzel güzel ammâ ki güzel
Göz ile gözle güzel var mı tapuñdan ahsen

Göz ile gördi gönül virdi güzel gözüne âh
Göz göre Nazmî'yi alduñ o güzel göz ile sen

Güzeli hep güzel iden göz el olur dirler
O güzel göz güzel el dūr ola yavuz gözden

532⁵⁴⁰

[Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlün]

Göre hûbānuñ o dil ehli ki bir hūrî-veşin
Bu cihānuñ göze göstermez ol ayın güneşin

‘Ârız-ı yâri görüp sâkin olur sūzı dilüñ
Nitekim sâkin ider âb kişinüñ ataşın

Yâr ağıyârla şalınur alınup yanına âh
Birin ikisin üçin gâh olur dörd ü beşin

‘Âşıkun katline ağıyâr ider kaçd velî
Merd olan hiç ola mı yalañuz kıya leşin

Nazmiyâ dil niçe hengâme idüp her hengâm
Küşte-gîr-i gam ile eylemez eksik güreşin

533⁵⁴¹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Hâşılum göz yaşı dökmek dürür ol güzelden
Ağlayu ağlayu korkum bu çıka göz elden

Yıkdı göz yaşı vücudum evini döne döne
Mâ-ğaşal döndüm o dolâba ki düşmüş selden

Beni cevır ile helâk eyler o cevâr âhîr
Cevır imiş işi güci âh anuñ evvelden

Ehrimen cinsini âdem yirine komasâ hîç
Ol perî olsa berî âh biraz engelden

İşk yolında seni eller ayaklar Nazmî
Ayağın bek baş o yolda ne gelür pes elden

534⁵⁴²

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Boynuña kol şalamaz kimse giribânuñdan
Pâyüñe dest uramaz kimsene dâmânuñdan

Belüñe belki kolay olur idi kol tılamak
Hancerün gitse güzel şâhum eger yanuñdan

Bâğda sünbül ü reyhanı kıılır şürîde
Bâd virdükce haber zülf-i perîşânuñdan

541 G5140

542 G5148

Sünbül-i şahın-ı çemen hüsni ile şūrīde dūrūr
Senüñ ol sebze mişâli haṭ-ı reyḥānuñdan

Her dem olmazdı bu Nazmî iki gözüm giryān
Būse luṭf itseñ o la'l-i leb-i ḥandānuñdan

535⁵⁴³

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Cān bağışlar baña her söz leb-i cānānumdan
Anı ben anuñ içün yeg severen cānumdan

Çeşm-i luṭf ile nazar itmeyicek ḥālūme yār
Görinür 'ayni ile dīde-i giryānumdan

Şevk-i mihr ile bugün ol meh-i ḥūrşīd-ruḥuñ
Duydılar ışkumı āh-ı dil-i sūzānumdan

Elūme girseñ eyā ḡamze-i ḥūn-rīz-i nigār
Kıomaz idüm seni şimşīr gibi yanumdan

Her dem itsem nola bülbül gibi feryād-ı hezār
Nazmiyā ayruyam ol yüzi gülistānumdan

536⁵⁴⁴

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Duydılar yandugımı sūz ile efgānumdan
Bildiler neydüğümü derd ile nālānumdan

543 G5151

544 G5152

Ben firâkuñda neler çekdügüm ey gönçe-dehen
Bellüdü derd ile bülbül gibi efgānumdan

Nār-ı ʿışkuñ dili yakduğına yitmez mi delil
Kara kanlar ki gelür dide-i giryānumdan

Şevk-i mihrüñle olur gün gibi rüşen ʿışkum
Ey yüzi mäh bu āh-ı dil-i süzānumdan

Bozdı zülfüñ gamı cemʿiyyetini hâtırumuñ
Ey perî-şân şora bir hâl-i perîşānumdan

Hüsrevâ vaşf idicek laʿl-i leb-i şîrinüñ
Her sözüm luṭf ile gūyâ ki gelür cānumdan

Devlete irer işigüñde efendi kıl olan
Umar ol himmeti Nazmî kılı sulṭānumdan

537⁵⁴⁵

[Feʿîlâtün Feʿîlâtün Feʿîlâtün Feʿîlün]

Sen benüm cān gibi cānānum olan yārümsin
Dem-be-dem cān u dil eglencesi dil-dārumsın

Senden özge bu cihān içre benüm yārüm yok
Sen benüm iki cihānda güzelüm varumsın

Ben seniñ kuluñam ey hüsn ilinüñ pādşehi
Sen benüm güzel efendüm daḥi hünkārumsın

Ben seniñ nāle vü zār ile ki bir bülbülüñem
Sen benüm behcet ile bir yüzi gül-zārumsın

Nazmî'yem sen şeh-i hübânı nola ben her dem
Eylesem medh benüm sen dür-i şehvârunsın

538⁵⁴⁶

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Sevmişem ben seni cân ile ki cânânumsın
Dirliğüm zât-ı şerîfünle dūrür cânumsın

Zülf ü ruhsârûñ ile sen benüm ey rûh-ı revân
Mihri cāndan ilerü dīnüm ü imānumsın

Bu cihān içre bugün ben seniñ ey Yūsuf-ḥüsn
Kuluñam cân ile sen izz ile sulṭānumsın

Giryeden oldu gözüm āh ki ʿayn-ı Ya'kūb
Çekerem ḥasretüñi Yūsuf-ı Kenʿān'umsın

Nazmî'yem ben ayağūñ tozına düşmiş bir mūr
Sen şeh-i ḥüsn başum tācı Süleymān'umsın

539⁵⁴⁷

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Yüz sürüp Ka'be-i kūyına nigāruñ vireyin
Cānumı āteş-i hicrinde anuñ kırtarayın

Götürüp rîş-i sefidî beni öldür diyüben
Der-i yāra kefenüm boynuma daķup varayın

546 G5154

547 G5156

Leb-i cānāneye hem-ser geçinürmiş gönçe
Gerdeninden çekeyin başın anuñ koparayın

Zülfine şāne yüzün sürdügi yārūñ yaramaz
Bir gün uş başını yüz yirde ben anuñ yarayın

Zülfı gibi yüzüm ayağına sürsem Nazmī
Nola kim ben dağı her vech ile yüzi karayın

540⁵⁴⁸

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Yāra geh mest ü geh ayuğ bir iki yol vireyin
Vaşl için geh delü geh uşlu gibi yalvarayın

Vaşla imkân yoğ ise ger aña biñ minnet idüp
Bārī yüz lutf ile bir bûsesini aparayın

Bir şeh-i hüsne kul olup düşelüm hizmetine
Oñmaduğ dil baña uy gel seni ben oñarayın

Dāmen-i vaşla el irmez dime ey dil beni ko
Yaşamı fūrkat elinden hele bir kurtarayın

Cānib-i der-geh-i dil-dāra varup Nazmī yine
Nāle vü āhumı ışk ile göge çıkarayın

541⁵⁴⁹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Yüz süre kapuña ey yâr hele bir varayın
Bir hasûduñ bulup anda başın iki yarayın

Şâne-veş başımı yüz yirde yararsañ nola yâr
Ben de tek ancılayın zülfüne bir el kırayın

Râziyam öldürür iseñ dañi öldür beni tek
Ağ gögsün kıra bağruma büricek şarayın

Kaçduğuña tıttıvırsün baña sen tıflı müdâm
Düşüp ayağına rez-duhterinüñ yalvarayın

Sâye-veş ben de yanuñca bile şalınsam olur
Nazmî dirler kuluña ben dañi yüzi kırayın

542⁵⁵⁰

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Âdem olmaz o perî didük o cânānuñ içün
Şaķın andan dime ol sözi gönül cânuñ içün

Seyr-i ruhsârına mâni'dür anuñ zülfi dimek
Küfrdür ey gönül anı dime imānuñ içün

Haste-i ıřķa leb-i şerbeti irince dürür
Dile var anı dilā derdüñe dermānuñ içün

Dil-berün fikr-i vişāliyle geçer her ānuñ
Ķo dilā ol hevesi yok yire var anuñ içün

549 G5158

550 G5160

Yâra bir şîr didüm vaşf-ı lebüñ birle didüm
Didi Nazmî görelüm di ne didüñ cānuñ için

543⁵⁵¹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Niçe giryân ola çeşmüm leb-i ĥandānuñ için
Dem-be-dem yâ niçe bir kıan yuda dil anuñ için

Ān-ı ĥüsn ile nazîrūñ nazār ehli göremez
Gördügi ān sever anlar seni hep anuñ için

Sāye-veş ĥāk ile yek-sān olup ey serv-i revān
Oldum üftāde senüñ kıadd-i ĥırāmānuñ için

Dağıdup 'aqlını dīvāne olupdur niçeler
Ey perî-şān senüñ ol zülf-i perîşānuñ için

Merdüm-i çeşmi ider Nazmî'nüñ ey dost nişār
Dem-be-dem la'l ile lülü leb ü dendānuñ için

544⁵⁵²

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Āb şürîde dürür 'arız-ı pür ānuñ için
Bād āvāre dürür zülf-i perîşānuñ için

Beñzedürler elif ü nūna kıad ü ebrūñı
Ĥüsn-i teşbih iderler güzelüm anuñ için

551 G5161

552 G5162

Leb-i la'îlünde eyâ hür u melek-çehre senüñ
Sûre-i Kevşer okurlar haţ-ı reyhânuñ için

Sihrde hâl-i zenehdânuña Hârût diyüp
Çeh-i Bâbil didiler çâh-ı zenehdânuñ için

Her sözüñ cevher iñen nâzûk ü rengin dirler
Nazmî her şî'ri ki der la'î-i dür-efşânuñ için

545⁵⁵³

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Diler ağyâr elümden ala dil-dâr etegin
Yaraşur toğrusı servüñ ki tuta hâr etegin

Cümle ağyâr bir olsa degül ikisi üçü
Biñ belâ çekse elümden alamaz yâr etegin

Diler iseñ ki müdâm eylesin def'-i humâr
Düş ayağıña elüñden kıma hammâr etegin

‘İşkâ düş ‘İşk ile şürîdelik eyle Nazmî
Terk-i nâmûs idüp elden kıo yûri ‘âr etegin

Sen de Ferhâd ile Mecnûn gibi deşt ü kûhuñ
Yaşasın alup elüñden kıma zinhâr etegin

546⁵⁵⁴*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Hübdur zülf ü haṭuñ tutduğı ruḥsâr etegin
 Tutsa sünbülle benefşe nola gül-zâr etegin

Setr ider kendü siyeh-rûlîğını anuñ içün
 Haṭuñ elden kômaz ol zülf-i siyeh-kâr etegin

Gördi başa çıkmaz ğamze-i ğammâzuñ ile
 Tıtdı nâ-çâr haṭuñ turre-i tarrâr etegin

Oldı dīvâne çü didâruñ ile âb-ı revân
 Tıtdı şahrâ yakasın ol daḥi küh-sâr etegin

Görinen şanma şafaḳ belki tutupdur ey mâh
 Nâr-ı âhum felek-i aṭlas-ı devvâr etegin

Dil-ber ol[dur] ki diler 'âşıḳ-ı şūrîdeñ ola
 Kôsun elden o daḥi Nazmî gibi 'âr etegin

Ol ki 'âlemde tutar 'ışḳ u maḥabbet yakasın
 Ğam u ğuşşa kômaz elden anuñ ey yâr etegin

547⁵⁵⁵*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Ol perî vahşet ider ey dil-i şeydâ senden
 Anuñ içün ider ol kendini ihfâ senden

Şoḥbet-i ḥâşına vardum o perî baña didi
 Kurtılış yok kaçaram niçe ki tenhâ senden

554 G5166

555 G5181

Büse cerr itmezem eller gibi senden didüm
Nâz ile güldi nigârum didi hâşâ senden

İtdi mecnûn beni şol leylî-i zülfüñ didüm
Didi miskîn nice def' ola bu sevdâ senden

Kıldı bî-çâre ğam-ı dehr bu Nazmî kuluñı
Âh o bî-çâreye bir çâre Hudâyâ senden

548⁵⁵⁶

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Cân gibi dâyim idüp kendini ihfâ benden
Ol perî vahşet ider âh dirîğâ benden

Kuliyam ben de anuñ çün degülem yabandan
Ol efendüm ne kaçır böyle iken yâ benden

Şöyle düşdüm ben anuñ kâküli sevdâsına kim
Ömrüm oldukça dañı gitmez o sevdâ benden

İsterem anı ki cân ayrılıcak cismümden
İşk-ı cânâne yi ayırmaya Mevlâ benden

Nazmî'yem büse-i la'îlüñe revân cân virürin
Anı lutf eyle dirîğ eyleme cânâ benden

549⁵⁵⁷

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ben ki dūr oldum o cānānumdan
Ayruyam şanasın öz cānumdan

Baňa şimden-gerü dirlik mi olur
Ayrı düşdüm çün o cānānumdan

Nola dil-ḥaste olursam oldum
Dūr dil-ber gibi dermānumdan

Ayıran ayrıla imānından
Ben kılın şöyle o sultānumdan

Ol perī-rüy ḥayālî gitmez
Nazmiyā bu dil-i vīrānumdan

550⁵⁵⁸

[Müfte'îlün Fā'îlün Müfte'îlün Fā'îlün]

Derd ü ḡamuñdur beni zār u nizār eyleyen
Daḥi dem-ā-dem dilüm böyle figār eyleyen

Rüz-ı ezelde baňa 'ışkuñ idüpdür dışār
Ḥüsn ü cemālî güzel saña şî'ār eyleyen

Mihnet-i hicrūñ dūrür döne döne dem-be-dem
Nerd-i belāda beni derd ile zār eyleyen

Zerrece ḡam mı görür kılca elem mi çeker
Aḡzuñ ile bilüñi būs u kenār eyleyen

557 G5205

558 G5218

‘İşk ile kimdür senüñ yoluña Nazmî gibi
Naqd-i revânın revân cümle nişâr eyleyen

551⁵⁵⁹

[Fe‘ilâtün Mef‘âlün Fe‘ilât]

Nerd-i gamda döne döne gerdün
Beni zâr itmegi idindi oyun

Dem-i vaşluñla şâddur ağyâr
Gam-ı hicrûñle âh ben maḥzûn

Sañ a ey şâh-ı ḥüsn-i ‘âlî-şân
Hem-dem olmaḵ revâ degül her dün

Seni her kim ki sîneye çeke ol
İşin ey sîm-ten ider altun

Her sözi vaşluñ ile Nazmî’nüñ
Güyyâ kim dürer dürr meknûn

552⁵⁶⁰

[Fe‘ilâtün Mef‘âlün Fe‘ilün]

Göñül ehl-i ferâgat olmışsın
Var ḥuzûr it ki râḥat olmışsın

İ‘tibâr-ı cihâna toymışsın
Beñzer ehl-i ḵanâ‘at olmışsın

Fakr ile zāhirā melāmet olup
Fî'l-ḥakīka selāmet olmuşsin

Dil-perişānlar ile keşretde
Vahdet idüp cemā'at olmuşsin

Nazmiyā rāh-ı ıṣṣka düşmüşsin
Yüri ehl-i sa'ādet olmuşsin

553⁵⁶¹

[Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]

Meyden ey dil melāmet olmuşsin
Geç o hāl ile rāḥat olmuşsin

Alduñ ey çeşm-i yār gön'lümüzi
Āh kim 'ayn-ı āfet olmuşsin

Fitnesin tırduğuñla ey kad-i yār
Toğrusı hoş kıyāmet olmuşsin

Ey ḥasūd ol şeker-dehenden ırak
Ne 'aceb bī-ḥalāvet olmuşsin

Nazmiyā kocduñ ise dil-dārı
Şād idüp rūhı rāḥat olmuşsin

554⁵⁶²*[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]*

Görenler ol perî-ruhsârî dirler kim ne cândur bu
Melekdür âdemî şeklinde yâ hür-i cinândur bu

Lebinden şâdır olan şive-i güftârını şordum
Didi nâz ile ol cânâne cân içinde cândur bu

Bu âhumla gelen dūd u 'alev içre ten-i zerdüm
Görüp didi o şâh-ı hüsn emîr-i 'âşıkândur bu

Bugün humm-ı meye küp düşdi şevk ile bir ehl-i zevk
Didi kim bâde-i la'l ile pür bir özge kândur bu

Leb ü dendânı vaşfında görüp Nazmî'nüñ eş'arın
Didi nazm ile bir gevher-nişâr u dūr-feşândur bu

555⁵⁶³*[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]*

Ser-i zülfüñ ki varmışdur o la'l-i rûh-efzâya
Nüzül itmiş dūrür Cibrîl güyâ kim Mesîhâ'ya

Haţuñla ruĥlaruñ el-ĥaĥ ki cân gül-zâridur muţlak
Komadı luţf ile revnak çemende verd-i ra'nâya

Olanlar hüsnüñe 'âşık revân cân virse bu lâyık
Ki cânâ cân virür Vâmîk 'izâr-ı hüb-ı 'Azrâ'ya

Reh-i 'işkuñda ey mâhum olaldan derd-i hem-râhum
Dem-â-dem irişür âhum şerâdan tâ süreyyâya

562 G5291

563 G5406

Çü gördüñ bî-vefâ dil-ber aña kim didi sen dil ver
Çekersin Nazmiyâ ğamlar özüñ şalduñ çü ğavgâya

556⁵⁶⁴

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

Varup yüz sürdügince zülfi ol yârüñ yañağına
Varur ṯāvūs-ı kudsî seyre şan firdevs bâğına

Göñül murğı uçarken fârigü'l-bâl ol perî-peyker
Düşürdi âl ile anı kâra zülfinüñ ağına

Şanasın dürc-i yâkût üzre dürdür derc olunmışdur
Pür oldukça nigârüñ kaṭre kaṭre derd ü dâğına

Baňa meclisde sâķi hürmet ile bir ayak şunsa
Ne yüzden sürmeyem yüz şevk ile yüzüm ayağına

Gözi yaşını bir mazlûmuñ ala tâ ki bir zâlim
Ol eñ [şoñ] şu koyacaḳdur anuñ od u ocağına

Ben ol serv-i gül-endāmumdan ayru Nazmiyâ bir dem
Göz açup bakmayam her-giz cihānuñ bâğ u rāğına

Nola her gâh süzân olmadan olmasalar hâlî
Dil ü cān ey perî pervānedür hüsnuñ çerāğına

557⁵⁶⁵

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]

Hürşid ki her kûyı gezer hâne-be-hâne
Dîdârûnı seyr itmedür ey mâh bahâne

Mevzûn kad ile seyrde tâ gördi hırâmân
Dil düşdi revân şu gibi sen serv-i revâna

Göñül düşürür saña revân cân ile ânî
İden nazar ol sende olan hüsn ile âna

Şol resm ile dirsın şanemüñ nakş-ı nigârı
Kim cân virilür aña nigârâ nigerâne

Nazmî ki seni göremeyüp saña perî der
Teşbîh kılmur ol seni cânâ dañi cânâ

558⁵⁶⁶

[Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün]

Cefâ tîgiyle bağrum yara yara
Dilüm dil-ber idüpdür pâre pâre

Kılıclar yâresin urmağdan ol yâr
Bu sînem oldu yir yir yâre yâre

Kılıcı yâresin yârûñ tenümde
Meded hey 'âciz oldum şara şara

Baña taşlar urur taşlar beni yâr
O dârb eyler tenüm hep kâra kâra

Kişi bir bî-vefānuñ āh Nazmī
 Kāpusına uşanur vara vara

559⁵⁶⁷

[*Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün*]

Düşüp Ferhād u Mecnūn küh u deşte
 Tıuş olmışlardur özge ser-güdeşte

Benem 'ışkırıyla bir leylī-cemālūñ
 Düşen ser-geşte olup keşt-i deşte

Nigāruñ kūyī seyrānını 'uşşāk
 Öürse virmeye cennāt-ı heşte

Bu 'ālemden kişi el yumağa çerh
 Dönüpdür rengi gök bir sırça taştā

Menem der-nerd-i derd imrüz Nazmī
*Be-hıcr-ı yār cānem zār geşte*⁵⁶⁸

560⁵⁶⁹

[*Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün*]

Bāña bir hūb u ra'nā dil-ber olsa
 Şaçı sünbül ruhı verd-i ter olsa

'İzārı āb u hāttı tāze sebze
 Dehānı gönçe çeşmi 'abher olsa

567 G5583

568 Farsça beyit. Manası: Ey Nazmī, bugün dert tavrasında olan benim ruhum, sevgilinin ayrılığı sebebiyle zar olmuştur.

569 G5590

Müca'ad zülfi reyhân u benefşe
Müselsel kâküli ter 'anber olsa

Le'tâfet birle desti deste-i gül
Boylı şımşād u serv ü 'ar'ar olsa

Nihāl-i servden mevzûn u ra'nâ
Semen-simâ vü hem sîmîn-ber olsa

Ne sözler kim gele şîrîn lebinden
Kamu kând-i nebât u şekker olsa

Yüzine bakmasa nâ-dânuñ aşlâ
Eger destinde biñ sîm ü zer olsa

Kemâl ehlinüñ idrâk itse fażlın
Şıfâtı hûb u zâtı cevher olsa

Karîn olsam bir anuñ gibi mâha
Sa'âdet baña Nazmî reh-ber olsa

O mâh aḥşamlayup bir şeb benümle
Sa'âdet birle gelse der-ber olsa

Sitârem sūr olurdu tâli'üm yâr
Enîsüm her şeb ol meh-peyker olsa

561⁵⁷⁰

[Mefâ'ülün Mefâ'ülün Fe'ülün]

İdüp gayra vefâlar tâze tâze
Baña neyki cefâlar tâze tâze

Ḳadīmī āşinādan yad olup āh
Bulursın āşinālar tāze tāze

Vefā iḥsānın it kim ehl-i diller
Saña medḥ okıyalar tāze tāze

Gözüm nūrı ğubār-ı ḥāk-i pāyūñ
Virür çeşme cilālar tāze tāze

Saña ey sīm-sīmā gey yaraşur
Güzel zerrin ḳabālar tāze tāze

Lebüñe cām-ı mey degdükce cānā
İrer cāna şafālar tāze tāze

İder gördükce zülf ü çeşm ü ḳaddüñ
Saña Nazmī du‘ālar tāze tāze

562⁵⁷¹

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ol ṭabīb-i cān ile bir sevk düşse şoḥbete
Ḥaste cān ol şevḳ ü zevḳ ile irerdi şihḥate

Rāḥ-ı rāḥat-baḥş u rūḥ-efzādur ānide müdām
Döne döne irgüren devr içre rūḥu rāḥata

Beñzedem der ol nigāruñ naḳşına bir vech ile
Her büti rāhib ki ḳoyar dürlü dürlü şürete

Yār mişl-i ḥür-i ‘in ü ‘ayn-ı kevşer lebleri
Küyünı teşbih idersem nola anuñ cennete

La'li üzre yârûñ ağızı yarı beñzer Nazmiyâ
Sükkerî pâlûde-i ter üzre şîrîn şerbete

563⁵⁷²

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Gerçek ümmet ola ol kim cān ü dilden Aḥmed'e
Hiç ider mi anuñ āli birle ceng ü 'arbede

Āl-i Mervān şāh-ı merdān ile k'îtdiler cidāl
Pes ne yüzden gerçek ümmet ola anlar Aḥmed'e

Ḳatline oldı Hüseyñ'ün çün sebep ol zulm ile
Lāyık olmaz mı Yezîd-i kelb la'în-i ser-mede

Anlara rahmet ki her geldükce rûz-ı mâtem āh
Nûr-ı 'ayn-ı Aḥmed için olalar mâtem-zede

Şükr kim Nazmî muḥibbem cāndan Āl-i Ḥaydar'a
Umaram kim ol maḥabbet birle varam merḳade

564⁵⁷³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Yıl gibi yilmek dem-â-dem bir kişi şûr u şere
Göz göre kıymak durur her vech ile cān u sere

Bu yalancı pîre-zen dünyâ ki var anı hemān
'Aşk ola şol yok hisābına şayan gerçek ere

572 G5618

573 G5619

Evvel oldur kişiye devlet cihān içinde kim
‘Ömr irince āhire olmaya muhtāc āhara

Hırş u hıkd u kibr ü kīn ü hışm u buğz u zulm ile
Nefs-i insān veh döner bir yidi başlu ejdere

Rağbet itse nazmuña Nazmī nola nazm ehli kim
Cevherī olan hāridār olur imdi cevhere

565⁵⁷⁴

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Hüs-n-i şüret birle virmiş luṭf u revnaḳ ḳaşına
Āferin naḳş-ı nigāruñ āferin naḳḳāşına

Yine öldürmişdür āl ile bir iki ‘āşıkın
Kim o zālīm allar geymiş içine ṭaşına

Ayağı altına her dem dil-berüñ güller döşer
Bāgda hıdmet budur bād-ı şabā ferrāşına

Başına sultān iken Mecnūn ḳoşup ḳuşlarla baş
Deşt-i ğamda göz göre ğavġā üşürmiş başına

Vaşf-ı la‘l-i yār ile Nazmī gören der nazmumı
Āferinler Nazmī’nüñ şol ṭab‘-ı gevher-pāşına

566⁵⁷⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

‘Arz-ı hâl idüp o şāhuñ ayağı toprağına
Süreyin çirkin yüzüm güzel güzel ayağına

Nev-bahār-ı hüsne nisbet o serv-i gül-ruhuñ
Bostānuñ beñzi beñzer bir hāzān yaprağına

Hüsñ çağı çağlayup akar şu gibi geçdügin
Çağlasa dil-ber gurūr itmezdi hüsni çağına

‘İşk ile Mecnūn u Ferhād’uñ ne bilsün çekdügin
Düşmeyen ‘āşık belā deştine miñnet tağına

Luṭf idüp bir gün yüzi üzre kadem başsañ revān
Cān nişār eylerdi Nazmî ayağıñ toprağına

567⁵⁷⁶

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Hüsñ ile beñzer yüzüñ ey hūrī cennet bāğına
Nutq-ı cān-baḥş ile la‘lūñ selsebīl ırmağına

Zülfüñe virmişdür el bir devlet-i ser-med kim ol
Yüz sürersin şāh-ı hüsñüñ muttaşıl ayağına

Cūy-ı eşküñ cüst ü cūy-ı serv-kaddüñle revān
Yüz sürer her reh-güzāruñ tozına toprağına

Şu gibi çağlar geçer ey serv ğāfil çağlama
Gül gibi gel ğarre olma bu güzellik çağına

575 G5690

576 G5691

Hasretinden ey yüzi gülşen bahâr-ı hüsnuñüñ
Döndi Nazmî bülbülün beñzi hâzân yaprağına

568⁵⁷⁷

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

İrmemiş olan kimesne derd-i bî-had cânına
Kimsenün her-giz inanmaz derd-i bî-dermânına

Bezm-i gamda 'âşık-ı zâruñ ne bilsün neydüğün
Tutmayan bir dem kulağ biñ nâle vü efgânına

Çok 'ulüm esrârı keşşâfı olan 'allâmeler
Fenn-i 'ışkuñ irmemişdür gâyet ü pâyânına

İde bir mazlûma bir zâlim ki nâ-hağ yire zulm
Anuñ ol 'ırzın yıkar ma'ñide girer kanına

Her gazelde Nazmiyâ olsun haqîkî bir sözüñ
Kim işidenler diye Hağ rahmet ide cânına

569⁵⁷⁸

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Câm-ı şâfi kim varur yârün leb-i handânına
'Âşkuñ andan müdâm irer şafâlar cânına

Düşmene keskinlik itmek dostlar âsân idi
Bendeñüz şimşir-veş yârün dağılsam yanına

577 G5695

578 G5697

Gördüğünüñ âh o zâlim dökmek ister kanını
Anca mazlûmuñ girer her kânde olsa kanına

Gerçi çok çok şaldı dil keştisini engine lîk
Kimseler deryâ-yı ʿışkuñ irmedi pâyanına

Cânı hoş tut hâne-i tende bir iki gün göñül
ʿİzzet itmek kişiye vâcib dürür mihmânına

Dil-rübâlarla leţâfetde dönüpdür bezmümüz
Dürr ü cevherle pür olmuş Nazmî'nüñ divânına

Şol açılmış güller ile zeyn olup her şâh-ı gül
Döndi bir mir'âtı çok âyineci dükkânına

570⁵⁷⁹

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Düşdi ʿışkuñ ey perî tâ kim bu ben dīvāneye
Tutdı yüz andan beri göñlüm benüm vîrāneye

Dil hayâlünüñle senünüñ ey dil-ber-i sîmîn-beden
Beñzer ol genc ile māl-â-māl olan vîrāneye

Cân bağışlar ʿâşık-ı dil-mürdeye cānâ lebünüñ
Ben nice cān virmeyem ʿışk ile sen cānāneye

ʿĀşık-ı miskînüñ oldu veh ki ʿömri dörpisi
Yüz virelden kākül-i ʿanber-feşānuñ şāneye

Ayağ üstine turup tapu kılar destî saña
Her ne dem meclisde sen dest urasın peymāneye

Nice güm güm itmesün hum-hâne kim ehl-i şafâ
Getürüp şâfi ayağı küp düşer hum-hâneye

Tâ ki çekdi cām-ı ʿışkuñ geçdi ʿâlemden tamām
Düşdi göñli Nazmî'nün sen gözleri mestāneye

571⁵⁸⁰

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Her ne dem gelse ʿarâḡ ruḡsâr-ı dil-dâr üstine
Şubḡ-dem şeb-nem düşer gūyâ ki gül-zâr üstine

Gözi üzre ḡaşı yârûñ sâyebāndur şanasın
Kim kırılmış luṭf ile bir ṭıfl-ı bîmâr üstine

Al vâlâda siyâh iplikle gūyâ naḡşdur
Tâze ḡaṭ kim luṭf ile gelmiş o ruḡsâr üstine

Âteş üzre mişlidür dūd-ı siyâhuñ muttaşıl
Zülf-i ser-keş geldüḡi ol ḡadd-i gül-nâr üstine

Nuṭḡla her dem Mesîḡa gibi cān-baḡş olmaḡın
Nazmî'yem cān virürem laʿl-i leb-i yâr üstine

572⁵⁸¹

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Söyleye her kim ki yañlış sözler ol yâr üstine
Yıkasın ṭaşlarla anuñ bir yüce yar üstine

580 G5716

581 G5717, Türkî-i Basîṭ

Yaprağı ditrer gül üzre nitekim esdükce yıl
Şöyle ditrer gönlegi âhumla ol yâr üstine

Dernegine yâr kim vardı niçe engellerün
Hân Süleymân şanasın kim vardı Macar üstine

Bu ağarmış başum üzre kara tütün âhumuñ
Şan dumandur düşdi bir tağ başına qar üstine

Ölecek günin añup bu Nazmî yendek ağlasun
Ölice yokdur anuñ çünkim bir ağlar üstine

573⁵⁸²

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Bir haţar-nāk işe varmak haşyet-i cân üstine
Oyına çıkmak durur cân-bâz urğan üstine

Gönlüme dāyim ki üşer guşşa vü endüh u ğam
Şanki bir asker konar bir şehir-i vîrân üstine

Nefs-i şüm ide hücum ol dem ki rûh üzre o hâl
Ġalib olmak gibidür kâfir müselmân üstine

Karğaşa idüp üşerler şanki kuzgunlar leşe
Şol dilenciler k'üşer ceng ile kurbân üstine

Şimdiki erbâb-ı devlet Nazmiyâ bir işi hiç
Sürmez oldı âdet ü kânûn u erkân üstine

574⁵⁸³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Meyl idüp düşdükce zülf ol la'l-i cânân üstine
Cımdür güyâ yazılmış şûret-i cân üstine

Ol melek-sîmâ perî kim 'arz ide hüsni cemâl
Zâhir ü bâtın virür cân ins ile cân üstine

Ṭâli'ümde ol meh-i bî-mihre te'sîr itmedi
Döne döne çıkdı nâlem çerh-i gerdân üstine

Gözlerüm giryân olur bî-ihtiyâr ânide âh
Añıcak haṭ gelmesin ol la'l-i ḥandân üstine

Naẓmiyâ bir mârdur kim kaşd idüpdür cânuma
Zülf kim varur dem-â-dem la'l-i cânân üstine

575⁵⁸⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Şol siyeh haṭ kim düşüpdür la'l-i cânân üstine
Şanki zulmetdür ki düşmiş âb-ı ḥayvân üstine

Dil-berüñ dil kim düşer müjgânı üzre dem-be-dem
Beñzer ol cân-bâza ṭurur tiğ-i bürrân üstine

Yok durur ol şâh-ı ḥübâna müşâbih bir güzel
Nitekim bir şâh yokdur Şeh Süleymân üstine

Küyına 'azm itdi ağıyar-ı siyeh-rünuñ nigâr
Şeh Süleymân vardı şankim kara Boğdan üstine

583 G5719

584 G5720

Gönlüme şol-deñlü üşer guşşa vü endüh u gam
Şanki 'asker cem' olur bir mîr-i mîrân üstine

Bir müsâfir-hânedür gönlüm kim anda rûz u şeb
Guşşa vü gamdan konar mihmân mihmân üstine

Didi ol cānān ki zülf ü kâmet ü ebrûm içün
Nazmiyâ cān ile medh okı didüm cān üstine

576⁵⁸⁵

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Ey perî dirsem gâzeller nola sen cān üstine
Çünkü 'aşık medh okur her demde cānān üstine

Hâtem-i la'lüñ haţıdır haţ-ı Yâkût ey şanem
Kim yazılmışdur nigîn-i la' ü mercân üstine

Haţ-ı la'lüñ 'arz kılmakdan gâraş cān ise ger
Pâdşâhum kuluñam hükümñ revân cān üstine

Keşf idelden şol leb-i yâkûtuñuñ esrârını
Her gören hayrân olur bu haţ-ı reyhân üstine

'Ömrüm anuñ-çün bu vech ile ham-ender-hamdurur
Haylî dil cem' olur ol zülf-i perişân üstine

Bir ayakda iki büse 'ahdin itdüñ çün güzel
Al ele peymāneyi ol 'ahd ü peymān üstine

Şol elif kaddüñle nûn ebrûñı görelden senüñ
Medh okur anuñ bu Nazmî bende her ân üstine

577⁵⁸⁶

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ehl-i dünyâ kim düşer gümüſle altun üstine
Her biri bulsa yaturdı māl-i Kārūn üstine

Her 'azîmüſ-ſânı alur guſſa vü derd altına
İſ-bu gerdün kim döner her gâh bir dün üstine

Her ne deñlü kim ola endüh u ğam derd ü belâ
Gelmez illâ yine bir hâl-i diger-gün üstine

Đarb-ı seng ile ſu 'aſıķ ura cismine bere
Sikke ķor 'âlemde ol 'ıſķ ile Mecnūn üstine

Kendü çalmaq kendü oynamaq düzen bozmaqdurur
Nazmiyâ olmayalar erkân ki kânūn üstine

578⁵⁸⁷

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Düşse 'aksi dil-berün bu eſķ-i pür hūn üstine
Ŗanki Hüsrev'dür gelür seyrâna Gülgün üstine

Rüy-ı zerdüm 'aksi seyl-âb-ı siriſķümde benüm
Ŗanasın berg-i hâzândur düşdi Ceyhūn üstine

Rüy-ı zerdüm üzre luţf itdi zeneĥdânın nigâr
Ķondı bir tüffâĥ-ı zibâ Ŗanki leymūn üstine

586 G5722

587 G5723

Acı dil virüp sevâdın egşidür nâsih baña
Sirke şunar şanki îzâ için afyün üstine

Haṭṭı üzre kaşı bir tuğrâ-yı garrâdur anuñ
Kim çekilmiş Nazmiyâ hükm-i hümayûn üstine

579⁵⁸⁸

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Düşse 'aks-i 'ârîzuñ bu çeşm-i pür hûn üstine
Berg-i gül rîzân olur şan cām-ı gül-gün üstine

Serv gibi seyr iderken gördüm ey Yûsuf-cemâl
Bir gazel didüm revân sen kıaddi mevzûn üstine

Dâğ-ı sinem şevk-i mihrüñle senüñ ey sîm-ten
Sikke-i şâhî dürür güyâ ki altun üstine

Dâğ-ı 'ışkûñla revân cân virüp ey Leylî-hırâm
Sikke kıodum 'ışk ile 'âlemde Mecnûn üstine

Kapuña varup yaşum gam mâ-cerâsın 'arz ider
Pâdşâhum hükmüñ icrâ eyle kânûn üstine

Şâh-bâz-ı evc-i hüsn olmak düşer bu vech ile
Ey hüma-pervâz ol zülf-i hümayûn üstine

Mâyil olur cinsine her cins Nazmî tañ mıdur
Çerh-i gerdün döne döne dönse her dün üstine

580⁵⁸⁹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Hüb düşmiş taze haṭ la'î-i nigārîn üstine
Vaşf-ı mül yazıldı güyâ câm-ı la'îlîn üstine

Dil-berüñ çâh-ı zekân üstinde zülf ile haṭı
Şanki mâr u mürdur çıkmış durur in üstine

Cân virürsem la'line ol hüsrev-i hüsnuñ revân
Nola çünkim cân virür Ferhâd Şîrîn üstine

Müdde'yle ceng idersem yâr içün dâyim nola
Şimdi mi ceng olduğu var nisbet-i dîn üstine

Çeşm-i pür hünümde Nazmî dil-berüñ 'aks-i ruḥı
Berg-i güldür şanki düşmüş câm-ı la'îlîn üstine

581⁵⁹⁰

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Haṭ ki gelmişdür senüñ şol ḥadd-i rengîn üstine
Şanasın kim toz düşüpdür berg-i nesrîn üstine

Haṭṭ ile ḥaddüñ haṭı zibâ gülistândur güzel
Kim yazılmışdur laṭîf evrâḳ-ı rengîn üstine

Şübhesüz rûḥum karîb olmaḳ durur bir raḥmete
Sen sa'âdetle ḳadem başmaḳ gelüp sîn üstine

Olıcaḳ senden cüdâ adını ehl-i dillerüñ
La'net okur her gören aḡyâr-ı bî-dîn üstine

589 G5726

590 G5729

Hoş-dem eyler büy-ı müşkîn birle miskîn dilleri
Çın seher bād uğrasa ol zülf-i pür çîn üstine

Nazmî'yi gördükce alnuñ çîn idüp kaşuñ çatup
Niçe bir yüzden aña [sen] olasın kîn üstine

Şimdi erkân 'âdet ü kânûn idindi zulmi âh
Gıtdiler oldı muqarrer iş-bu âyin üstine

582⁵⁹¹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

'Aks-i rûyuñ alsa mir'ât-ı mücellâ koynına
Şanasın kim mihri alur çerh-i minâ koynına

Kākülün kim hey benüm cānum lebün örter yürür
Meryem alur mihr idüp 'îsâ'yı güyâ koynına

Fıkr-i la'îlün olmasa dilden nola hālî müdām
Şişenün girer müdāmî çünki şahbâ koynına

Dilde kim var ey sipihr-i hüsn mâhı hancerün
Şanki bir mâhî dürür girmiş o deryâ koynına

Her güzel kim hey güzel ala güzel güzel dile
Döner ol bādâma ol kim gire helvâ koynına

Mihr-i mihrün itmiş idi dil sipihrinde tulû'
Mihri koymadan daği tāk-ı mu'allâ koynına

Şeh Süleymân 'asker-i bî-ḥad içinde Nazmiyâ
Mâhdur şankim nücümüñ girmiş ola koynına

583⁵⁹²*[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]*

Bezm-i 'ışk içre olup şem'-i şebistân her gice
Ol meh-i nâ-mihrûn ey dil şevkine yan her gice

Gice seyrin itmese meh gibi dil-ber tañ degül
Lâ-cerem pinhân olur hürşîd-i rahşân her gice

Nâr-ı hasret yüregüm yağın eridür şem'-veş
Tañ mı olsam şubha dek süzân u giryân her gice

Giceler âhumdan özge bulımazam hem-dem âh
Yaluñuz kıomaz beni ol bârî bir ân her gice

Vay aña kim câme-ğ'âb-ı gâmda cânândan cüdâ
Döne döne ide fikr-i vaşl-ı cânân her gice

Menzil-i miñnetde bu gönlüm benüm bir tekyedür
Muttaşıl endüh u gâmdur anda mihmân her gice

Yâr u yâ[râ]ndan cüdâ haqqâ budur kim Naẓmiyâ
Hücre-i vîrânım olur baña zindân her gice

584⁵⁹³*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Sen benüm girseñ eger bir gice pîrâhenüme
Ferahından şıgamazdı gibi cânım tenüme

592 G5744

593 G5836

Sen ne dem gitseñ eyâ rûh-ı revân yanumdan
Şan vedâ^c eyler o dem göz göre cânım tenüme

Güneşi gözle ki her menzil-i vîrânı gezer
Sen de gelseñ nola bir seyr iderek meskenüme

Ben nice ağlamayam yâr olup ağıyâr ile sen
Beni ey dost gülünc eyleyesin düşmenüme

Nazmî'yem bülbülüñ olup okuram medh-i hezâr
Dem-be-dem sen boyı şımşâd yüzi gülşenüme

585⁵⁹⁴

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Şoḥbet-i gülşen idüp serv-i dil-ârâlar ile
Gülelüm açılalum gel gül-i ra^cnâlar ile

Okıyup şevk ile ebyât-ı Gülistân'ı tamâm
Virelüm bâğa şeref bülbül-i gûyâlar ile

Sâķiyâ 'işret ile def-i ğam idüp şâfi
Virelüm cânâ şafâ câm-ı muşaffâlar ile

İdüp ol hüsrev-i ḥüsnüñ leb-i şîrînini yâd
Virürüz rûḥa ğıdâ sükkerî ḥelvâlar ile

Nazmiyâ ḥasret-i la^l-i leb-i yâr ile müdâm
Göñlümüz egleyelüm bâde-i ḥamrâlar ile

586⁵⁹⁵*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Hâlüm âhîr nola diyü haṭ-ı meh-rûlar ile
Yürürem ben kâra yazulı bu kaygular ile

Başdan aşdı yine fettânlığı âh ol şanemüñ
Baş koşaldan berü kâkülleri gisûlar ile

Gül gibi göñlümüz açup yine şevk ile revân
Seyr-i gül-zâr idelüm serv-i semen-bûlar ile

Alduğınca ele sâkî ayağı meclisde
Bizi yıkar yürür ol âh ki tölular ile

Bize bûs ile virür töluyı sâkî-i nigâr
Nazmiyâ içmelü ol şûhı yiyir şular ile

587⁵⁹⁶*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Dil-berüñ dil nice reşk itmeye ferrâcesine
Ki şarılur anuñ âh ol ten-i zîbâcasına

Hâdi haṭṭı o mehüñ hûb kitâb-ı Mişbâḥ
Âyet-i nûr okur ol kim bâka dîbâcesine

Seyr kılmağa sarâyında o şâh-ı hüsnî
Rûz u şeb mihr ile meh nâzır olur bacasına

Hâr-hâr ile görüp baksa nola yüzüme yâr
Meyl ider tıfl çü her nesnenüñ alacasına

595 G5857

596 G5876

Ol perî künc-i firâkında bu Nazmî'yi görüp
Didi dîvâne ne düşdi yine tenhâcasına

588⁵⁹⁷

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Meyl ider her kişi çün her şanemüñ tâzesine
Seni kim sevmeye sende şanem-i tâzesine

Țutsa bir gül gibi güş âh o nigâr-ı gül-ruh
Şavt-ı bülbül gibi 'uşşâkınuñ âvâzesine

Ol güzeller şehinüñ hüsni zekâtını umar
Ki Țolar sâyil-i eşküm der ü dervâzesine

'Âşıka cevri ü cefâ hil'atini biçdügi dem
Nazâr eyler niçe kez nâz ile endâzesine

Vaşf-ı la'lünde ki dîvân yaza cânâ yaraşur
Nazmî cân riştesini şarf ide şîrâzesine

589⁵⁹⁸

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Müsevî mu'cize dirler haıınuñ nâmesine
Var ise sihr okınupdur o haııñ hâmesine

Sevdüğüm bilmek içün ol şeh-i hûbân âhir
Âh şâhum yazayın evvel-i ser-nâmesine

Reşk ider mihr o mehûñ şevk yüzinden gâyet
Şol ser-â-ser gül-i zer nakş olınan câmesine

Sırr-ı ʿışkuñ ebedî keşfi degüldür mümkün
ʿÂlemüñ ʿâlim-i bî-mişline ʿallâmesine

Nazmiyâ cümle-i hengâmı hevâyile geçer
Sûk-ı ʿışkuñ o ki şevk olına hengâmesine

590⁵⁹⁹

[Feʿîlâtün Feʿîlâtün Feʿîlâtün Feʿîlün]

Şemʿ ile ey dil idüp şevk-i firāvân bu gice
Sen de yan dilden olup süz ile giryân bu gice

Şubha dek şemʿ gibi yanışalum göynüğümüz
Olalum şevkde gelsün berü yārân bu gice

Süzüş-i ʿışk ile bir şevk idelüm kim andan
Ola pür şevk turup şemʿ-i şebistân bu gice

Bildürüp bezmde yārân ile hep neydüğümüz
Olalum birbirümüz şevkine nālân bu gice

Bezm-i yārândan eyâ Nazmî cüdâ düşmüş idüm
Üşdi pes başuma gam bî-ḥad ü pâyân bu gice

591⁶⁰⁰

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Oldı ol vahşî gâzâlum baña mihmân bu gice
Şank'esed burcına geldi meh-i tâbân bu gice

Geldi çün bezme o meh şevk ile sâkî yiridür
Göklere irer ise na'ra-i mestân bu gice

Her kadeh k'aldı leb-i la'line cânân sâkî
Buldı şâfi hele anuñla şafâ cân bu gice

Şevk-i şem'î ruḥı vü zevk-i mey-i la'li ile
Bezmi pür nûr u sürür eyledi cânân bu gice

Nazmiyâ mürde-dilün yirine geldi cânı
Ol perî gelmek ile da'vete pinhân bu gice

592⁶⁰¹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Şevk ile hüsnüñe kıлмаğa naẓar döne döne
Tolanur küyuñı şems ile kamer döne döne

Şubḥa dek pister-i ğamda göremez ḥ'âb gözüm
İderem fikr ü ḥayâlün giceler döne döne

Raḳş ile döndi çü fânüs-ı ḥayâle cismüm
Şem' olup dil anuñ içinde yanar döne döne

Eşk-i ğaltânım olup şu gibi her yaña revân
Yüzini ḥâk-i reh-i yâra sürer döne döne

600 G5893

601 G5897

Nazmiyâ sâkî-i meclis idüp ihsân-ı tamâm
 Tlolarla bize hürmetler ider döne döne

593⁶⁰²

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Çerhe kıosa nola mihrüñ kâmeri döne döne
 Kim ider küyuña her şeb güzeri döne döne

Cüş idüp 'ışkuñ ile girdi semâ'a gird-âb
 Yüz tütup göklere eyler nazarı döne döne

Bâd-ı girdi eşer-i gerd-i rehüñ rakşa koyar
 Tozıdur şöyle ki her reh-güzeri döne döne

İki taş alup ele kendümi tırmaz dögerin
 Âsyâlar gibi şâm u seheri döne döne

Nazmiyâ mâh-ı felek 'azm kılup her tarafa
 Şeh Süleymân gibi eyler seferi döne döne

594⁶⁰³

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Seyr kıılmağa sen alnı kâmeri döne döne
 Günde tokuz tolanur çerh yeri döne döne

Kâmetüñ yâdına serv-i çemen urmazdı semâ'
 Almasa bâd-ı şabâdan haberi döne döne

602 G5900

603 G5901

Ḳadd-i mevzūnuña öykündüğü içün şimşād
Yondı şehriñ anı çıkrıkçıları döne döne

Halka-i zikre girer şūfî semâ ile tırup
Kendine vâi ki virür derd-i seri döne döne

Nazmiyâ gam çeken ancak seni şanma ki felek
Ḥāk idüpdür gam ile niçeleri döne döne

595⁶⁰⁴

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Tîg-i hasretle çeküp yüregüme yâre yine
Varayın derd ile kan ağlayayın yâra yine

Şerha şerha yüregüm yârelerin şerh idüben
Ḥālümü 'arz ideyin nâmeyile yâre yine

Ağlayup yaşımı şu gibi revân eyleyeyin
'ışk odından yanayın ol ruḥı gül-nâra yine

Bugün ol gönçe-lebüñ gülşen-i kūyına varup
Gelelüm bülbül-i âşüfte gibi zâra yine

Derdüme yokdur em illâ o ṭabîb-i cânuñ
Leb-i la'inden olur olur ise çâre yine

Zülf-i pür çîn-i semen-büyile ol hûb-ı Ḥıṭâ
Ḳomadı rağbeti bu nâfe-i Tatar'a yine

Nazmiyâ gûş ura nazm ehli şadef gibi eger
Âferîn eyleye bu nazm-ı güher-bâra yine

596⁶⁰⁵*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

‘Arz-ı hüsn eylese lutf idüp o cânâne yine
İrse lutfından anuñ şevk ü şafâ cânâ yine

İrse ayağına yüz sürmege el cânānuñ
Eylesem hālūmi ‘arz āh ki cânāna yine

Āteşin āh ile dāğ-ı dilüm idüp rüşen
Mihrümi ‘arz ideyin ol meh-i tībāna yine

Cām-ı ıŝkıyla nigāruñ olayın mest-i müdām
Nāleler eyleyeyin ışk ile mestāne yine

La’li vaşfında anuñ Nazmī dūr-efşānılg idüp
Cān ile başıyalum nazm-ı dūr-efşāna yine

597⁶⁰⁶*[Meḫḫülü Fā’îlātü Meḫḫülü Fā’îlün]*

Cānānenüñ ḥadeng-i maḥabbet-nişānına
‘Āŝıkdan özgenüñ hedef olmak ne şānına

Sevdüm bir āftāb-ı cemāli kim āh anuñ
Her māh-rū sehāya döner gelse yanına

Lāyık mıdur ki hüsn ü leṭāfetde dil-berüñ
Gül ruhlarına öyküne gonçe dehānına

605 G5910

606 G6013

Kimdür ki kı̇l ü kı̇l ide yok yire dil-berün
Bir zerrece dehânına kı̇lca meyânına

Nazmî'nün oldu nazmı şafâ-bahş dil-berün
Meddâh olalı la'î-i leb-i dür-feşânına

598⁶⁰⁷

[*Mef'ûlû Fâ'îlâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün*]

Meclisde virme la'îlünî gayruñ dehânına
Ben 'âşıkun cefâyile cevritme cânına

Zülfün lebünle ikide bir hâyil olduğı
'Âşıkun belâ durur ey dost cânına

Al ile donanup bizi öldürme âl ile
Göz göre 'âşıkun güzelüm girme kı̇nına

Medh ü şenâ-yı kı̇metün itdükce dil revân
'Âşıkun değer hele rûh-ı revânına

Hicr-i lebünle ağlamadan kim kı̇zardı göz
Döndi bi-'aynihi güzelüm la'îl kânına

İzz ü sa'âdet ehli dürür ol ki dâyimâ
Sürer yüzini sen şeh-i hüsn âsitânına

Nazmî ki vaşf-ı la'îlün ider âferin anuñ
Nazm-ı laṭîf ü nâzûk ü cevher-feşânına

Vaşf-ı lebünle her sözi anuñ düşer lezîz
Güyâ ki kı̇and-i nâb alupdur dehânına

599⁶⁰⁸*[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]*

Gördi benân-ı nâzûk-i cānân girih girih
Reşkinden oldu neyşeker ol ân girih girih

Derdâ ki oldu şehd-i lebûñ hasret ile âh
Zembür-hâne gibi dil ey cān girih girih

Pürdür hayâl-i mîve-i vaşluñla hep derûn
Lâgar tenüm sepetdür aña şan girih girih

Tel tel kuşak belüñde ki vardur şarıldı şan
Kâfûr-ı ter nihâline mārân girih girih

Gird-âb şanma döne döne cevri devrden
Nazmî olup durur dil-i 'ummân girih girih

600⁶⁰⁹*[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]*

Ördükce şaru saçını cānân girih girih
Zencîr-i zer görünür o her ân girih girih

Haţt-ı 'izâridur o yüzi gülşenüñ hemîn
Şîrâze-i kitâb-ı Gülistân girih girih

Hüb u latîf nakş ile şan 'anberînedür
Boynında zülf-i sünbül-i cānân girih girih

608 G6028

609 G6029

Hücrem haşırî zülf-i hayâl ile görünür
Peyveste biri birine mārân girih girih

Teb-hâlelerle Nazmî o zibâ leb-i nigâr
Nağş-ı nigîn-i la'îl dūrür şan girih girih

601⁶¹⁰

[*Mef'ûlû Fā'îlâtûn Mef'ûlû Fā'îlâtûn*]

Zülfî k'olupdur anuñ diller ucında beste
Dil-ber anuñ-çün anı şalar hemîşe peste

Ol serv-i meh-liqānuñ yanınca sâyesi âh
Her dem bile şalınur zî tâlî'-i hüceste

Manzûr-ı çeşm-i dil-dâr olduğı rûy-ı ağıyâr
Ekşiye mâyl olur maħmûr u mest ü haste

Bezme şafâ vü revnağ viren tamâm odur kim
Mül ola destî destî gül ola deste deste

Ġamzeñ ki zaħm urupdur zülfüñ idüp dūrür bend
Bendeñ dūrür efendi Nazmî şikeste beste

602⁶¹¹

[*Fā'îlâtûn Fā'îlâtûn Fā'îlâtûn Fā'îlûn*]

Yâr kim her olur olmaz kimse ile yâr ola
Aña yok yire tolaşma sağ olup ol var ola

610 G6033

611 G6076, Türkî-i Basîf

Hanceri yendek nola bağrum benüm yarar ise
Yâr yanında anuñla belkim ol yarar ola

Qara başumda benüm bu düpdüz ağarmış saçum
Aña beñzer tağ başı her çağ appak kar ola

Yendek iş-bu dünyede gülerse gülsün bir kişi
Kim şöñinda ölicecek bir acıyup ağlar ola

Nazmî cânlar virüp ol yâri seven bir sen misin
Her senüñ gibi seven bil kim anı biñ var ola

603⁶¹²

[*Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün*]

Dil-ber odur ki sîm-ten ü mû-meyân ola
Şimşâd-ğadd ü gül-ruḥ u ğonçe-dehân ola

Cevr ü cefâsı az ola mihr ü vefâsı çok
Fettân-ı rûzgâr ola şûḥ-ı cihân ola

Âşık odur ki cismi za'îf ola rûyı zerd
Qaddi ḥam olup âhı okına nişân ola

Derd ü belâ vü zecr ü ğam u qahr ile işi
Feryâd u âh u nâle vü zâr u fiğân ola

Şevküñle sînemi ideyin şubḥ gibi çâk
Mihrüñ göñülde niçe bir ey meh nihân ola

Ġamzeñ kaçan ki dil dileye dilegi geçe
La'lüñ ne dem ki ḫanum içe nûş-ı cân ola

Qadrini bilmedüğüne devründe Nazmî'nüñ
Biñ biñ nedâmet eylesin bir zamân ola

604⁶¹³

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

Göñül ol taş bağırılı yâr urduqca saña taşı
Hoş olsun göñli her urduğı taşı öñine taşı

Anuñ kim sevgüsi ola o qalmaz cāna vü başa
Kişi pes şaķınur mı sevdüğinden cānı vü başı

Niçe çağlar durur kim göremez bu gözlerüm yâri
Nola çağlar aķar şu gibi aķsa gözlerüm yaşı

Nola güzellerüñ gözlerse gözler hep gözin kaçın
Olur güzellerüñ göñül alan çünkim gözi kaçsı

Kesilmez kânde gitse kanlu yaşı Nazmî'den her çağ
Odur her yol ile anuñ o yarar yâri yoldaşı

605⁶¹⁴

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

Nigâr için nola ağıyâra 'uşşâķ ursalar dârbı
Ki dîn için müselmânlar ider küffâr ile hârbı

Beni taşlarla taşlar gören ol sengîn-dili der kim
Bu dil-ber sevdürür dil-dâdesine kendini dârbı

613 G6134, Türkî-i Basît

614 G6159

Hemîn cev̄r ü cefâ-yı dil-ber ile dilde ʿuṣṣâkuñ
Dem-â-dem eksik olmaz ḥadden artuḡ ḡuṣṣa vü kerbi

Ḳamer kim yıl on iki ay ider seyr ü sefer tırmaz
Şanasın Şeh Süleymân'dur tıttupdur şarkı vü ġarbı

Mey-i şâfi açar gül gibi şâfi ʿâşıkuñ göñlin
Velikin Nazmiyâ şüfîlerüñ ekşer lütuñ cerbi

606⁶¹⁵

[Mefâʿilün Mefâʿilün Mefâʿilün Mefâʿilün]

Didüm niçün olupdur geydügüñ zerrîn külâh egri
Didi ol mâh-ı nevdür pes olur bi-iştibâh egri

Döner bir şemʿ-i kâfûriye kim yıl şuʿlesin almış
Ḳaçan kim geyse ol sîmîn-beden zerrîn külâh egri

Didüm kim râst ḳaddüñde niçün egri ola zülfüñ
Eyitdi doğru sözdür bu kim olur rû siyâh egri

Nigâruñ ġüyyiâ kûy-ı belâ vü fitnedür ḥâli
Aña çü kân durur k'olmuşdur ol zülf-i dü-tâh egri

Gelür Nazmî'ye toġru egri baksañ tîr-i müjġânuñ
Nişâna toġru tîr atan ider lâ-büd nigâh egri

607⁶¹⁶

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]

Gel ey cihâna cân olan baña seni gerek seni
Serir-i dilde hân olan baña seni gerek seni

Ne mülk ü hânumân gerek ne 'izzet-i cihân gerek
Ne özge yâr cihân gerek baña seni gerek seni

Tapuñdan özge dil-rübâ gerekmez ey şanem baña
Yoluña cân u dil fidâ baña seni gerek seni

Ne kılayın ne ideyin seni arayı gideyin
Bu kâr u bârı nideyin baña seni gerek seni

Firâkuñ ile dem-be-dem çeken belâ vü derd ü gam
Kemîne bende Nazmî'yem baña seni gerek seni

608⁶¹⁷

[Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün]

Bulmazsa yaşum cüy olup ol serv-i bülendi
Nemdür nideyin ben o delükanlu levendi

Dil görmedügi demde işiginde o mâhı
Ol dem göge ırgürür o feryâd-ı bülendi

Olma yüze yüz yâr ile âyine-veş ey dil
Senden o şanem çünkü bu vech ile uşandı

Ben bendesine bir nazar itmez o şeh-i hüsn
Biñ kez dir isem yarıcuñ Allâh efendi

616 G6190

617 G6211

Lezzetde leb-i dil-bere olmasa müşâbih
Ehl-i dil ebed almaz idi ağzına kandi

Boynına dağar silsile-i cevri müselsel
Yârûñ bu durur Nazmî-i dîvâneye bendi

Bûs-ı dehen-i yârdan el çek dimegi kı
Var yok yire nâşih bâña sen itme bu pendî

609⁶¹⁸

[Meḫûlû Meḫâ'îlû Meḫâ'îlû Fe'ûlûn]

Yaz irdi zemîn sebz-i bisât ile döşendi
Bezm-i çemen envâ'-ı şükûfeyle bezendi

Hengâm-ı laṭîfî ile eyyâm-ı bahârûñ
Cân u dile yine ferah u şevk yörendi

Şavt eyleyicek karşıña 'uşşâk nigârâ
Bûlbûl kodi âvâzeyi var ise gücendi

Dem-sâz olamayam diyü şavt-ı dil-i zâra
Mey meclisine gelmege bûlbûller üşendi

Şîrîn leb ile böyle şeker ḥandeyile hoş
Sen ḥüsrev-i ḥübânî gören ḥûb begendi

Câm-ı meyi la'îlûñe müdâm eyleme hem-dem
Nazmî kuluñuñ cânını acıtma efendi

Cân nakdini cânân yolına itdi revân dil
Varını düketdi nesi var ise dükendi

610⁶¹⁹

[Mef'ûlû Mefâ'ilün Mef'ûlû Mefâ'ilün]

Hışm itdi baña dil-ber bilsem ki yine noldı
 Ğam çekdügüm andan ol ağıyar ferah buldı

Ağıyar-ı bed-endişüñ efkârına düşelden
 Derdâ bu dil-i efgâr endüh ile ğam tıldı

Öykündüg için sünbül zülfine nigârînüñ
 Gülşende şabâ anuñ yek-ser saçını yoldı

Tâ kaldı ta'akkulden el çekdi ta'allukdan
 Ol hâlet ile Mecnûn ışk içre ferîd oldı

Ol yüzi bahârumdan ayru düşeli Nazmî
 Evrâk-ı hâzân gibi beñzüm şararup şoldı

611⁶²⁰

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün]

Bir özge kır durur gönül alañı
 Ki yokdur ol kıruñ her-giz kırañı

Bu gönüm ol saçı leyli alalı
 Gezerven Kays gibi her alañı

Gönül âhuñ oransuz olduğıçün
 Senüñ ol sevdüğün sevmes orañı

619 G6222

620 G6269, Türkî-i Basîf

Ne hoşdur(ur) her gice bir sevdügüñle
Virüldükde yatasın yatsu bañı

Şakın yoldaş idinme hîç Nazmî
Eger kim uşlı iseñ bir uşañı

612⁶²¹

[*Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün*]

İzāruñ hüsñ ile gün ay efendi
Cebīnün bedr olmış ay efendi

Beni gördükce kaşuñ itdügün çīn
Baña 'arz itmedür keç-rāy efendi

Baña karşı şunarsın ğayra la'lün
Niçe bir cāna cevruñ hāy efendi

Dimāğum dem-be-dem kılsun қо hoş-bū
Senün bu zülf-i 'anber-sāy efendi

Çapuñdan kılma Nazmî bendeñi red
Anı kem kullaruñdan şay efendi

613⁶²²

[*Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün*]

Düşmez saña hey güzel yüri hey
Ağyār ile varup içme gel mey

621 G6336

622 G6344

Şevküñle ki şavt ide muğannî
Def sîne döger fiğân ider ney

Her mürde-dili sözüñ dirildür
Mâ' ile olur çü külli şey hay

Sen şüha ser-â-ser-i 'Acem'le
Dîbâ-yı Firengî yaraşur gey

*Bâ-şevk ü şafâ müdâm Nazmî
Ber-yâd-ı lebet hemî hored mey⁶²³*

614⁶²⁴

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Kim getirürse dile bir ehl-i hayruñ yâdını
Hayr ile alur dile ol demde anuñ adını

Haq Te'âlâ irgüre bünyâd-ı 'ömrine hâlel
Ol kim ide muttaşıl zulm ü sitem bünyâdını

Söyine yâ Rab ocağı hem harâb ola evi
Zulm ile tırmaz yapar her kim harâb-âbâdını

Tâli'inden ağlayup bir bî-sitâre yiridür
Göklere peyveste itse dem-be-dem feryâdını

O kımaz merdâneler Ferhâd u Mecnûn kışşasın
Zen-perestüñ Nazmiyâ añmazlar anlar adını

623 Farsça beyit. Manası: Nazmî daima zevk ve safa içerisinde senin dudağını yâd ederek şarap içmektedir.

624 G6420

615⁶²⁵

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Sevmez âh ol sevdüğüm dil-ber bu ben dil-dâdeyi
 Hâk ile yek-sân diler her gâh ben üftâdeyi

Yine zerrîn câm ile meclisde sâkî görsevüz
 Her nazar bir sâ'idi sîmîn ü sâkî sâdeyi

Dest-i dil-berde şanur gül-deste içre lâledür
 Her gören bâdî nazar câm ile la'lin bâdeyi

Göz yaşı gibi ayakda görür olduk hey dirîğ
 Göz göre her yirde şimdi cümle merdüm-zâdeyi

Naẓmiyâ bulunmadı erkânda bir şâhib-kerem
 Raḥm idüp bir ber-murâd ide bu ben üftâdeyi

616⁶²⁶

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Zer benekler birle seyrân itsün ol meh-pāreyi
 Görmeyen bir yirde seyr-i seb'a-i seyyāreyi

Sevmişem bir pāresi çok derzî dil-ber kim bozup
 Kōdî âstarsuz yaķasuz âh ben âvāreyi

İrgürürdi vaşl ile ol cān ṭabîbî istese
 Şîḥhate hicr ile ben bîmār olan bî-çāreyi

625 G6444

626 G6445

Cümleten şerh ideyin ol yâre 'arz-ı hâl idüp
Tîğ-i gâmdan tende olan şerha şerha yâreyi

Rüşen olur gözlerüm gördükce Nazmî dâyimâ
Gün gibi ol gözlerüm nûrî olan meh-pâreyi

617⁶²⁷

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Luţf ile râm itmegin her pür cefâ cânâneyi
Hürmet ile iller el üzre tutar peymâneyi

Câm gül olsun şürâhî gönçe muṭrib 'andelîb
Reşk-i gül-zâr idelüm gel sâkiyâ kâşâneyi

Dem-be-dem def'-i gama andan bulurlar feth-i bâb
Anuñ içün rindler bekler der-i mey-ḥâneyi

Ey 'aceb bilsem niçün yâd itmez ol Leylî-şîfat
Râh-ı 'ışkında bu ben Mecnûn olan divâneyi

Olmışam gâvvâş Nazmî bahr-i 'ışkında anuñ
Var ümidüm kim bulam bir gün ben ol dür dâneyi

618⁶²⁸

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Derd-i hicrânuñ ki cânâ dil-figâr eyler beni
Âh kim ol derd âḥir ḥâk-sâr eyler beni

627 G6447

628 G6463

Ꞑulıyam her kim senüñ-çün döge söge ben Ꞑuluñ
Ol melâmetden efendi şanma ʿâr eyler beni

Ĥâlet-i ʿışķuñ senüñ bir özge ĥâletdür kim ol
Yoluña cân virmede bî-iĥtiyâr eyler beni

Ĥâr-ı miĥnetle idüpdür pâre pâre yüregüm
Gül yüzüñ hicri ki bülbül gibi zâr eyler beni

Yollarında ʿâķıbet üftâde vü pâ-mâl idüp
Derd-i ʿışķ-ı yâr Nazmî dil-figâr eyler beni

619⁶²⁹

[Fāʿilâtün Fāʿilâtün Fāʿilâtün Fāʿilün]

Neng ü nāmı ķo gedâ-yı kūy-ı cânân ol yüri
Var gönül öz başuña ʿâlemde sultân ol yüri

Her dem ol serv-i revānuñ pâyine yüz sürmege
Şu gibi her sū gönül ĥâķ ile yek-sân ol yüri

Kūy-ı cânâna revân olduķca cân gönlüm gibi
Sen de ey eşķ-i revānum tırma ġaltân ol yüri

Añladuñ keyfiyyet-i esrâr-ı ʿışķı çün gönül
Anuñ efķârına düş her ġâĥ ĥayrân ol yüri

Terk-i ser kııl cân ile yolında ol şîrin-lebüñ
Nazmiyâ Ferĥâd-veş ʿışķ ile destân ol yüri

620⁶³⁰

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Vaşluñ ihsân ile bir gün añmaduñ cānā beni
Böyle kılursa eger bu derd ü hasret vā beni

Vahdet itmek neydi hicrūñde hayālūñle senūñ
Bir nefes şol ğam diyen zālim kosa tenhā beni

Eylesem 'ışkuñ yolında nola cān u dil fidā
Cān u dilden 'āşık itdūñ sevdüğüm zirā beni

Cām-ı 'ışkuñ hāleti şevk-i hezār ile senūñ
Bülbül-i güyā idüpdür ey semen-sīmā beni

Nazmı'yem kim eylerem yoluñda cān naqdin nişār
Şöyle kim rüz-ı vişāle irgüre Mevlā beni

621⁶³¹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Sen perinūñ fūrkatı bī-cān idüp cānā beni
'Āķibet eyler dehānuñ gibi nā-peydā beni

Nola cān atsam cemālūñ şem'ine cānā revān
Eyledi pervāne-veş şevkūñ çü bī-pervā beni

Seyr idüp her cāyı hūrşid-i cihān-ārā gibi
Mihr ile ara cihānı yak yūri ara beni

Gönlümi sevdāya şalup ey şacı leyli benüm
Eyledūñ Mecnūn gibi āşüfte vü şeydā beni

630 G6471

631 G6472

Nazmî'yem kim sevmişem cānum gibi cānā seni
Sen perinün ıışkıdur şeydā iden cānā beni

622⁶³²

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ol gül-i ra'nā kim itdi bûlbûl-i gūyā beni
İtmesün mi hüsnine medh ü şenā gūyā beni

Karşusına āh u zār ile ki her dem zār ider
Kendüden bî-zār ola der ol şanem gūyā beni

Yarım ağız yārüm aınmadı beni bir luţf ile
Ağlasun bu ğamdan ölürsem bütün dünyā beni

‘Akl ü şabrın tağıdur gördükce ben dīvānenün
Aşlı bu kim dāyim ister ol perî tenhā beni

Zülfine tolaşma dil-dāruñ disem dil tıflına
Diñlemez ol aşılası eslemez aşlā beni

Cāna cānān derdi Nazmî bir elem virdi ki āh
Bu elemden ‘ākıbet ol derd alur derdā beni

Bir şanem gördüm nigāristān-ı hüsñ içre ki āh
Kıldı hayrān nakşına ol şüret-i zibā beni

623⁶³³

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ġurbete şalup hevâ-yı kâkül-i cānān beni
Nāfe gibi itdi bu devr içre ser-gerdān beni

Geçmezem la'li hayālinden hezārān cevri ile
Gerçi kim bî-zār ider cānumdan ol cānān beni

Vaşf-ı hüsniñ gül gibi gūş itmek ile āh kim
‘Āşık itmişdür kulağdan ol gözi fettān beni

Fikr-i vaşl-ı yār ile eglenmek olurdu gönül
Bir nefes tenhā kosa derd ü gam-ı hicrān beni

Hāk olursam miḥnet ü derd ü gam ile tañ mı kim
Ol periden dūr idüp devr eyledi bî-cān beni

Küy-ı yāri dem-be-dem feryād ile tolanmadan
Gör neye döndürdi āḫir āh kim devrān beni

Ol meh-i nā-mihribānuñ zerre gibi Nazmiyā
İtdi devr içre hevâ-yı ‘ışkı ser-gerdān beni

624⁶³⁴

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Ol gözi fettān kim itdi ‘ışk ile meftūn beni
Ayırabilürse ‘ışkından o ‘aşk olsun beni

Bir lebi şirīnūñ oldum ‘ışk ile Ferhād’ı ben
Bir saçı leyli idüpdür āh kim Mecnūn beni

633 G6478

634 G6479

Hüsni gül-zârından ayru zâr idüp bülbul gibi
Şûh u şengül bir güzeldür âh iden maḥzûn beni

Mâ-cerâ-yı ʿışkı ʿayniyle ʿayân eyler revân
Kandeyise bildürür bu dîde-i pür ḥûn beni

Âh kim Nazmî beni ayırdı yârümden felek
İtdi ol ʿâlî-cenâbumdan cüdâ ol dîn beni

625⁶³⁵

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

ʿİşk ile bir zülfi leylî kâküli müşkîn beni
İtdi mecnûn eyleyüp âşüfte vü miskin beni

Telh olup ʿıyşüm dem-â-dem nola feryâd eylesem
ʿİşk ile Ferhâd idüpdür bir lebi şîrîn beni

Âyine tutar baña karşı cemâli ayına
Cevre başlar gördüğü ân ol cefâ-âyin beni

Düşmeni gördüm kim olmuş yârdan dîn dūr o dîn
Göricek oldu helâk ol kâfir ol bî-dîn beni

Nazmiyâ yâr itdürüp yârüñ leb-i laʿlîn müdâm
Sevk-i şevk idüp ider hoş dem mey-i laʿlîn beni

626⁶³⁶

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Bî-ḥakîkât yâr imişsin böyle bilmezdim seni
 Hey nice 'ayyâr imişsin böyle bilmezdim seni

'Âşıkā her dem cefâlar itmek imiş 'âdetün
 Pür cefâ dil-dâr imişsin böyle bilmezdim seni

Ẓulm ile 'âşıklar öldürmek dūrür işün gücün
 Hey ne zâlim yâ[r] imişsin böyle bilmezdim seni

Bî-kerân ayyâr almışdur kenârūñ ey nigâr
 Bir gül-i pür ḥâr imişsin böyle bilmezdim seni

Būs-ı la'lün Nazmî'ye ikrâr idüp döndün yine
 Yâr-i bî-ikrâr imişsin böyle bilmezdim seni

627⁶³⁷

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

'Ahde ṭurmaz yâr imişsin böyle bilmezdim seni
 Hey ne bî-ikrâr imişsin böyle bilmezdim seni

Gönlüm alup va'de-i vaşl itmiş idün itmedün
 Gönlümü aldar imişsin böyle bilmezdim seni

Cevr ile kaşduñ helâk itmek dūrür 'âşıqları
 Ne 'aceb cevvar imişsin böyle bilmezdim seni

Ṭatlu ṭatlu kim sögersin añıcaḳ būs-ı lebün
 Hey ne şîrîn-kâr imişsin böyle bilmezdim seni

636 G6489

637 G6490

Luṭfı yokdur ‘āşıkā dimişdi bir ‘āşık seni
Didüğince var imişsin böyle bilmezdüm seni

Büse-i la‘lini cerr itdüm gülüp dil-ber didi
Nazmiyā cevvar imişsin böyle bilmezdüm seni

Gülşen-i kūyında görüp didi ol gül-ruḥ beni
‘Andelīb-i zār imişsin böyle bilmezdüm seni

628⁶³⁸

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Şükr kim bi’l-cümle bende meyl-i dünyā kalmadı
Ehl-i dünyā devletine reşküm aşlā kalmadı

Gitdi dünyānuñ hevā-yı seyrine yiltene pes
İtmedüğüm hiç bir özge temāşā kalmadı

Anca dil-ber sevdi dil yok sūdı ancak darı var
Pes o yüzden gitdi hem dilden o sevdā kalmadı

Devlete irüp bu dünyānuñ iderken ‘ālemin
Gördüñ anı daḥi gitdi çok eḥibbā kalmadı

Baṇa dünyā devletin Ḥaḳ şükr rüzī kılmadı
Pes baṇa şol künc-i ‘uzlet gibi bir cā kalmadı

Devlet-i dünyāya şol maḡrūr olan görmez mi kim
Niçe kendü gibiye her-giz bu dünyā kalmadı

Şevket ile [gitdi] İskender bir adı kaldı pes
Daḥi gitdi özge dārāt ile Dārā kalmadı

Şol kadar dūn-perver oldı şimdi erbāb-ı düvel
Kim birinde ehle bir meyl ü muḥābā kalmadı

Ḥasbeten lillāh yokdur şimdi hīç a‘yānda luṭf
Luṭf olardan gitdi kaṭ‘ olındı kaṭ‘ā kalmadı

Mā-ḥaṣal şimdi der-i himmet kapandı şöyle kim
Himmet aḥvālī ebed bir derde derdā kalmadı

Şol kadar kıldı selef nazmın tetebbu‘ Nazmī kim
Bir nazīre dimedügi tarz-ı ğarrā kalmadı

629⁶³⁹

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]

Ḳanı bir cānāna māyil cān benüm cānum gibi
Ḳande var bir cān deger cānāne cānānum gibi

Rūşen itmez ḥatırım pür şevḳ idüp gönüm gözüm
Seyri bir meh-pārenüñ ol māh-ı tābānum gibi

Rüz u şeb zülf ü ruḥ-ı dil-ber ki eglencem dūrür
Sevmişemdür cān u dilden dīnüm imānum gibi

Göz göz aḳar çeşmeler kim var durur kuhsārda
Olmaya ‘ayni anuñ bu çeşm-i giryānum gibi

Bu cihān içre benüm cānān iledür dirliğüm
Nazmiyā cānānı sevsem ben nola cānum gibi

630⁶⁴⁰

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Sevmesem sen yâr-i cânı ey perî cânım gibi
Mihrüñe cân içre cāy itmezdüm îmānum gibi

Hîç bir cânân perîşân göñlümi bir dem benüm
Egilemez ey yâr-i cânım sen perî-şānum gibi

Olmasun zülfüñ hevâsı birle hâli kimsenüñ
Ey perî-şānum benüm hâl-i perîşānum gibi

Çok yaşasun hāk-i pâyüñe benümle yüz sürer
Hem-reh olmaz baña her-giz eşk-i gālţānum gibi

Nazmî'yem kim mihr-i ruhsāruñ tutup cāndan 'azîz
Şaklaram ey mäh-rü sînemde îmānum gibi

631⁶⁴¹

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

İtmezem ekl-i hārâma meyl 'āmîler gibi
Kim olur 'āmîler ol yolda hārāmîler gibi

Židdıyam evlāda buğz itmekde Mervānîler'üñ
Çār yāre itmezem inkār İmāmîler gibi

Her dile kim ħubb-i dünyā şala kök āh olur ol
Tırmayup neşv ü nemā bulmakda Nāmîler gibi

Oklı yaylu şol hārāmîler gibi ma'nîde ğam
Oklar oklar birle her bir ħalbi Rāmîler gibi

640 G6513

641 G6514

Bu[ldı] nazm ile bu Nazmî hadd-i gâyetde kemâl
Cevhere döndürdi tâ nazmı Nizâmîler gibi

632⁶⁴²

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Gördi tâc-ı sürh urındı lâle Şâhîler gibi
Altun üsküf geydi pes nergis sipâhîler gibi

Hamdülillâh pâk Sünnî'yüz ki 'Osmânîlerüz
Olmaduk şol Sürh-ser diyen tebâhîler gibi

Ko mecâzî 'ışık ile lâf urmağı ey müddeî
Tâlib-i 'ışık-ı hâkîkî ol ilâhîler gibi

Tîr-i âhum korkusından her gice Zâl-i felek
Pullu cevşenler geyer deryâda mâhîler gibi

Şıhâte irerdi Nazmî haste-dil dil-dârınun
Tatlu tatlu leblerin âh emse kâhîler gibi

633⁶⁴³

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Kendüme kıomazsın âh epsem beni
Neyleyem ben ey gönül bilmen seni

Yaz güninde bostânda olasın
Kış güninde tutasın bir külhanı

642 G6518

643 G6559, Türkî-i Basîf

Varlığın yok yirine kor dünyenüñ
 Âdemüñ uşlusı kendin bileni

Dünyeye gönül virür şol kimse kim
 Âdemüñ ola şu katı kevdeni

Bay olanlar gözlese yohsulları
 Kande var anuñ gibi âdem kanı

Açılur her kişinüñ gönli gözi
 Göricek gül gibi bir yüzi şeni

Öykünibilmez yüreklü olana
 Şol kimesne kim kabadur öykeni

Kan tolar yendek şu yürek kim aña
 Dokına derd oqlarınuñ demreni

Âdem olurduñ bir oñat sen dañi
 Âh eger Nazmî bileydüñ sen seni

634⁶⁴⁴

[Fe^ıilâtün Fe^ıilâtün Fe^ıilâtün Fe^ıilün]

Meclisi gül gibi pür şevk idicek sâğar-ı mey
 Yiridür gelse o dem nâleye bülbül gibi ney

Çünkü par par yanar ol şem^c-i behâ meclisde
 Dönse pır pır nola pervâne olup sâğar-ı mey

Bezm-i nâ-dânda dil ehli yiridür itse sükût
 Bülbülün şevkine pes mâni^c olur mevsim-i dey

İtdi devr içre beni döne döne ser-gerdân
Hey ne fettân olur ol âfet-i devrânüm hey

Âh kim hasreti ol gül-ruḥ u gonçe-dehenüñ
Lâle-veş yüregine urdı bu Nazmî'nüñ key

635⁶⁴⁵

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Dâyimâ çeşme idinür yirini çünki perî
Sen perînüñ nola ger olsa bu çeşmümde yeri

Gözlerümüñ yaşı şu gibi olaldan cārî
Ayağüñ tozına yüz sürmege ol oldı cerî

Şemsî dülbend ile gey yaraşur ey mâh saña
Benek altunlu kabâ k'ola yaqası kamerî

Ṭatlu ṭatlu ezilür la'lüñe ey hüsrev-i hüsñ
Bezm-i meyde nice şîrîn mezedür gör şekeri

Gözlerinden güzelüm her dem ider Nazmî nişâr
‘Aks-i la'lüñle senüñ yoluña yâķût-ı teri

636⁶⁴⁶

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Terk ider ‘ışķ ile yoluñda senüñ cân u seri
Kimde kim ola cihân içre bugün ‘ışķ eşeri

645 G6638

646 G6639

Eşeri kılca durur her kişi bilür belünün
Dehenünden alamaz zerrece ammā haberi

Haberi olanuñ ay āfet-i cān ııřkuñdan
Dem-be-dem guşsa çeküp kan ile tolar cigeri

Cigeri hār-ı gamuñ pāreledi ey yüzi gül
Nola ben bülbülüñe luţ ile kılsañ nazarı

Nazarı var ola  alemde anuñ kim dün ü gün
Manzar ola aña yüzüñ günü alnuñ kameri

Kameri taña koyup şevk-i cebinüñ giceler
Güneşi çerhe koyar mihr-i  ızaruñ şeheri

Şeheri ey yüzi gül bülbül-i āşüfte-şıfat
Nazmıñnün alma hezār āhını eyle hazeri

637⁶⁴⁷

[Fe il t n Fe il t n Fe il t n Fe il n]

Vaşl-ı c n nesine  ahir olur dest-resi
Her kimün k'olmaya bir ğayrı hev ya hevesi

Leb-i  ışı-dem ile dem-be-dem ol c n nuñ
C n bağışlar işiden mürde-dile her nefesi

Leb-i c n ne ki var luţ ile yir yir h li
Be zer ol şehde o kim olmaya h li megesi

Bir  Acem-z de güzel kopdı yine R m'da kim
Her gören hüsn ile anı aña der c n kesi

Ol nigârûñ ğam-ı hicriyle ki bahır oldu yaşum
Nazmiyâ ‘aynine almaz o Fırât u Aras’ı

638⁶⁴⁸

[Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlün]

Delü gönüm o perî-çehreyi ol mäh-veşi
Gördüġince saçı zencirine başlar tolaşı

Ol gözüm nûrı yüzi alnı ile ‘arz eyler
Bir güzellik k’ider anı hacil ayı güneşi

Ġâyet-i mertebede hüsñ ü behâdur hâkkâ
Bir güzel kim ola ġâyetde güzel gözi kaçşı

Şol kadardur leb-i cânâna ta‘attuş cânda
Ki degüldür gider ansuz anuñ aslâ ‘ataşı

Reh-i ma‘şûkda bārān gibi bî-hadd ü kerān
‘Āşıkun başına elbette yağar ta‘ne taşşı

Saňa atduġı taşşı yâr taşşı işigine
Nazmiyâ tâ pür ola işigüñüñ içi taşşı

Taglarda ki revān çeşme görünür çeşme
Aña beñzerdi o Ferhād’uñ akan gözi yaşı

639⁶⁴⁹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Yok durur didüm o nâzûk bedenüñ kılca belî
Ehl-i diğkât bu sözüme didiler cümle belî

Nev-bahâr-ı gül-i ruhsârı ile âh o perî
Eylemişdür niçe uşlıları aşl ile delî

‘Âşık ister mi haţı geldüğini ma’sûkuñ
Bilür ol kendünüñ âhîr olısdur eceli

Zâhidüñ bâtını pür kibr ü riyâyile hased
Zâhirâ şüret-i hağda geçinür halka velî

Yârüñ ağzıyla belî var mı dir iseñ Nazmî
Ağzı bir zerrece yok kılca durur belki belî

640⁶⁵⁰

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Küşte-i ‘ışka kefen olsa nola pîreheni
Lâ-cerem pîrehen olur şühedânuñ kefeni

Olsun eşküñ gibi nem var ise yoluñda revân
Cân virüp yoluña ben cân ile sevdüm çü seni

Beni ağlatma gel ağyârûña karşı luţf it
Dostum düşmenüme böyle gülünc itme beni

Şem‘-i kâfûriye teşbîh ider ey mâh-liğâ
Altun üsküfle gören bezmde sen sîm-teni

649 G6650

650 G6663

Nazmî la'lüñle ruḥuñ vaşfın idelden cânā
Oldı rengin ü ter ü tâze vü şîrîn süḥanı

641⁶⁵¹

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ol gül-endām ki bir serv-i şehidür boyı
Misk-i Çîn'dür daḡı miskîn saçınuñ her müyü

Ehl-i diller dolanur ol yüzi gül dil-dāruñ
Şu gibi gülşen-i kūyında revān her süyü

İtseler sa'ı şafāyile tavāfına nola
Oldı çün Ka'be-i 'uşşāk ḥabībūñ kūyü

Zülfi düzd-i dile bir dārdur ol dil-dāruñ
Resen-i dārdur ol kākülinüñ her müyü

Dil yöneldi der-i dil-dāra ten ü eşküm ile
Çeken anda anı topraḡı durur yā şuyü

Siḡrine uğramamak olmaz olur şeydāsı
Bir naẓar her ki göre ay o gözi cādüyü

Ne belādur düşesin 'ışkına bir bed-ḡūnuñ
'Āşıka cevri ü cefā ola dem-ā-dem ḡūyü

Dem-be-dem gelse bu göñlüm nola ḡāy u ḡūya
İtdürür 'ışk eşeri 'āşıka ḡāy u ḡūyü

Düşdi dil bir büt-i meh-rūya hilāl-ebrūya
Mihr idüp sevdi o meh-rūyü hilāl-ebrūyü

Rüşen iden dil-i yâri kim o meh-rûdur kim
Mihr ider şevk ile her kim göre ol meh-rûy

La'î-i cânâneyle meyl eylese cāndan Nazmî
Nola cân ile sever mü'min olan tatlu

642⁶⁵²

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ögreden sen olıcağ gamzeñe gammâzlığı
Ögreden kim dūrūr âyâ saña tannâzlığı

Nutq-ı şîrîn ü şeker-ğandeyile virmiş Hâk
Hüsrevâ hūblar içre saña mümtâzlığı

Luţfuñuñ cevruñ ile yoklığı vü varlığı
Bir dūrūr şöyle ki var çoklığı vü azlığı

Şanma hem-dem ola 'uşşâka nigārâ ağıyar
Zâğ hîç eyleye mi bülbüle dem-sâzlığı

Hüsrevâ sen lebi şîrinüñ olan Ferhâd'ı
Nazmî'dür kim idiser yoluña ser-bâzlığı

643⁶⁵³

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Ola 'âlemde ki Hâk üstine sultân emri
Ol hâkîkatde olur hâzret-i sübhân emri

652 G6699

653 G6708

Götürüldi götüri şimdi olan a'câyandan
 'Âleme 'ayn-ı 'inâyetle bir ihsân emri

Şol kadar zillete düşmüşdür ehl-i 'irfân
 Ki gidüp ber-ıaraf ola gibi 'irfân emri

Şimdi bir fakra düşen zâr u zelilüñ hakķā
 Hakk'a kalmış durur ol derdine dermân emri

Nazmiyâ kalmadı kanûn-ı kadîm erkānda
 Bozılup eski düzen gitdi ol erkân emri

644⁶⁵⁴

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Gören ol dil-beri gül kūyına gül-zâr didi
 Ehl-i dil bülbülünü eyler o gül zâr didi

Böyle hüsni ile ser-âmed gören ol dil-dâr
 Bu durur cümle-i hüsni ehline ser-dâr didi

Merhabâ eyleyüp öpsem seni ağzunda didüm
 Koy bu olmaz hevesi yok yire gel var didi

Nâzeninüm kerem it olma cefâ-kâr didüm
 Nâzenine olur elbette cefâ kâr didi

Ol güzeller şehinüñ dişleri evşâfında
 Nazmî'nüñ nazmını gören dūr-i şeh-vâr didi

645⁶⁵⁵*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

Hüsni ile yâre kimi mihr kimi mâh didi
 Hürî mi yoḥsa melek mi bu 'aceb âh didi

Naḳd-i câna ne tekellüf yoluña cümle didüm
 Lâ tekellüf mi olur bendeyile şâh didi

Gördi 'uṣṣâḳ ile aḡyârı bir arada nigâr
 Hem-dem olmak ne 'aceb şîr ile rûbâh didi

Ḳankı yoldan varılır mey-kedeye didüm idi
 Zâhid anı işidüp vâi bire güm-râh didi

Lebüñ emmek diledüm didi nola hoş ammâ
 Nazmiyâ anı şaḳın tıymaya bed-ḥ'âh didi

646⁶⁵⁶*[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]*

'Âşık oldur kim ola göñli anuñ ḥâk gibi
 Dûd-ı âhi döne üstinde hem eflâk gibi

Her ne toz kim gele ḥâk-i ḳademünden güzelüm
 Yiri baş üzre dürür hep dürer-i pâk gibi

Düşüp ayaḡuña bu zülf-i perîşân 'ömrüm
 Saña miskînlîk ider 'âşık-ı ḡam-nâk gibi

'Âşıkâ öyküne mi hîç ḥasûd-ı nâ-pâk
 Yoluña öle mi ol 'âşık-ı bî-bâk gibi

655 G6725

656 G6734

Ḳad-i mevzûnuña bu Nazmî şanavber diyemez
Sen gül-endâmı o ḥâşâ göre ḥâşâk gibi

647⁶⁵⁷

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Acırum yok ölice bu dil-i şad-çâk gibi
Ağlarum yok daḥi bu dîde-i gam-nâk gibi

Dil virür saña çoḡ ammâ reh-i 'ışkuñda bugün
Cân virür olmaya ben 'âşık-ı bî-bâk gibi

Müdde'iler beni men' eyleyemez küyuñdan
Bâd-ı âhum taḡıdur anları ḥâşâk gibi

Ey melek menzilini gün gibi eflâk eyler
Âsitānuña yüzün süre şu kim ḥâk gibi

Dehenüñ vaşfı ile her ḡazelüm tōmārın
Başı üzre götürür her kişi misvâk gibi

Ḥasret-i Yūsuf ile kanlu yaşı Ya'kūb'uñ
Deldi elmās-şıfat taşları ḥakkâk gibi

Eşki mey nālesi ney sīnesi def Nazmî'nüñ
Dem-be-dem işi anuñ 'ıyş-i tarab-nâk gibi

648⁶⁵⁸

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

Bâğ-ı kuyında gey ağıyar idicek hârlığı
 İtmez ol gül göre ben bülbüle gam-h'ârlığı
 Gitdi eksik komadı cāndan o bî-zârlığı
 Ol lebi gonçe çün arturdi dil-âzârlığı
 Turma bülbül gibi kıl sen de dilâ zârlığı

Turrene beñzer idi sünbül olaydı tarrâr
 Öykünürdi lebüne gonçe kılaydı güftâr
 Kıddüne irer idi serv ideydi reftâr
 Eli yufka iremez kıddüne ey şâh-ı çenâr
 Gelmesün dünyede kul başına el darlığı

Geldün ey rûh-ı revân hücreme tâ sen bu gice
 Eyledün def-i gam itdün beni hoş şen bu gice
 Ben dile düşmüşü sen hoş-dem iderken bu gice
 Kâkülün bend ile dil aldı bedenden bu gice
 Görmedi kimsene 'ömrinde bu 'ayyârlığı

Başuma oldı belâ sendeki 'ömrüm ser-i zülf
 Gözüm ol yüzden ider hep nazar-ı peyker-i zülf
 Ne kara günlere kodı beni şûr u şer-i zülf
 Serv kıddündeki tırl-ı dili bu ejder-i zülf
 Öldürür hızr-ı haţuñ itmez ise yârlığı

Gerçi fûrkatde gelür gam dile ey kân-ı cefâ
 Gam-ı fûrkat kişiye irgürür envâc-ı belâ
 Nazmî fûrkatde gamuñ birle sürer şevk ü şafâ
 Fûrkatünde gamuña Zâtî gönül virse nola
 Nakd-i kalb ile görürler gice bâzârlığı

649⁶⁵⁹

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]

Seyr eyleyen bu hüsni ile ol şüh mehv-veşi
Mihr ile tutuşur köze köz ıışkı âteşi

Âhum ki bir levend hevâyi dürür veli
ıışk ile ol tutuşduğı dem olur âteşi

Reyhân hatı mişâli geçermiş o dil-berün
Fülül dağı geçermiş anuñ hâli beñdeşi

Yüz virmeseydi dil-ber aña yâhü devlet el
Yüz sürmez idi pâyine ol zülf-i ser-keşi

Açar cemâli nakşını her resme Nazmiyâ
Geydükce ol nigâr libâs-ı münakkaşı

Biri ikisi üçü ki cem' ola engelün
Anuñ gelür ol ânda dağı dördü vü beşi

Bu cife dehre kargâşa birle düşen 'avâm
Şan kargalar durur ki üşer görse bir leşi

650⁶⁶⁰

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]

Yârân getüre tâ ele meclisde ayağı
Şüfi götürer başlar o meclisde ayağı

Meclisde açılır gözi mahmûr olanlaruñ
Sâkı ki ala destine destiyle sağağı

659 G6862

660 G6864

Bulur ʔarık-ı ʔacc-ı ʔafâsin ʔavâf iden
Şol yolu kim ʔabîbüñ ola yolu uğrağı

Yârüñ benefşe ʔaṭṭı vü gül ʔaddi ʔadd ü serv
Hem zülfi tâze sünbül ü ter ʔonçe dudağı

Yârüñ ol [iki] desti birer deste güldürür
Hem ʔonçe zanbağ anuñ o her hûb barmağı

Aya elinde aya müşâbih o dilberüñ
Yüzi güne o vech ile yıldıza dırnağı

Nazmî düşen hevâsına ol serv-ʔametüñ
Olur fütâdesi olup ayağı toprağı

651⁶⁶¹

[Meṭʔülü Fâʔilâtü Meṭʔâʔilü Fâʔilün]

Hûnkâr ile idüp yürimekten seferleri
Hûn oldu ʔaskerüñ elem ile cigerleri

Şol yoğ olası Sürḥ-ser üzre sefer ki var
Ol yolda ʔoqlaruñ kem olur zîb ü ferleri

Bu defʔa k'oldı Sürḥ-ser üzre yine sefer
ʔAsker ziyâde derd ile çekdi kederleri

ʔalmadı ʔarc ʔoqlığı derd ile gücleri
ʔaldı ʔoğınuñ atları ʔaçdı nökerleri

Bu deñlü derd kim çekilür pes ne derd idi
Olaydı ʔaskere ulularuñ nazarları

Çekdügi derde kimsenüñ itmezler iltifât
Himmet yirine cevri ü sitemdür hünerleri

Himmetlerinde hayr çü yok bârî yok yire
Dokınmayaydı kimseneye şûr u şerleri

Pâyânı yok meşakkatüñ ol yolda mâ-ğaşal
‘Aklı olan çeker mi bu çok derd-i serleri

‘Aklıñ var ise ‘uzlete kaçd eyle Nazmiyâ
İtdüñ ne bulduñ imdi bu deñlü seferleri

652⁶⁶²

[*Mef‘ûlû Fā‘îlâtü Mefā‘îlû Fā‘îlün*]

Halk olmadın bu cümle cihân ins ü cân dağı
Dil hem-dem idi ‘ışk-ı nigâr ile cân dağı

Cânânı seyr hazzı ki var küyü içre âh
Câna o hazzı virmeye hür-ı cinân dağı

Dil kendüzin k’o serv-i revâna revân ide
Anı revân olur görüp ânî revân dağı

Nağd-i revânı eyledüm öñinde der-meyân
Gelmez kenâra neyleyem ol mü-meyân dağı

Hâlüm nolurdu hicr-i nigâr ile Nazmiyâ
Ger hem-dem olmasa baña âh u figân dağı

653⁶⁶³*[Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün]*

Sensüz belâ durur bu cihân baña cân daḥi
Cânânladur çü lezzet-i cân u cihân daḥi

Sensin bugün o ḥüb-ı melek-manzar ey perî
Ḥüsn ile beñzemez saña ḥür-i cinân daḥi

Yüz sürse ayaḡuñ tozına vechi var begüm
Zülfün esîridür bu dil-i nâ-tüvân daḥi

Ḍarbî zebûn ider anı bu küşte-gîr-i ğam
Olsa kişi ne deñlü cihân-pehlevân daḥi

Cânân görünmese saña Nazmî 'aceb midür
Gözden perî nihân olur elbette cân daḥi

654⁶⁶⁴*[Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün]*

Olmasa ger şebîh-i leb-i la'l-i yâr mey
Olmazdı şevk ü zevke müdâmî medâr mey

Bir şâh-bâzdur kim ider 'aql murğını
Başdan müdâm ayağa alup şikâr mey

Nerd-i şafâda zâra döner şöyle kim müdâm
Bezm içre dönmek üzre olur mişl-i zâr mey

Bezm içre görünür kadeḥ-i âb-gînede
Âb üzere bir tabaḳ gül-i sır-âb-vâr mey

663 G6892

664 G6900

Mey bezmi mişl-i gülşen olur anda süricek
Zerrîn kadehle gül gibi bir gül-ıızâr mey

Gül-ruhlar ile bezmi gülistân ider müdâm
Her ehl-i bezmi bülbül-i ser-mest ü zâr mey

Her dil-rübâya dil virüp âşüfte olmada
Eyler kamu dil ehlini bî-ihtiyâr mey

La'î-i nigâra beñzemegin Nazmiyâ bulur
Cevher gibi müdâm laţîf i'tibâr mey

Her gül-ıızâr karşıusına bülbül itdürüp
Zâr ile itdürür baña âh-ı hezâr mey

655⁶⁶⁵

[*Mef'ûlû Fā'îlâtün Mef'ûlû Fā'îlâtân*]

Cânâne gibi bir cân kim gördi kim işitdi
Yâ ol şıfatlu cânân kim gördi kim işitdi

Ol anda olan ânı kim diller alur ânı
Gayrı güzelde anı kim gördi kim işitdi

Anuñ gibi bir âfet anuñ gibi kıyâmet
Ol resme pür leţâfet kim gördi kim işitdi

Bir haddi verd-i aḥmer bir ḥaţṭı sebze-i ter
Ol serv-i nâza beñzer kim gördi kim işitdi

Ol yâr-i cânı kim sen sevdüñ be Nazmî cāndan
Bir ḥûb öyle aḥsen kim gördi kim işitdi

656⁶⁶⁶*[Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün]*

Güzellikde yārūñ boyı serv dalı
Daḫi kırmızı gül yañağının alı

Pelid engelün boyı murdār ağacdur
O yüzden saḫalı daḫi kara ḫalı

Bu çirkin yüzüme daḫi bakmadı āh
O güzel efendiye ben ḫul olalı

Göñülde ki var sevgü derdi o yārūñ
Dudağının emsemdür ol derde balı

Göñüller alur gül yañağıyla ol yār
O yüzden anuñ Naẓmī var özge āli

657⁶⁶⁷*[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]*

Cihān pür ğamdur āh andan irer dāyim belā Naẓmī
Anuñla olmışuz derdā belāya mübtelā Naẓmī

Cihānuñ yiltenür her kim hevā-yı māl ü cāhına
Çeker her bār bār-ı dünyece ğam vay aña Naẓmī

Sa'adet aña dünyāyı idüp terk evvelā yine
Olunca 'ömri āḫir fikr-i 'uḫbāda ola Naẓmī

666 G6918, Türkî-i Basit

667 G6966

Sa'âdetden alur behre be-her-ḥâl ol ki dünyānuñ
Hevâ-yı izz ü cāhı yilmesinde olmaya Nazmî

Kişiye hırş-ı dünyâ bir oñulmaz derddür derdâ
Kānâ'atdur dilerseñ sen o derde ger devâ Nazmî

Benem Nazmî kemâle irgüren tarz-ı selef üzre
Nizâmî-veş dürer-elfâz muhtaşdur baña Nazmî

*Ne-mî renced zî âlām u ğumûm-ı dehr-i dūn her-ġiz
Kesî k'û dāyīmā bâşed be-teslīm ü rızâ Nazmî⁶⁶⁸*

658⁶⁶⁹

[*Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün*]

Aña kim geldi bahtı yâr-i ferḥunde-peyâm oldı
İrüp iḳbâle devlet birle ol vardı be-nâm oldı

Anuñ kim ṭālî'î sa'd oldı bahtı eyledi yârî
İrüp ḳadr ile iḳbâle sa'âdet-iḥtişâm oldı

Ḥalâş olup hevâdan pür sükûn bulup o ḥâl ile
Tamâm ârâm buldı ol aña kim nefsi râm oldı

Geçüp keşret umûrından bir özge ḥâlete düşdi
O kim vahdet meyin nüş eyledi mest-i müdâm oldı

Yidi biñ yidi yüz yitmiş yidi oldı hep eş'ârı
Bu Nazmî'nün o cem'iyyetle divânı tamâm oldı

⁶⁶⁸ Farsça beyit. Manası: Ey Nazmî, her zaman teslim ve rıza mertebesinde olan kimse asla bu alçak feleğin elemelerinden ve gamlarından üzüntü duymaz.